

Rukopisy palácové knihovny hrabat Czerninů z Chudenic
v Praze na Hradčanech dochované ve fondu pražské
Iobkoviczké knihovny v Národní knihovně České republiky

Svazek I. Číslo 1–99
(signatura XXIII A 9–XXIII D 89)

Rukopisy palácové knihovny hrabat Czerninů z Chudenic
v Praze na Hradčanech dochované ve fondu pražské
lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky

Svazek I. Číslo 1–99
(signatura XXIII A 9–XXIII D 89)

Milada Svobodová

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Svobodová, Milada, 1963-

Rukopisy palácové knihovny hrabat Czerninů z Chudenic v Praze na Hradčanech dochované ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky : svazek I., číslo I-99 (signatura XXIII A 9 - XXIII D 89) / Milada Svobodová. -- I. vydání. -- Praha : Národní knihovna ČR, 2022. -- 1 online zdroj

Částečně souběžný anglický text, částečně francouzský, německý, italský a latinský text, anglické resumé

Obsahuje bibliografie a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7050-769-8 (online ; pdf)

* 091 * 025:09 * 025-025.12 * 027.1 * 929.732 * (437.311) * (083.82) * 016 * (048.8)

– Czerninové z Chudenic (rod)

– Lobkowiczové (rod)

– Národní knihovna České republiky. Pražská lobkowiczská knihovna

– rukopisy -- 13.-18. století

– vzácné knihovní fondy -- Česko -- 17.-21. století

– struktura knihovních fondů -- Česko -- 17.-21. století

– rodové knihovny -- Česko -- 17.-18. století

– šlechtické knihovny -- Česko -- 17.-18. století

– šlechtické rody -- Česko

– palácové knihovny

– Praha (Česko)

– katalogy

– speciální bibliografie

– studie

09 - Rukopisy, prvotisky, staré tisky. Vzácná a pozoruhodná díla [12]

01 - Bibliografie. Katalogy [12]

Publikace vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje Národní knihovny ČR jako výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury ČR (DKRVO 2019–2023).

Recenzovala: PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.

© Národní knihovna České republiky, 2022

ISBN 978-80-7050-769-8 (online; pdf)

Úvod

Předkládaný katalog představuje další krok na cestě ke zpřístupnění jedné z největších rukopisných sbírek ve fondu Národní knihovny ČR. Takzvaná pražská lobkowiczská knihovna¹ byla fideikomisní knihovnou lobkowiczské sekundogenitury, tedy hořínsko-mělnické větve roudnických Lobkowiczů, a nacházela se v Lobkowiczském paláci ve Vlašské ulici na Malé Straně. Palácová knihovna měla od počátku výrazně sběratelský charakter a byla cílevědomě rozšiřována koupěmi z pozůstalostí významných bibliofilů. Za zakladatele knihovny je považován někdejší císařský vyslanec u madridského dvora, kníže August Antonín Josef z Lobkowicz (1729–1803). Díky sňatku s hraběnkou Marií Ludmilou Czerninovou z Chudenic získal postupně prakticky celou czerninskou rodovou knihovnu. Roku 1753 mu věnem přinesla již zmíněný malostranský palác, kde se nacházela knihovna jejího otce Františka Antonína Czernina (1710–1739), která se zřejmě stala základem pražské lobkowiczské knihovny. Po smrti švagra Prokopa Vojtěcha Czernina (1726–1777) pak kníže koupil v roce 1780 czerninskou majorátní knihovnu uloženou v paláci na Hradčanech. Za vlády knížete Antonína Isidora (1773–1819) byla palácová knihovna obohacena roku 1809 o knihovnu politika a historika Friedricha von Gentz (1764–1832). Sbíрка rukopisů se pak rozrostla roku 1815 nákupem knihovny zemského advokáta a syndika pražské univerzity Tomáše Antonína Putzlachera (1722–1796), jež mimo jiné obsahovala i cennou kolekci jezuitik.

---

¹ K dějinám knihovny srv. alespoň BEUTEL VON LATTENBERG, Felix Valois. Die fürstl. Lobkowicz'sche Bibliothek zu Prag. *Libussa*, 1853, 12, s. 369–375; LIFKA, Bohumír. Zámecké a palácové knihovny v Čechách. *Český bibliofil*, 1934, 6, s. 39–54; VOLF, Josef. Knihovna lobkowiczského fideikomisu v Praze, in: *O starých českých sběratelích knih*, Praha 1937, s. 19–24; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Pražská lobkowiczská knihovna jako součást fondu Státní knihovny ČSR. *Documenta Pragensia*, 1991, IX/1, s. 245–256; TÁŽ. Prager Lobkowicz'sche Bibliothek, in: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*. Ed. Bernhard FABIAN. *Band 1/1. Tschechische Republik. Teil 1*. Edd. Vlasta FALTYSOVÁ – Pavel POHLEI. Redaktion Claudia BLUM, Hildesheim – Zürich – New York 1999, s. 135–137; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Oddělení 65 – Pražská lobkowiczská knihovna, in: *Rukověť tištěných knihovních fondů Národní knihovny České republiky od prvotisků do konce 19. století*. Ed. Vlasta FALTYSOVÁ, Praha 2006, s. 150–156. Viz též literaturu citovanou v poznámkách č. 19–21.

Velkou péči věnoval palácové knihovně i všestranně vzdělaný kníže August Longin (1797–1842), proslulý mecenáš a filantrop. Po smrti hraběte Františka Josefa ze Šternberka a Manderscheidu (1763–1830) koupil asi dvě třetiny jeho knihovny, včetně rukopisů. Šlo o velkou sbírku středověkých a raně novověkých kodexů, menší část doputovala do Šternberského paláce ze zaniklé manderscheidské rodové knihovny na zámku Blankenheim, většina ale pocházela ze sekularizovaného premonstrátského opatství ve švábském Weißenau, které Šternberkové získali jako odškodnění za dominia ztracená v Porýní během napoleonských válek. Roku 1835 kníže August Longin zachránil před rozprodejem v dražbě knihovnu pražského advokáta a profesora právnické fakulty Michaela Schustera (1775–1834), považovanou za nejbohatší soukromou sbírku řeckých a latinských klasiků v Rakousku. Do lobkowiczské palácové knihovny se tak dostala Schusterova menší, ale cenná kolekce středověkých, převážně liturgických a teologických rukopisů, mezi nimiž byla i Velislavova bible; část těchto kodexů zřejmě pocházela z českých a moravských klášterů zrušených v rámci josefínských reforem. Po smrti knížete Augusta Longina roku 1842 se rodová knihovna i umělecké sbírky staly součástí fideikomisu a při té příležitosti byl pořízen inventář knihovny, která tehdy obsahovala 22 300 děl v přibližně 45 000 svazcích. Vznikl také samostatný inventář rukopisů, v němž bylo podchyceno 606 signatur rukopisů v 899 svazcích.² V palácové knihovně se však tehdy nepochybně nacházely i další neosignované rukopisy, především czerninské provenience.

Následující generace Lobkowiczů neměly zřejmě na dalším rozšiřování rodové knihovny zájem a větší nákupy knih prakticky ustaly. Předpokládáme, že lobkowiczská rukopisná sbírka byla v roce 1842 již v podstatě dotvořena a v dalších letech docházelo jen k drobným akvizicím či ztrátám. Knihovna, zpracovaná formou lístkového katalogu, byla však vždy přístupna badatelům. Na konci šedesátých let 19. století tak germanista Johann Kelle publikoval první soupis středověkých jazykově německých rukopisů³ a právní historik Johann Friedrich von Schulte představil kanonistické rukopisy v pražské lobkowiczské knihovně.⁴ Odborná veřejnost měla také roku 1891 možnost seznámit se s několika iluminovanými rukopisy, včetně Velislavovy bible, na Všeobecné zemské výstavě,⁵ kam je ochotně zapůjčil vlastenecky smýšlející kníže Jiří Kristián (1835–1908). Zajímavý soubor lékařských a alchymistických rukopisů byl pak prezentován roku 1896 na II. mezinárodní farmaceutické výstavě v Praze.⁶

Při známém požáru Lobkowiczského paláce v červenci roku 1922 neutrpěly naštěstí knihovna a její rukopisná sbírka větší škodu,⁷ brzy však měly čelit další hrozbě. První republika

² Praha, Národní knihovna České republiky (dále NK ČR), sign. XXIII A 15.

³ KELLE, Johann. *Altdeutsche Handschriften aus Prager Bibliotheken. I. Lobkowitzsche Bibliothek. Serapeum*, 1867, 28, s. 305–317, 321–326.

⁴ SCHULTE, Friedrich. *Die canonistischen Handschriften der Bibliotheken 1. der k. k. Universität, – 2. des Böhmisches Museums, – 3. des Fürsten Georg Lobkowitz, – 4. des Metropolitan-Kapitels von St. Veit in Prag*, Prag 1868, s. 63–69.

⁵ Srv. *Všeobecná zemská výstava v Praze 1891. Katalog retrospektivní výstavy (Skupina XXV.)*, Praha 1891, *Sekce C. Malířství drobné a tabulové, tisk a vazby*. Referuje Karel CHYTIL. *C. a. Rukopisy s miniaturami*, s. 150–164, č. 8, 17, 30, 38, 43. *C. c. Vazby*, s. 169–177, č. 135.

⁶ Srv. *Katalog der II. Internationalen pharm[azeutischen] Ausstellung Prag 1896*, Prag [1896], s. 105–108.

⁷ Srv. článek *Vzácná bible Veleslavova zachráněna. (K požáru v lobkowiczské knihovně na Malé Straně)*. *Časopis československých knihovníků*, 1922, 1, č. 6–7, s. 30–31.

zrušila šlechtické tituly, výsady i instituci fideikomisu a provedla pozemkovou reformu, tyto změny v postavení a majetkových poměrech šlechty se pak pochopitelně nepříznivě odrazily v dalších osudech řady palácových a zámeckých knihoven, které začaly být rozprodávány v dražbách a antikvariátech.⁸ Pražskou lobkowiczskou knihovnu našťestí nepotkal tento smutný osud, protože roku 1927 malostranský palác i s knihovnou vykoupil československý stát. Na jaře roku 1928 byla pak palácová knihovna o velikosti 47 000 svazků předána do Veřejné a univerzitní knihovny v Praze.⁹ Pro staré tisky tehdy vznikla samostatná signatura 65, zatímco prvotisky byly vřazeny do základního fondu inkunábulí na signaturách 39–44. Zároveň došlo k delimitaci bibliograficky duplicitních exemplářů do vědeckých knihoven v Brně a Bratislavě, což znamenalo citelné ztráty ve fondu starých tisků.

Pro rukopisy, přebírané na základě inventáře z roku 1842, vytvořila tehdejší správkyňe fondu Flora Kleinschnitzová signaturové oddělení XXIII. Po ztrátě dvou rukopisů, které byly v šedesátých letech minulého století darovány vládám Německé demokratické republiky a Sovětského svazu,¹⁰ tvoří dnes rukopisný fond pražské lobkowiczské knihovny celkem 871 signatur v 1165 svazcích. Jedná se o skutečně pozoruhodný soubor zahrnující jazykově latinské, německé, české, italské, francouzské, španělské, chorvatské, holandské a arabské rukopisy z období od 9. do počátku 20. století.

Pokusy o zpřístupnění rukopisného fondu pražské lobkowiczské knihovny započaly již brzy po jeho předání do Veřejné a univerzitní knihovny. V roce 1932 vydal Paul Lehmann katalog, v němž popsal ještě pod původními signaturami celkem 113 středověkých a raně novověkých rukopisů předpokládané německé proveniencie, z větší části šlo o kodexy pocházející z klášterní knihovny ve Weißenau.¹¹ Tyto popisy v zestručněné podobě s uvedením dnes platných signatur převzala později Elke Wenzel do monografie věnované klášterní knihovně.¹² Správkyňe fondu Emma Urbánková představila v roce 1952 odborné veřejnosti svůj výběr 55 nejzajímavějších lobkowiczských rukopisů¹³ a zřejmě také začala s katalogizací fondu; dochovaly se nám nedatované strojopisné karty s popisy 145 rukopisů. Průzkum jazykově románských rukopisů v pražských knihovnách, jehož výsledky publikoval Václav Černý v roce 1962, upozornil na 65 rukopisů v pražské lobkowiczské knihovně.¹⁴ V evidenčním soupisu rukopisů archivní povahy ve fondu Národní knihovny ČR z roku 1971 Karel Beránek podchytil celkem 144 lobkowiczských

⁸ Srv. LIFKA, Bohumír. Prodeje zámeckých knihoven. *Vitrinka*, 10. 7. 1933, č. 4, s. 129–132.

⁹ Srv. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna. *Vzrůst československých knižních pokladů v Národní a univerzitní knihovně za ředitelství Dra Jana Emlera*, Praha 1937, s. 9.

¹⁰ Sign. XXIII E 55 (dnes Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Ms. Lat. 8o 445) a sign. XXIII F 104 (předána do Leningradu).

¹¹ LEHMANN, Paul. *Mitteilungen aus Handschriften III, Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Philol.-hist. Abteilung*, 1931/32, Heft 6, München 1932 (znovu vyšlo pod titulem: *Handschriften aus Kloster Weißenau in Prag und Berlin*, in: LEHMANN, Paul. *Erforschung des Mittelalters. Ausgewählte Abhandlungen und Aufsätze. Band 4*, Leipzig 1941, s. 40–82, reprint Stuttgart 1961).

¹² WENZEL, Elke. *Die mittelalterliche Bibliothek der Abtei Weißenau*, Frankfurt am Main 1998.

¹³ URBÁNKOVÁ, Emma. Přírůstky rukopisného oddělení Univerzitní knihovny od vydání tištěných katalogů. *Knihovna. Vědecko-theoretický sborník*, 1957, s. 52–59.

¹⁴ ČERNÝ, Václav. Rukopisy psané románskými jazyky v pražských knihovnách. *Studie o rukopisech*, 1962, I, s. 65–108.

signatur.¹⁵ Rukopisy pražské lobkowiczské knihovny, především středověké kodexy, představil pochopitelně i *Průvodce po rukopisných fondech v České republice*.¹⁶ Středověké jazykově německé rukopisy eviduje databáze Handschriftencensus, kde je aktuálně podchyceno 28 lobkowiczských kodexů.¹⁷ V databázi Manuscriptorium lze v současné době pracovat s digitálními kopiemi 99 signatur lobkowiczských rukopisů.¹⁸ V posledních letech byla také věnována pozornost rukopisným celkům pocházejícím z czerninské knihovny¹⁹ a ze šternbersko-manderscheidské knihovny, především rukopisům z manderscheidské knihovny na zámku Blankenheim.²⁰

Přípravou moderního katalogu rukopisů pražské lobkowiczské knihovny jsem byla pověřena ve druhé polovině devadesátých let 20. století. Tehdy také bylo vzhledem k velkému rozsahu fondu naplánováno jeho postupné zpřístupnění ve čtyřech etapách. První katalog vyšel roku 2012 a je v něm popsáno 160 signatur rukopisů, které pocházejí především z knihoven T. A. Putzlachera a M. Schustera, jednotliviny pak z rozptýlených sbírek vicebuchhaltera Emanuela Ferdinandího (1743–asi 1815), lobkowiczského knihovníka Martina Kohouta († 1829), lipského bibliofila Christiana Friedricha Eberharda (1753–1818) a exjezuitů Leopolda Jana Šeršníka (1747–1814) a Jana Ferdinanda Opize (1741–1812).²¹ Nyní následuje druhý katalog, věnovaný rukopisné sbírce czerninské majorátní knihovny, který podchycuje celkem 248 signatur rukopisů. Práci na tomto katalogu jsem započala v roce 2013 a pokračovala jsem v ní až do června roku 2022, s přestávkami danými jinými pracovními úkoly a především omezeným přístupem k rukopisům v letech 2020–2021 během pandemie covidu-19. Do budoucna jsou plánovány ještě svazky III (šternbersko-manderscheidská knihovna), IV (rukopisy lobkowiczské a neznámé provenience) a V (společné rejstříky katalogů I–IV). Předkládaný katalog byl zpracován podle platných Pravidel pro katalogizaci rukopisů.²²

¹⁵ BERÁNEK, Karel. Soupis archivních rukopisů a jiných archiválií v Universitní a v Strahovské knihovně v Praze. *Sborník archivních prací*, 1971, 21, s. 185–234.

¹⁶ BRODSKÝ, Pavel – HRADILOVÁ, Marta – PETR, Stanislav – TOŠNEROVÁ, Marie. *Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl IV. Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice*, Praha 2004, s. 140–155 a *Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*. Ed. Marie TOŠNEROVÁ, Prague 2011, s. 342–346.

¹⁷ Dostupné na adrese <https://www.handschriftencensus.de/>.

¹⁸ Dostupné na adrese <http://www.manuscriptorium.com>.

¹⁹ SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, s. 37–78.

²⁰ SVOBODOVÁ, Milada. Středověké rukopisy z knihovny hrabat von Manderscheid-Blankenheim dochované ve fondu Národní knihovny České republiky. *Studie o rukopisech*, 2016, 46, s. 55–84; TÁŽ. Odraz zaniklých soukromých knihoven patnáctého a šestnáctého století z území kostnické diecéze v rukopisné sbírce pražské lobkowiczské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2017, 47, s. 25–48; TÁŽ. Sbírká rukopisů v zámecké knihovně Blankenheim na sklonku osmnáctého století ve světle nově nalezeného knihovního katalogu. *Studie o rukopisech*, 2018, 48, s. 143–183 (zde soupis rukopisů uložených v NK ČR); TÁŽ. Rukopisy středověkých klášterních knihoven jako součást knižní sbírky Františka Josefa hraběte ze Šternberka a Manderscheidu aneb Putování tří klášterních kodexů zeměmi a knihovnami, in: *Kráčel krajem poutník ... Kolektivní monografie k životnímu jubileu PhDr. Jana Sobotky*. Ed. Alena CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ, Praha 2020, s. 128–146.

²¹ SVOBODOVÁ, Milada. *Rukopisy ze sbírek Tomáše Antonína Putzlachera, Michaela Schustera a dalších nešlechtických bibliofilů ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky. Svazek I–II*, Praha 2012.

²² PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena. Zásady popisu rukopisů. *Sborník Národního muzea v Praze. Řada C – Literární historie*, 1983, 28, č. 2, s. 49–95.

Závěrem bych stejně jako u prvního katalogu chtěla poděkovat všem kolegyním a kolegům, kteří spolu se mnou věřili, že tento způsob zpřístupnění rukopisných fondů má svůj smysl, a během práce mi často byli nápomocni povzbuzením či radou. Velmi zavázána jsem panu Mgr. Michalu Dragounovi, autorovi popisů k aktuálně sedmi digitálním kopiím czerninských rukopisů v databázi Manuscriptorium, které mi nezištně poskytl; jeho popis rukopisu XXIII D 88 jsem z větší části převzala. Paní PhDr. Jaroslavě Kašparové bych chtěla moc poděkovat za jazykovou korekturu popisů rukopisů psaných ve francouzštině a španělštině. Velmi děkuji i paní PhDr. Miladě Studničkové za dataci výzdoby v rukopise XXIII D 121 a panu Lukáši Matouškovi za pomoc při identifikaci hudebních nástrojů vyobrazených v rukopise XXIII F 29. Za cenné připomínky vděčím recenzentce paní PhDr. Martě Hradilové, Ph.D. stejně jako kolegyni PhDr. Aleně Císařové Smítkové, která se ujala odborné redakce, oběma také děkuji za trpělivost a pochopení, s nimiž čekaly na dokončení katalogu. Neméně vděčná jsem i kolegyním RNDr. Janě Vackářové za zhotovení kvalitních reprodukcí pro obrazovou přílohu a Ester Slaninové za velkou vstřícnost při expedici katalogizovaných rukopisů.

V Praze dne 7. července 2022

Rukopisná sbírka czerninské majorátní knihovny. Její geneze, osudy a skladba²³

Mimořádný sociální a majetkový vzestup starobylého, ale dosud jen lokálně významného rytířského rodu Czerninů z Chudenic,²⁴ k němuž došlo v průběhu 17. století, nalezl svůj výraz také v uměleckém mecenátu a sběratelské činnosti. S budováním reprezentačního sídla, obrazárny, knihovny a dalších uměleckých sbírek začal ve druhé polovině 17. století hrabě Humprecht Jan Czernin (1628–1682) a pokračovaly v něm další tři generace Czerninů. Na sklonku 18. století se však dějiny barokních czerninských sbírek definitivně uzavírají; byly prodány a z větší části rozptýleny.

Stavební historie Czerninského paláce, jedné z nejpozoruhodnějších palácových staveb českého baroka, byla již dostatečně zmapována,²⁵ desiderata zůstávají v oblasti výzkumu funkce a vybavení vnitřních interiérů paláce, kde se nacházely cenné umělecké sbírky. Největší pozornosti kunsthistoriků a historiků se pochopitelně dočkala proslulá czerninská obrazárna,²⁶ dobře informováni jsme též o palácové zbrojnici.²⁷ Stranou badatelského zájmu však překvapivě zůstala palácová knihovna, přestože jako jediná z těchto czerninských sbírek dodnes fyzicky existuje; v odborné literatuře jsme donedávna mohli nalézt jen několik okrajových zmínek.²⁸

²³ Tato kapitola je přepracovanou a rozšířenou verzí studie SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, s. 37–78.

²⁴ K rodu Czerninů z Chudenic a jeho zde uváděným představitelům výběrově KALISTA, Zdeněk. *MLádí Humprechta Jana Černína. Zrození barokního kavalíra*, Praha 1932; PEKAŘ, Josef. *Kniha o Kosti. Kus české historie*. 5. vydání. Ed. Marie RYANTOVÁ, Praha 1998 (díl I.); KOBLASA, Pavel. *Czerninové z Chudenic. Stručné dějiny rodu a schematismus rodových panství*, České Budějovice 2000; JUŘÍK, Pavel. *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, Praha 2010, s. 211–336; HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva. *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682. I–II.*, Praha 2014 (zejména kapitola Černinové z Chudenic v 17. století).

²⁵ Srv. HORYNA, Mojmír – ZÁHRADNÍK, Pavel – PREISS, Pavel. *Černínský palác v Praze*, Praha 2001 (zde starší literatura).

²⁶ Srv. SLAVÍČEK, Lubomír. *Imagines Galeriae. Černinové jako sběratelé a mecenáši umění*, in: „Sobě, umění, přátelům.“ *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939*. Ed. Lubomír SLAVÍČEK, Brno 2007, s. 39–55 (zde starší literatura).

²⁷ Srv. PRCHAL, Vítězslav. *Palácová zbrojnice hrabat Černinů na Hradčanech jako typ „umělecké sbírky“*. *Documenta Pragensia 28. Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby*. Edd. Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, Praha 2009, s. 301–325.

²⁸ Srv. MAŠEK, Petr. *Knihovny hrabat Czerninů z Chudenic*, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, s. 240; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. *Oddělení 65 – Pražská lobkowiczská knihovna*, in: *Rukověť tištěných knihovnických fondů Národní knihovny České republiky od prvotisků do konce 19. století*. Ed. Vlasta FALTYSOVÁ, Praha 2006, s. 150–151; HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva. *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682. I.*, Praha 2014, s. 96–97.

K prvním pokusům o monografické zpracování dějin této významné barokní knihovny tak došlo až po roce 2013 v rámci institucionálního výzkumu Národní knihovny ČR.²⁹

O povznesení rodu Czerninů se nejvíce zasloužil **Heřman starší (1576–1651)** z nedrahovické větve, označovaný v rodových dějinách příznačně jako zakladatel. Vzdělaný katolický aristokrat, který v mládí ve službách Vespasiána Gonzagy procestoval Itálii, Uhry a Nizozemí a roku 1598 se vydal po boku Kryštofa Haranta z Polžic na dobrodružnou cestu do Svaté země a Egypta, se již počátkem 17. století dostal ke dvoru a v roce 1616 byl pověřen vedením císařského poselstva do Cařihradu. Úspěch této diplomatické mise a naprostá loajalita panovníkovi, kterou prokázal během stavovského povstání (na rozdíl od bratra Diviše a přítele Haranta z Polžic, jejichž popravě musel v roce 1621 jako staroměstský hejtman přihlížet), odstartovaly jeho politickou kariéru. Roku 1627 získal pro sebe titul říšského hraběte, po návratu z druhé úspěšné turecké mise v roce 1644 byl jmenován českým dvorským sudím a hraběcí titul byl rozšířen na další příslušníky rodu, v roce roku 1650 se stal nejvyšším komorníkem a následujícího roku dosáhl na úřad nejvyššího hofmistra. Díky ziskům z konfiskací vybudoval rozsáhlý pozemkový majetek, z něhož zřídil v roce 1639 rodinný fideikomis, který posléze přešel na jeho prasnovce.

Humprecht Jan (1628–1682) byl synem hejtmána bechyňského kraje Jana Czernina z Chudenic a Zuzany Homutové z Harasova, jež vstoupila do dějin svou bohatou rodinnou korespondencí, vyrostl v prostředí drobné venkovské šlechty na zámečku Radenín na Táborsku. Dostalo se mu dobrého vzdělání na pražském novoměstském jezuitském gymnáziu, které završil v letech 1645–1648 kavalířskou cestou do Itálie, Francie a Nizozemí, na niž navázal dalším dvouletým pobytem v Itálii. Představoval velkou naději czerninského rodu; hrabě Heřman, jehož tři manželství zůstala bezdětná, jej v roce 1646 ustanovil svým dědicem a své rozhodnutí znovu stvrdil testamentem z roku 1650. Tento rok znamenal pro mladého Czernina také slibný začátek dvorské kariéry, stal se komorníkem v družině císařova druhorozeného syna, desetiletého arcivévody Leopolda, a časem si dokázal získat přízeň budoucího císaře. V roce 1651 zdědil hraběcí titul a czerninský fideikomis a následujícího roku se oženil s dvorní dámou a chráněnkou císařovny Eleonory, krásnou italskou markýzou Dianou Marií Ippoliti da Gazoldo (1636–1687); nešťastné manželství ovšem po čtrnácti letech skončilo Dianiným návratem do rodné Mantovy. Po nástupu císaře Leopolda I. na trůn v roce 1657 se zdálo, že Czernina čeká oslnivá dvorská kariéra, čemuž napovídalo i jmenování císařským velvyslancem v Benátské republice, kam se s rodinou odebral v roce 1660. Tříletá benátská mise však zůstala vrcholem jeho kariéry, roku 1665 byl sice ještě jmenován tajným radou, ale vyšších dvorských úřadů se ke svému zklamání nikdy nedočkal. Císař mu zůstal přátelsky nakloněn, ovšem

---

²⁹ Projekt Výzkum knižní kultury raně novověkých Čech, oblast 6: Czerninská rodová knihovna, její geneze, dějiny a skladba probíhal v letech 2013–2015, řešitelkami byly Zuzana Adamaitis, Tereza Paličková a Milada Svobodová. V rámci projektu byly publikovány následující práce ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. Zpráva o zpracování fondu starých tisků czerninské knihovny uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. *Bibliotheca Antiqua 2014. Sborník z 23. konference 5.–6. listopadu 2014 Olomouc*, Olomouc 2014, s. 41–48; SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, s. 37–78; ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské provenience ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019.

jeho důvěra Czerninovi přinášela jen opakované pověření nevděčnou úlohou královského komisaře na českých zemských sněmech. Většího zadostiučinění se mu dostalo teprve roku 1675, kdy obdržel vytoužený Řád Zlatého rouna.

Od druhé poloviny šedesátých let se proto soustředil především na správu svého dominia v Čechách. Pozemková država, rozkládající se v několika krajích, patřila k nejrozsáhlejším v českém království; hrabě Czernin vlastnil fideikomisní panství Kost, Kosmonosy, Petrohrad, Kysibl, Nejdek, Krásný Dvůr, Sedčice, Milčeves, Kostomlaty, Velichovky, Vinoř a Schmiedeberg ve Slezsku, v zástavě držel Mělník a měl tři domy v Praze. Splnil též prastrýcovo přání, vykoupil a včlenil do fideikomisu staré rodové sídlo Chudenice. Zahájil několik velkorysých stavebních projektů, jejichž řízením pověřil italského architekta Francesca Carattiho, za jeho vlády byl například vybudován zámek Humprecht na kosteckém panství. Nejdůležitější byla ovšem stavba monumentálního pražského paláce na Hradčanech, která začala podle Carattiho plánů v roce 1668. V paláci měly být soustředěny umělecké sbírky, s jejichž vytvářením začal hrabě Czernin během svého pobytu v Benátkách, především jedna z prvních a zároveň největších a nejhodnotnějších šlechtických obrazáren v tehdejších Čechách. Hrubá stavba byla sice dokončena již v roce 1673, kdy si Czerninský palác prohlédl během své pražské návštěvy i císař Leopold, dostavby svého pražského sídla se však Humprecht Jan nedožil. Zemřel ve čtyřiapadesáti letech roku 1682 a zanechal po sobě syny Heřmana Jakuba a Tomáše Zachea.

Dědictví se ujal starší **Heřman Jakub (1659–1710)**, který se téhož roku vrátil ze čtyřleté kavalírské cesty po německých zemích, Itálii, Francii, Španělsku a Portugalsku. Oba Czerninové rychle postupovali v kariéře; Heřman Jakub se již v roce 1686 ocitl v říšské dvorské radě, kde ho později vystřídal bratr. V pouhých třiceti letech se pak roku 1689 stal nejvyšším maršálkem a zároveň i místodržícím českého království. V roce 1700 byl jmenován nejvyšším hofmistrem a od roku 1704 až do své smrti zastával úřad nejvyššího purkrabího. Neúspěchem naproti tomu skončila jeho jediná diplomatická mise; roku 1695 jej císař jmenoval mimořádným vyslancem u dvora polského krále Jana III. Sobieského ve Varšavě, tento úřad však zastával pouhé tři měsíce. Za kariérami obou bratrů jistě stály i obrovské půjčky císaři, s nimiž začali již v osmdesátých letech, například v klíčovém roce 1704 poskytl Heřman Jakub dvorské komoře záchrannou sumu milion a dvě stě tisíc zlatých. Roku 1687 se hrabě Czernin oženil s Marií Josefou Slavatovou (1667–1708), nejstarší dcerou nejvyššího hofmistra Jana Jiřího Jáchyma Slavaty a dědičkou hradeckého dominia, druhý sňatek pak uzavřel s neteří pražského arcibiskupa Annou Josefou z Khüenburgu (1685–1755). Pokračoval v rozšiřování zděděných statků, od zadlužené chudenické větve získal panství Švihov, roku 1687 vykoupil Mělník a po vypořádání slavatovského dědictví v roce 1693 připojil rozsáhlé panství Jindřichův Hradec. Patřil k největším stavebníkům v zemi a zaměstnával špičkové architekty, jakými byli Giovanni Battista Maderna a Giovanni Battista Alliprandi. Stejně jako jeho otec měl ve velké oblibě rezidenci v Kosmonosích, nechal přestavět tamní zámek a vybudoval zde Loretu. Pokračoval v dostavbě pražského paláce, za jeho vlády byla dokončena galerie a instalována sbírka obrazů, jejíž objem téměř ztrojnásobil. Velkorysé rozšiřování czerninské državy, obrovské částky vynakládané na rozsáhlé stavební podniky, umělecké sbírky a další reprezentaci stejně jako nešťastná úvěrová politika však vedly k neúnosnému zadlužení, jehož důsledky měli pocítit Heřmanovi nástupci.

Dědicem czerninského fideikomisu se stal roku 1710 teprve čtrnáctiletý **František Josef (1696–1733)**, jemuž byli za poručníky ustanoveni sestra Marie Markéta a její manžel František Josef hrabě Waldstein. Své dědictví převzal až po dosažení plnoletosti v roce 1716, císař Karel VI. mu tehdy jako prvním v rodě udělil právo nazývat se vladařem domu Chudenického a Hradeckého a následujícího roku jej jmenoval nejvyšším číšníkem českého království. V roce 1717 také František Josef přes námitky svých někdejších poručníků uzavřel v Bruselu sňatek s mladičkou Isabellou Marií z Merode a Westerloo (1703–1780), s níž se seznámil během kavalírské cesty; „chudá“ nevěsta byla dcerou polního maršála a setníka císařovy tělesné stráže. Během dvacátých let hrabě pokračoval ve slibně započaté kariéře, roku 1720 se stal dvorským sudím, v následujícím roce získal prestižní úřad nejvyššího zemského komorníka a stal se nejvyšším sudím manského soudu, byl též císařským a královským komořím. Stejně jako v případě jeho otce byla ovšem tato kariéra do značné míry podmíněna vysokými úvěry, které hrabě poskytoval císařské pokladně, činil tak ovšem se stále menší chutí, například již roku 1718 si stěžoval, že se kvůli vynucené půjčce císaři musel sám zadlužit. Především z finančních důvodů zřejmě také odmítl všechny nabízené vyslanecké posty, ačkoli mu mohly vynést další vysoké úřady a snad i knížecí titul, o němž Czerninové snili pravděpodobně již od dob Humprechta Jana.

Stále více se naopak angažoval v zemské politice a kriticky vnímal přístup vídeňské vlády k českým korunním zemím, které považoval za „jednu z největších podpěr domu rakouského“. Působil v takzvané kompilační komisi, jež měla navrhnout nové zemské zřízení a reformu zemské správy a soudnictví, a stál v čele komerčního kolegia, které usilovalo o zavádění manufaktur a podporu vývozu domácích výrobků. Bohužel se však neosvědčil jako dobrý hospodář při správě svého vlastního dominia, které dále rozšiřoval, například roku 1723 přikoupil panství Lysá nad Labem. Vysoké úvěry poskytované císařské pokladně a obrovské výdaje na vskutku knížecí reprezentaci od počátku převyšovaly jeho reálné finanční možnosti. Přesto zahájil další nákladné stavby, jež pro něho realizoval další vynikající architekt v czerninských službách František Maxmilián Kaňka; vystavěl mu například barokní zámek ve Vinoři a pokračoval v dostavbě pražského paláce. Hrabě proslul jako pořadatel okázalých slavností i jako milovník a znalec parforsních honů a loveckých psů. Byl však též vášnivým a poučeným sběratelem starožitností a uměleckých děl a jeho krátká vláda představuje dobu vrcholného rozkvětu czerninských sbírek, které obohatil řadou velkorysých a promyšlených nákupů. Na počátku třicátých let se však zadlužení czerninského dominia stalo již natolik neúnosným, že hrabě musel přistoupit k reorganizaci rodinného fideikomisu, z něhož byla vyňata panství Kysibl, Velichovky, Kosmonosy, Kost, Nejdek a Vinoř; celková hodnota fideikomisu, odhadnutého nyní na více než milion zlatých, se tak snížila o téměř půl milionu. Zároveň došlo k zastavení všech stavebních prací a byla přijata další úsporná opatření, hrozícímu bankrotu však již nešlo zabránit.

Když teprve šestatřicetiletý Czernin roku 1733 předčasně zemřel, zůstal po něm obrovský dluh ve výši 1 368 000 zlatých a na dědictví byla uvalena nucená správa. Ovdovělá hraběnka Marie Isabella stála jako poručnice sedmiletého synka Prokopa Vojtěcha před nelehkým úkolem zachránit co nejvíce z rodového majetku, mohla se ovšem spolehnout na obětavou

pomoc švagra Františka Antonína Czernina (1710–1739), majitele panství Mělník a Vnoř, který se stal roku 1735 jejím druhým manželem. Hraběnka postupovala velmi energicky a úspěšně; odprodala panství Kysibl, Kost, Kosmonosy a Lysou nad Labem, zaručila se za výplatu ročního šestiprocentního úroku a postupně se jí podařilo věřitele uspokojit. Svému synovi předala v roce 1741 v nově upraveném fideikomisu pět velkých panství, Jindřichův Hradec, Chudenice, Petrohrad, Krásný Dvůr a Schmiedeberg, stejně jako pražský palác s obrazárnou, knihovnou a dalšími uměleckými sbírkami.

Hrabě **Prokop Vojtěch (1726–1777)** se tak stal třetím nejbohatším šlechticem v zemi, splácel ovšem otcovy dluhy a v následujícím období válek o rakouské dědictví a sedmileté války byl postižen velkými válečnými výdaji a utrpěl řadu škod na svém majetku. Musel také zajistit početné potomstvo; ze dvou manželství, s Marií Antonii hraběnkou Colloredo (1728–1757) a Marií Terezou svobodnou paní Rajskou z Dubnice (1736–1780), měl šest synů a čtyři dcery. Byl přitom posledním z rodu, kdo se ještě pokoušel o dostavbu pražského paláce a věnoval pozornost tamním sbírkám. Sám ovšem nejčastěji pobýval na nově zbudovaném loveckém zámečku v Jemčině, jelikož zámek v nedalekém Jindřichově Hradci byl od ničivého požáru z roku 1773 neobyvatelný a pražský palác poškozený při bombardování Prahy v roce 1757 stále více pustl.

Dějiny knihovny v Czerninském paláci na Hradčanech a dochované knihovní katalogy

Počátky knihovny jsou zřejmě spojeny již s prvním stavebníkem Czerninského paláce. Během své diplomatické mise v Benátkách v letech 1660–1663 hrabě Humprecht Jan nepochybně nashromáždil i nějakou sbírku knih, ovšem skromnější než byla jeho cílevědomě budovaná kolekce obrazů. Předpokládáme, že stejně jako obrazárnu nechal i tuto knihovnu převzt z Benátek do Prahy a umístil ji ve svém tehdejší pražském sídle, takzvaném Rožmberském domě (Sasko-Lauenburském paláci) na Hradčanech. Nepochybně do své knihovny zařadil i některé svazky z malé knihovny, jež zůstala na radenínském zámku po smrti jeho matky Zuzany Czerninové z Harasova.³⁰

Rodovou knihovnu dále budoval Humprechtův syn, hrabě Heřman Jakub, zřejmě vzdělaný a zvědavý čtenář, který dokonce roku 1688 získal povolení papežského inkvizitora půjčovat si po dobu pěti let všechny zakázané knihy s výjimkou děl Moliny a Macchiavelliho.³¹ Za jeho vlády také došlo k obohacení czerninské knihovny o část slavatovské knižní sbírky. Roku 1691 byl totiž po úmrtí Františka Leopolda Viléma Slavaty zrušen rodinný fideikomis a pozůstalé Slavatovny či jejich děti obdržely roku 1693 své dědické podíly, včetně obrazů a knih. Fideikomisní knihovna v pražském slavatovském domě v Ostruhové (dnešní Nerudově) ulici na Malé Straně obsahovala po smrti Jana Jiřího Jáchyma Slavaty v roce 1689 celkem

³⁰ Edici pozůstalostního inventáře z roku 1654 a rozbor knihovny, jež obsahovala 28 svazků, podal KALISTA, Zdeněk. Tři staré šlechtické libráře. *Časopis Společnosti přátel starožitností československých*, 1928, 36, s. 145–161.

³¹ Srv. MUK, Jan. *Po stopách národního vědomí české šlechty pobělohorské*, Praha 1931, s. 134.

z 029 knih,³² můžeme tedy předpokládat, že hraběnka Marie Josefa zdédila nezanedbatelný počet knih, které byly zřejmě časem převezeny do Czerninského paláce.

Doba vrcholného rozkvětu palácové knihovny je však spojena až s vládou hraběte Františka Josefa, přesněji řečeno s jejím prvním desetiletím, kdy hrabě ještě nemusel z finančních důvodů omezovat své sběratelské aktivity. Roku 1721 byl podle návrhu architekta Kaňky dokončen knihovní sál, který se nacházel v piano nobile, tedy prvním poschodí, v severním traktu severního křídla Czerninského paláce. Knihovna byla vybavena dřevěnými mramorovanými a zlacenými skříněmi, jež zhotovili tesař Balthasar Fischer a malíř Johann Christoph Pauer. Od té doby mohli četní návštěvníci reprezentčních prostor paláce obdivovat „eine sehr grosse magnifique Bibliothec“, jak czerninskou knihovnu charakterizoval v roce 1737 bamberský biskupský architekt Johann Jakob Michael Küchel.³³

Základ czerninské palácové knihovny nepochybně vytvořila soukromá knihovna pražského právníka Václava Řehoře Hannla, kterou musel hrabě František Josef získat někdy mezi lety 1718 a 1722. O tomto polozapomenutém bibliofilovi toho zatím víme jen málo, neznáme ani datum a místo jeho narození. Začátkem osmdesátých let 17. století však již nepochybně studoval na filozofické fakultě pražské univerzity, jak dokládají zápisy přednášek z roku 1682 (XXIII F 14 = č. 162). Pokračoval studiem na pražské právnické fakultě, kde byl 16. dubna 1692 promován doktorem obojího práva, a poté se dal do služeb pražského apelačního soudu. Hned po získání doktorského gradu byl jmenován apelačním radou v doktorské lavici, přísahu složil již 21. dubna, zprvu byl ovšem na neplaceném místě jako supernumerarius, placen začal být teprve od roku 1699. Na postu apelačního rady Hannl strávil šestnáct let, aby v září roku 1708 postoupil na místo lenního referenta. Po dalších čtyřech letech pak zřejmě přesídlil do Vídně, když byl v dubnu 1712 jmenován tajným referentem v české dvorské kanceláři. Později se stal dvorským radou, jeho podpis nalezneme například na robotním patentu z roku 1717. V červenci roku 1713 byl za své zásluhy povýšen do českého rytířského stavu. Oženil se asi ještě v Praze s dcerou místodržitelského sekretáře Annou Liebmannovou a jejich dcera se provdala za apelačního radu Jana Bedřicha rytíře z Glauchova († 1746). Dvorský rada Václav Řehoř z Hannlů zemřel na gangrénu dne 22. či 23. května roku 1718 ve Vídni.³⁴

³² Srv. KUBEŠ, Jiří. Sidla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689) v proměně. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series C. Faculty of Humanities – Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Fakulta humanitních studií*, 2003, 9, s. 73–74.

³³ Srv. HORYNA, Mojmir. „Des Grafen Zschanisches Gebäu welches einen grossen Schloss gleichen“, in: *Orbis artium. K jubileu Lubomíra Slavička*. Edd. Jiří KROUPA – Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ – Lubomír KONEČNÝ, Brno 2009, s. 635–646 (zde starší literatura).

³⁴ K Hannlovým studiím viz též TRÍŠKA, Josef. *Disertace pražské university 16.–18. století*, Praha 1977, s. 68. Úřední kariéru zmapovala WOITSCHOVÁ, Klára. *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783. „... což slušného a spravedlivého jest fedrovati ...“*, Pelhřimov 2010, s. 82, č. 206; s. 121, č. 13. Údaje o rodině přináší Karl Joseph Kitlitz v nevydaném spise *Böhmische Ehrentafel*; bylo užito rukopisu Praha, NK ČR, sign. XXIII C 32/1, pp. 277–278. Srv. též MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I.*, Praha 2008, s. 321 (zde další literatura).

Hannlova knihovna nebyla zcela neznámá, vědělo se o mědirytinovém exlibris, jež mělo vzniknout kolem roku 1711,³⁵ katalogizátoři starých tisků pocházejících z pražské lobkowiczské knihovny se setkávali s vlastnickým přípisem „*Ex libris Wenceslai Gregorii Hannl JVD. R[egiarum] App[elationum] Consil[iarii]*“.³⁶ Teprve nález jmenného katalogu, který byl sestaven ještě za majitelova života v roce 1717, však umožnil udělat si určitou představu o velikosti a obsahu této knihovny (XXIII D 206 = č. 138). Katalogové záznamy uvádějí jméno autora, zkrácený titul, typ vazby a signaturu, ale vynechávají údaje z impressa. Knihy byly postaveny podle oborového systému do čtrnácti oddělení označených písmeny A–O, jež se dělila zřejmě podle formátu na pododdělení označená číslicemi 1–4, uvnitř kterých byly průběžně číslovány. Signatura tak sestávala z velkého písmene a dvou arabských číslic, například B. 1. 142. Vzhledem k tomu, že není k dispozici lokační katalog knihovny, musíme obsah jednotlivých oborových oddělení rekonstruovat a celkový počet knih nelze zjistit zcela přesně. Po vyexcerpování všech v katalogu zachycených signatur bylo možno konstatovat, že knihovna obsahovala nejméně 2 282, snad dokonce 2 634 signatur, přičemž první číslo udává počet skutečně nalezených signatur, zatímco druhé je součtem nejvyšších čísel v rámci formátových oddílů jednotlivých signatur. Navíc se v knihovně nacházel i jistý počet nesvázaných a tedy neosignovaných knih. Srovnáme-li tedy uvedené počty signatur s údaji z katalogů czerninské palácové knihovny z let 1722–1728, dospějeme nutně k závěru, že hrabě Czernin zřejmě nezískal celou knihovnu. V Hannlově knihovně byly podle očekávání dobře zastoupeny právo (oddělení B, 602 signatury) a náboženská literatura (oddělení A, 422 signatury) stejně jako spisy z oblasti historie, politiky a politické správy (oddělení G, 694 signatur, nalezeno 426), k nimž je třeba připočítat knihy vztahující se především k českému stavovskému povstání a třicetileté válce v oddělení N (139 signatur). O něco překvapivější je vysoký podíl vskutku reprezentativně zastoupené starší i soudobé medicínské literatury (oddělení C, 276 signatur), další odborná literatura z oblasti matematiky a astronomie se nacházela v oddělení F (36 signatur). Hannl byl nepochybně dobře jazykově vybaven, pochopitelně ovládal němčinu, latinu a češtinu a nalezený rukopis z roku 1683 dokládá, že se učil italsky a francouzsky (XXIII F 167 = č. 218). V jeho knihovně se nacházely také knihy v řečtině (oddělení L, 71 signatura) a hebrejštině (oddělení M, 7 signatur), pro jazykově české a polské knihy bylo

³⁵ Srv. LIFKA, Bohumír. *Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1980, s. 128. V dosud nalezených Hannlových knihách ve fondu NK ČR se žádné tištěné exlibris nenachází.

³⁶ Hannlovy tisky pocházející ze 16. století popsaly ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské proveniencie ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019, s. 17 a č. 2, 5, 41, 58, 79, 99, 121, 154, 200, 201, 207, 209, 259, 275, 279, 290, 291, 336, 344, 345, 400, 402, 404, 406. Srv. též ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. Zpráva o zpracování fondu starých tisků czerninské knihovny uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. *Bibliotheca Antiqua 2014. Sborník z 23. konference 5.–6. listopadu 2014 Olomouc*, Olomouc 2014, s. 45–46. Aktuálně obsahuje STT – Databáze prvotisků, starých tisků a map 1450–1800 Národní knihovny ČR, dostupná na adrese <http://aleph.nkp.cz>, celkem 49 signatur starých tisků opatřených Hannlovým exlibris; sign. 65 B 188, 65 B 261, 65 B 272, 65 B 324, 65 B 354, 65 B 372, 65 B 383, 65 B 503, 65 C 1368, 65 C 1402, 65 C 1518, 65 C 1524, 65 C 1631, 65 C 1811, 65 C 1817, 65 D 335, 65 D 2026, 65 D 3627, 65 D 3702, 65 D 3734, 65 D 3735, 65 D 3748, 65 D 3750, 65 D 3758, 65 D 3772, 65 D 3778, 65 D 3785, 65 D 3789, 65 E 5003, 65 E 7825, 65 E 9220, 65 E 9247, 65 E 9251, 65 E 9266, 65 E 9501, 65 E 9506, 65 E 9563, 65 E 9564, 65 E 9595, 65 E 9602, 65 E 9613, 65 E 9633, 65 E 9634, 65 E 9640, 65 E 9651, 65 F 198, 65 F 684, 65 F 1382, 65 F 1983.

určeno oddělení O (26 signatur). Samostatná signaturová oddělení byla vyhrazena pro filozofii (oddělení D, 71 signatura), rétoriku (oddělení H, 91 signatura), poezii a divadelní hry (oddělení I, 131 signatura) či pro latinské gramatiky a slovníky (oddělení K, 48 signatur).

První známé katalogy czerninské palácové knihovny vznikly až po získání Hannlovy knižní sbírky. Nejpozději do konce roku 1722 byla knihovna přestěhována do nového sálu a zkatalogizována. Lokační katalog z tohoto roku (XXIII C 134/1 = č. 27) podchycuje celkem 1 917 signatur. Knižní fond byl rozdělen do pěti oborových oddělení, uvnitř kterých byly knihy stavěny podle formátu. Největší podíl měly libri iuridici (636), následovaly libri historici (456), libri miscellanei (445) a libri publici (299), zatímco libri canonici obsahovaly pouhých 81 signatur. Záznam o knize uvádí jméno autora, zkrácený titul a počet svazků, chybí ovšem místo a rok vydání. K nalezení požadované knihy bylo třeba znát oborové oddělení a formát, které byly pravděpodobně vyznačeny na příslušné skříně, číslo police (positio) a pořadové číslo svazku na polici (numerus positionis); tyto údaje mohl uvádět také nedochovaný jmenný katalog, pokud byl ovšem pořízen. Tyž knihovník totiž brzy sepsal nový lokační katalog, k němuž připojil i katalog jmenný (XXIII C 134/2 = č. 27). Palácová knihovna obsahovala již 1 932 signatur ve 2 503 svazcích, přičemž od poslední katalogizace zřejmě došlo k dílčím přesunům knih, takže zatímco iuridica, miscellanea a publica zaznamenaly mírný nárůst (638, 484 a 327), historica a canonica se nepatrně zmenšily (403 a 80). Lokační katalog uvádí pořadové číslo knihy uvnitř oborového oddělení, jméno autora, zkrácený titul, formát a počet svazků, údaje z impressa stále chybí. Jmenný katalog u knihy udává formát, písmeno oborového oddělení (C = canonica, H = historica, I = iuridica, IP = publica, M = miscellanea) a její pořadové číslo v tomto oddělení. Cennou novinku znamenal připojený samostatný soupis 156 svazků rukopisů.

V roce 1728 vznikl další lokační katalog knihovny s novým systémem signatur, který je vysvětlen na začátku katalogu.³⁷ Knihy rozdělené stále do pěti oborových oddělení označených ovšem novými písmeny (A = sacra scriptura et libri canonici, B = publici et politici, C = iuristae, D = cosmographici, geographici, genealogici et historici, E = miscellanei) byly stavěny podle formátu udávaného číslicemi 1–6 a uvnitř formátových oddílů průběžně číslovány. Například právníká kniha kvartového formátu stojící na pátém místě nesla signaturu C. 2. [N.] 5. Knihovna v Czerninském paláci nyní zahrnovala 2 025 signatur v circa 2 653 svazcích,³⁸ přičemž nadále vedla právníká literatura (664), následovala miscellanea (509), historické a geografické spisy (482), publica a politica (273) a tradičně nejmenší oddělení náboženské a kanonicko-právní literatury (97). Katalogový záznam poprvé uvádí i rok a místo vydání knihy, což pochopitelně zvyšuje šanci na její identifikaci. Bohužel nemáme k dispozici jmenný katalog knihovny ani soupis rukopisů

³⁷ Státní oblastní archiv (SOA) Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, fond Rodinný archiv Černínů z Chudenic, neinventarizovaný katalog, „*Catalogus universalis librorum omnium, qui in illustrissimi ac excellentissimi domini domini Francisci Iosephi S. R. imperii comitis Czernin de et in Chudienitz, gubernatoris Novae Domus et Chudienitz etc., Sacrae Caesariae Regiaeque Catholicae Majestatis actualis consiliiarii, camerarii, majoris iudicii provincialis assessoris, regii locumtenentis, supremi feudorum iudicis, inclyti ac regii commerciorum collegii consiliiarii nec non haereditarii in regno Bohemiae pincernae (toto titulo), bibliotheca continentur. Confectus anno MDCCXXVIII*“.

³⁸ Katalog neuvádí u jednotlivých titulů počet svazků, ale počet dílů, jsou-li však v rámci jedné signatury rozepsány na samostatných řádcích, jde pravděpodobně o svazky.

z roku 1728, ačkoli jejich vznik v tomto roce předpokládáme. Poslední informaci o podobě knihovny v době hraběte Františka Josefa tak přináší až pozůstalostní inventář datovaný 10. dubna 1733, v němž byl zaznamenán mobiliář v Czerninském paláci a knihovna obsahující 2 079 signatur byla odhadnuta na 4 000 zlatých.³⁹ Tehdy byla také již pravděpodobně dokončena převazba knihovního fondu, při níž byly knihy opatřeny typickou celokoženou hnědou vazbou se zlaceným hřbetem a zlaceným, často i kolorovaným czerninským heraldickým supralibros na přední desce.⁴⁰

Za vlády hraběte Prokopa Vojtěcha byla palácová knihovna pravděpodobně třikrát přestavěna. Během bavorsko francouzské okupace Prahy roku 1742 byl palác značně zrušeno a z galerie zmizela řada obrazů, je tedy možné, že došlo i ke ztrátám knih. První přestavba knihovny spadá do doby kolem roku 1745. Starý oborový systém byl tehdy opuštěn a knihy postaveny do skříní označených písmeny A–R, takže signatura typu K. 9. 26 udávala písmeno skříně, číslo police a pořadí knihy na polici. Po osignování knihy poznamenal knihovník na papírový proužek signaturu, jméno autora, titul, místo a rok vydání a počet svazků. Splením těchto proužků vznikl posléze jmenný katalog, který ovšem není úplný, končí na začátku písmene S(a).⁴¹ Nevíme proto, kolik svazků knihovna obsahovala, je však zřejmé, že v dalším období došlo k určitým ztrátám; ty mohly být způsobeny odprodejem části knihovny na úhradu czerninských dluhů, mohlo však dojít i k přesunům knih na jiná czerninská sídla, především na zámek Jemčina, kde tehdy vznikala další knihovna.⁴² Nově byla pražská palácová knihovna přestavěna a zkatalogizována roku 1755, dochoval se nám však pouze jmenný katalog,⁴³ jehož lokační protějšek schází. V knihovně se tehdy nacházelo 4 184 svazků, což zahrnuje i rukopisy, které již nestály samostatně, ale byly opět vázány mezi tisky. Knihy byly nadále uloženy ve skříních označených písmeny A–R a signatura udávala písmeno skříně (repositorium), číslo police (scrinium) a pořadí knihy na polici.

Otázkou zůstává, zda byly dosud zmiňované signatury zapisovány či vlepovány do knih, v czerninských rukopisech je totiž nenalezneme. V některých svazcích dnes sice nacházíme vložené papírové štítky s inkoustovými signaturami sestávajícími z velkého písmene, římské a arabské číslice, například R. III. I, neumíme je však spojit s žádným z dochovaných czerninských knihovních katalogů. Později muselo dojít k dalšímu přesignování palácové knihovny, při němž byly rukopisy opět vyčleněny. Poslední signatury, které se dochovaly na štítcích v dolní části hřbetů

³⁹ SOA Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, fond Rodinný archiv Černínů z Chudenic, prozatímní uložení karton 358a.

⁴⁰ K czerninským vazbám velmi stručně HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století*, Praha 1959, s. 148, 271, obr. 146 (vazby datuje již do konce 17. století) a LIFKA, Bohumír. *Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1980, s. 138.

⁴¹ SOA Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, fond Rodinný archiv Černínů z Chudenic, karton č. 763, zde i o něco mladší opis.

⁴² O zaniklé jemčinské knihovně MAŠEK, Petr. Knihovny hrabat Czernínů z Chudenic, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven*. „Čtenář a jeho knihovna“. Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, s. 240–241.

⁴³ SOA Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, fond Rodinný archiv Černínů z Chudenic, karton č. 384, „*Catalogus bibliothecae domesticae illustrissimi domini domini Procopii S. R. I. comitis de Czernin de et in Chudenitz, domus Chudenitio-Novae Domus gubernatoris, Suae Caesariae Regiaeque Majestatis in suprema justitiae curia Austriae inferioris*“.

většiny knih, totiž odrážejí dvojí systém. U tisků začínala signatura písmenem A–R, tedy například Q. 4. No. 5, zatímco rukopisy stály na písmenech A–B, například signatura B. V. No. 6. Ještě předtím však byla pravděpodobně do palácové knihovny včleněna menší soukromá knihovna některého z Czerninů, která obsahovala jazykově románské knihy. Tyto knihy nemají czerninskou vazbu a v horní části jejich hřbetu nacházíme již zčásti setřené inkoustové signatury; pro italské knihy je to It. C., pro španělské Sp. C.

Dějiny knihovny v Czerninském paláci definitivně skončily po smrti hraběte Prokopa Vojtěcha, kdy děd a poručník nezletilého dědice Rudolf Josef kníže Colloredo († 1788) přistoupil ve snaze snížit czerninský dluh k totálnímu rozprodeji palácového mobiliáře, včetně obrazárny a knihovny. Pozůstalostní inventář sepsaný 25. dubna 1777 však o palácové knihovně poskytuje zcela zavádějící informace, vychází totiž z inventáře z roku 1733, odkud přejímá ocenění knihovny na 4 000 zlatých i lokační katalog zachycující dávno neplatný oborový systém.⁴⁴

Největší část czerninského mobiliáře koupil kníže August Antonín Josef z Lobkowicz (1729–1803), zakladatel hořínsko-mělnické větve roudnických Lobkowiczů, jehož manželka Marie Ludmila Czerninová (1738–1790) byla nevlastní sestrou zesnulého hraběte Prokopa Vojtěcha. Věnem přinesla manželovi nejenom mělnické panství se zámek Hořín, ale také druhý pražský palác Czerninů, který dnes známe jako malostranský Lobkowiczský palác ve Vlašské ulici na Malé Straně. A právě v tomto malostranském paláci, hlavním pražském sídle lobkowiczské sekundogenitury, začal kníže Lobkowicz budovat rodovou knihovnu.⁴⁵ Jejím základem se pravděpodobně stala knihovna otce Marie Ludmily hraběte Františka Antonína Czernina, jejíž podobu známe z pozůstalostního inventáře z roku 1740, tehdy byla oceněna na 937 zlatých.⁴⁶ Hradčanskou palácovou knihovnu kníže Lobkowicz koupil v roce 1780 údajně za 6 000 zlatých, přičemž knihovna měla obsahovat přes 5 000 svazků tištěných knih a více než dvě stovky rukopisů.⁴⁷ V odborné literatuře se uvádí, že kníže zároveň koupil i czerninskou knihovnu, jež se nacházela na zámku v Jindřichově Hradci,⁴⁸ výzkum czerninského rukopisného fondu v pražské lobkowiczské knihovně však tuto hypotézu nepotvrdil. Se zámeckou knihovnou v Jemčině pak můžeme v tomto fondu spojit pouze nově nalezený katalog (XXIII F 207 = č. 227), který ostatně uvádí jen dva pravděpodobně ztracené rukopisy.

⁴⁴ Praha, Národní archiv, fond Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, karton č. 1173, „*Inventarium derenn nach wayland den hoch- und wohlgebohrnen Herrn Herrn Procop Adalbert des Heyligen Römischen Reichs Grafen Tschernin von und zu Chudenitz, Regierern des Hauses Neuhaus und Chudenitz (pleno titulo) auf der Oberrn Stadt Hradschin in dem Majorat-Haus vorgefundenen, auch all abgeschätzten Allodial-Mobilien und Fahrnussen. So beschehen den 25-ten Monats Tag April anno 1777*“, příloha „Lit. A. Bibliothec nach wayland Herrn Procop Grafen von Tschernin“.

⁴⁵ K dějinám pražské lobkowiczské knihovny srv. literaturu uvedenou v poznámce č. 1.

⁴⁶ Tuto hypotézu bude ovšem třeba ještě ověřit. Viz Lobkowiczský archiv mělnický na zámku Mělník, fond Ustřední správa lobkowiczských statků, Mělník (1542–1949), inv. č. 10 (pozůstalostní inventář mobiliáře včetně knihovny z roku 1740), inv. č. 371, sign. O IV/63, karton 138 (opis inventáře knihovny, zemskodeskový výtah z pozůstalostního inventáře).

⁴⁷ Tyto údaje uvádí, ovšem se značným časovým odstupem, lobkowiczský knihovník BEUTEL VON LATTENBERG, Felix Valois. Die fürstl. Lobkowicz'sche Fideicommiss-Bibliothek zu Prag. *Libussa*, 1853, 12, s. 370.

⁴⁸ Srv. naposledy MAŠEK, Petr. Knihovny hrabat Czerninů z Chudenic, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, s. 241. Lobkowiczský knihovník Beutel takovou koupi ovšem nezmiňuje – viz předchozí poznámku.

Czerninská sbírka rukopisů

Po začlenění do pražské lobkowiczské knihovny byly czerninské rukopisy pochopitelně přesignovány a rozptýleny, nebyly ovšem převazovány. Rekonstrukce czerninské sbírky rukopisů ve fondu pražské lobkowiczské knihovny byla provedena na základě dochovaných knihovních katalogů a inventářů. Zásadní pramen zde představuje nedatovaný inventář nadepsaný „*Manuscripta e Bibliotheca Czerniniana*“, který byl pořízen v první třetině 19. století, někdy po roce 1815, v lobkowiczské palácové knihovně.⁴⁹ Soupis podchycuje rukopisy č. 1–202 ve 239 svazcích, které se až na jednu výjimku dochovaly. Fyzický průzkum signaturového oddělení XXIII, zaměřený na knižní vazby s czerninským heraldickým supralibros a typické signaturové štítky na hřbetech knih, však vynesl na světlo ještě řadu dalších svazků. Konečný počet rukopisů czerninské provenience se tak ustálil na 248 signatur ve 293 svazcích, což představuje více než čtvrtinu a méně než třetinu celé lobkowiczské rukopisné sbírky.⁵⁰

Jádro sbírky rukopisů v czerninské palácové knihovně pochází nepochybně z počátku vlády hraběte Františka Josefa. První informaci přináší již zmíněný soupis pořízený někdy po roce 1722. Czerninský knihovník podchytil celkem 156 svazků rukopisů postavených podle formátu (folio č. 1–91, quarto č. 1–48, octavo č. 1–16, duodecimo č. 1), v palácové knihovně se však pravděpodobně nacházely ještě nejméně dvě desítky dalších rukopisů, které pominul. Dnes z tohoto seznamu pohřešujeme šest kodexů, v tom i jeden zřejmě středověký breviář. Hrabě vlastnil rukopisné knihy pocházející z období od 13. do počátku 18. století, psané latinsky, německy, česky, italsky, francouzsky a španělsky. Více než polovina těchto knih vznikla až po roce 1600, středověkých kodexů bylo ve sbírce pouze šestnáct. Pátrání po jejich provenienci poněkud ztěžuje fakt, že se v naprosté většině nedochovaly v původních vazbách, přesto se ale u řady knih podařilo zjistit předchozího vlastníka. Rukopisy v knihovně hraběte Františka Josefa tak můžeme podle provenience rozdělit do tří hlavních skupin.

První skupinu tvoří knihy pocházející zřejmě ze slavatovského dědictví, jež hraběnka Marie Josefa Czerninová obdržela roku 1693. Celkem se podařilo identifikovat sedmnáct rukopisů slavatovské provenience, které nesou exlibris „*Librariae Excell[entissimi]mi D[omini] D[omini] Jo[annis] Joachimi Comitis Slauatae*“, patřily tedy dědovi hraběte Františka Josefa z matčiny strany. Výše zmíněný soupis rukopisné sbírky hraběte Františka Josefa ovšem zahrnuje jen čtyři z těchto rukopisů, jež byly také opatřeny czerninskou vazbou. Zápisy přednášek z logiky a fyziky, které měl pravděpodobně Vitalis Pellizeroli (1577–1641), pořídil roku 1612 na jezuitské akademii ve Štýrském Hradci student Christophorus Hoffmann z Kladska (XXIII F 172 = č. 221). Dále jde o dva svazky přednášek z aristotelské fyziky a metafyziky psané neznámým studentem (XXIII F 13, XXIII F 82 = č. 161, 205) a opis říšské matriky sestavené v roce 1612 (XXIII D 16 = č. 42). Zbývajících třináct slavatovských rukopisů, které eviduje až katalog z roku 1755, zůstalo v původních světlých pergamenových vazbách. Jakýsi Balthasar Schönn z Torgavy v severním

⁴⁹ Praha, NK ČR, sign. XXIII A 19. Vznikl pravděpodobně v téže době jako inventář Praha, NK ČR, sign. XXIII B 18, který eviduje rukopisy z knihovny T. A. Putzlachera, zakoupené v roce 1815.

⁵⁰ Původně předpokládaný počet 252 signatur rukopisů czerninské provenience ve 298 svazcích se během přípravy katalogu ukázal jako mylný.

Sasku vlastnil v roce 1581 konvolut sestávající z tištěné příručky *Formular oder Schreiberbuch* od halberstadtského městského písaře Alexandra Machholda, která vyšla v Eislebenu roku 1560, a rukopisného výkladového slovníku pojmů a termínů římského práva potřebných v notářské praxi (XXIII D 21 = č. 47). Ve Španělsku na univerzitě v Salamance vznikl počátkem dvacátých let 17. století konvolut zápisů přednášek a drobných tisků, obsahuje mimo jiné výklady profesorů právnické fakulty Alonsa Guilléna de la Carrera, Gregoria de Portillo, Pabla de Maqueda († 1648), Martína de Bonilla († 1662) či Bernarda de Cervera († 1651) (XXIII F 147 = č. 208). Cenné bohemikum představují paměti nejvyššího kancléře království Českého Viléma Slavaty (1572–1652), který na nich pracoval až do své smrti; do roku 1651 dokončil celkem čtrnáct knih. Slavatovo *Historické spisování* nevyšlo tiskem, ale dochovalo se v řadě rukopisů; z knihovny jeho vnuka Jana Jiřího Jáchyma Slavaty pochází prvních deset knih opsaných v jedenácti svazcích (XXIII D 86, XXIII D 194/1–10 = č. 96, 137). Jan Jiří Jáchym Slavata či některý z jeho bratrů by mohl být autorem zápisků z let 1652–1653, v nichž věnoval pozornost pražskému sjezdu kurfiřtů na podzim roku 1652, především pobytu mohučského kurfiřta arcibiskupa Jana Filipa ze Schönbornu (1605–1673), následující volbě Ferdinanda IV. římským králem v květnu 1653 v Augsburgu a korunovaci v Řezně. Tyto události připomíná i vevázaný jednolist s rytinami znázorňujícími Ferdinandův slavný vjezd do Augsburgu, který vyšel téhož roku u Martina Zimmermanna (XXIII F 168 = č. 219). Součástí slavatovské knihovny či archivu byl snad i svazek opisů dokumentů vzniklých v průběhu dědického řízení po smrti Václava Jana hraběte Michny z Vacínova († 1667), zahrnující inventář pražského michnovského paláce na Újezdě a katalog palácové knihovny (XXIII D 59 = č. 84).

Další celek představují rukopisy 17. a první třetiny 18. století, jež vznikly pro potřebu jednotlivých Czerninů anebo se do sbírky dostaly jako jednotliviny získané některým z členů rodu. Pro prvního hraběte Heřmana mohly být zhotoveny seznamy statků konfiskovaných po porážce stavovského povstání i přehled konfiskace frýdlantského vévodství po zavraždění Valdštejna roku 1634 (XXIII D 46–47, XXIII D 52 = č. 72–73, 78). Z radenínské knihovny Zuzany Czerninové z Harasova pravděpodobně pochází rukopis *Historia neb Kronika turecká* od Konstantina Mihajloviče z Ostrovice († post 1482); jde o opis českého překladu vydaného roku 1565 v Litomyšli (XXIII F 31 = č. 174).

Větší počet rukopisů však lze připsat až Zuzaninu synovi hraběti Humprechtovi. Podobu czerninské obrazárny nám dochovaly *Imagines galeriae*, třísvazkový obrazový inventář z roku 1669, který obsahuje 749 kopií obrazů (XXIII B 32/1–3 = č. 2), uspořádání galerie za vlády hraběte Františka Josefa pak zachytil další inventář (XXIII D 221 = č. 140). Snad ještě v Itálii Humprecht získal opis básnické skladby *Le glorie Austriache*, kterou Giovanni Battista Ferretti (1639–1682) věnoval císaři Leopoldovi (XXIII F 181 = č. 222). Kandidát obojího práva Alexander Stephanus Agrotius dedikoval hraběti Czerninovi svůj spis *Veteris et modernae politicae parallela*, předmluva je v rukopise datována 3. května 1660 ve Vídni (XXIII F 20 = č. 164). S Czerninovou diplomatickou misí v Benátské republice souvisí dosud neznámý rukopis, který zachycuje jeho vystoupení v senátu v období od 4. května 1661 do 1. září 1663 (XXIII D 97 = č. 107). Hrabě také nepochybně shromažďoval informace o vnitřních poměrech i zahraniční politice Serenissimy, jedná se o různé zápisy z jednání benátského senátu

a diplomatické relace, včetně zpráv benátských vyslanců u vídeňského dvora (XXIII D 93–96, XXIII D 98 = č. 103–106, 108). Podobně užitečné mu jistě byly i různé svody státních smluv a doprovodného diplomatického materiálu, z nichž uvedme alespoň objemné svazky *Traités de la France*; tato úplná sbírka státních smluv francouzské monarchie byla dovedena až do roku 1644 (XXIII D 110–116 = č. 120–126) nebo sbírku instrukcí pro francouzské vyslance vydaných za vlády Jindřicha IV. Navarrského (XXIII D 124 = č. 134). Sbírkou opisů dokumentů vztahujících se k vnější i vnitřní politice Španělska mohla snad vzniknout v okolí Gaspara de Guzmán, hraběte a vévody de Olivares (1587–1645), prvního ministra krále Filipa IV. (XXIII D 123 = č. 133).

Do czerninské knihovny se dostaly paměti francouzského státního sekretáře Nicolause de Neufville, markýze de Villeroy (1542–1617) (XXIII D 126 = č. 136). Byly zde i opisy dvou memoárů zachycujících vnitropolitické poměry ve Francii v době vlády Ludvíka XIII.; stoupenci králova mladšího bratra Gastona Orleánského, Claude de Bourdeille, hrabě de Montrésor (1606–1663) a Louis d'Astarac, markýz de Fontrailles († 1677) v nich vylíčili neúspěšná spiknutí proti kardinálovi Richelieu z let 1632–1642 (XXIII C 68 = č. 22). Cenné jsou dva czerninské svazky opisů italské korespondence, kterou vedl Richelieuův nástupce a politický dědic, první ministr Francie kardinál Mazarin v letech 1646 a 1649 (XXIII D 91–92 = č. 101–102). Libertin Roger de Bussy-Rabutin (1618–1693) se v *Histoire amoureuse des Gaules* inspiroval skandálními milostnými aférami předních dam u francouzského dvora. Dílo vyšlo tiskem – bez autorova vědomí a s falešným impressem – v Ženevě roku 1665 a vzbudilo hněv krále Ludvíka XIV.; Rabutin byl načas uvržen do Bastilly. Czerninové vlastnili opis německého překladu vydaného v roce 1667 (XXIII E 10 = č. 146).

Zájem hraběte Františka Josefa o soudobou operní tvorbu dokládá libreto k opeře *Heinrich der Vogler*, která byla poprvé uvedena v letech 1718–1721 v dvorním divadle v Brunšviku, hudbu složil dvorní kapelník Georg Caspar Schürmann (1672/1673–1751), autorem libreta byl básník Johann Ulrich König (1688–1744) (XXIII F 47 = č. 189). Na cestách po Nizozemí či Francii mohl některý z Czerninů získat dva svazky pocházející z velkého souboru pergamenových alb s vedutami, jež zachycují řadu míst na území Španělského Nizozemí, tedy dnešní severní Francie a Belgie. Veduty namaloval pro vévodu Charlese (III.) de Croÿ (1560–1612) v letech 1590–1610 nizozemský malíř Adrien de Montigny. Alba byla poté uložena na zámku Beaumont, ovšem po vévodově smrti došlo k jejich částečnému rozprodeji. Czerninská alba vévody de Croÿ, objevená v minulém století kunsthistoričkou Jarmilou Vackovou, zachycují krajinu a architekturu hrabství Artois a okolí Lille a Douai (XXIII A 9/1–2 = č. 1). Z autografních rukopisů členů rodu jsou asi nejznámější dva svazky cestovního deníku Heřmana Jakuba Czernina, který si vedl v letech 1678–1682 během své kavalírské cesty po německých zemích, Itálii, Francii, Španělsku a Portugalsku (XXIII F 30, XXIII F 43 = č. 173, 185). V czerninské sbírce se ale nacházelo i několik zápisů přednášek a studijních excerpt, jež patřily hrabatům Heřmanu Jakobovi (XXIII F 10, XXIII F 152 = č. 160, 210) a Františku Josefovi (XXIII F 21, XXIII F 162, XXIII F 190–191 = č. 165, 214, 224–225).

Nejcennější část kolekce, sestávající z více než sedmi desítek rukopisů, však pochází z již zmíněné knihovny apelačního rady Václava Řehoře Hannla. Rukopisy nebyly v Hannlově knihovně zvlášť vyčleněny a v katalogových záznamech je odlišují pouze údaje typu *scriptum*,

manuscriptum či *geschrieben*, popřípadě je připojena poznámka *antiquus, antiquo caractere* nebo *mit alten Charactern*. Při rekonstrukci rukopisné sbírky můžeme ovšem vycházet pouze z knihovního katalogu, jelikož v samotných rukopisech většinou nenalezneme po jejich majiteli žádnou stopu. Pročtením katalogu bylo podchyceno 66 svazků rukopisů.⁵¹ Dalších devět svazků, opatřených majitelovým rukopisným exlibris nebo psaných jeho rukou, katalog neuvádí, eviduje je ale czerninský soupis. Z tohoto soupisu musíme Hannlovi, jak dále objasníme, navíc přičíst ještě šest svazků, ačkoli nebyly zapsány v katalogu jeho knihovny ani neobsahují jeho exlibris. Můžeme tedy shrnout, že dvorní rada Hannl vlastnil nejméně osmdesát jeden rukopis. Šest nebo sedm rukopisů z jeho sbírky se ovšem do czerninské hradčanské knihovny asi vůbec nedostalo a další dva svazky byly zřejmě předány, ale později ztraceny. Největší lítost přitom vzbuzuje ztráta blíže neurčeného, snad středověkého jazykově českého rukopisu evangelia či evangelií, o němž víme jen to, že byl opatřen koženou vazbou. Mezi pohřešované středověké rukopisy můžeme pravděpodobně zahrnout i jakási *Cisterciensium privilegia a summis pontificibus concessa auf Pergamen*. Bohužel se také asi nikdy nedozvíme, co obsahovala *Manuscripta de anno 1634*. Zajímavá mohla být i provenience opisu Saského akordu, což byla smlouva, kterou saský kurfiřt uzavřel císařovým jménem se slezskými knížaty a stavy 28. února 1621 v Drážďanech; výměnou za neutralitu jim zaručovala generální pardon a obnovení privilegií a náboženských svobod podle Majestátu z roku 1609. Pohřešujeme také blíže neurčený knihovní katalog, snad šlo o starší katalog Hannlovy knihovny, a jakési matematické či astronomické tabulky.⁵²

Z rukopisné sbírky Václava Řehoře Hannla se dochovaly nejméně sedmdesát dva svazky; u dalšího středověkého rukopisu nelze jeho vlastnictví prokázat. Středověké rukopisy, kterých Hannl vlastnil nejméně čtrnáct, pocházejí vesměs z 15. století; pouze jeden kodex byl napsán již ve 13. století. Třiadvacet rukopisů vzniklo v průběhu 16. století, z toho pět v jeho první polovině, dalších dvacet šest svazků bylo pořízeno na přelomu 16. a 17. století a v první polovině 17. století. Můžeme tedy konstatovat, že prakticky všechny středověké kodexy a většina rukopisů 16. století přešly do sbírky hraběte Františka Josefa Czernina právě s knihovnou dvorského rady Hannla. Na otázku, jak se tyto rukopisy dostaly do Hannlova vlastnictví, dokážeme však odpovědět jen zčásti.

Největší zjištěný celek v Hannlově knihovně představuje bezpochyby část proslulé knihovny slezského bibliofila, císařského rady Franze Gottfrieda Troila von Lessoth (asi 1583 – asi 1648).⁵³ Jedna z nejzajímavějších knihoven rudolfínské Prahy, kterou majitel snad po vypuknutí stavovského povstání převezl do rodného Slezska, se neznámou cestou dostala do majetku generála císařského armádního sboru ve Slezsku, knížete (a pozdějšího vévody) Julia Heinricha Sasko-Lauenburského (1586–1665) a ten ji nechal převézt na své sídlo na zámku v Ostrově

⁵¹ Rukopisy se nacházely v signaturových odděleních A (15), B (17), C (9), D (2), F (1), G (15), H (1), I (2), N (1) a O (2), jeden nesvázaný rukopis nebyl osignován.

⁵² Pohřešované rukopisy stály na signaturách O. 3. 1, G. 2. 58, N. 2. 27, G. 1. 10, G. 2. 1 a F. 1. 9.

⁵³ Srv. SVOBODOVÁ, Milada. Knihovna slezského humanisty Franze Gottfrieda Troila von Lessoth, in: *Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové*. Edd. Alena CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ – Andrea JELÍNKOVÁ – Milada SVOBODOVÁ, Praha 2013, s. 79–111 (zde starší literatura), v době přípravy této studie ještě nebylo známo, jakou cestou se Troilovy knihy dostaly do czerninské knihovny.

v Čechách. Ostrovskou zámeckou knihovnu zdělila vévodova dcera princezna Maria Benigna (1635–1701), kterou již v roce 1651 provdal za někdejšího císařského vojevůdce, knížete Ottavia Piccolominiho vévodu z Amalfi (1599–1656), majitele náchodského panství. Ovdovělá kněžna Piccolomini, jejíž krátké manželství zůstalo bezdětné, se již znovu neprovdala a dlouho žila na náchodském zámku, teprve roku 1685 přesídlila do Prahy. Byla zřejmě velkou čtenářkou a zděděnou knižní sbírku, kterou dnes označujeme jako takzvanou troilo-piccolominiovskou knihovnu, ještě rozšířila. V řadě dochovaných knih nalezneme její tištěné, někdy i malované exlibris, iniciály M B s vévodskou korunkou, jímž bývá přelepeno původní Troilovo exlibris. Svou knihovnu nebo alespoň její podstatnou část kněžna Maria Benigna věnovala či odkázala koleji piaristů, kterou v Ostrově založila v blízkosti rodové pohřební kaple její matka. V majetku ostrovských piaristů zůstala troilo-piccolominiovská knihovna až do roku 1877, kdy gymnázium a kolej v Ostrově definitivně zanikly. Knihovnu tehdy piaristé věnovali městu Ostrov, to však již v roce 1910 prodalo její nejcennější část vídeňskému antikvariátu Gilhofer & Ranschburg. V současnosti je známo více než dvě stě svazků pocházejících z Troilova vlastnictví, které jsou rozptýleny v řadě evropských a amerických knihoven a muzeí. Zdá se však, že troilo-piccolominiovská knihovna nebyla po kněžnině smrti uchována jako celek. Ostrovští piaristé buď obdrželi jen část knihovny anebo se některých knih brzy zbavili, což by vysvětlovalo existenci knih, které prokazatelně patřily již v 18. století jiným majitelům.

V czerninské sbírce bylo nalezeno celkem sedmáct rukopisů nesoucích Troilovo exlibris, z nichž jedenáct bylo zapsáno v Hannlově katalogu. Součástí Troilovy knihovny byly i středověké rukopisy, ze šesti dosud známých pergamenových kodexů vlastnil tři právě Hannl. Šťastnou náhodou získal i nejstarší kodex z Troilovy knihovny. Rukopis byl napsán ve druhé polovině 13. století, místo jeho původu neznáme. Případné stopy po objednateli a dalších majitelích navždy setřela barokní czerninská převazba, zůstala jen rasura jakéhosi středověkého přípisu na poslední stránce, kterou nelze rozluštit. Z dochovaného Troilova exlibris pak vysvítá, že rukopis získal v roce 1632. Drobný svazek, který je dílem jediného písaře a zdobí jej pouze červenomodré písařské iniciálky, obsahuje *Sermones de festis compositi a fratre Petro Remensi de ordine predicatorum*. Jde o sbírku 136 sermonů, jejichž autorem je francouzský dominikán Petrus de Remis († 1247), převor pařížského konventu sv. Jakuba a pozdější provinciál, který zemřel jako biskup v Augunu. Kazatelské dílo Petra de Remis se těšilo ve 13. a 14. století velké oblibě, o čemž svědčí téměř stovka dochovaných rukopisů, k těm můžeme připočítat i kodex z Troilova majetku (XXIII G 28 = č. 240). Latinsko-německý rituál z patnáctého století byl snad užíván v salcburské diecézi, v jeho litanii jsou totiž uvedeni mezi vyznavači také salcburští biskupové Rupert a Virgil. Troilo si rukopis koupil 1. února 1613 ve Vídni a vydal za něj 12 krejcarů (XXIII G 29 = č. 241). Původ dalšího drobného rukopisu z 15. století, německé sbírky prozaických modliteb a žehnání, budou snad moci ozřejmit filologové (XXIII G 33 = č. 245).

Pozoruhodný opis německých překladů dvou slavných španělských románů obdržel Franz Gottfried Troilo v roce 1635 darem od svého bratra vratislavského kapitulního děkana Nikolause Troila (XXIII D 12 = č. 38). Román ve formě dialogů nazvaný původně *Tragicomedia de Calisto y Melibea* a později známý jako *La Celestina* vydal kastilský spisovatel Fernando de

Rojas (asi 1465–1541) v roce 1499, nejstarší německé překlady publikoval augšpurský lékárník Christof Wirsung v letech 1520 a 1534. Autora prvního španělského (i světového) pikareskního románu *La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades* dodnes neznáme, dílo bylo zřejmě s ohledem na cenzuru vydáváno anonymně, poprvé vyšlo snad roku 1553 v Alcalá de Henares, následujícího roku se pak objevila čtyři vydání; v Alcalá de Henares, Burgosu, Medině del Campo a Antverpách. Před rokem 1626, kdy Nikolaus Troilo zapsal do knihy své exlibris, existovaly dva tištěné německé překlady, augšpurský z roku 1617 a lipský z roku 1624. Troilův rukopis je však pravděpodobně opisem staršího nevydaného překladu z roku 1614, který se až do druhé světové války nacházel v kapitulní knihovně ve Vratislavi. Nikolaus daroval bratrovi také šest zajímavých, snad částečně autografních sborníků, jež začal kompilovat pro svou potřebu někdy před rokem 1605 během svých právnických studií v Římě. Do mohutných svazků, označených v Hannlově katalogu jako *Scritturae diverse* a *Roma et alcuni altri luoghi d'Italia*, zařadil mladý papežský komoří historické přehledy a opisy dokumentů ilustrujících minulou i současnou vnější a vnitřní papežskou politiku, organizaci a fungování římské kurie a papežského dvora, ale i politicko-filozofické traktáty především italské provenience. Nalezeme tu rovněž soupisy a popisy římských a italských kostelů či historické přehledy vznešených římských rodin a z nich vzešlých papežů a kardinálů (XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80 = č. 100, 109, 159). Od dalšího příbuzného, císařského kvartýrmistra Maxmiliana Wolgemutha z Muttburgu obdržel Troilo rukopis dvorské ubytovací knihy Malé Strany a Hradčan z roku 1608 (XXIII D 57 = č. 82).

Z Troilovy knihovny pocházejí s jistotou také dvě zajímavá silesiaca. Rukopis s legendami o svaté Hedvice, napsaný v roce 1611, získal roku 1632 v Nise (XXIII D II = č. 37). Právnický sborník z konce 16. století, do něhož zapsal své exlibris v roce 1610, obsahuje například statuta města Vratislavi z roku 1534, Kirchenrecht vratislavského biskupa Václava Lehnického (1348–1419) nebo nedatovaný *Gerichts-Ordnung unnd Process der Stadt Breslaw*, jehož znění se podle všeho neshoduje se soudním řádem města Vratislavi vydaným v roce 1591 (XXIII D 34 = č. 60). Troilo však mohl vlastnit i další silesiaca z Hannlovy knihovny, například dva rukopisy vztahující se k dějinám vratislavského biskupství. Starší kodex pochází z první třetiny 16. století a zřejmě byl napsán ve Slezsku, rukopis pravděpodobně vlastnil katolický kněz Hieremias Blümel, jenž byl v letech 1589–1618 farářem ve vsi Deutsch-Kamitz (dnešní Kępnica) v Horním Slezsku (XXIII G 27 = č. 239). První část Blümelova sborníku, psanou dvěma písaři, tvoří *Agenda ordinum sacrorum juxta ritum Wratislaviensis diocesis*, přičemž druhý písař zapsal jako samostatné texty obřad biřmování a různé biskupské benedikce. Třetí písař opsál nejprve privilegia udělená papeži Juliem II. a Lvem X. menším bratřím observantům, nejmladší údaj se přitom týká generální kapituly konané v Římě roku 1517 a vzniku františkánského řádu. Následující *Cronica principum Polonie* vznikla na dvoře knížete Ludvíka (I.) Břežského kolem roku 1385 a pravděpodobně ji sepsal Petrus Bitschen (de Byczyna), kanovník kolegiátního kostela sv. Hedviky v Břehu. Katalog vratislavských biskupů z let 1407–1468 bývá řazen do skupiny Institutio; jde o pokračování textu *De institutione ecclesiae* z předchozí kroniky. Mladší ruka, patřící snad Hieremias Blümelovi, připojila ještě pokračování katalogu pro léta 1482–1596, tedy až do smrti vratislavského biskupa Andrese Jerina. Další slezská kronika, pro niž se vžil název

Incidentia, vzbuzovala dlouho zájem českých historiků. Jedná se o značně pozměněnou verzi díla *Cronica ducum Silesiae*, připisovaného Benediktovi z Poznaně († asi 1522/1527), proboštu kostela sv. Ducha ve Vratislavi. V Blümelově kodexu byly navíc do textu kroniky slezských knížat vloženy i kronikářské zprávy o husitských Čechách. Tato husitská kronika, tvořená texty *De Thaboritarum origine in Bohemia et quibusdam Wicleffi starum actibus*, *De morte Wenczeslai et inopi sepultura eius* a *Qualiter corpus eius exhumatum fuit et combustum et de tyranide Hussitarum*, vznikla pravděpodobně v letech 1419–1423, jejího autora neznáme. Byla však identifikována ještě ve dvou rukopisech pocházejících z druhé poloviny 15. století, z nichž dnes existuje pouze rukopis basilejský; rukopis petrohradský shořel roku 1944 při požáru Národní knihovny ve Varšavě. Druhý o století mladší rukopis z Hannlovy knihovny obsahuje jeden z katalogů vratislavských biskupů, jež vycházejí z katalogu sestaveného polským kronikářem Janem Długoszem (1415–1480). Katalog, známý jako *Cronica episcoporum Vratislaviensium*, zahrnuje biogramy šesti legendárních a třiceti sedmi historicky doložených vratislavských biskupů z let 966–1608, končí tedy biskupem Janem ze Žiče (XXIII F 92 = č. 207).

Dva Hannlovy středověké kodexy opatřil v 17. století jejich majitel vlastnickým přípisem „*Ex Bibl[iotheca] Caufferiana*“. V czerninských tiscích se kromě tohoto exlibris dochovaly i přípisky typu „*Ex lib[ris] Joan[nis] Kaufferi*“, „*Ex Bibl[iotheca] Joan[nis] Kaufferi J.c.*“, „*Joann[es] Kauffer*“ nebo „*Johannis Kaufferi*“.⁵⁴ Hannl tedy pravděpodobně získal nějakou část knihovny pražské rodiny Kaufferů ze Sturmwehru, z níž ostatně pocházeli dva apelační radové. Starší Jan Kauffer z Arnsdorfu a Mohrau († 1632) přišel do Prahy z říše, od roku 1595 vlastnil dům U zlatého vlka na Starém Městě pražském. V roce 1587 byl jmenován apelačním radou v doktorské lavici a svůj úřad zastával přes čtyřicet let až do roku 1628, kdy odešel pro vysoký věk na odpočinek, svou loajalitu panovníkovi prokázal také jako člen druhé pražské vyšetřovací komise z roku 1622. Znamější je ovšem jeho syn Jan (Hanuš) Jiří Kauffer, hejtmán studentské legie, která se vyznamenala při obraně Prahy proti Švédům roku 1648. Následujícího roku se stal doktorem obojího práva, byl jmenován apelačním radou a povýšen do šlechtického stavu s přídomkem ze Sturmwehru. V letech 1652–1654 byl děkanem pražské právnické fakulty, ačkoli se nikdy nestal jejím profesorem. Bývá také připomínán jako jeden z vyšetřujících soudců ve známém případě pražského rabína Šimona Spira-Wedelese obviněného roku 1664 z vraždy konvertity. S manželkou rozenou Leuxovou z Leuxensteinu měl dva syny Jana Františka a Gerharda Františka, kteří drželi roku 1676 statek Frymburk na Hradecku.⁵⁵

⁵⁴ Srv. ADAMAITIS, Zuzana – PALÍČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské provenience ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019, s. 19, v katalogu jsou popsány dochované tisky sign. 65 D 2044, 65 E 4923, 65 E 4931, 65 E 5152, 65 E 5605, 65 E 5789, 65 E 7276.

⁵⁵ K rodině Kaufferů srv. WOITSCHOVÁ, Klára. *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783. „... což slušného a spravedlivého jest fedrovati ...“*, Pelhřimov 2010, s. 56, č. 52, s. 71, č. 143; ŽUPANIČ, Jan. Jan Jiří Kauffer ze Sturmwehru. *Heraldická ročenka*, 1993, 19, s. 47–50; ŽUPANIČ, Jan – FIALA, Michal. *Praha 1648. Nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648*, Praha 2001, s. 26, 290; ŽUPANIČ, Jan – FIALA, Michal. Heslo Kauffer ze Sturmwehru v databázi *Nová šlechta v českých zemích a podunajské monarchii* na stránkách <http://www.novanobilitas.eu/rod/kauff er-ze-sturmwehru>; MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I.*, Praha 2008, s. 443.

Z kaufferské knihovny měl Hannl dva středověké rukopisy české provenience. Starší kodex označený v katalogu jako *Tractatus varii de sacramentis ecclesiae* je konvolutem dvou rukopisů z první poloviny 15. století (XXIII F 24 = č. 167). Veršovaná skladba *Summula de Summa Raymundi* nazývaná též *Summula pauperum*, která vykládá hlavní témata z díla *Summa de casibus poenitentiae* španělského kanonisty, dominikána Raymunda de Pennaforte (asi 1175–1275), vznikla ve druhé třetině 13. století, to znamená někdy po roce 1235, a napsal ji jakýsi magister Adam. Kodex kaufferské knihovny obsahuje redakci B, k níž je připojen často se objevující komentář neznámého autora s incipitem *Omnem scientiam et omnem doctrinam*, který vznikl snad kolem poloviny 14. století, jistě před rokem 1383. Druhý rukopis dokončil 20. března roku 1438 písař Paulus de Byestz, jenž podle všeho pocházel ze vsi Býšů u Holic na Pardubicku. Pavel z Býště opsal traktát *Expositio officii missae sacrique canonis*, jehož autorem je někdejší rektor pražské univerzity M. Mikuláš Stör ze Svídnice († 1424). Po vydání Kutnohorského dekretu roku 1409 odešel s dalšími německými mistry a studenty na nově založenou lipskou univerzitu, kde učil nejprve na artistické a poté na teologické fakultě. Své nejdůležitější dílo sepsal brzy po příchodu do Lipska, nejpozději roku 1412, a kromě výkladu mešní liturgie v něm kladl důraz i na teologické vzdělání a mravní kvality kněží. Další kaufferský rukopis pochází z neznámé pravděpodobně utrakvistické knihovny, její vlastnický přípisek byl však nenávratně ztracen seříznutím knižního bloku při převazbě knihy. Jedná se o latinský výklad žalmů 119–133, v jejichž textu nalezneme meziřádkové české překladové glosy, samotný výklad obsahuje některá česká slovní spojení a meziřádkové glosy. Objednavatel zřejmě původně počítal s reprezentativním bohatě zdobeným rukopisem, nakonec však byla provedena pouze úvodní malovaná a zlacená ornamentální iniciála a další načrtnuté iniciály zůstaly nedokončeny (XXIII F 60 = č. 201).

U dalších kodexů známe v nejlepším případě jejich písaře či středověké majitele, netušíme ale, jakou cestou se dostaly do rukou dvorského rady Hannla. Z dávno zaniklé knihovny M. Petra z Vrbky, jehož působení na pražské univerzitě je doloženo v letech 1409–1415, pochází sborník Wiclefových filozofických traktátů. Traktáty *de universalibus*, *de tempore*, *de compositione hominis*, *de materia et forma* a *de ydeis* opsal zběžnou gotickou kurzívou zřejmě pro svou potřebu, a to v době, kdy byl bakalářem svobodných umění, tedy někdy mezi lety 1409 a 1413 (XXIII F 58 = č. 199). Abecední teologický slovník zvaný *Rosarius* či *Rosarium* vznikl v anglickém lolardském prostředí jako zestručněná verze objemného slovníku *Floretus*, jehož vznik je prokázán mezi lety 1384 až 1396. Oba slovníky byly v anglickém lolardském a českém husitském prostředí často opisovány, zatím je známo více než 60 rukopisů. Existují dvě redakce Rosaria, širší a užší (častěji opisovaná) verze. Hannlův kodex obsahuje kratší znění Rosaria, tedy celkem 303 hesel (XXIII F 59 = č. 200).

Dvě latinské rukopisné bible v Hannlově knihovně byly napsány a opatřeny komentáři v Čechách ve druhé polovině 15. století (XXIII D 88–89 = č. 98–99). Pozornost si zaslouží především iluminovaná bible z první poloviny sedmdesátých let, jejíž iniciály byly ovšem v minulosti bohužel z větší části vyřezány. Bible patřila utrakvistickému knězi Jakubovi z Jemnice, faráři u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském, který několik biblických knih opatřil v letech 1473–1479 marginálními komentáři vycházejícími především z díla *Postillae perpetuae in universa Biblia* františkánského teologa Mikuláše z Lyry (1270–1349). Z Jakubových poznámek navíc vysvítá, že

bibli soustavně vykládal svým farníkům, doslova uvedl, že „*diligenter publiceque totam bibliam exposui in lecturis matutinis populo utriusque sexus*“. Kazatel Jakub z Jemnice je také autorem dvou pozdně utrakvistických postil radikálního vyznění, z těchto rukopisů se dozvídáme, že byl od počátku čtyřicátých let farářem a v roce 1452 děkanem v Týně nad Vltavou. Nevíme, zda skutečně byl oním knězem Jakubem, který v roce 1447 vedl do Říma poselstvo žádající – ovšem marně – papeže o potvrzení kompaktát a voleného arcibiskupa Rokycany, ani zda jeho bratrem byl rektor pražské univerzity M. Jan z Jemnice. Nepochybně však vlastnil na svou dobu nadprůměrně velkou knihovnu; v testamentu z roku 1473 uvedl dvacet konkrétních svazků, včetně českého rukopisu Nového zákona, který odkázal panu Mikuláši Svitáčkovi z Landštejna († post 1509), nejvyššímu písaři desk zemských a někdejšímu maršálkovi královny Johany. Velké oblibě se v Čechách těšil již zmíněný obsáhlý komentář k celé bibli, v němž Mikuláš z Lyry vyloučil slovně, alegoricky a morálně každý verš. V Hannlově sbírce se nacházely *Postillae perpetuae in universa Biblia*, jež v letech 1429–1430 opsal jakýsi Bernard ze Žlutic (XXIII E 69 = č. 156).

Z knihovny jiného významného účastníka husitského poselstva z roku 1447 pochází další czerninský kodex, který ovšem nelze s jistotou pokládat za Hannlův majetek. Písařem a prvním majitelem kodexu byl utrakvistický teolog M. Václav Koranda mladší (asi 1422–1519), trojnásobný rektor pražské univerzity, kazatel v Betlémské kapli a Rokycanův nástupce v úřadu administrátora dolní konzistoře, z jehož pozoruhodné knihovny bylo dosud nalezeno více než šest desítek svazků. Koranda si opsal první část *Tripartita moralium*, abecedně řazené sbírky výroků slavných básníků, filozofů a teologů, kterou sestavil dominikán Konrád z Halberstadtu (ante 1312 – post 1355), někdejší kaplan císaře Karla IV. a přítel arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Postupně připojil rejstřík a další opisy latinských veršů, citátů a přísloví, s občasnými českými překlady, které by mohly být jeho dílem. Knihu zdobí úvodní řemeslně provedená ornamentální iniciála a majitel ji podle svého zvyku opatřil monogramem složeným z písmen M. W. K. a devízou, v tomto případě „*Multa legas facito*“ (XXIII F 81 = č. 204). V misálu z poslední třetiny 15. století nalezneme vyradřovanou vlastnickou poznámku „*Monasterij s[an]cti Karoli [15]65 Pragrae*“, pochází tedy z knihovny řeholních kanovníků sv. Augustina v Praze na Karlově. Misál opatřený bohatou ornamentální výzdobou nepochybně vznikl v českém prostředí a zřejmě byl od počátku určen pro augustiniánskou kanonii na Karlově, do sanktorálu bylo totiž zařazeno i officium translace Karla Velikého. Nezodpovězenou otázkou zůstává, jak mohl Hannl získat rukopis z klášterní knihovny, která byla zrušena až v období josefínských reforem (XXIII F 56 = č. 198). Neznámému utrakvistickému knězi patřil notovaný latinsko-český liturgický sborník označený jako *Rubrica Pragensis*, který pochází z roku 1508. Kalendář ke dni 5. července uvádí červeně zapsaný svátek *Sancti Johannis Hus et Jeronimi et sociorum eius* a oba husitské světce připomíná i jeden z notovaných tropů k *Benedicamus Domino*. Za kalendářovou tabulkou s latinským sylabickým cisiojánem Pražského kostela následují různé latinské i české komputistické a astronomické tabulky a komputistické verše. Oblíbená pozdně středověká didaktická báseň německé proveniencie *In Jano claris* sestává ze 48 hexametřů uspořádaných do čtyřverší, jež na základě klimaticko-fenologických pozorování podávají dietetické rady pro jednotlivé měsíce, jimiž se zřejmě řídil také náš kněz. Počasí pak mohl předvídat podle další známé básně začínající veršem *Sero rubens celum indicat esse serenum*. Velmi cenné jsou

zapsané české texty takzvaných koledních lístků, z nichž děti zpívaly v kostele při koledních občůzkách na Květnou neděli (XXIII G 30 = č. 242).

Další rukopis české provenience byl v Hannlově katalogu popsán poněkud zavádějícím způsobem jako *B. Hieronymi Commentarius in Josephum scriptus*, knihovníkův omyl je však pochopitelný. Rukopis totiž začíná stručnou biografií židovského a zároveň římského historika prvního století Josefa Flavia, která byla převzata z Jeronýmova díla *De viribus illustribus*. Následuje prvních třináct knih Flaviova díla *Antiquitates Iudaicae*, text však není úplný, protože na konci knihy schází nejméně dva listy. Na základě bohaté figurální a ornamentální výzdoby lze rukopis datovat do sedmdesátých let 15. století, neznámý iluminátor dvakrát zobrazil historika Josefa Flavia, v úvodní iniciále Jeronýmova životopisu stojí a v levici drží prázdnou nápisovou pásku, zatímco v miniatuře na začátku prologu Židovských starožitností usedl za písařský pulpit a sepisuje své dílo, na počátku první knihy pak v iniciále čtenáři žehná Kristus držící královské jablko (XXIII D 121 = č. 131).

Dva právní kodexy napsané v šedesátých letech 15. století nepocházejí z Čech, první vznikl v Horní Lužici, druhý v Itálii. První rukopis obsahuje jakési *Introductorium utriusque juris* začínající slovy *Proficere volentibus studio, presertim in juris canonici facultate, quasdem condiciones et regulas, quibus dirigi debeant*, které mimo jiné zahrnuje i několik didaktických básnických skladeb, druhou část kodexu tvoří zkrácený výtah *Decreta Gratiani*, který písař podle svých slov sestavil a zapsal za devět týdnů. Z emotivně laděných písařských kolofonů datovaných 15. srpna a 18. října roku 1468 vyplývá, že písařem byl neznámý katolický exulant, který odešel pravděpodobně již roku 1466 z Čech či Moravy a pobýval v konventu celestinů v Ojvíně nedaleko Žitavy. Pisatel trpící pro katolickou víru se vyjadřuje velmi kriticky k poměrům ve své vlasti, doslova píše *Eodemque anno immensa mala agebantur in regno Boemie et marchionatu Moravie, incendia sive spolia ac prelia et multa homicidia et talis racionacio exstirpandarum heresum nefandarum de eisdem* (XXIII G 26 = č. 238). Další majitele knihy neznáme, nelze ale vyloučit, že se dostala do ojvínské klášterní knihovny. Tamní konvent zanikl okolo roku 1546, poté byl zpusťšený klášter osídlen jezuiti a klášterní knihovna byla v letech 1556 a 1560 převezena do Prahy, kde se stala základem pro nově budovanou knihovnu klementinské jezuitské koleje, většina ojvínských rukopisů se proto dnes nachází v pražské Národní knihovně.⁵⁶ Iluminovaný kanonistický sborník vznikl roku 1460 v Římě a jeho hlavním písařem je Petrus de Monasterio Eyfflie, jenž pocházel z dnešního Bad Münstereifel v Severním Porýní–Westfálsku. Tento Petr z Münstereifelu opsal v lateránské basilice *Casus Decretorum* Bartoloměje z Brescie (asi 1200–1258), další písaři pak připojili traktát *De officio sacerdotis*, připisovaný dříve mylně Tomáši Akvinskému, a *Decretum abbreviatum* portugalského kanonisty Joanna de Deo († 1267) (XXIII D 118 = č. 128).

Provenienčně i obsahově pozoruhodná byla však i Hannlova sbírka právnických kodexů 16. století. Rukopis opatřený titulem *Statuta, jura et ordinationes regum Bohemiae, sumptibus nobilis Udalrici sub anno 1550 conscripta* obsahuje latinské znění zemského zřízení království Českého z roku 1549. Na přípravě tohoto zemského zřízení se výrazně podílel místopísař

⁵⁶ Srv. TOBOLKA, Zdeněk – HORÁK, František. *Národní a universitní knihovna v Praze, její vznik a vývoj. I. Počátky knihovny až do r. 1777*. Praha 1959, s. 32–33; KRÄMER, Sigrid. *Handschriftenerbe des deutschen Mittelalters. Teil 2. Köln–Zyfflich, München 1989, s. 646* (zde evidován i czernínský rukopis).

desk zemských Oldřich Humpolec z Prostiboře a na Lochovicích († 1552), který také obdržel od císaře Ferdinanda I. privilegium, aby jako jediný mohl zemské zřízení následujících deset let vydávat tiskem. Česky vyšlo roku 1550 v Praze nákladem Oldřicha Humpolce v tiskárně Jana Kosořského z Kosoře, zatímco latinské ani německé vydání není známo. Hannlův rukopis, obsahující četné škrty a opravy provedené možná Humpolcovou rukou, mohl tedy vzniknout v souvislosti s přípravou latinského vydání, které se po jeho předčasně smrti již nerealizovalo (XXIII D 87 = č. 97). Německý překlad zřízení zemského českého království z roku 1564, který pořídil v roce 1566 kadaňský měšťan Petr Štěrba ze Štěrbic (1517/1518–1591), vyšel tiskem teprve roku 1604 ve Frankfurtu nad Mohanem, následovalo druhé vydání roku 1617 v Lipsku. Předtím se Štěrbovův překlad šířil v opisech, Hannl vlastnil dokonce dva. První byl dokončen v lednu roku 1574 (XXIII D 50 = č. 76), druhý nedatovaný opis, pořízený na papíru s filigránem budyšínské papírny, obsahuje i předmluvu překladatele, která v tiscích chybí (XXIII D 54 = č. 80). Opolsko-ratibořské zemské zřízení bylo kodifikováno Ferdinandem I. v roce 1562, poprvé vyšlo tiskem česky roku 1563 v Olomouci. Okolnosti vzniku německého překladu nejsou známy, tištěné vydání pořídil Jakob Schickfuss teprve roku 1625 jako součást díla *New vermehrete Schlesische Chronica unnd Landes Beschreibung*. Rukopis v Hannlově knihovně, který neznámý písař s iniciálami V. A. dokončil 10. května roku 1580, představuje tedy cenné silesiacum, jde možná o nejstarší dochovaný exemplář německého překladu opolsko-ratibořského zemského zřízení (XXIII D 32 = č. 58). Saský kurfiřt August vydal roku 1572 zemský zákoník, takzvané Saské konstituce. Na přípravě zákoníku se podíleli věhlasní právníci z univerzit ve Wittenbergu a Lipsku, například wittenberští profesori Michael Teuber (1524–1586) a Matthias Wesenbeck (1531–1586). Sbírka těchto přípravných materiálů, označená v Hannlově katalogu jako *Decisiones Lipsienses et Witebergenses*, vznikla v Sasku někdy po roce 1581; pravděpodobně je starší než tištěné *Consultationes Constitutionum Saxonicarum* z let 1599–1600 (XXIII D 13 = č. 39). Cenný pramen k dějinám městského soudnictví představuje kniha náleží a apelací z let 1548–1637. V řadě případů umožňuje sledovat téměř celý průběh soudní pře, jelikož zachycuje obsah žaloby, výpovědi stran a svědků, rozsudek městského soudu a potvrzení či napravení rozsudku vydané pražským apelačním soudem. Nejčastěji se přitom jedná o soudní pře projednávané před městským soudem v Prachaticích, ale opsány byly i rozsudky z dalších měst; samostatný oddíl tvoří nálezy města Nymburk nad Labem z let 1548–1560. Kniha má zajímavou provenienci; roku 1570 ji Jan Vintřberský z Plekenštejna († 1571) daroval prachatickému městskému písaři Jakubu Menšíkovi z Menštejna († 1614), budoucímu autorovi ceněného spisu *O mezech, hranicích, soudu a rozepři mezní* (XXIII D 82 = č. 92).

Luteránská univerzita ve Wittenbergu byla ve druhé polovině 16. století cílem řady českých studentů, svého nejstaršího syna tam poslal také písař menších desk zemských, vладыka Bohuslav Mazanec z Frymburka († 1589), majitel panství Mimoň a Slatiňany. Jan Mazanec dorazil do Wittenbergu roku 1586 (imatrikulován byl 14. května) a na studiích v cizině pobýval ještě v době otcovy smrti; do Čech se vrátil až roku 1591, aby po složitých dědických sporech s nevlastní matkou obdržel panství Slatiňany, které v roce 1594 prodal. Mazancova studia práv nám přibližují dva rukopisy, na něž použil papír s vodoznakem rodinného erbu z produkce mimoňské papírny. V prvním svazku

zachytil přednášky z římského práva, které vyslechl v letech 1586–1588 (XXIII D 117 = č. 127). Druhý obsahuje disputace studentů konané ve stejném období, zvláštní oddíl přitom tvoří *Disputationes a me habitae Witebergae*, z dalších disputujících byli identifikováni například právník Martin Coler (1561–1601), budyšínský syndik Ambrosius Hadamar (1567–1646), falcko-neuburský tajný rada Georg Christmann (1564–1622), rada minsterberského knížectví Valentin Steinich (1561–1601/1603) nebo majitel zámku Burkersdorf (Burkatów) ve Slezsku Adam von Seidlitz (1564–1610) (XXIII F 155 = č. 213).

Konvolut právnických tisků a rukopisů sestavil v osmdesátých letech 16. století student práv Ludwig Schwarzmayr († 1605) z Ambergu, který v letech 1585–1591 studoval na univerzitách v Tübingenu a Basileji a roku 1595 byl jmenován radou pražského apelačního soudu. Do konvolutu zařadil osm tištěných univerzitních disputací z roku 1588, na prvním místě tisk vlastní disputace na tübingenské právnické fakultě, již předsedal profesor Matthäus Enzlin (asi 1530–1610), tento tisk opatřil řadou poznámek; ostatní disputace se konaly na akademii ve Strassburgu za předsednictví profesora Georga Obrechta (1547–1612). Jistě obdivoval nizozemského právníka Everarda Bronchorsta (1554–1627), nazývaného *pater legum*, který počátkem osmdesátých let přednášel na univerzitách ve Wittenbergu a Erfurtu a od roku 1587 působil na univerzitě v Leidenu; obstaral si opisy Bronchorstových výkladů k různým titulům Digest, jež pravděpodobně vznikly v době jeho působení ve Wittenbergu. Do knihy zařadil také texty přednášek, které měli na tübingenské univerzitě profesor kanonického práva Johann Hochmann (1528–1603) a profesor římského práva Nikolaus Varnbüler starší (1519–1604). Závěrečný opis štrasburského soudního řádu byl pak pořízen přímo „*pro Ludovico Schwartzmajero Ambergensi Palatino*“ (XXIII F 149 = č. 209). Již dříve v letech 1547–1553 na univerzitě v Tübingenu studoval práva David Hienlin (též Hünlin, Hunly) pocházející z Lindau; zapsal si přednášky, které měli profesori Caspar Volland (1500–1554), Gebhard Brastberger (asi 1503 – asi 1560) a Nikolaus Varnbüler starší (XXIII D 212/1–2 = č. 139).

Zajímavý příspěvek k dějinám obchodního práva představuje *Aerarium Roticum sive perpetuum*, v němž belgický humanista a profesor vídeňské právnické fakulty Petrus a Rotis či des Roues († post 1592) představil svůj census Roticus, jehož zavedení by mohlo zabránit lichvě; předmluva je datována ve Vídni 15. ledna 1580. V následujících letech se autor pokoušel pro svou ideu získat anglického státního sekretáře Francise Walsinghama, zatím se však zdá, že Hannlův rukopis je jediným dochovaným exemplářem jeho spisu (XXIII F 37 = č. 180). Petrus a Rotis byl spjat s českým prostředím, ve Vídni se stal vychovatelem Adama II. z Hradce, udržoval styky s českými humanisty Kašparem Cropaciem a Martinem Kuthenem a konečně roku 1587 po svém jmenování apelačním radou přesídlil do Prahy.

Knihovna právníka Hannla obsahovala tak velké množství medicínské literatury, až se nelze ubránit dojmu, že do ní vplynula knihovna některého významného lékaře. Velmi cenné jsou medicínské rukopisné sborníky ze 16. a první poloviny 17. století. Někdy v první třetině 16. století vznikl latinsko-německý receptář, který obsahuje i veršované *Regimen commune de mensibus*, tedy zdravotní a dietetické rady pro jednotlivé měsíce, herbář, rady pro pouštění žilou či komputistické verše (XXIII G 22 = č. 234). Přibližně o století mladší německou sbírku lékařských a kosmetických receptů používala na náchodském zámku v roce 1674 ovdovělá kněžna Piccolomini, již zmíněná majitelka Troilovy knihovny (XXIII F 50 = č. 192).

Z druhé třetiny 16. století pochází medicínský sborník, který v roce 1643 patřil jakémusi doktoru teologie a medicíny, jehož jméno bylo ztraceno seříznutím knižního bloku při převazbě knihy (XXIII G 23 = č. 235). Další vlastnický přípis byl důkladně vyradirován, takže v knize zůstala jediná vlastnická poznámka „*Ex lib[ris] Zacha[ri]ae Polen[tii]*“, příbuzným tohoto majitele by snad mohl být pražský lékař Jan Polentzi či Polentius († 1727), autor spisu o moru a majitel velké knihovny, kterou odkázal pražskému konventu františkánů u Panny Marie Sněžné.⁵⁷ Sborník začíná třetí knihou díla *Practica medicinae Iulianita* označovaného též jako *Thesaurus thesaurorum*, jehož autorem je italský lékař Julianus de Preamptis Bononiensis, který roku 1342 vyučoval na univerzitě v Bologni. Druhý písař zapsal v říjnu roku 1541 pod titulem *De morbo Gallico* různé osvědčené postupy při léčbě příznaků syfilitidy a pokračoval pozoruhodným receptářem. Jeho sestavovatel snad studoval medicínu v Itálii, pravděpodobně na univerzitě v Bologni, a později snad pobýval v Čechách; v latinském textu se ojediněle objevují německé věty. U řady léčebných postupů a receptů jsou uvedeni profesori boloňské lékařské fakulty Hieronymus de Florenzuola a Ludovicus de Leonibus, dále je citován Panfilo Monti († 1553), který působil na univerzitách v Bologni a v Padově, pod jménem Leonellus by se pak mohl skrývat další boloňský profesor Leonello Vittore († 1520) původem z Faenzy. Jeden recept zřejmě pochází od vídeňského astronoma, matematika a lékaře Georga Tannstettera (1482–1535), osobního lékaře císařů Maxmiliána I. a Ferdinanda I. Autorem dosud neznámého textu o léčbě závratí *In vertigine consilium optimum* určeného jakési vznešené dámě je italský lékař Andrea Gallo pocházející z Tridentu († 1560), který se stal dvorním lékařem českého místodržícího arcivévody Ferdinanda Tyrolského a pobýval od roku 1548 až do své smrti v Praze. Třetí ruka zapsala farmaceutický spis *Introductorium medicinae doctoris Georgii Mendler*. Dr. Georg (Jörg) Mendler byl dvorním lékařem v Innsbrucku a majitelem domu ve městě Sterzing (dnešní italské Vipiteno) v jižním Tyrolsku, kde též působil jako lékař a lékárník, například roku 1534 sepsal pro Sterzing morový řád. Zajímavé je, že větší část textů výše zmíněného receptáře Hannlova rukopisu se nachází také ve sborníku, který si v Praze roku 1550 pořídil Gallův chráněnc, budoucí lékař a botanik Georg Handsch z Limuz (1529–1578), překladatel Mattioliho herbáře a osobní lékař arcivévody Ferdinanda Tyrolského.⁵⁸

Neznámý student lékařství na univerzitě v Padově si v letech 1550–1552 zapisoval přednášky a demonstrace, jež měli profesori Vittore Trincavelli (1496–1568) a Alvise Bellacato (1501–1575). Od prosince roku 1551 navštěvoval v Padově také soukromé přednášky profesora Antonia Fracanzano († 1567) o ženských nemocech a v únoru následujícího roku si zapsal jeho přednášky o syfilitidě (XXIII F 54 = č. 196). Ve stejné době studoval v Padově i již zmíněný Georg Handsch z Limuz a jeho zápisy týchž přednášek a demonstrací se dochovaly ve vídeňské Národní knihovně.⁵⁹ Ve třicátých letech či první polovině čtyřicátých let 17. století si další student na univerzitě v Padově zapsal *Consultationes habitae a clarissimis et excellentissimis viris doctoribus*,

⁵⁷ Srv. KAŠPAR, Jan. Knihovna františkánů u Panny Marie Sněžné v Praze (dějiny, knižní fond a současný stav), in: *Historia Franciscana II. Sborník textů*. Edd. Petr Regalát BENEŠ – Petr HLAVÁČEK, Kostelní Vydří 2005, s. 244–245.

⁵⁸ Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 11200. Srv. též SMOLKA, Josef – VACULÍNOVÁ, Marta. Renesanční lékař Georg Handsch (1529–1578). *Dějiny věd a techniky*, 2010, 43, č. 1, s. 1–26.

⁵⁹ Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 11226.

jeho vyučujícími byli padovští rodáci, profesor teoretické medicíny Giovanni Domenico Sala (1579–1644) a profesor praktické medicíny Benedetto Selvatico (1574–1658), stejně jako profesor anatomie, chirurgie a botaniky Johann Wesling (1598–1649), původem z Mindenu ve Westfálsku, který v Padově vyučoval v letech 1632–1648 (XXIII F 192 = č. 226). Hannlovi možná patřil i konvolut medicinských tisků a rukopisu, který ovšem není v katalozích uveden. Jakýsi student z koleje uherského národa na univerzitě v Bologni si zapsal přednášky, které měl v lednu roku 1627 profesor chirurgie a anatomie Vincenzo Duglioli († 1630) při veřejné anatomické pitvě (XXIII C 69 = č. 23).

Další kodex je v Hannlově knihovním katalogu datován do roku 1555 a stejné datum je uvedeno i na vazbě, jež byla následně pořízena v czerninské knihovně. V samotném rukopise toto datum není, mohlo se ale nacházet na nedochovaném titulním listu či na původní vazbě. Nelze ovšem zcela vyloučit, že jde o mylnou dataci vycházející z nějaké ztracené vlastnické poznámky a rukopis ve skutečnosti vznikl již někdy mezi lety 1529 a 1532. Obsahuje lékařskou knihu a receptář, jež sestavil pro svou potřebu tyrolský lékař Dr. Nikolaus Pol (asi 1470–1532), který působil od roku 1487 řadu let u dvora v Innsbrucku, nejprve ve službách Zikmunda Tyrolského zvaného Bohatý (1427–1496), poté jako lékař císařů Maxmiliána I. a Ferdinanda I. Polovým nejznámějším dílem je traktát o léčbě syfilitidy gvajakem, který vyšel tiskem roku 1535. Dochovala se i jeho korespondence s augšpurským humanistou, benediktinem Veitem Bildem (1481–1529) a víme, že Bild svému příteli také obstarával knihy. Cennou Polovu knihovnu, obsahující přibližně 1 350 svazků, začala vdova Apollonia rozprodávat po jednotlivých knihách zřejmě až ve čtyřicátých a padesátých letech, jak vyplývá z dochovaných vlastnických poznámek. Velkou část knih získal kanovník Johann Prey ml. († 1588) pro knihovnu kolegiální kapituly v Innichen (dnes San Candido) v jižním Tyrolsku.⁶⁰ Sbíрка léčebných postupů a receptů, u nichž jsou často uvedeni původci či ručitelé, vznikla zřejmě na sklonku Polova života; nejmladší uvedené datum je rok 1529. Pol se často odvolává na vídeňského lékaře Heinricha Hackera, ale odkazuje i na další soudobé lékaře jako byli Johann von Göppingen, lékař císařů Fridricha III. a Maxmiliána I., či Johann Stocker († 1513) z Ulmu. Tradiční řazení nemocí jednotlivých částí těla (od hlavy k patě) není zcela dodrženo a některé oddíly se víckrát opakují. Velká pozornost je věnována léčbě syfilitidy a moru, včetně takzvané potní nemoci. Teprve budoucí výzkum prokáže, zda czerninský rukopis představuje opis jinak nedochovaného díla anebo ještě cennější autograf, pravděpodobnější je však první možnost (XXIII F 53 = č. 195).

Jméno innsbruckého lékaře Pola se několikrát objevuje i v dalším rukopise, který byl pořízen snad někdy v padesátých letech 16. století a nese tištěné exlibris s erbem Lehnarů z Kouby; z tohoto rytířského rodu pocházeli dva pražští lékaři; Oldřich Lehnar († 1561), protektor již zmíněného Georga Handsche z Limuz, a jeho syn Adam Lehnar († 1583). Sbíрка lékařských rad a receptů, rozdělená na nemoci hrudníku, srdce, žaludku, pohybového ústrojí a obličje,

⁶⁰ K Polově knihovně srv. BACHMANN, Hanns. Dr. Nikolaus Poll, Hofartz zu Innsbruck. *Veröffentlichungen des Museums Ferdinandeum*, 1947/49, 27/29, s. 409–418; TENGE-WOLF, Viola. Nikolaus Pol und die Llull-Handschriften der Stiftsbibliothek San Candido/Innichen, in: *Ramon Llull und Nikolaus von Kues: eine Begegnung im Zeichen der Toleranz. Akten der internationalen Kongresses zu Ramon Llull und Nikolaus von Kues (Brixen und Bozen, 25.–27. November 2004)*, Turnhout 2005, s. 261–286 a KÜHEBACHER, Egon. Nikolaus Pol und die Stiftsbibliothek von Innichen. *Der Innichner*, Jhg. 5, Nr. 21, 5. Februar 2005, s. 51–54.

je přitom nepochybně českého původu (XXIII F 55 = č. 197). Majitelem dalšího medicinského sborníku snad mohl být brémský měšťan Brüning Flügger († 1700), příbuzný brémského chirurga Brüninga Flüggera (1595–1644). Rukopis obsahuje mimo jiné dva texty vztahující se k léčbě moru, jejichž autorem je zřejmě profesor pražské lékařské fakulty Mikuláš Franchimont (Franzmann) z Franckenfeldu (1611–1684), osobní lékař císařů Ferdinanda III. a Leopolda I. (XXIII G 24 = č. 236).

Didaktickou veršovanou skladbu *Paraphrasium titulorum super tribus partibus principalibus Pandectarum poema* dedikoval poeta Joannes Frey městské radě v Norimberku. Autorem je pravděpodobně německý právník Johann Thomas Freigius či Frey (1543–1583), následovník a vydavatel děl francouzského filosofa a pedagoga, hugenota Petra Rama (1515–1572). Freigiův literární odkaz zahrnuje vedle právnických spisů i díla z oblasti dialektiky, rétoriky, filologie, matematiky a přírodních věd; dosud neznámá skladba mohla vzniknout v letech 1576–1582, kdy zastával úřad rektora akademie v Altdorfu (XXIII F 153 = č. 211). Z Hannlovy knihovny pocházejí také dvě rukopisná jesuitica z osmdesátých let 16. století. První rukopis obsahuje přednášky profesora rétoriky Jana Vieria konané v jezuitské koleji ve Vídni v letech 1581–1582, které si zapsal jakýsi Giovanni Vincenzo Celso původem z Neapole (XXIII F 165 = č. 216). Během let 1582–1586 si též student opsal tři divadelní hry a deset dialogů, které byly dříve provedeny v jezuitských kolejích v Praze či ve Vídni; zřejmě tak zachoval i dosud neznámé texty (XXIII F 38 = č. 181).

Za vlády hraběte Prokopa Vojtěcha v palácové knihovně zřejmě rukopisných knih přibýlo. Již katalog z roku 1755 uvádí nejméně 169 signatur v 198 svazcích, v tom pravděpodobně i všechny rukopisy ze sbírky hraběte Františka Josefa. Rukopisy nestály již samostatně, ale byly vřazeny mezi tisky. Menší část knih ovšem nelze vůbec identifikovat anebo s jistotou ztotožnit s dochovanými rukopisy; například sedmáct svazků podchycuje katalog jako *miscellanea* nebo *collectanea*, další čtyři jako *manuscriptum medicum* apod. Několik zapsaných knih bylo také později ztraceno, bohužel i staročeský Nový zákon z roku 1487, který zřejmě nebyl předán do pražské lobkowiczské knihovny.⁶¹

Mezi nově zařazenými rukopisnými knihami však převažovaly svazky napsané v 18. století. Ze starších knih, které se poprvé objevují v katalogu z roku 1755 nebo dokonce až v lobkowiczském soupisu czerninian, uveďme ještě památník Augustina Bormana, sálového a komorního dveřníka na pražském dvoře císaře Rudolfa II., který obsahuje erby a zápisy řady dvorských úředníků z let 1590–1611 (XXIII F 29 = č. 172). Čtyřdílnou kroniku *La guerra de Granada*, líčící povstání morisků v Granadě v letech 1568–1571 potlačené vojevůdcem Juanem de Austria, napsal očitý svědek, španělský diplomat, voják, básník a historik Diego Hurtado de Mendoza (1503–1575). Nelze vyloučit, že czerninský rukopis měl ve své knihovně don Pedro Guerrero y Logroño (1501–1576), který byl v době povstání granadským arcibiskupem (XXIII F 40 = č. 182). Německou kuchařskou knihu vlastnil od roku 1649 Johannes Jakob Wittig (1634–1663), profesor medicíny na univerzitě v Erfurtu a člen soukromé přírodovědecké společnosti *Academia naturae curiosorum*, pozdější akademie Leopoldina (XXIII G 21 = č. 233). Zápis přednášek belgického lékaře Paula de Sorbait (1624–1691) pořídil v letech 1674–1675 na vídeňské univerzitě student Jiří Ignác Burian z Firlei († 1689), budoucí městský lékař v Opavě (XXIII F 23 = č. 166).

⁶¹ V katalogu je zapsán na fol. 119r jako *Testamentum novum linguae Bohemicae anno 1487 conscriptum, manuscriptum in quarto* pod sign. B. S. 5. N. 14.

Několik rukopisů souvisí se studiem práv, které Prokop Vojtěch započal na pražské univerzitě a poté v něm pokračoval na univerzitě v Leidenu, kde absolvoval soukromý kurs u proslulého profesora Johanna Jakoba Vitriaria (1679–1745) (XXIII E 16, XXIII F 34/1–2, XXIII F 36 = č. 152, 177, 179). V knihovně se v hojnější míře objevila také rukopisná militaria, z nichž nejzajímavější jsou tři mohutné svazky s díly z oblasti vědy o vojenském stavitelství, geometrie a dělostřelecké vědy, které v první polovině 18. století zkomponoval pravděpodobně v severním Nizozemí pro svou potřebu jakýsi Georgius Hopp (XXIII C 1, XXIII D 2–3 = č. 4, 28–29).

Podobu přestavěné czerninské obrazárny zachytil inventář z roku 1766 (XXIII B 33 = č. 3). Hrabě si obstaral i opis inventáře, který byl roku 1746 sestaven pro obrazárnu v letním sídle španělských králů v Palacio Real v La Granja de San Ildephonso nedaleko Segovie (XXIII E 5 = č. 141). Do knihovny se také dostal opis erbovní galerie na zámku v Srbicích na Domažlicku, který Czerninům patřil od roku 1711 a byl někdy po roce 1735 zbořen (XXIII F 25 = č. 168). S péčí o zahrady Czerninského paláce snad souvisela německá příručka o pěstování pomerančovníků, pravděpodobně překlad části spisu Jeana-Baptista de la Quintinie, ředitele královských užitkových zahrad ve Versailles (XXIII D 5 = č. 31).

Hraběcí knihovna získala největší známou sbírku cechovních artikulí na našem území, osahující 81 artikulí převážně pražských cechů z let 1509–1709, kterou sestavil písař s iniciálami I. F. S., od něhož pocházejí také dva svazky opisů císařských rezolucí (XXIII C 15, XXIII D 36, XXIII D 55 = č. 17, 62, 81). V knihovně se nacházely četné sbírky opisů panovnických listin a jiných archivních dokumentů. K dějinám pražských měst uvedme například ještě opisy privilegií a dekretů z let 1358–1697 k zakládání a správě vinic, vinnému šenku, kontrole jakosti vín, dovozu cizích vín či vinnému tácu, především na Starém Městě pražském (XXIII D 41 = č. 67). Mohutný konvolut opisů listin a jiných dokumentů vztahujících se k říšským, slezským a českým dějinám 14. – 18. století obsahuje take sbírku dokumentů, pořízenou zřejmě v souvislosti s dlouholetým sporem pražského arcibiskupa Harracha se staroměstskými jezuiti o pražskou univerzitu, kterou převzali do své správy v roce 1622 (XXIII D 38 = č. 64).

Z výše zmíněné osobní knihovny neznámého Czernina, možná přímo hraběte Prokopa Vojtěcha, pochází nejméně devět španělských a sedm italských rukopisů napsaných převážně v 18. století. Na základě dochovaných signatur však musíme předpokládat, že původní počet rukopisů byl o dost vyšší. Na signatury Sp. C. stávaly španělské politické spisy, přičemž dochované rukopisy napsali podle všeho ve Španělsku na stejném papíře dva písaři. První rukopis obsahuje hojně rozšířené politické testamentsy krále Filipa II. (XXIII D 103 = č. 113). Za autora prozaických i veršovaných textů útočících na dlouholetého prvního ministra španělského krále Filipa IV. Gaspara de Guzmán, hraběte a vévodu de Olivares (1587–1645) je považován básník, prozaik, dramatik, satirik, filozof a překladatel Francisco de Quevedo (1580–1645) (XXIII D 109 = č. 119). Ministrův životopis sepsal naproti tomu v letech 1627–1628 jeho přítel, diplomat, historik, překladatel a básník Juan Antonio de Vera y Figueroa, hrabě de la Roca (1583–1658) (XXIII D 107 = č. 117). V pěti rukopisech jsou svými traktáty zastoupeni ministři krále Filipa V., José del Campillo y Cossío (1693–1743) a Melchor de Macanaz (1670–1760) (XXIII D 101–102, XXIII D 104, XXIII D 106, XXIII D 108 = č. 111–112, 114, 116, 118). Někdy na přelomu šedesátých a sedmdesátých let

18. století vznikl sborník protijeziuitských polemických spisů, jejichž autory jsou humanista Benito Arias Montano (1527–1598) a kritik jeziuitské výchovy dominikán Melchior Cano (1509–1560), pochopitelně nechybí ani španělský překlad anonymního pamfletu *Monita secreta* s fiktivními tajnými interními předpisy řádu, který pravděpodobně napsal polský exjezuista Hieronim Zahorowski († 1634) (XXIII D 105 = č. 115). Na signatuře It. C. bychom opět našli politické testamentsy, tentokrát císaře Karla V. a španělského krále Filipa II. (XXIII E 71 = č. 158). Tři svazky obsahovaly opisy italské poezie; zastoupeni jsou autor proslulé satiry na jeziuitské misie v Cortoně, tamní františkán Francesco Moneti (1635–1712), dvorský básník savojských vévodů v Turíně Michelangelo Golzio († asi 1668) a satirický básník Bartolomeo Dotti (1651–1713) (XXIII E 13, XXIII F 44, XXIII G 82 = č. 149, 186, 248). Na téže signatuře stály ještě dva spisy z oblasti vojenského stavitelství (XXIII D 100, XXIII F 41 = č. 110, 183) a příručka o chovu koní, kterou sepsal jakýsi Giovanni Cammillo (XXIII E 70 = č. 157).

Závěrem našeho pochopitelně neúplného výčtu nejzajímavějších rukopisů zbývá dodat, že czerninskou rukopisnou sbírku oceňovali zřejmě již současníci. V roce 1791 německý literární historik Friedrich Karl Gottlob Hirsching (1762–1800) publikoval první soupis czerninských rukopisů, které se tehdy již přes deset let nacházely v malostranském Lobkowiczském paláci; šlo o výběr přibližně sedmi desítek kodexů.⁶² Brzy poté byla však czerninská kolekce rozptýlena v pražské lobkowiczské knihovně a zapomnělo se na ni; v dalších stoletích badatelé studovali jen jednotlivé kodexy, aniž mnohdy znali nebo zohlednili jejich původ. Dobrým příkladem jsou již zmíněná Alba vévody de Croÿ, o nichž kunsthistorikové předpokládají, že je Lobkowiczové získali od prince Croÿ von Dülmen, který držel od roku 1866 Slabce na Rakovnicku.⁶³ Teprve katalogizace rukopisného fondu pražské lobkowiczské knihovny umožnila i rekonstrukci této významné šlechtické sbírky rukopisů, jejíž první doufejme úplný soupis je nyní odborné veřejnosti předkládán.

---

⁶² Srv. HIRSCHING, Friedrich Karl Gottlob. *Versuch einer Beschreibung sehenswürdiger Bibliotheken Deutschlands nach alphabetischer Ordnung der Oerter. Band 4. Supplemente*, Erlangen 1791, s. 371–380, č. 1–77, některé textově bohaté rukopisy jsou rozepsány pod více čísly.

⁶³ Srv. VACKOVÁ, Jarmila. Svět podle Karla z Croÿ. *Dějiny a současnost*, 6/95, s. 35.

Introduction

The produced catalogue represents a further step along the path towards the provision of access to one of the largest manuscript collections held at the National Library of the Czech Republic. The so-called Prague Lobkowitz Library¹ was a fideicommissary library of the Lobkowitz secundogeniture, i.e. the Hořín-Mělník branch of the Roudnice Lobkowitz family, and it was located in the Lobkowitz Palace in Vlašská Street in the Lesser Town. The palace library was predominantly concerned with collecting from its inception and it was single-mindedly expanded by means of purchases made from the estates of distinguished bibliophiles. The library's founder is considered to be the erstwhile imperial ambassador to the Madrid court, Prince August Antonín Josef of Lobkowitz (1729–1803). He was gradually able to acquire practically the entire Czernin family library thanks to his marriage to the Countess Marie Ludmila Czerninová of Chudenice. In 1753, he received the aforementioned Lesser Town palace as part of her dowry. The palace was home to the library of the Countess' father, František Antonín Czernin (1710–1739), which apparently went on to become the foundation for the Prague Lobkowitz Library. After the death of his brother-in-law, Prokop Vojtěch Czernin (1726–1777), the prince purchased the Czernin main family line library, housed in the palace at Hradčany, in 1780. During the reign of Count Antonín Isidor (1773–1819), the palace library was further enhanced with the library of the politician and historian Friedrich von Gentz (1764–1832) in 1809. The manuscript collection subsequently grew in 1815 with the purchase of the library of the provincial advocate and syndic of Prague University, Tomáš Antonín Putzlacher (1722–1796), which also contained a valuable collection of Jesuit manuscripts, amongst other things.

---

¹ In relation to the history of the library at least cf. BEUTEL VON LATTENBERG, Felix Valois. Die fürstl. Lobkowitz'sche Bibliothek zu Prag. *Libussa*, 1853, 12, pp. 369–375; LIFKA, Bohumír. Zámecké a palácové knihovny v Čechách *Český bibliofil* 1934, 6, pp. 39–54; VOLF, Josef. Knihovna lobkowiczského fideikomisu v Praze, in: *O starých českých sběratelích knih*, Praha 1937, pp. 19–24; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Pražská lobkoviczká knihovna jako součást fondu Státní knihovny ČSR. *Documenta Pragensia*, 1991, IX/1, pp. 245–256; *ibid.* Prager Lobkowitz'sche Bibliothek, in: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*. Ed. Bernhard FABIAN. *Band I/1. Tschechische Republik. Teil 1*. Edd. Vlasta FALTYSOVÁ – Pavel POHLEI. Redaktion Claudia BLUM, Hildesheim – Zürich – New York 1999, pp. 135–137; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Oddělení 65 – Pražská lobkoviczká knihovna, in: *Rukověť tištěných knihovnických fondů Národní knihovny České republiky od prvotisků do konce 19. století*. Ed. Vlasta FALTYSOVÁ, Praha 2006, pp. 150–156. Also see the literature cited in footnotes 19–21.

The well-educated Prince August Longin (1797–1842), a famed benefactor and philanthropist, also dedicated great care to the palace library. After the death of Count František Josef von Sternberg-Manderscheid (1763–1830), he purchased approximately two thirds of the Count's library, including the manuscripts. This involved a large collection of medieval and early modern codices, the smaller part of which had come to the Sternberg Palace from the lapsed Manderscheid family library housed at the Blankenheim Castle, while the majority came from the secularised Premonstratensian monastery in Swabian Weißenau, which the House of Sternberg had received as compensation for the demesnes it had lost in the Rhineland during the Napoleonic wars. In 1835, Prince August Longin saved the library of the Prague lawyer and Law Faculty Professor, Michael Schuster (1775–1834), which was considered to be the most extensive private collection of Greek and Latin classics in Austria, from being sold off at auction. As such, Schuster's smaller, yet valuable collection of medieval, predominantly liturgical and theological manuscripts, including the Velislaus Bible, found their way into the Lobkowitz Palace library; some of these codices apparently came from Bohemian and Moravian monasteries that had been closed under the Joseph's reforms. After the death of Count August Longin in 1842, the family library and art collections became part of a fideicommissum and an inventory of the library was taken upon that occasion showing that it consisted of 22,300 works contained in approximately 45,000 volumes. An independent inventory of the manuscripts was also taken and consisted of 606 manuscript shelfmarks in 899 volumes.² However, the palace library almost certainly also included other manuscripts without shelfmarks, mainly of Czernin provenance.

The following generations of the Lobkowitz family were apparently uninterested in any further expansion of the family library and the significant purchases of books practically came to a halt. We assume that the Lobkowitz manuscript collection had also essentially been completed by 1842 and that only small acquisitions or losses occurred in the following years. The library, administered in the form of a card catalogue, was, however, always accessible to researchers. At the end of the 1860s, the Germanist Johann Kelle published the first register of medieval German-language manuscripts³ and the legal historian Johann Kelle von Schulte presented the canonist manuscripts in the Prague Lobkowitz library.⁴ Experts also had the opportunity to become acquainted with several illuminated manuscripts in 1891, including the Velislaus Bible, at the General Country Exhibition,⁵ to which the patriotically-minded Prince Jiří Kristián (1835–1908) had willingly loaned them. An interesting set of medical and alchemy manuscripts was then presented in 1896 at the 2nd International Pharmaceutical Exhibition in Prague.⁶

---

² Prague, the National Library of the Czech Republic (hereafter simply referred to as the NL CR), shelfmark XXIII A 15.

³ KELLE, Johann. *Altdeutsche Handschriften aus Prager Bibliotheken. I. Lobkowitzsche Bibliothek. Serapeum*, 1867, 28, pp. 305–317, 321–326.

⁴ SCHULTE, Friedrich. *Die canonistischen Handschriften der Bibliotheken I. der k. k. Universität, – 2. des Böhmisches Museums, – 3. des Fürsten Georg Lobkowitz, – 4. des Metropolitan-Kapitels von St. Veit in Prag*, Prag 1868, pp. 63–69.

⁵ Cf. *Všeobecná zemská výstava v Praze 1891. Katalog retrospektivní výstavy (Skupina XXV)*, Praha 1891, Sekce C. *Malířství drobné a tabulové, tisk a vazby*. Presented by Karel CHYTIL. *C. a. Rukopisy s miniaturami*, pp. 150–164, nos. 8, 17, 30, 38, 43. *C. c. Vazby*, pp. 169–177, nos. 135.

⁶ Cf. *Katalog der II. Internationalen pharm[azeutischen] Ausstellung Prag 1896*, Prag [1896], pp. 105–108.

The well-known fire of July 1922 at the Lobkowitz Palace luckily did not cause any significant damage to the library and its manuscript collection,⁷ but they would soon face another greater threat. The First Republic abolished aristocratic titles, privileges and fideicommissary institutions and implemented land reforms. These changes to the standing and property of the aristocracy naturally had an unfavourable impact on the fates of a number of palace and castle libraries, which began to be sold off at auctions and in antiquarian bookshops.⁸ Luckily, the Prague Lobkowitz Library did not meet with such a sad fate, because the Czechoslovak state purchased the Lesser Town palace and its library in 1927. All 47,000 volumes in the palace library were transferred to the Public and University Library in Prague in the spring of 1928.⁹ As such, the independent shelfmark 65 was established for the early printed books, while the incunabula were incorporated into the basic incunabulum collection under shelfmarks 39–44. At the same time, any bibliographically duplicated specimens were also transferred to the science libraries in Brno and Bratislava, which led to significant losses in the collection of early printed books.

The erstwhile collection administrator, Flora Kleinschnitzová, created shelfmark section XXIII for the manuscripts assumed on the basis of the inventory of 1842. After the loss of two manuscripts, which were gifted to the governments of the German Democratic Republic and the Soviet Union in the 1960s,¹⁰ the Prague Lobkowitz Library's manuscript collection now consists of a total of 871 shelfmarks in 1165 volumes. This involves a truly remarkable set of Latin, German, Czech, Italian, French, Spanish, Croatian, Dutch and Arabic language manuscripts from a period ranging from the 9th to the beginning of the 20th century.

Attempts at providing access to the Prague Lobkowitz Library's manuscript collection commenced shortly after its transfer to the Public and University Library. In 1932, Paul Lehmann published a catalogue, in which he described 113 medieval and early modern manuscripts of presumed German provenance under their original shelfmarks, the majority of which were codices from the monastic library in Weißenau.¹¹ Elke Wenzel later adopted these descriptions in an abbreviated form along with the statement of the currently valid shelfmarks in her monograph on the monastic library.¹² The collection administrator, Emma Urbánková,

---

⁷ Cf. the article *Vzácná bible Veleslavova zachráněna. (K požáru v lobkovické knihovně na Malé Straně)*. *Časopis československých knihovníků*, 1922, 1, nos. 6–7, pp. 30–31.

⁸ Cf. LIFKA, Bohumír. *Prodeje zámeckých knihoven*. *Vitrinka*, 10. 7. 1933, no. 4, pp. 129–132.

⁹ Cf. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna. *Vzrůst československých knižních pokladů v Národní a universitní knihovně za ředitelství Dra Jana Emlera*, Praha 1937, p. 9.

¹⁰ Shelfmark XXIII E 55 (now Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Ms. Lat. 8° 445) and shelfmark XXIII F 104 (transferred to Leningrad).

¹¹ LEHMANN, Paul. *Mitteilungen aus Handschriften III, Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Philol.-hist. Abteilung*, 1931/32, Heft 6, München 1932 (also re-released under the title: *Handschriften aus Kloster Weißenau in Prag und Berlin*, in: LEHMANN, Paul. *Erforschung des Mittelalters. Ausgewählte Abhandlungen und Aufsätze. Band 4*, Leipzig 1941, pp. 40–82, reprint Stuttgart 1961).

¹² WENZEL, Elke. *Die mittelalterliche Bibliothek der Abtei Weißenau*, Frankfurt am Main, 1998.

presented her selection of the 55 most interesting Lobkowicz manuscripts¹³ to experts in 1952 and apparently also commenced cataloguing the collection; undated, typewritten cards with descriptions of 145 manuscripts have been preserved. Research into the Romance language manuscripts in Prague's libraries, the results of which were published by Václav Černý in 1962, drew attention to 65 of the manuscripts in the Prague Lobkowicz Library.¹⁴ Karel Beránek registered a total of 144 Lobkowicz shelfmarks in his register of manuscripts of an archival nature held in the collection of the National Library of the Czech Republic dating from 1971.¹⁵ The manuscripts from the Prague Lobkowicz Library, especially the medieval codices, were naturally also presented in the *Průvodce po rukopisných fondech v České republice*.¹⁶ The medieval German language manuscripts are recorded in the Handschriftencensus database, where 28 Lobkowicz codices are currently registered.¹⁷ It is currently possible to work with digital copies of 99 shelfmarks of Lobkowicz manuscripts in the Manuscriptorium database.¹⁸ In recent years, attention has also been devoted to the manuscript units coming from the Czernin library¹⁹ and from the Sternberg-Manderscheid library, in particular the manuscripts from the Manderscheid library housed at the Blankenheim Castle.²⁰

I was charged with preparing a modern catalogue of the manuscripts from the Prague Lobkowicz Library in the second half of the 1990s. At that time, the plan was to gradually provide access to the collection in four stages due to its extensive nature. The first catalogue was published in 2012 and it contains descriptions of 160 shelfmarks that mainly come from the libraries of T. A. Putzlacher and M. Schuster, with occasional manuscripts from the broken-up collections of the Vicebuchhalter Emanuel Ferdinandi (1743–probably 1815), the Lobkowicz librarian Martin Kohout († 1829), the Leipzig bibliophile Christian Friedrich Eberhard

¹³ URBÁNKOVÁ, Emma. Přírůstky rukopisného oddělení Universitní knihovny od vydání tištěných katalogů. *Knihovna. Vědecko-theoretický sborník*, 1957, pp. 52–59.

¹⁴ ČERNÝ, Václav. Rukopisy psané románskými jazyky v pražských knihovnách. *Studie o rukopisech*, 1962, 1, pp. 65–108.

¹⁵ BERÁNEK, Karel. Soupis archivních rukopisů a jiných archiválií v Universitní a v Strahovské knihovně v Praze. *Sborník archivních prací*, 1971, 21, pp. 185–234.

¹⁶ BRODSKÝ, Pavel – HRADLOVÁ, Marta – PETR, Stanislav – TOŠNEROVÁ, Marie. *Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl IV. Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice*, Praha 2004, pp. 140–155 and *Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*. Ed. Marie TOŠNEROVÁ, Prague 2011, pp. 342–346.

¹⁷ Available online at <https://www.handschriftencensus.de/>.

¹⁸ Available online at <http://www.manuscriptorium.com>.

¹⁹ SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejčinnější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, pp. 37–78.

²⁰ SVOBODOVÁ, Milada. Středověké rukopisy z knihovny hrabat von Manderscheid-Blankenheim dochované ve fondu Národní knihovny České republiky. *Studie o rukopisech*, 2016, 46, pp. 55–84; *ibid.* Odras zaniklých soukromých knihoven patnáctého a šestnáctého století z území kostnické diecéze v rukopisné sbírce pražské lobkowiczské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2017, 47, pp. 25–48; *ibid.* Sběrka rukopisů v zámecké knihovně Blankenheim na sklonku osmnáctého století ve světle nově nalezeného knihovního katalogu. *Studie o rukopisech*, 2018, 48, pp. 143–183 (here, a list of the manuscripts housed at the NL CR); *ibid.* Rukopisy středověkých klášterních knihoven jako součást knižní sbírky Františka Josefa hraběte ze Šternberka a Manderscheidu aneb Putování tří klášterních kodexů zeměmi a knihovnamy, in: *Kráčel krajem poutník ... Kolektivní monografie k životnímu jubileu PhDr. Jana Sobotky*. Ed. Alena CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ, Praha 2020, pp. 128–146.

(1753–1818) and the former Jesuits Leopold Jan ScherschNIK (1747–1814) and Jan Ferdinand Opiz (1741–1812).²¹ This is now being followed by the second catalogue dedicated to the manuscript collection of the Czernin main family line library, which contains a total of 248 manuscript shelfmarks. I started the work on this catalogue in 2013 and continued until June 2022 with intervals due to other work tasks and especially due to the limited access to the manuscripts in 2020–2021 during the covid-19 pandemic. Volumes III (the Sternberg-Manderscheid library), IV (Lobkowitz manuscripts and those of unknown provenance) and V (the joint indexes of catalogues I–IV) are planned for the future. The submitted catalogue has been compiled in compliance with the Manuscript Cataloguing Rules.²²

As in the first catalogue, I would like to conclude by thanking all my colleagues who, along with me, believed that this method of providing access to the manuscript collections makes sense and who assisted me with encouragement and advice during my work. I am highly indebted to Mgr Michal Dragoun, the author of the descriptions for the current seven digital copies of Czernin manuscripts in the Manuscriptorium, which he selflessly provided; I have used a large part of his description of manuscript XXIII D 88. I would like to thank Dr Jaroslava Kašparová for her linguistic proofreading of the descriptions manuscripts written in French and Spanish. I would also greatly like to thank Dr Milada Studničková for dating the embellishments in manuscript XXIII D 121 and Mr Lukáš Matoušek for his help in identifying the musical instruments depicted in manuscript XXIII F 29. I am grateful to my reviewer, Dr Marta Hradilová, Ph.D, for her valuable comments, as well as to my colleague Dr Alena Císařová Smítková, who took on the expert editing. I would also like to thank both of them for the patience and understanding, with which they awaited the completion of the catalogue. I am no less grateful to my colleagues Dr Jana Vackářová for the preparation of the high quality reproductions for the pictorial supplement and Ester Slaninová for being so obliging when providing the catalogued manuscripts for research work.

In Prague on 7 July 2022

---

²¹ SVOBODOVÁ, Milada. *Rukopisy ze sbírek Tomáše Antonína Putzlachera, Michaela Schustera a dalších nešlechtických bibliofilů ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky. Svazek I–II*, Praha 2012.

²² PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena. *Zásady popisu rukopisů. Sborník Národního muzea v Praze. Řada C – Literární historie*, 1983, 28, no. 2, pp. 49–95.

The manuscript collection from the Czernin main family line library. Its genesis, fates and composition²³

The exceptional social and material advancement of the ancient, but hitherto merely locally significant knightly House of Czernin of Chudenice,²⁴ which occurred during the course of the 17th century, also found its expression in artistic patronage and collecting activities. Count Humprecht Jan Czernin (1628–1682) commenced building a representative seat, picture gallery, library and other artistic collections in the second half of the 17th century and another three generations of the Czernin family continued after him. However, the history of the baroque Czernin collections came to a definitive close at the turn of the 18th century; they were sold off and for the most part broken up.

The construction history of the Czernin Palace, one of the most remarkable palace buildings of the Czech Baroque, has already been sufficiently mapped out.²⁵ However, desiderata remain in the area of research into the function and fittings of the palace interiors, where the valuable artistic collections were housed. Art historians and historians have understandably directed most of their attention to the famous Czernin picture gallery²⁶ while we have also been well informed about the palace armoury.²⁷ However, the palace library has somewhat surprisingly remained outside the interest of researchers, despite being the only one of these Czernin collections that still physically exists; until recently, we could only find several cursory mentions of it in the expert literature.²⁸ The first attempts at preparing a monograph on the history of this significant baroque library thus did not occur

---

²³ This chapter is a reworked and extended version of the study by SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, pp. 37–78.

²⁴ Regarding the House of Czernin of Chudenice and its herein selectively presented family members KALISTA, Zdeněk. *Mládí Humprechta Jana Černína. Zrození barokního kavalíra*, Praha 1932; PEKAŘ, Josef. *Kniha o Kostí. Kus české historie*, 5. vydání. Ed. Marie RYANTOVÁ, Praha 1998 (Volume I); KOBLASA, Pavel. *Czernínové z Chudenic. Stručné dějiny rodu a schematismus rodových panství*, České Budějovice 2000; JUŘÍK, Pavel. *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czernínů*, Praha 2010, pp. 211–336; HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva. *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682. I–II*, Praha 2014 (especially the chapter Černínové z Chudenic v 17. století).

²⁵ Cf. HORYNA, Mojmír – ZAHRADNÍK, Pavel – PREISS, Pavel. *Černínský palác v Praze*, Praha 2001 (here, earlier literature).

²⁶ Cf. SLAVÍČEK, Lubomír. Imagines Galeriae. Černínové jako sběratelé a mecenáši umění, in: „Sobě, umění, přátelům.“ *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939*. Ed. Lubomír SLAVÍČEK, Brno 2007, pp. 39–55 (here, earlier literature).

²⁷ Cf. PRCHAL, Vítězslav. Palácová zbrojnice hrabat Černínů na Hradčanech jako typ „umělecké sbírky“. *Documenta Pragensia* 28. *Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby*. Edd. Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, Praha 2009, pp. 301–325.

²⁸ Cf. MAŠEK, Petr. Knihovny hrabat Czernínů z Chudenic, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, p. 240; KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Oddělení 65 – Pražská lobkowiczská knihovna, in: *Rukověť tištěných knihovních fondů Národní knihovny České republiky od prvotisků do konce 19. století*. Ed. Vlasta FALTYSOVÁ, Praha 2006, pp. 150–151; HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva. *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682. I*, Praha 2014, pp. 96–97.

until after 2013 as part of the institutional research undertaken at the National Library of the Czech Republic.²⁹

The edification of the House of Czernin is mainly down to **Heřman the elder (1576–1651)** from the Nedrahovice branch, who has typically been designated as the family's founder in its history. This educated Catholic aristocrat, who had travelled through Italy, Hungary and the Netherlands in the service of Vespasiano Gonzaga in his youth and had embarked upon an adventurous journey to the Holy Land and Egypt alongside Kryštof Harant of Polžice in 1598, reached the court at the beginning of the 17th century and in 1616 was charged with leading an imperial deputation to Constantinople. The success of this diplomatic mission and the absolute loyalty to the sovereign that he demonstrated during the Estates Uprising (unlike his brother Diviš and his friend Harant of Polžice, whose 1621 execution he had to watch in his capacity as the Old Town Sheriff) kick-started his political career. In 1627, he was personally awarded the title of an imperial count, he was appointed a Czech Oberster Hofrichter and his title was expanded to include other members of his family after his return from a second successful Turkish mission in 1644. He became the Oberstlandkämmerer in 1650 and he reached the office of the Obersthofmeister in the following year. Thanks to property gained from the confiscations, he built up extensive property holdings, from which he established a family fideicommissum in 1639, which eventually passed to his great-nephew.

Humprecht Jan (1628–1682) was the son of the Sheriff for the Bechyně Region, Jan Czernin of Chudenice, and Zuzana Homutová of Harasov, who entered into history thanks to her extensive family correspondence. He grew up as part of the minor rural aristocracy at the Radenín Castle in the Tábor area. He received a good education at the Jesuit grammar school in Prague's New Town, which he topped off with a Grand Tour of Italy, France and the Netherlands in 1645–1648 followed by a further two-year stay in Italy. He represented the great hope of the Czernin family; Count Heřman, whose three marriages remained childless, named him his heir in 1646 and reaffirmed his decision in his will dating from 1650. This year also saw the start of a promising court career for the young Czernin when he became a chamberlain in the retinue of the imperial second-born son, the ten-year-old Archduke Leopold, and over time managed to acquire the favour of the future emperor. In 1651, he inherited the count's title and the Czernin fideicommissum and the following year he married a lady of the court and the ward of Empress Eleonora, the beautiful Italian marchioness Diana Maria Ippoliti da Gazoldo (1636–1687); however, their unhappy marriage ended fourteen years later with Diana's return to her native Mantua. After the ascension of Emperor Leopold I to the throne in 1657, it seemed that a

---

²⁹ The Project "Research into the book culture of early modern-age Bohemia, area 6: The Czernin family Library, its genesis, History and Composition" took place in 2013-2015. The researchers were Zuzana Adamaitis, Tereza Paličková and Milada Svobodová. The following works have been published as part of the project: ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. Zpráva o zpracování fondu starých tisků czerninské knihovny uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. *Bibliotheca Antiqua 2014. Sborník z 23. konference 5.–6. listopadu 2014 Olomouc*, Olomouc 2014, pp. 41–48; SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, pp. 37–78; ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské provenience ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019.

dazzling court career awaited Czernin, which was subsequently borne out by his appointment as the imperial ambassador to the Republic of Venice, whence he moved with his family in 1660. However, this three-year stint in Venice remained the acme of his career. He was admittedly appointed a Geheimrat in 1665, but to his disappointment he was never appointed to any higher court positions. The emperor continued to be amicably inclined towards him, but for all that his faith in Czernin only culminated in repeated commissions to perform the thankless role of the royal commissioner at the Bohemian Diet. He did not receive greater satisfaction until 1675, when he was awarded the yearned-for Order of the Golden Fleece.

As such, he mainly focussed on administering his estates in Bohemia from the second half of the 1660s onwards. Land holdings extended into a number of regions were amongst the most extensive in the Czech kingdom; Count Czernin owned the fideicommissary manors of Kost, Kosmonosy, Petrohrad, Kysibl, Nejdeč, Krásný Dvůr, Sedčice, Milčevy, Kostomlaty, Velichovky, Vinoř and Schmiedeberg in Silesia. He also held Mělník in lien and had three houses in Prague. He likewise fulfilled his great uncle's wishes by purchasing the old family seat Chudenice and incorporating it into the fideicommissum. He started a number of large-scale construction projects, with whose administration he charged the Italian architect Francesco Caratti. For example, the Humprecht Castle on the Kost Manor was built during his reign. His most important building, however, was the monumental Prague palace in Hradčany, which started being built according to Caratti's plans in 1668. The intention was to concentrate all the artistic collections that Count Czernin had started creating during his stay in Venice, in particular one of the first, largest and most valuable aristocratic picture galleries in the Bohemia of the day, in the palace. The basic structure was admittedly completed in 1673, when Emperor Leopold paid a visit to the Czernin Palace during a visit to Prague, but Humprecht Jan did not live to see the completion of his Prague seat. He died in 1682 aged fifty-four leaving behind his sons, Heřman Jakub and Tomáš Zacheus.

The inheritance was assumed by the elder **Heřman Jakub (1659–1710)**, who had returned from his four-year Grand Tour to the German lands, Italy, France, Spain and Portugal in the same year. Both Czernin brothers quickly advanced in their careers; Heřman Jakub found himself on the Aulic Council as early as in 1686, where he was subsequently replaced by his brother. In just thirty years, in 1689 he became the Oberstlandmarschall and simultaneously the vice-regent for the Czech kingdom. In 1700, he was appointed the Obersthofmeister and he held the position of Oberstburggraf from 1704 to his death. On the other hand, his only diplomatic mission ended in failure; in 1695, the emperor appointed him his special ambassador to the court of the Polish King Jan III Sobieski in Warsaw, but he only performed this role for three months. The careers of both brothers were no doubt bolstered by enormous loans to the emperor, with which they began to make in the 1680s. For example, Heřman Jakub lent the Aulic Council the staggering amount of one million, two hundred thousand guilders in the critical year of 1704. Count Czernin married Marie Josefa Slavatová (1667–1708), the oldest daughter of the Obersthofmeister Jan Jiří Jáchym Slavata and the heiress to his Hradec demesne, in 1687. He subsequently solemnised his second marriage with the niece of the Archbishop of Prague, Anna Josefa of Khüenburg (1685–1755). He continued expanding his inherited estates, he acquired the Švihov Manor from

the indebted Chudenice branch of the family, he purchased Mělník in 1687 and he added the extensive Jindřichův Hradec Manor after the settlement of the Slavata inheritance in 1693. He was one of the biggest investors in construction in the country and he employed top architects, such as Giovanni Battista Maderna and Giovanni Battista Alliprandi. Like his father, he greatly loved the residence in Kosmonosy and he converted the the local castle there and constructed the Loretta. He continued the construction of the Prague palace. The gallery was completed during his reign and the collection of paintings, whose volume he had almost tripled, was installed in it. However, the unstinting expansion of the Czernin holdings, the enormous sums expended on extensive construction undertakings, the artistic collections and other representative acts, as well his unfortunate loan policies, led to unaffordable levels of debt, the consequences of which would be felt by Heřman's successors.

The fourteen-year-old **František Josef (1696–1733)** became the heir to the Czernin fideicommissum in 1710 and his sister Marie Markéta and her husband František Josef Graf von Waldstein were appointed his guardians. He took over his inheritance upon coming of age in 1716 and Emperor Charles VI granted him the right to call himself the ruler of the House of Chudenice and Hradec as the first in his family and appointed him the *summus pincerna* to the Kingdom of Bohemia in the following year. In 1717, František Josef married the young Isabella Marie of Merode and Westerloo (1703–1780), whom he had met during his Grand Tour, in Brussels despite the objections of his former guardians; the “poor” bride was the daughter of a field marshal and a centurion in the emperor's royal guard. During the 1720s the Count continued his career that had started so promisingly. In 1720, he became a Hofrichter, in the following year he received the prestigious office of the Oberstlandkämmerer and was appointed the Oberster Hofrichter at the feudal court and he also became an imperial and royal chamberlain. As in the case of his father, his career was also significantly conditional upon the significant loans that the Count provided to the imperial coffers. However, his appetite to do so was in constant decline and, for example, he complained in 1718 that he himself had had to go into debt due to the loans demanded by the emperor. It was apparently also mainly on financial grounds that he refused all the offered ambassadorial posts, even though they would have brought him further high office and possibly even the princely title that the House of Czernin had probably been dreaming of ever since the times of Humprecht Jan.

He became increasingly involved in provincial politics and was critical of the Viennese government's approach to the Czech royal lands, which he considered to be “one of the greatest mainstays for the Austrian home”. He was active in the so-called compilation committee, which was supposed to propose a new provincial system and reform of the provincial administration and judiciary, and led the Kommerzkollegium, which worked for the introduction of manufactories and support for the export of domestic products. Unfortunately, he did not prove to be a good householder when administering his own demesnes, which he had continued to expand, for example by purchasing the Lysá nad Labem Manor in 1723. The significant loans provided to the imperial exchequer and the enormous outgoings for his indeed princely representative lifestyle exceeded his actual finances from the very beginning. Despite that, he commenced further costly buildings, which were realised for him by yet

another excellent architect in the services of the House of Czernin, František Maxmilián Kaňka; he built, for example, the the baroque castle in Vnoř and continued the construction work on the Prague palace. The Count became famous as the holder of sumptuous galas and as a lover of and expert in par force hunting and hunting dogs. He was, however, also a passionate and knowledgeable collector of antiques and works of art and his short reign represents the period of the peak development of the Czernin collections, which he enhanced with a number of munificent and well thought out purchases. At the beginning of the 1730s, however, the indebtedness of the Czernin demesne became so untenable that the Count was forced to accede to the reorganisation of the family fideicommissum, from which the Kysibl, Velichovky, Kosmonosy, Kost, Nejdek and Vnoř Manors were removed; the total value of the fideicommissum, valued now at more than 1 million guilders, was thus reduced by almost half a million. At the same time, all the construction work was halted and cost-cutting measures were adopted, but it proved impossible to prevent the impending bankruptcy.

When the thirty-six year old Czernin died prematurely in 1733, he left behind an enormous debt of 1,368,000 guilders and the inheritance was placed in receivership. The widowed Countess Marie Isabella, in her capacity as the guardian of her seven year old son Prokop Vojtěch, was faced with the difficult task of protecting as much family property as she could, but she was able to rely upon the selfless assistance of her brother-in-law František Antonín Czernin (1710–1739), the owner of the Mělník and Vnoř Manors, who became her second husband in 1735. The Countess acted very energetically and successfully; she sold off the estates of Kysibl, Kost, Kosmonosy and Lysá nad Labem, guaranteed the payment of an annual six percent in interest and she gradually succeeded in satisfying her creditors. In 1741, she presented her son with a newly arranged fideicommissum consisting of five large manors, namely Jindřichův Hradec, Chudenice, Petrohrad, Krásný Dvůr and Schmiedeberg, as well as the Prague palace with its picture gallery, library and the other artistic collections.

Count **Prokop Vojtěch (1726–1777)** thus became the third richest nobleman in the country, however, he paid off his father's debts and was subsequently affected by significant wartime costs and suffered property damage during the subsequent period of the War of Austrian Succession and the Seven Years' War. He also had to secure his own numerous offspring; he had six sons and four daughters from two marriages to Countess Marie Antonie Colloredo (1728–1757) and Freifrau Marie Tereza Rajská of Dubnice (1736–1780). He was the last of the family to endeavour to complete the construction on the Prague palace and he dedicated his attention to the collections housed there. He himself spent most of his time at his newly built Jemčina hunting castle, because the castle in nearby Jindřichův Hradec had become uninhabitable after a destructive fire in 1773 and the palace in Prague had been damaged during the bombardment of Prague in 1757 and had continued to fall into disrepair.

The history of the library at the Czernin Palace in Hradčany and the preserved library catalogue

The beginnings of the library are apparently associated with the first builder of the Czernin Palace. During his diplomatic mission to Venice 1660–1663, Count Humprecht Jan undoubtedly accumulated some collection of books, albeit much more modest than his single-mindedly built up collection of paintings. We suppose that he had the library transferred from Venice to Prague in the same way that he did for the picture gallery and that he housed it in his erstwhile Prague seat, the so-called Rosenberg House (the Saxe-Lauenburg Palace) in Hradčany. He undoubtedly also included several volumes from the small library, which had remained at the Radenín Castle since the death of his mother Zuzana Czerninová of Harasov, in his library.³⁰

The family library was further developed by Humprecht's son Count Heřman Jakub, clearly an educated and inquisitive reader, who had even received the papal inquisitor's consent to borrow all the banned books, with the exception of the works of Molina and Macchiavelli, for a period of five years in 1688.³¹ The Czernin library was also further enhanced with part of the Slavata book collection under his reign. In 1691, the family fideicommissum was cancelled after the death of František Leopold Vilém Slavata and Slavata's surviving dependant women or their children received their shares of the inheritance, including paintings and books, in 1693. The fideicommissary library in Slavata's Prague house in Ostruhová (now Nerudova) Street in the Lesser Town contained a total of 2029 books after the death of Jan Jiří Jáchym Slavata in 1689,³² so we can assume that the Countess Marie Josefa inherited an appreciable number of books that were eventually transferred to the Czernin Palace.

However, the period of the palace library's maximum development is associated with the reign of Count František Josef or more precisely with its first ten years, when the Count did not have to limit his collecting activities on financial grounds. The library hall located in the piano nobile, i.e. on the first floor, in the northern tract of the Czernin's Palace north wing was completed according to plans by Kaňka the architect in 1721. The library was fitted with wooden, marble and golden cabinets created by the carpenter Balthasar Fischer and the painter Johann Christoph Pauer. From that time, numerous visitors the palace's representative area were able to admire "eine sehr grosse magnifique Bibliothec", as the Czernin library was characterised by the Bamberg episcopal architect Johann Jakob Michael Küchel in 1737.³³

The Czernin palace library was undoubtedly based on the private library of the Prague

---

³⁰ The edition of the estate inventory from 1654 and analysis of the library containing 28 volumes was submitted by KALISTA, Zdeněk. *Tři staré šlechtické libráře. Časopis Společnosti přátel starožitností československých*, 1928, 36, pp. 145–161.

³¹ Cf. MUK, Jan. *Po stopách národního vědomí české šlechty pobělohorské*, Praha 1931, p. 134.

³² Cf. KUBEŠ, Jiří. *Sídla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689) v proměně. Scientific Papers of the University of Pardubice. Series C. Faculty of Humanities – Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Fakulta humanitních studií*, 2003, 9, pp. 73–74.

³³ Cf. HORYNA, Mojmir. „Des Grafen Zschanisches Gebäu welches einen grossen Schloss gleichet“, in: *Orbis artium. K jubileu Lubomíra Slavička*. Edd. Jiří KROUPA – Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ – Lubomír KONEČNÝ, Brno 2009, pp. 635–646 (here, earlier literature).

lawyer Václav Řehoř Hannl, which Count František Josef must have acquired sometime between 1718 and 1722. We know very little about this semi-forgotten bibliophile; we do not even know his date and place of birth. However, he was certainly studying at the Arts Faculty of Prague University at the beginning of the 1680s, as is borne out by the lecture notes from 1682 (XXIII F 14 = no. 162). He continued studying at the Law Faculty in Prague, where he graduated as a doctor of both laws on 16 April 1692 and he then entered the services of the Prague Appellate Court. Immediately after receiving his doctorate, he was appointed to the appellate council on the doctoral bench. He took the oath on 21 April and initially held the unpaid position of a supernumerarius, he was paid only from 1699. Hannl spent sixteen years in the post of an appellate council, so that he advanced to the point of a feudal officer in September 1708. Over the following four years, he apparently moved to Vienna, when he was appointed a secret officer in the Czech court office in April 1712. He subsequently became a court councillor, whose signature can we find, for example, on the Statute Labour Patent of 1717. In July of 1713, he was raised to the status of an Bohemian knight for his services. He married Anna Liebmannová, the daughter of the vice regent's secretary, while still in Prague and their daughter married the appellate councillor Jan Bedřich, the knight of Glauchov († 1746). Hofrat Václav Řehoř Hannl died of gangrene in Vienna on 22 or 23 May 1718.³⁴

Hannl's library was not completely unknown. There was knowledge of a copper engraved ex libris that was supposed to have been created around 1711.³⁵ The cataloguers of the early printed books commings from the Prague Lobkowitz library had come across the note of ownership "*Ex libris Wenceslai Gregorii Hannl JVD. R[egiarum] App[elationum] Consil[iarium]*".³⁶ However, it was not until the discovery of the catalogue of names that had been compiled during the owner's lifetime in 1717 that it became possible to have a specific idea as to the size and contents of this

---

³⁴ With regard to Hannl's studies, also see TŘÍŠKA, Josef. *Disertace pražské university 16.–18. století*, Praha 1977, p. 68. His official career has been mapped out by WOITSCHOVÁ, Klára. *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783. .... což slušného a spravedlivého jest fedrovati...*, Pelhřimov 2010, p. 82, no. 206; p. 121, no. 13. Information on his family has been provided by Karl Joseph Kitlitz in the unpublished treatise *Böhmische Ehrentafel*; was used manuscript Praha, NL CR, shelfmark XXIII C 32/1, pp. 277–278. Cf. also MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I.*, Praha 2008, p. 321 (here, other literature).

³⁵ Cf. LIFKA, Bohumír. *Ex libris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1980, p. 128. There are no printed ex libris in Hannl's books that have so far been found in the NL CR collection.

³⁶ Hannl's printed books dating from the 16th century have been described by ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské provenience ve fondu pražské lobkoviczké knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019, p. 17 and nos. 2, 5, 41, 58, 79, 99, 121, 154, 200, 201, 207, 209, 259, 275, 279, 290, 291, 336, 344, 345, 400, 402, 404, 406. Cf. also ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. *Zpráva o zpracování fondu starých tisků czerninské knihovny uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. Bibliotheca Antiqua 2014. Sborník z 23. konference 5.–6. listopadu 2014 Olomouc*, Olomouc 2014, pp. 45–46. Currently contained in the STT – The Database of Incunabula, Early Printed Books and Maps 1450–1800 of the National Library of the Czech Republic, available online at <http://aleph.nkp.cz>, a total of 49 shelfmarks for early printed books include Hannl's ex libris; shelfmarks 65 B 188, 65 B 261, 65 B 272, 65 B 324, 65 B 354, 65 B 372, 65 B 383, 65 B 503, 65 C 1368, 65 C 1402, 65 C 1518, 65 C 1524, 65 C 1631, 65 C 1811, 65 C 1817, 65 D 335, 65 D 2026, 65 D 3627, 65 D 3702, 65 D 3734, 65 D 3735, 65 D 3748, 65 D 3750, 65 D 3758, 65 D 3772, 65 D 3778, 65 D 3785, 65 D 3789, 65 E 5003, 65 E 7825, 65 E 9220, 65 E 9247, 65 E 9251, 65 E 9266, 65 E 9501, 65 E 9506, 65 E 9563, 65 E 9564, 65 E 9595, 65 E 9602, 65 E 9613, 65 E 9633, 65 E 9634, 65 E 9640, 65 E 9651, 65 F 198, 65 F 684, 65 F 1382, 65 F 1983.

library (XXIII D 206 = no. 138). The catalogue records state the author's name, the abbreviated title, the type of binding and the shelfmark, but omit any information from the impressum. The books were arranged into fourteen subject-based sections designated with the letters A–O, which were apparently separated by format into sub-sections designated with the numbers 1–4, inside of which the items were then numbered. The shelfmark therefore consisted of a capital letter and two Arabic numbers, for example B. I. 142. Given that the library's location catalogue is not available, we have to reconstruct the individual subject-based sections and it is not possible to ascertain the total number of books precisely. The excerpt of all the shelfmarks contained in the catalogue made it possible to state that the library contained at least 2282, possibly even 2634, shelfmarks, whereby the first number constitutes the number of actually discovered shelfmarks and the second is the sum of the highest numbers within the framework of the format sections of the individual shelfmarks. Moreover, the library also included a given number of unbound books that therefore did not have any shelfmarks. Therefore, if we compare the stated numbers of shelfmarks with the information from the Czernin palace library's catalogues from 1722 to 1728, we must necessarily reach the conclusion that Count Czernin clearly did not acquire the entire library. As expected, Hannl's library contained significant numbers of volumes on law (Section B, the 602 shelfmarks) and religious literature (Section A, the 422 shelfmarks), as well as treatises from the areas of history, politics and political administration (Section G, the 694 shelfmarks, 426 found), to which it is necessary to add the books mainly relating to the Czech Estates Uprising and the Thirty Years War in section N (139 shelfmarks). Somewhat more surprising is the high share of impressively represented earlier and contemporary medical literature (Section C, 276 shelfmarks), while other expert literature from the areas of mathematics and astronomy can be found in Section F (36 shelfmarks). Hannl undoubtedly had good language skills and he understandably could speak German, Latin and Czech, while a discovered manuscript from 1683 substantiates the fact that he had also learnt Italian and French (XXIII F 167 = no. 218). His library likewise included books in Greek (Section L, 71 shelfmarks) and Hebrew (Section M, 7 shelfmarks). Section O was designated for Czech and Polish language books (26 shelfmarks). An independent shelfmark sections were set aside for philosophy (Section D, 71 shelfmarks), rhetoric (Section H, 91 shelfmarks), poetry and theatrical plays (Section I, 131 shelfmarks) or for Latin grammar books or dictionaries (Section K, 48 shelfmarks).

The first known catalogues of the Czernin Palace Library were created after the acquisition of Hannl's book collection. The library was transferred to the new hall and catalogued by the end of 1722 at the latest. The location catalogue from that year (XXIII C 134/1 = no. 27) contains a total of 1917 shelfmarks. The book collection was divided into five subject-based sections, within which the books were arranged by format. The largest section was *libri iuridici* (636), followed by *libri historici* (456), *libri miscellanei* (445) and *libri publici* (299), while *libri canonici* contained a mere 81 shelfmarks. The records of the books state the author's name, the abbreviated title and the number of volumes, but the year and place of publication are missing. Finding a required book meant having to know the subject-based section and the format, which were probably noted on the appropriate cabinet, the position number (*positio*) and the number of the volume on the shelf (*numerus positionis*); this information may also have been contained in an

unpreserved name catalogue, provided one was established. The same librarian namely soon compiled a new location catalogue, to which he also appended a name catalogue (XXIII C 134/2 = no. 27). The palace library contained already 1932 shelfmarks in 2503 volumes, while some books had apparently been moved since the last cataloguing. As such, while iuridica, miscellanea and publica experienced slight growth (638, 484 and 327), historica and canonica became slightly smaller (403 and 80). The location catalogue states the serial number of the book inside the subject-based section, the author's name, the abbreviated title, the format and the number of volumes, but the information from the impressum is still missing. The name catalogue states the book's format, the letter of the subject-based section (C = canonica, H = historica, I = iuridica, IP = publica, M = miscellanea) and the serial number in the section. The addition of an independent list of 156 manuscripts was a valuable new feature.

In 1728 another location catalogue was created for the library with a new shelfmark system, which is explained on beginning of catalogue.³⁷ The books were always separated into five subject-based sections but designated with new letters (A = sacra scriptura et libri canonici, B = publici et politici, C = juristae, D = cosmographici, geographici, genealogici et historici, E = miscellanei) and arranged by format using the numbers 1–6 and then numbered within the formatted sections. For example, a legal book in the quarto format standing in the fifth position bore the shelfmark C. 2. [N.] 5. The library at the Czernin Palace now contained 2025 shelfmarks in approximately 2653 volumes,³⁸ where legal literature continued to lead (664), followed by miscellanea (509), historical and geographical treatises (482), public and politics (273) and the traditionally smallest section of religious and canonical legal literature (97). For the first time, the catalogue record also states the year and place of publication of the book, which understandably increases the chances of identifying it. Unfortunately, we do not have the library's name catalogue or the list of manuscripts from 1728 available, albeit that we expect that they were created in that year. The last information about the form of the library during the period of Count František Josef therefore comes from the estate inventory dated 10 April 1733, which recorded the fixtures at the Czernin Palace and valued the library containing 2079 shelfmarks at 4000 guilders.³⁹ At that time, the rebinding of the book collection, during which the books were given a typical brown all-leather binding with a golden spine and gilding and frequently also with a coloured Czernin heraldic supralibros on the front cover, had probably

---

³⁷ The State Area Archive (SOA) in Třeboň, the Jindřichův Hradec Branch, the Collection of the Family Archive of the House of Czernin of Chudenice, a non-inventoried catalogue, "*Catalogus universalis librorum omnium, qui in illustrissimi ac excellentissimi domini domini Francisci Iosephi S. R. imperii comitis Czernin de et in Chudienitz, gubernatoris Novae Domus et Chudienitz etc., Sacrae Caesareae Regiaeque Catholicae Majestatis actualis consilarii, camerarii, majoris iudicii provincialis assessoris, regii locumtenentis, supremi feudorum iudicis, inclyti ac regii commerciorum collegii consilarii nec non haereditarii in regno Bohemiae pincernae (toto titulo), bibliotheca continentur. Confectus anno MDCCXXVIII*".

³⁸ The catalogue does not state the number of volumes for individual titles, but the number of parts. If, however, they are written on individual lines within the framework of a single shelfmark, this probably involves volumes.

³⁹ The State Area Archive (SOA) in Třeboň, the Jindřichův Hradec Branch, the Collection of the Family Archive of the House of Czernin of Chudenice, interim storage in box 358a.

already been completed.⁴⁰

The palace library was probably rebuilt three times during the reign of Count Prokop Vojtěch. The palace had been significantly devastated and a number of paintings had disappeared from the gallery during the Bavarian-French occupation of Prague in 1742. It is therefore possible that some books were also lost. The first reconstruction of the library occurred around 1745. The old subject-based system was abandoned at that time and the books were placed in cabinets labelled with the letters A–R, so that the shelfmark type K. 9. 26 gave the cabinet letter, the position number and the order of the book on the shelf. After assigning a shelfmark to a book, the librarian made a note of the shelfmark, the author's name, the title, the year and the place of publication and the number of shel volumes on a slip of paper. Gluing these slips together gradually led to the creation of a name catalogue, which is, however, incomplete and ends at the beginning of the letter S(a).⁴¹ We therefore do not know how many volumes the library contained, but it is clear that some losses occurred in the following period; they could have been caused by the sale of part of the library to cover the Czernin debts, but some books may also have been relocated to other Czernin seats, in particular to the Jemčina Castle, where another library was established at that time.⁴² The Prague palace library was anew reconstructed and catalogued in 1755, but only the name catalogue has been preserved,⁴³ while the location catalogue is missing. At that time, the library had 4184 volumes, including the manuscripts, which were no longer separate, but were once again included among the printed books. The books were further stored in cabinets labelled with the letters A–R and the shelfmark indicated the cabinet letter (repositorium), the shelf number (scrinium) and the book's order on the shelf.

The question remains as to whether the aforementioned shelfmarks were written or pasted into the books, as we cannot find them on the Czernin manuscripts. Some of the volumes today admittedly include inserted paper labels with ink shelfmarks consisting of a capital letter and Roman and Arabic numerals, for example R. III. 1. However, we are unable to connect them with any of the preserved Czernin library catalogues. The volumes in the palace library must have been assigned new shelfmarks, during which time the manuscripts were once again separated. The last shelfmarks that have been preserved on the labels on the lower part of the spine of most of the books reflect a dual system. The shelfmarks on printed

---

⁴⁰ The Czernin bindings are very briefly covered by HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století*, Praha 1959, pp. 148, 271, fig. 146 (it dates the bindings as coming from the end of the 17th century) and LIFKA, Bohumír. *Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1980, p. 138.

⁴¹ The State Area Archive (SAA) in Třeboň, the Jindřichův Hradec Branch, the Collection of the Family Archive of the House of Czernin of Chudenice, box no. 763, this involves a somewhat younger copy.

⁴² About the defunct Jemčina library MAŠEK, Petr. *Knihovny hrabat Czerninů z Chudenic*, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, pp. 240–241.

⁴³ SAA in Třeboň, the Jindřichův Hradec Branch, the Collection of the Family Archive of the House of Czernin of Chudenice, box no. 384, “*Catalogus bibliothecae domesticae illustrissimi domini domini Procopii S. R. I. comitis de Czernin de et in Chudenitz, domus Chudenitio-Novae Domus gubernatoris, Suae Caesariae Regiaeque Majestatis in suprema justitiae curia Austriae inferioris*”.

books started with the letters A–R, for example Q. 4. No. 5, while the manuscripts were held in letters A–B, for example the shelfmark B. V. No. 6. However, the smaller private library of one of the members of the Czernin family that contained Romance language books was probably incorporated into the palace library prior to that. These books do not have the Czernin binding and the upper section of their spine includes partially erased ink shelfmarks; they are It. C. for Italian books and Sp. C. for Spanish ones.

The history of the library at the Czernin Palace definitively ended after the death of Count Prokop Vojtěch, when the grandfather and guardian of the underage heir, Rudolf Josef Prince Colloredo († 1788), decided in endeavour to reduce the Czernin family's debts by completely selling off the palace fixtures, including the picture gallery and the library. However, the estate inventory drawn up on 25 April 1777 provides completely misleading information about library, in that it is based on the inventory from 1733, from whence it adopted the library's valuation at 4000 guilders and the location catalogue depicting the long invalid subject-based system.⁴⁴

The biggest part of the Czernin fixtures was purchased by Prince August Antonín Josef of Lobkowitz (1729–1803), the founder of the Hořín-Mělník branch of the Roudnice Lobkowitz family, whose wife Marie Ludmila Czerninová (1738–1790) was the step-sister of the deceased Count Prokop Vojtěch. In her dowry, she brought her husband not only the Mělník Manor with the Hořín Castle, but also the second Czernin Palace in Prague, which is now known as the Lobkowitz Palace in Vlašská Street in the Lesser Town. And it was precisely in this Lesser Town palace, the main Prague seat of the Lobkowitz secundogeniture, that Prince Lobkowitz began building up the family library.⁴⁵ The library was probably based on the library of Marie Ludmila's father, Count František Antonín Czernin, the form of which we know from the estate inventory of 1740 and which was valued at 937 guilders at that time.⁴⁶ The Prince Lobkowitz purchased the Hradčany palace library in 1780, apparently for 6000 guilders. The library was supposed to have contained over 5000 volumes of printed books and more than two hundred manuscripts.⁴⁷ The expert literature states that the Prince also purchased the Czernin library housed at the castle in Jindřichův Hradec⁴⁸ at the same time. However, research into

---

⁴⁴ Prague, the National Archive, the Collection of Fideicommissary Treatises, inv. no. 156, box no. 1173, "*Inventarium derenn nach wayland den hoch- und wohlgebohrnen Herrn Herrn Procop Adalbert des Heyligen Römischen Reichs Grafen Tschernin von und zu Chudenitz, Regierern des Hauses Neuhaus und Chudenitz (pleno titulo) auf der Oberrn Stadt Hradschin in dem Majorat-Haus vorgefundnenen, auch all abgeschätzten Allodial-Mobilien und Fahrnussen. So beschehen den 25-ten Monaths Tag April anno 1777*", annex "*Lit. A. Bibliothec nach wayland Herrn Procop Grafen von Tschernin*".

⁴⁵ With regard to the history of the Prague Lobkowitz library cf. the literature cited in footnote no. 1.

⁴⁶ This hypothesis will, of course, have to be tested. See the Mělník Lobkowitz Archive at the Mělník Castle, the Collection of the Central Administration of the Lobkowitz Estates, Mělník (1542–1949), inv. no. 10 (the estate inventory of the chattels, including the library, dating from 1740), inv. no. 371, shelfmark O IV/63, box 138 (a copy of the library inventory, a land table excerpt from the estate inventory).

⁴⁷ This information was stated, albeit after a significant amount of time had passed, by the Lobkowitz librarian BEUTEL VON LATTENBERG, Felix Valois. Die fürstl. Lobkowitz'sche Fideicommiss-Bibliothek zu Prag. *Libussa*, 1853, 12, p. 370.

⁴⁸ Cf. for the last time MAŠEK, Petr. Knihovny hrabat Czerninů z Chudenic, in: *Opera romanica 4. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna*". Ed. Jitka RADIMSKÁ, České Budějovice 2003, p. 241. However, the Lobkowitz librarian Beutel makes no mention of such a purchase – see the previous footnote.

the Czernin manuscript collection in the Prague Lobkowitz Library has failed to confirm this hypothesis. Only the newly discovered catalogue (XXIII F 207 = no. 227) can be associated with the castle library in Jemčina, but it only lists two probably lost manuscripts.

The Czernin manuscript collection

After being incorporated into the Prague Lobkowitz Library, the Czernin manuscripts were understandably allocated new shelfmarks and broken up, but they weren't rebound. The reconstruction of the Czernin manuscript collection in the collection of the Prague Lobkowitz Library has been performed on the basis of the preserved library catalogues and inventories. In this case, the fundamental source is an undated inventory labelled "*Manuscripta e Bibliotheca Czerniniana*", which was compiled at the Lobkowitz Palace Library in the first third of the 19th century, sometime after 1815.⁴⁹ The list contains manuscript nos. 1–202 in 239 volumes, which have all but one been preserved. However, the physical research into the XXIII shelfmark section that focussed on the book binding with the Czernin heraldic supralibros and typical shelfmark labels on the spines of the books has brought yet another series of shelfmarks to light. The final number of manuscripts of Czernin provenance has thus been stabilised at 248 shelfmarks in 293 volumes, which represents more than one quarter and less than one third of the entire Lobkowitz manuscript collection.⁵⁰

The core of the manuscript collection at the Czernin Palace library undoubtedly dates from the beginning of the reign of Count František Josef. The first information comes from the aforementioned list created sometime after 1722. The Czernin librarian recorded a total of 156 manuscript volumes arranged by format (folio nos. 1–91, quarto nos. 1–48, octavo nos. 1–16, duodecimo no. 1), but the palace library probably included at least twenty other manuscripts that he had missed. Nowadays, we are missing six codices from this list, including what was apparently a medieval breviary. The Count owned manuscript books dating from the 13th to the beginning of the 18th centuries written in Latin, German, Czech, Italian, French and Spanish. More than half these books were created after 1600 and there were only sixteen medieval codices in the collection. The search for their provenance has been somewhat aggravated by the fact that the absolute majority of them have not survived in their original bindings, but for all that it has been possible to ascertain the previous owners of a number of books. As such, we can divide the manuscripts in Count František Josef's library into three main groups by provenance.

The first group consists of books apparently from the Slavata inheritance, which Countess Marie Josefa Czerninová received in 1693. A total of seventeen manuscripts of Slavata provenance have been able to be identified. They bear the ex libris "*Librariae Excell[entissi]mi D[omini] D[omini] Jo[annis] Joachimi Comitis Slauatae*", so they belonged to Count František

---

⁴⁹ Prague, the NL CR, shelfmark XXIII A 19. This probably originated at the same time as the inventory, Prague, the NL CR, shelfmark XXIII B 18, which records the manuscripts from T. A. Putzlacher's library that were purchased in 1815.

⁵⁰ The originally anticipated number of 252 manuscript shelfmarks of Czernin provenance in 298 volumes proved to be incorrect during the preparation of the catalogue.

Josef's grandfather on his mother's side. However, the aforementioned list of Count František Josef's manuscript collection only contains four of these manuscripts, which had been given the Czernin binding. The notes on logic and physics from lectures that were probably given by Vitalis Pellizeroli (1577–1641) were made by Christophorus Hoffmann of Klodzko, a student at the Jesuit Academy in Graz, in 1612 (XXIII F 172 = no. 221). There are also two other volumes of lectures on Aristotelian physics and metaphysics written by an unknown student (XXIII F 13, XXIII F 82 = nos. 161, 205) and a copy of the imperial register compiled in 1612 (XXIII D 16 = no. 42). The remaining thirteen Slavata manuscripts, which are not recorded until the catalogue of 1755, have remained in their original light parchment bindings. In 1581, one Balthasar Schönn from Torgau in northern Saxony owned a convolute consisting of a printed handbook *Formular oder Schreiberbuch* by the Halberstadt town copyist Alexander Machhold, which was published in Eisleben in 1560, and a manuscript of a monolingual dictionary of the Roman legal terms necessary in notary practice (XXIII D 21 = no. 47). A convolute of lecture notes and small printed works, including expository essays by Law Faculty professors Alonso Guillén de la Carrera, Gregorio de Portillo, Pablo de Maqueda († 1648), Martín de Bonilla († 1662) or Bernardo de Cervera († 1651) (XXIII F 147 = no. 208) amongst other things was created at the University of Salamanca, Spain at the beginning of the 1620s. The memoirs of the supremus cancellarius regni Bohemiae Vilém Slavata (1572–1652), who worked on them until his death, are a valuable bohemicum; he had completed a total of fourteen books by 1651. Slavata's *Historické spisování* was not printed, but it has been preserved in a number of manuscripts; the first ten books copied into eleven volumes come from the library of his grandson Jan Jiří Jáchym Slavata (XXIII D 86, XXIII D 194/1–10 = nos. 96, 137). Jan Jiří Jáchym Slavata or some of his brothers could have been the author of the notes dating from 1652–1653, which focus on the Prague meeting of the prince electors in the autumn of 1652, especially the stay of the Archbishop-elect of Mainz Johann Philipp von Schönborn (1605–1673), following the election of Ferdinand IV as the Holy Roman Emperor in Augsburg in May 1653 and his coronation in Regensburg. This event is also recalled by an added single page with engravings depicting Ferdinand's triumphant entry into Augsburg, which was published in the same year by Martin Zimmermann (XXIII F 168 = no. 219). The Slavata library or archive also included a bundle of copies of documents that were created during the course of the inheritance proceedings after the death of Count Václav Jan Michna of Vacínov († 1667) and include an inventory of Michna's Prague palace in Újezd and a catalogue of the palace library (XXIII D 59 = no. 84).

A further unit consists of manuscripts from the 17th and the first third of the 18th centuries, which were created for the purposes of the individual members of the Czernin family or found their way into the collection as individual items acquired by the family members. The lists of the estates confiscated after the defeat of the Estates Uprising and the overview of the confiscation of the Duchy of Frýdlant after the murder of Wallenstein in 1634 may have been drawn up for the first Count Heřman (XXIII D 46–47, XXIII D 52 = nos. 72–73, 78). The manuscript *Historia neb Kronika turecká* by Konstantin Mihajlović of Ostrovica († post 1482) probably came from the Radenín library of Zuzana Czerninová of Harasov; this involves a copy of a Czech translation published in Litomyšl in 1565 (XXIII F 31 = no. 174).

However, a greater number of manuscripts can be ascribed to Zuzana's son, Count Humprecht. The appearance of the Czernin picture gallery has been preserved for us in *Imagines galeriae*, a three-volume pictorial inventory dating from 1669 that contains 749 copies of the paintings (XXIII B 32/1–3 = no. 2). The arrangement of the gallery during the reign of Count František Josef has been recorded by a further inventory (XXIII D 221 = č. 140). It was probably while still in Italy that Humprecht acquired the copy of the poem *Le glorie Austriache*, which Giovanni Battista Ferretti (1639–1682) had dedicated to Emperor Leopold (XXIII F 181 = no. 222). The candidate of both laws, Alexander Stephanus Agrotius, dedicated his treatise *Veteris et modernae politicae parallela* to Count Czernin. The foreword in the manuscript is dated 3 May 1660 in Vienna (XXIII F 20 = no. 164). An as yet unknown manuscript, which records his speeches in the Senate in the period from 4 May 1661 to 1 September 1663 is associated with Czernin's diplomatic mission to the Republic of Venice (XXIII D 97 = no. 107). The Count also undoubtedly collected information about the internal conditions and international politics of La Serenissima. This involves various minutes from meetings of the Venetian Senate and diplomatic cables, including reports of the Venetian ambassadors to the Viennese court (XXIII D 93–96, XXIII D 98 = nos. 103–106, 108). Various collections of state treaties and accompanying diplomatic material, of which we can at least mention the voluminous *Traités de la France* volumes - this complete collection of the state treaties of the French monarchy was maintained until 1644 (XXIII D 110–116 = nos. 120–126) – were no doubt also of great use to him. The same would also have held true for the collection of instructions to French envoys issued during the reign of Henri IV of Navarre (XXIII D 124 = no. 134). The collection of copies of documents pertaining to the external and internal politics of Spain may have been created in the environs of Gaspar de Guzmán, the Count-Duke de Olivares (1587–1645) and First Minister of King Philip IV (XXIII D 123 = no. 133).

The memoir of the French State Secretary Nicolas de Neufville, the Marquis de Villeroy (1542–1617) also found their way into the Czernin Library (XXIII D 126 = no. 136). There were also copies of two memoirs depicting the internal political relations in France during the reign of Louis XIII; two supporters of the king's younger brother Gaston, Duke of Orléans, namely Claude de Bourdeille, Comte de Montrésor (1606–1663) and Louis d'Astarac, Marquis de Fonttrailles († 1677), speak in them of a number of unsuccessful plots against Cardinal Richelieu between 1632 and 1642 (XXIII C 68 = č. 22). Two Czernin volumes of copies of Italian correspondence maintained by Richelieu's successor and political heir, the First Minister of France Cardinal Mazarin, in 1646 and 1649 (XXIII D 91–92 = nos. 101–102) are also of value. Libertine Roger de Bussy-Rabutin (1618–1693) found inspiration for his *Histoire amoureuse des Gaules* in the scandalous love affairs of the leading ladies at the French court. The work was published in printed form – without the author's knowledge and with a false impressum – in Geneva in 1665 and it invoked the wrath of King Louis XIV; Rabutin was thrown into the Bastille for a while. The Czernin family owned a copy of the German translation published in 1667 (XXIII E 10 = no. 146).

Count František Josef's interest in contemporary operatic works is borne out by the libretto to the opera *Heinrich der Vogler*, which was first performed in at the court theatre in

Braunschweig in 1718–1721. The music was composed by the court Kapellmeister Georg Caspar Schürmann (1672/1673–1751), while the libretto was authored by the poet Johann Ulrich König (1688–1744) (XXIII F 47 = no. 189). Some of the members of the Czernin family may have acquired two volumes originating from a large set of parchment albums with vedutas depicting a number of places in the Spanish Netherlands, now northern France and Belgium, during the travels around the Netherlands or France. The vedutas were painted in 1590–1610 for Duke Charles (III) de Croÿ (1560–1612) by the Dutch painter Adrien de Montigny. The albums were then stored at the Beaumont Château, but later partially sold off after the duke's death. Czernin's albums from Duke de Croÿ, discovered last century by the art historian Jarmila Vacková, depict the countryside and architecture of the Duchy of Artois and the environs of Lille and Douai (XXIII A 9/1–2 = no. 1). The best-known of the autograph manuscripts written by family members are probably the two volumes of Heřman Jakub Czernin's travel diary, which he kept from 1678 to 1682 during his Grand Tour around the German lands, Italy, France, Spain and Portugal (XXIII F 30, XXIII F 43 = nos. 173, 185). However, the Czernin collection also contained several lecture notes and study excerpts that had belonged to Count Heřman Jakub (XXIII F 10, XXIII F 152 = nos. 160, 210) and František Josef (XXIII F 21, XXIII F 162, XXIII F 190–191 = nos. 165, 214, 224–225).

But the most valuable part of the collection consisting of more than seventy manuscripts comes from the aforementioned library of the appellate councillor Václav Řehoř Hannl. The manuscripts were not stored separately in Hannl's library and they are only differentiated in the catalogue records by information such as *scriptum*, *manuscriptum* or *geschrieben* or they are designated *antiquus*, *antiquo caractere* or *mit alten Characteren*. When reconstructing the manuscript collection, we can, of course, only proceed from the library catalogue, because the manuscripts themselves usually bear no traces of their owners. A read through of the catalogue found 66 volumes of manuscripts.⁵¹ The catalogue does not list a further nine volumes that include the owner's handwritten ex libris or were written in his hand, but they are recorded in the Czernin list. Based on this list, we must ascribe a further six volumes to Hannl, as we shall explain below, even though they were not registered in his library's catalogue and do not contain his ex libris. We can therefore sum up by stating that Hofrat Hannl owned at least eighty-one manuscripts. Of course, six or seven of the manuscripts from his collection did not make it to the Czernin Library in Hradčany and a further two volumes were apparently transferred, but subsequently lost. However, the greatest regret is evoked by the loss of a more closely unspecified, perhaps medieval, Czech language manuscript of the Gospel or Gospels, about which we only know that it was bound in leather. We can probably include some *Cisterciensium privilegia a summis pontificibus concessa auf Pergamen* among the missing medieval manuscripts. We will also unfortunately probably never learn what *Manuscripta de anno 1634* contained. The provenance of the copy of the Saxon Accord, which was a treaty that the Elector of Saxony concluded on behalf of the emperor with the Saxon princes and estates in Dresden on 28 February 1621, could also be of interest; it guaranteed them a general pardon and the renewal of their privileges and religious freedoms according to the Imperial Charter of 1609 in exchange

---

⁵¹ The manuscripts were located in shelfmark sections A (15), B (17), C (9), D (2), F (1), G (15), H (1), I (2), N (1) and O (2), while one unbound manuscript did not have a shelfmark.

for their neutrality. We are also missing a more closely unspecified book catalogue, probably the older catalogue for Hannl's library, and some mathematical or astronomical tables.⁵²

At least seventy-two volumes have been preserved from Václav Řehoř Hannl's manuscript collection, while his ownership cannot be proven for another medieval manuscript. The medieval manuscripts, which Hannl owned at least fourteen, date mostly from the 15th century; only one codex was written as early as the 13th century. Twenty-three manuscripts originated throughout the 16th century, of which five were written in the first half of the century, and another twenty-six volumes were acquired at the turn of the 16th and 17th centuries and in the first half of the 17th century. We can therefore state that practically all the medieval codices and most of the manuscripts from the 16th century passed into the collection of Count František Josef Czernin along with Kaiserrat Hannl's library. However, we are only able to partially answer the question as to how these manuscripts came to be in Hannl's ownership.

The largest discovered unit contained in Hannl's library without doubt involves part of the renowned library of the Silesian bibliophile, Kaiserrat Franz Gottfried Troilo von Lessoth (probably 1583 – probably 1648).⁵³ This was one of the most interesting libraries in Rudolphine Prague and its owner probably moved it to his native Silesia after the outbreak of the Estates Uprising. It subsequently became the property of the general of the imperial forces in Silesia, Prince (and subsequently Duke) Julius Heinrich von Sachsen-Lauenburg (1586–1665) in an unknown manner and he had it moved to his castle in Ostrov, Bohemia. The Ostrov Castle library was inherited by the Duke's daughter, Princess Maria Benigna (1635–1701), whom he had already married off to the erstwhile imperial military commander Prince Ottavio Piccolomini Duke of Amalfi (1599–1656), the owner of the Náchod Manor, in 1651. The widowed Princess Piccolomini, whose short marriage had remained childless, did not remarry and she lived at the Náchod Castle for a long time before moving to Prague in 1685. She was clearly an avid reader and she further expanded the inherited book collection that we now refer to as the Troilo-Piccolomini Library. A number of the preserved books include her printed, but sometimes painted, *ex libris* consisting of the initials M B and the ducal crown which has often been glued over the original Troilo *ex libris*. Princess Maria Benigna dedicated or willed her library, or at least a significant part thereof, to the Piarist College which her mother had established in Ostrov in proximity to the family burial chapel. The Troilo-Piccolomini Library remained the property of the Ostrov Piarists until 1877, when the grammar school and college in Ostrov were definitively closed. The Piarists then dedicated the library to the town of Ostrov, but the town sold off the most valuable parts of the library to the Gilhofer & Ranschburg antiquarian bookstore in Vienna in 1910. At present, we know of more than two hundred volumes that were original Troilo property, but have now been dispersed to a number of European and American libraries and museums. It seems, however, that the Troilo-Piccolomini Library did not remain

---

⁵² The missing manuscripts were from shelfmarks O. 3. 1, G. 2. 58, N. 2. 27, G. 1. 10, G. 2. 1 and F. 1. 9.

⁵³ Cf. SVOBODOVÁ, Milada. Knihovna slezského humanisty Franze Gottfrieda Troila von Lessoth, in: *Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové*. Edd. Alena CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ – Andrea JELÍNKOVÁ – Milada SVOBODOVÁ, Praha 2013, pp. 79–111 (here, earlier literature). At the time of the preparation of this study, it was not known how Troilo's books came to the Czernin library.

intact as a unit after the princess' death. The Piarists of Ostrov either only received part of the library or they quickly got rid of some of the books, which would explain the existence of books that demonstrably belonged to other owners as early as in the 18th century.

Seventeen manuscripts bearing the Troilo ex libris have been found in the Czernin collection, of which eleven were registered in Hannl's catalogue. The Troilo Library also included some medieval manuscripts: of the six currently known parchment codices, Hannl owned three. He also acquired the oldest codex from the Troilo Library by lucky chance. The manuscript was written in the second half of the 13th century, but we do not know its place of origin. Any traces of who ordered it or any other owners were forever erased by the Czernin baroque rebinding. All that remains is the scraped erasure of some kind of medieval note on the last page, which is now illegible. It is clear from the preserved Troilo ex libris that he acquired the manuscript in 1632. A small volume, which is the work of a single copyist and is adorned simply with the copyist's red-blue initials, contains *Sermones de festis compositi a fratre Petro Remensi de ordine predicatorum*. It involves a collection of 136 sermons, the author of which is the French Dominican Petrus de Remis († 1247), the prior at the Couvent Saint-Jacques in Paris and later a provincial superior, who died as a bishop in Augun. The sermons of Petrus de Remis enjoyed great popularity in the 13th and 14th centuries, which is borne out by the almost one hundred preserved manuscripts, to which we can now also add the codex owned by Troilo (XXIII G 28 = no. 240). A Latin-German ritual from the 15th century was probably also used in the Diocese of Salzburg, as the Salzburg Bishops Rupert and Virgil are listed amongst the supporters in its litany. Troilo purchased the manuscript in Vienna on 1 February 1613 and paid 12 kreutzers for it (XXIII G 29 = no. 241). Philologists will probably be able to ascertain the origin of another small manuscript from the 15th century containing a German collection of prosaic prayers and blessings (XXIII G 33 = no. 245).

Franz Gottfried Troilo received a remarkable copy of German translations of two famous Spanish novels as a gift from his brother, the Dean of the Wrocław Chapter Nikolaus Troilo, in 1635 (XXIII D 12 = no. 38). The novel in the form of dialogues was originally known as *Tragicomedia de Calisto y Melibea* and subsequently as *La Celestina* and was published by the Castilian writer Fernando de Rojas (probably 1465–1541) in 1499. The oldest German translations were published by the Augsburg pharmacist Christof Wirsung in 1520 and 1534. The author of the first Spanish (and world) picaresque novel *La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades* remains unknown. The work was apparently published anonymously due to the censor. It was first published perhaps in Alcalá de Henares in 1553, but a further four editions were also published in the following year; in Alcalá de Henares, Burgos, Medina del Campo and Antwerp. Two printed German translations existed prior to 1626, when Nikolaus Troilo placed his ex libris in the book, namely an Augsburg translation of 1617 and a Leipzig translation of 1624. However, Troilo's manuscript is probably a copy of an older, unpublished translation from 1614, which was located in the Chapter Library in Wrocław until the Second World War. Nikolaus also gave his brother six interesting, possibly partially autobiographical anthologies, which he had commenced compiling for his own needs prior to 1605 during his legal studies in Rome. The young papal chamberlain included historical overviews and copies of documents

illustrating the past and present internal and external papal politics, the organisation and functioning of the Roman curia and the papal court, but also political-philosophical tracts especially of Italian provenance in the massive volumes that are designated in Hannl's catalogue as *Scritture diverse* and *Roma et alcuni altri luoghi d'Italia*. There are also lists and descriptions of Roman and Italian churches or historical overviews of noble Roman families and the popes and cardinals that had emerged from them (XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80 = nos. 100, 109, 159). Troilo received a manuscript of the court accommodation register for the Lesser Town and Hradčany from 1608 from yet another relative, the imperial quartermaster Maxmillian Wolgemuth von Mutzburg (XXIII D 57 = no. 82).

Two interesting silesiacas also certainly came from Troilo's library. He acquired the manuscript with the legend of Saint Hedwig written in 1611 in Nysa in 1632 (XXIII D 11 = no. 37). The legal anthology dating from the end of the 16th century, onto which he placed his ex libris in 1610, contains, for example, the statute of the City of Wrocław from 1534, the Kirchenrecht of the Wrocław Bishop Waclaw II Legnicki (1348–1419) or the undated *Gerichts-Ordnung unnd Process der Stadt Breslaw*, the wording of which appears to differ from the judicial code of the City of Wrocław issued in 1591 (XXIII D 34 = no. 60). However, Troilo may have also owned other silesiacas from Hannl's library, for example two manuscripts pertaining to the history of the Wrocław bishopric. The older codex dates from the first third of the 16th century and probably was written in Silesia. The manuscript was probably owned by the Catholic priest Hieremias Blümel, who was the parish priest in the village of Deutsch-Kamitz (now Kępnica) in Upper Silesia from 1589 to 1618 (XXIII G 27 = no. 239). The first part of Blümel's anthology, written by two copyists, consists of the *Agenda ordinum sacrorum juxta ritum Wratislaviensis diocesis*, while the second copyist wrote the rite of confirmation and various episcopal blessings as independent texts. A third copyist initially copied out the privileges assigned to the Friars Minor of the Observance by Pope Julian II and Leo X, while the youngest information concerns the General Chapter held in Rome in 1517 and the establishment at the Franciscan Order. The following *Cronica principum Polonie* was created at the court of Prince Louis (I.) of Brzeg around 1385 and it was probably compiled by Petrus Bitschen (de Byczyna), a canon at the Collegiate Church of Saint Hedwig in Brzeg. The catalogue of Wrocław bishops from 1407 to 1468 was included in the *Institutio* group; this involves a continuation of the *De institutione ecclesiae* text from the previous chronicle. A younger hand, probably that of Hieremias Blümel, appended a continuation of the catalogue for the period of 1482–1596, i.e. up to the death of Wrocław Bishop Andreas Jerin. Another Silesian chronicle, which has become known under the name *Incidentia*, has long evoked the interest of Czech historians. This involves a significantly altered version of the *Cronica ducum Silesiae* ascribed to Benedict of Poznan († probably 1522/1527), the provost at the Church of the Holy Ghost in Wrocław. In Blümel's codex, chronicler's reports on Hussite Bohemia were added to the text of the test of the chronicle of the Silesian princes. This Hussite chronicle consisting of the texts *De Thaboritarum origine in Bohemia et quibusdam Wicleffi starum actibus*, *De morte Wenczeslai et inopi sepultura eius* and *Qualiter corpus eius exhumatum fuit et combustum et de tyranide Hussitarum* was probably created in 1419–1423, but its author is unknown. It has, however, also been identified in two

manuscripts dating from the second half of the 15th century, of which only the Basel manuscript still exists; the Saint Petersburg manuscript burnt in 1944 during a fire at the National Library in Warsaw. The second, one century younger manuscript from the Hannl library contains one of the Wrocław Bishops' catalogues based on a catalogue compiled by the Polish chronicler Jan Długosz (1415–1480). The catalogue known as the *Cronica episcoporum Vratislaviensium* contains short biographical records of six legendary and thirty-seven historically substantiated Bishops of Wrocław from 966 to 1608 and as such it ends with Bishop Johann von Sitsch (XXIII F 92 = no. 207).

Two of Hannl's medieval codices included the ownership annotation "*Ex Bib[liotheca] Caufferiana*" made by their owner in the 17th century. In addition to this ex libris, annotations such as "*Ex lib[ris] Joan[nis] Kaufferi*", "*Ex Bib[liotheca] Joan[nis] Kaufferi J.c.*", "*Joann[es] Kauffer*" or "*Johannis Kaufferi*" have also been preserved in Czernin printed books.⁵⁴ Hannl therefore probably acquired part of the library belonging to the Prague Kauffer of Sturmwehr family, the members of whom included two appellate councillors. The elder Jan Kauffer of Arnsdorf and Mohrau († 1632) came to Prague from the Hapsburg Empire and owned the house U zlatého vlka in Prague's Old Town from 1595. In 1587, he was appointed an appellate councillor on the doctoral bench and he held the position for more than forty years until 1628, when he retired at an advanced age. He also proved his loyalty to the sovereign as a member of the second Prague investigative committee from 1622. However, his son Jan (Hanuš) Jiří Kauffer, the Hetman of the Student Legion which covered itself in glory during the defence of Prague against the Swedes in 1648, is better known. In the following year, he became a doctor of both laws, he was appointed an appellate councillor and he was raised to the aristocracy with the cognomen von Sturmwehr. He was the Dean of the Prague Law Faculty in 1652–1654, although he never became a professor there. He is also remembered as one of the investigating justices in the well-known case of Rabbi Aharon Simon Spira-Wedeles who was accused of murdering a convert in 1664. He had two sons, Jan František and Gerhard František, with his wife nee Leux von Leuxenstein. His sons held the Frymburk Manor near Český Krumlov in 1676.⁵⁵

Hannl had two medieval manuscripts of Czech provenance from the Kauffer library. The older codex labelled in the catalogue as *Tractatus varii de sacramentis ecclesiae* is a convolute of two manuscripts dating from the first half of the 15th century (XXIII F 24 = no. 167). The rhyming work *Summula de Summa Raymundi*, also called *Summula pauperum*, which interprets

---

⁵⁴ Cf. ADAMAITIS, Zuzana – PALÍČKOVÁ, Tereza. *Czerninská rodová knihovna. Tisky 16. století czerninské proveniencie ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky*, Praha 2019, p. 19. The catalogue describes preserved printed books with the shelfmarks 65 D 2044, 65 E 4923, 65 E 4931, 65 E 5152, 65 E 5605, 65 E 5789 and 65 E 7276.

⁵⁵ Regarding the Kauffer family cf. WOITŠCHOVÁ, Klára. *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783. .... což slušného a spravedlivého jest fedrovati ...*, Pelhřimov 2010, p. 56, no. 52, p. 71, no. 143; ŽUPANIČ, Jan. Jan Jiří Kauffer ze Sturmwehru. *Heraldická ročenka*, 1993, 19, pp. 47–50; ŽUPANIČ, Jan – FIALA, Michal. *Praha 1648. Nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648*, Praha 2001, p. 26, 290; ŽUPANIČ, Jan – FIALA, Michal. The Kauffer von Sturmwehr entry in the New Aristocracy in the Czech Lands and the Danube Monarchy database located at <http://www.novanobilitas.eu/rod/kauffer-ze-sturmwehru>; MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I*, Praha 2008, p. 443.

the main themes of the work *Summa de casibus poenitentiae* by the Spanish Dominican canonist, Raymund de Pennaforte (about 1175–1275), was created in the second third of the 13th century, i.e. sometime after 1235, and it was written by one Master Adam. The codex from the Kauffer library contains edition B, to which the frequently appearing commentary of the unknown author is often appended with the incipit *Omnem scientiam et omnem doctrinam*, which probably originated around the mid-14th century, but definitely prior to 1383. The second manuscript was completed on 20 March 1438 by the copyist Paulus de Byestz, who apparently came from Býšť near Holice in the Pardubice area. Paulus of Býšť copied the tract *Expositio officii missae sacrique canonis*, whose author was the erstwhile Rector of Prague University M. Mikuláš Stör of Šwidnica († 1424). He departed for the newly established Leipzig University along with other German masters and students after the publication of the Kutná Hora Decree in 1409. He subsequently taught there, initially at the Arts Faculty and later at the Theology Faculty. He wrote his most important work shortly after arriving in Leipzig, but by 1412 at the latest. In addition to interpreting the mass liturgy, he also emphasised the need for a theological education and the moral qualities of a priest in the work. Another Kauffer manuscript comes from an unknown, probably Utraquist library, but its ownership annotation has been irretrievably lost due to the trimming of the inner book during its rebinding. This involves a Latin interpretation of psalms 119–133, within whose text we find interlinear Czech translation glosses. The interpretation itself includes several Czech phrases and interlinear glosses. The customer had clearly originally reckoned with a representative, richly decorated manuscript, but in the end only the first ornamental initial was painted and gilded, while the other sketched-in initials remain incomplete (XXIII F 60 = č. 201).

In the case of the other codices, we know their copyist or medieval owner in the best case, but we have no idea how they came into the hands of Hofrat Hannl. An anthology of Wickliffe's philosophical tracts came from the long defunct library of M. Petr from Vrbka, who is documented as having been active at Prague University in 1409–1415. He copied the tracts *de universalibus*, *de tempore*, *de compositione hominis*, *de materia et forma* and *de ydeis* using regular gothic italics and probably for his own use in the period when he was a bachelor of the arts, i.e. sometime between 1409 and 1413 (XXIII F 58 = no. 199). The alphabetical theological dictionary called the *Rosarius* or *Rosarium* originated in the English Lollard environment as an abbreviated version of the voluminous *Floretus* dictionary, which is documented as having originated between 1384 and 1396. Both the dictionaries were frequently copied in the English Lollard and the Czech Hussite communities and more than 60 such manuscripts are currently known. There are two editions of the *Rosarius*, i.e. the broader and the narrower (most commonly copied) versions. Hannl's codex contains a shorter wording of the *Rosarius*, i.e. a total of 303 entries (XXIII F 59 = no. 200).

The two Latin manuscript Bibles in the Hannl library were written and provided with commentaries in Bohemia in the second half of the 15th century (XXIII D 88–89 = nos. 98–99). Special attention should especially be paid to the illuminated Bible dating from the first half of the 1470s, however the majority of its initial capitals have unfortunately been cut out. The

Bible belonged to the Utraquist priest Jakub from Jemnice, the parish priest at the Church of Saint Nicholas in Prague's Old Town, who acquired a manuscript with several books of the Bible along with marginalia mainly based on the work *Postillae perpetuae in universa Biblia* by the Franciscan theologian Nicolaus de Lyra (1270–1349) in 1473–1479. It is apparent from Jakub's notes that he regularly interpreted the Bible to his parishioners; he literally stated that “*diligenter publiceque totam bibliam exposui in lecturis matutinis populo utriusque sexus*”. The preacher Jakub from Jemnice is also the author of two late Utraquist postils of radical purport. We learn from the manuscripts that he was the parish priest in Týn nad Vltavou from the beginning of the 1440s and then the Dean in 1452. We do not know whether he was the Priest Jakub who led a delegation to Rome in 1447 to request – naturally, in vain – that the Pope confirm the Compacts of Basel and the elected Archbishop Rokycana or whether his brother was the Rector of Prague university M. Jan from Jemnice. There is no doubt, however, that he owned a truly extensive library for his time; in his will of 1473, he listed twenty specific volumes, including a Czech manuscript of the New Testament, which he willed to Mr Mikuláš Svitáček of Landštejn († post 1509), the greatest copyist of land tables and an erstwhile Marshal to Queen Johana. The aforementioned extensive commentary on the entire Bible, in which Nicolaus de Lyra interpreted every verse lexically, allegorically and morally, enjoyed great popularity in Bohemia. Hannl's collection included the *Postillae perpetuae in universa Biblia* that had been copied by one Bernard from Žlutice in 1429–1430 (XXIII E 69 = no. 156).

Yet another Czernin codex comes from the library of another significant participant in the Hussite Uprisings of 1447, but it cannot, of course, be stated with any certainty that it belonged to Hannl. The copyist and first owner of the codex was the Utraquist theologian M. Václav Koranda the younger (probably 1422–1519), the three-time Rector of Prague University, a preacher at the Bethlehem Chapel and Rokycana's successor in the office of the administrator of the Lower Consistory, from whose remarkable library more than sixty volumes have so far been discovered. Koranda copied the first part of the *Tripartitus moralium*, an alphabetically arranged collection of quotations from famous poets, philosophers and theologians compiled by the Dominican Konrad von Halberstadt (ante 1312 – post 1355), the erstwhile chaplain to Emperor Charles IV and a friend of Archbishop Arnošt of Pardubice. He gradually combined the index and other copies of Latin verses, quotations and sayings with occasional Czech translations which may have been his own work. The book is adorned with opening skilfully realised, ornamental initials and the owner gave it his monogram consisting of the letters M. W. K. and a motto, in this case “*Multa legas facito*” (XXIII F 81 = no. 204). A missal from the last third of the 15th century contains the scratched out proprietary note “*Monasterij s[an]cti Karoli [15]65 Pragae*” meaning that it came from the library of the monastic canons of Saint Augustine in Karlov, Prague. The missal includes abundant ornamental decoration and undoubtedly originated within the Czech setting. It was apparently initially designated for the Augustinian monastery in Karlov, because the officium translationis of Charlemagne was also included in the sanctorale. The unanswered question remains, however, as to how Hannl was able to acquire a manuscript from a monastery library, which was not abolished until the period of the Joseph's reforms (XXIII F 56 = no. 198). An Latin-Czech liturgical anthology with music

designated as *Rubrica Pragensis* and dating from 1508 belonged to an unknown Utraquist priest. The calendar includes the feast day of *Sancti Johannis Hus et Jeronimi et sociorum eis* written in red on 5 July and both of the Hussite saints are also recalled in one of the tropes with music for the *Benedicamus Domino*. The calendar table with a Latin syllabic cisiojanus of the Prague church is followed by various Latin and Czech computistic and astronomical tables and computistic verses. The popular, late medieval didactic poem of German provenance *In Jano claris* consists of 48 hexameters arranged into quatrains, which provide dietetic advice for the individual month based on climatic-phenological observations, which our priest probably also adhered to. He could also have forecast the weather using another well-known poem starting with the verse *Sero rubens celum indicat esse serenum*. The texts of the so-called carol sheets, which are written in Czech and were used by children to sing in the church during the carol processions on Palm Sunday, are highly valuable (XXIII G 30 = no. 242).

Another manuscript of Czech provenance was misleadingly described in Hannl's catalogue as *B. Hieronymi Commentarius in Josephum scriptus*, but the librarian's error is quite understandable. The manuscript actually starts with a brief biography of the Jewish-Roman first-century historian Josephus Flavius, which was taken from Hieronymus' work *De viribus illustribus*. This is followed by the first thirteen books of Flavius' work *Antiquitates Iudaicae*, but the text is incomplete, because at least two sheets are missing from the end of the book. It is possible to date the manuscript to the 1470s based on the extensive figural and ornamental decorations. The unknown illuminator illustrated the historian Josephus Flavius twice; he is standing in the first initial of Hieronymus' biography and on the left hand he is holding an empty inscription band, while he is sitting behind a copyist's writing desk in the miniature at the beginning of the prologue to the Antiquities of the Jews and is writing his work. At the beginning of the first book, the reader is blessed by Christ holding a royal orb in the initial (XXIII D 121 = no. 131).

Two legal codices written in the 1460s do not come from Bohemia; the first originated in Upper Lusatia and the second comes from Italy. The first manuscript contains a kind of *Introductorium utriusque juris* that starts with the words "*Proficere volentibus studio, presertim in juris canonici facultate, quasdem condiciones et regulas, quibus dirigi debeant*", which also includes several didactic poetic works amongst other things. The second part of the codex consists of an excerpt from *Decretum Gratiani*, which according to the copyist's own words took nine weeks to write out. The emotively charged scribal colophons dated 15 August and 18 October 1468 indicate that the copyist was an unknown Catholic exile, who had probably left Bohemia or Moravia in 1466 and stayed at the Celestine monastery in Oybin near Zittau. The copyist, who had suffered greatly for his Catholic beliefs, is highly critical of the conditions in his country and literally writes "*Eodemque anno immensa mala agebantur in regno Boemie et marchionatu Moravie, incendia sive spolia ac prelia et multa homicidia et talis racionacio exstirpandarum heresum nefandarum de eisdem*" (XXIII G 26 = no. 238). We do not know the book's other owners and it cannot be ruled out that it belonged to the Oybin monastery library. The monastery was ruined there around 1546. The ravaged monastery was subsequently settled by the Jesuits and the monastery library was transferred to Prague in 1556 and 1560, where it became the

foundation for the newly built library at the Clementinum Jesuit College. As such, most of the Oybin manuscripts are currently located in the National Library in Prague.⁵⁶ The illuminated canonist anthology originated in Rome in 1460 and its main copyist was Petrus de Monasterio Eyfflie, who came from current-day Bad Münstereifel in North Rhine-Westphalia. This Petrus of Münstereifel copied the *Casus Decretorum* of Bartolomeo da Brescia (probably 1200–1258) at the Lateran Basilica. Other scribes then added the tract *De officio sacerdotis*, formerly mistakenly ascribed to Thomas Aquinas, and *Decretum abbreviatum* by the Portuguese canonist Joannes de Deo († 1267) (XXIII D 118 = č. 128).

Hannl's collection of 16th century legal codices was also remarkable from the point of view of its provenance and contents. A manuscript entitled *Statuta, jura et ordinationes regum Bohemiae, sumptibus nobilis Udalrici sub anno 1550 conscripta* contains the Latin wording of the Land Establishment of the Kingdom of Bohemia of 1549. Oldřich Humpolec of Prostiboř and Lochovice († 1552), the deputy copyist of the land establishment, who also subsequently received the privilege to publish printed copies of the land tables for the next ten years from Emperor Ferdinand I, contributed significantly to the preparation of this ordinance. It was published in Czech in Prague in 1550 in a print run funded by Oldřich Humpolec and it was printed at the printing works of Jan Kosořský of Kosoř. There are no known Latin or German editions. Hannl's manuscripts, which contain numerous cross-outs and corrections possibly performed by Humpolec's hand, could therefore have originated in association with the preparation of a Latin edition, which was not published after his untimely death (XXIII D 87 = no. 97). The German translation of the Land Establishment of the Kingdom of Bohemia of 1564, which was the work of a burgher of Kadaň, one Petr Štěrbá of Štěrbice (1517/1518–1591) in 1566, first appeared in print in Frankfurt am Main in 1604 followed by a second edition in Leipzig in 1617. Prior to that, Štěrbá's translation had been disseminated in a number of copies, of which Hannl actually owned two. The first was completed in January of 1574 (XXIII D 50 = no. 76), while the second, undated copy, written on paper bearing the watermark of a Bautzen paper mill, also, contains a foreword by the translator that is missing in the printed versions (XXIII D 54 = no. 80). The Opolsko-Ratiboř land ordinance was codified by Ferdinand I in 1562 and its Czech version first came out in printed form in Olomouc in 1563. The circumstances surrounding the realisation of the German translation are unknown. The printed edition was acquired by Jakob Schickfuss until 1625 as part of the *New vermehrete Schlesische Chronica unnd Landes Beschreibung*. The manuscript in Hannl's library, which was completed by a unknown copyist with the initials V. A. on 10 May 1580, therefore constitutes a valuable silesiacum and is possibly the oldest preserved example of a German translation of the Opolsko-Ratiboř land establishment (XXIII D 32 = no. 58). The Saxon Prince Elector Augustus issued a regional statute book, known as the Saxon Constitution, in 1572. Renowned lawyers from the Universities of Wittenberg and Leipzig, for example the Wittenberg Professors Michael Teuber (1524–1586) and Matthias Wesenbeck (1531–1586), participated in the preparation of the

---

⁵⁶ Cf. TOBOLKA, Zdeněk – HORÁK, František. *Národní a univerzitní knihovna v Praze, její vznik a vývoj. I. Počátky knihovny až do r. 1777*, Praha 1959, pp. 32–33; KRÄMER, Sigrid. *Handschriftenerbe des deutschen Mittelalters. Teil 2. Köln–Zufflich*, München 1989, p. 646 (the Czernin manuscript is also recorded here).

statute book. The collection of these preparatory materials, designated in Hannl's catalogue as *Decisiones Lipsienses et Witebergenses* originated in Saxony sometime after 1581; it is probably older than the printed *Consultationes Constitutionum Saxonicarum* dating from 1599–1600 (XXIII D 13 = no. 39). The book of findings and appeals dating from 1548–1637 is a valuable source for the history of the town judiciary. In a number of cases, it enables almost the entire course of a court dispute to be followed, because it includes the contents of the law suit, the testimony of the parties and the witnesses, the given town court's ruling and the confirmation or correction of the ruling issued by the Prague Court of Appeals. At the same time, this most commonly involves court disputes heard before the town court in Prachatice, but there are also copied rulings from other towns; there is a separate section for the rulings from the town of Nymburk nad Labem dating from 1548–1560. The book has an interesting provenance; in 1570, Jan Vintřberský of Plekenštejn († 1571) gave it to the Prachatice town copyist Jakub Menšík of Menštejn († 1614), the future author of a valued treatise *O mezech, hranicích, soudu a rozepři mezní* (XXIII D 82 = no. 92).

The Lutheran University in Wittenberg was a destination for a number of Czech students in the second half of the 16th century. The copyist of small-scale land tables and member of the lower Czech nobility, Bohuslav Mazanec of Frymburk († 1589), who owned the Mimoň and Slatiňany Manors, also sent his eldest son there. Jan Mazanec arrived in Wittenberg in 1586 (he was matriculated on 14 May) and he was still studying abroad at the time of his father's death; he returned to Bohemia in 1591 to acquire the Slatiňany Manor after a number of complicated inheritance disputes with his step-mother. He subsequently sold the estate in 1594. Mazanec's legal studies are described in two manuscripts, in which he used paper with a watermark of his family crest produced by the Mimoň paper works. In the first volume, he recorded his lecture notes on Roman law, which he studied in 1586–1588 (XXIII D 117 = no. 127). The second contains a students' disputation that took place at the same time and which contains a special section consisting of *Disputationes a me habitae Witebergae*. The other disputants have been identified as, for example, the lawyer Martin Coler (1561–1601), the Bautzen syndic Ambrosius Hadamar (1567–1646), the Pfalz-Neuburg Geheimrat Georg Christmann (1564–1622), the councillor to the Duchy of Münsterberg Valentin Steinich (1561–1601/1603) or the owner of the Burkersdorf Castle (Burkatów) in Silesia Adam von Seidlitz (1564–1610) (XXIII F 155 = no. 213).

A convolute of legal printed texts and manuscripts was compiled in the 1580s by the law student Ludwig Schwarzmayr († 1605) from Amberg, who studied at the Universities of Tübingen and Basel in 1585–1591 and was appointed the councillor to the Prague appellate court in 1595. He included eight printed university disputations from 1588 in the convolute with the first being a printed copy of his own disputation at the Tübingen Law Faculty which was chaired by Professor Matthäus Enzlin (probably 1530–1610). He included a number of notes in this printed work. The other disputations took place at an academy in Strasbourg under the chairmanship of Professor Georg Obrecht (1547–1612). He certainly admired the Dutch lawyer Everard von Bronchorst (1554–1627), known as *pater legume*, who lectured at the Universities of Wittenberg and Erfurt at the beginning of the 1580s and worked at the University of Leiden from 1587; he acquired copies of Bronchorst's interpretations of various Digesta titles which probably originated during the period when he was working in Wittenberg. He also included

lecture texts given by Professor of Canon Law Johann Hochmann (1528–1603) and Professor of Roman Law Nikolaus Varnbüler the elder (1519–1604) from Tübingen University in the book. The concluding copy of the Strasbourg rules of judicial procedure was acquired directly “*pro Ludovico Schwartzmajero Ambergensi Palatino*” (XXIII F 149 = no. 209). David Hienlin (also Hünlin, Hunly) from Lindau had studied law at the University of Tübingen earlier in 1547–1553; he wrote the lectures given by Professors Caspar Volland (1500–1554), Gebhard Brastberger (probably 1503 – probably 1560) and Nikolaus Varnbüler the elder (XXIII D 212/1–2 = no. 139).

The *Aerarium Roticum sive perpetuum*, in which Petrus a Rotis or des Roues († post 1592), a Belgian humanist and professor at the Viennese Law Faculty, set out his *census Roticus*, the implementation of which could protect against usury, constitutes an interesting contribution to the history of commercial law. The foreword is dated 15 January 1580 in Vienna. In the subsequent years, the author tried to get Francis Walsingham, the English principal secretary, onboard with his ideas, but it would appear that Hannl’s manuscript is the only surviving specimen of his treatise (XXIII F 37 = no. 180). Petrus a Rotis was associated with life in the Czech environment. In Vienna, he became the tutor of Adam II of Hradec, he maintained contacts with the Czech humanists Kašpar Cropacius and Martin Kuthen and he eventually moved to Prague in 1587 after his appointment as an Apellationsrat.

The lawyer Hannl’s library contained such a large amount of medical literature that it is not possible to escape the impression that it must have incorporated the library of a significant physician. The medical manuscript anthologies from the 16th and the first half of the 17th centuries are highly valuable. The Latin-German recipe book that also contains the rhymed *Regimen commune de mensibus*, i.e. medical and dietary advice for the individual months, a herbarium, advice for bloodletting or computistic verses (XXIII G 22 = no. 234) originated sometime in the first third of the 16th century. Approximately one century later, the German collection of medical and cosmetic recipes was used by the widowed Princess Piccolomini, the aforementioned owner of the Troilo library (XXIII F 50 = no. 192) at the Náchod Castle in 1674.

A medical anthology, which belonged to a doctor of theology and medicine in 1643, whose name was lost when the inner book was cut out during the book’s rebinding (XXIII G 23 = no. 235) dates from the second third of the 16th century. Yet another ownership annotation has been thoroughly scratched out, so the only remaining note of ownership in the book is “*Ex lib[ris] Zacha[riae] Polen[tii]*”. The Prague doctor Jan Polentzi or Polentius († 1727), the author of a treatise on the plague and the owner of a large library which he willed to the Prague Franciscan monastery of Our Lady of the Snows, may well have been a relative of that owner.⁵⁷ The anthology starts with the third book from the work *Practica medicinae Iulianita* also known as the *Thesaurus thesaurorum*, whose author was the Italian doctor Julianus de Preamptis Bononiensis, who taught at the University of Bologna in 1342. The second copyist wrote various tested procedures for treating syphilis under the title *De morbo Gallico* in October 1541 and continued with a remarkable recipe book. Its compiler apparently studied medicine in Italy, probably at the University of Bologna and was later possibly also present in Bohemia; the Latin text

---

⁵⁷ Cf. KAŠPAR, Jan. *Knihovna františkánů u Panny Marie Sněžné v Praze (dějiny, knižní fond a současný stav)*, in: *Historia Franciscana II. Sborník textů*. Edd. Petr Regalát BENEŠ – Petr Hlaváček, Kostelní Vydří 2005, pp. 244–245.

occasionally includes German sentences. Professors Hieronymus de Florenzuola and Ludovicus de Leonibus of the Bologna Medical Faculty are mentioned in connection with a number of treatment procedures. Panfilo Monti († 1553), who worked at the Universities of Bologna and Padua was also cited, while the name Leonellus may also refer to another Bolognese Professor Leonello Vittore († 1520) who was originally from Faenza. One recipe apparently came from the Viennese astronomer, mathematician and doctor Georg Tannstetter (1482–1535), who was the personal physician to Emperors Maximilian I. and Ferdinand I. The author of a hitherto unknown text on treating vertigo entitled *In vertigine consilium optimum* and designated for a certain noble lady is the Italian doctor Andrea Gallo from Trident († 1560), who became the court physician for the vice-regent of the Czech Kingdom, Archduke Ferdinand Tyrolean and lived in Prague from 1548 until his death. A third hand wrote the pharmaceutical treatise entitled *Introductorium medicinae doctoris Georgii Mendler*. Dr Georg (Jörg) Mendler was a court physician in Innsbruck and the owner of a house in the town Sterzing (nowadays Italian Vipiteno) in Southern Tyrol, where he also worked as a doctor and a pharmacist; for example, he wrote the plague regulations for Sterzing in 1534. It is interesting to note that the majority of the texts in Hannl's manuscript of the aforementioned recipe book are also contained in the anthology which Gallo's ward, the future physician and botanist Georg Handsch von Limus (1529–1578), the translator of Mattioli's herbarium and the personal physician to Archduke Ferdinand Tyrolean, acquired in Prague in 1550.⁵⁸

An unknown medical student at the University of Padua in 1550–1552 took notes from the lectures and demonstrations given by Professors Vittore Trincavelli (1496–1568) and Alvise Bellacato (1501–1575). He also attended Professor Antonio Fracanzano's († 1567) private lectures on gynaecological illnesses in Padua from December 1551 and in February of the following year he enrolled for his lectures on syphilis (XXIII F 54 = no. 196). The aforementioned Georg Handsch also studied in Padua at the same time and his notes from the same lectures and demonstrations have been preserved at the Viennese National Library.⁵⁹ In the 1630s or the first half of the 1640s, yet another student at the University of Padua wrote *Consultationes habitae a clarissimis et excellentissimis viris doctoribus*. His lecturers were the Padua natives Professor of Theoretical Medicine Giovanni Domenico Sala (1579–1644) and Professor of Practical Medicine Benedetto Selvatico (1574–1658), as well as Professor of Anatomy, Surgery and Botany Johann Wesling (1598–1649), who was originally from Minden in Westphalia, but taught in Padua in 1632–1648 (XXIII F 192 = no. 226). Hannl possibly also owned a convolute of printed medical texts and manuscripts which is not, however, listed in the catalogues. Some student from the Illyrian-Hungarian College at the University of Bologna took notes from a lecture given by the Professor of Surgery and Anatomy Vincenzo Duglioli († 1630) during a public autopsy in January 1627 (XXIII C 69 = no. 23).

Yet another codex in Hannl's library catalogue is dated from 1555 and the same date is also stated on the binding, which was subsequently acquired at the Czernin Library. This date does not actually appear in the manuscript itself, but it may have done on the title sheet or in the original binding that have not been preserved. However, it is, of course, impossible to

⁵⁸ Vienna, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 11200. Cf. also SMOLKA, Josef – VACULÍNOVÁ, Marta. Renesanční lékař Georg Handsch (1529–1578). *Dějiny věd a techniky*, 2010, 43, no. 1, pp. 1–26.

⁵⁹ Vienna, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 11226.

rule out the fact that this may be a mistaken date based on a lost ownership record and that the manuscript may have actually originated sometime between 1529 and 1532. It contains a medical book and recipe book, which was compiled by the Tyrolean physician Dr Nikolaus Pol (probably 1470–1532) for his own use. Dr Pol worked at the Innsbruck court for a number of years from 1487, initially in the services of Sigismund Tyrolean, known as the “Rich in Coin” (1427–1496) and later as the physician to Emperors Maximilian I and Ferdinand I Pol’s best-known work is a tract on the treatment of syphilis with roughbark *lignum-vitae*, which was published in 1535. His correspondence with the Augsburg humanist Benedictine Veit Bild (1481–1529) has been preserved and we know that Bild also acquired books for his friend. Pol’s widow Apollonia began selling off individual volumes from his valuable library, consisting of approximately 1350 volumes around the 1540s and 1550s, as is apparent from the preserved ownership records. A significant part of the library was acquired by Canon Johann Prey the younger († 1588) for the library of the Collegiate Chapter in Innichen (nowadays San Candido) in the South Tyrol.⁶⁰ The collection of treatment procedures and prescriptions, which frequently also states the names of their originators or guarantors, probably originated at the end of Pol’s life; the earliest stated date is 1529. Pol often referred to the Viennese doctor Heinrich Hacker, but he also referred to other contemporary doctors such as Johann von Göppingen, the physician to Emperors Friedrich III and Maximilian I, or Johann Stocker († 1513) from Ulm. The traditional arrangement of the illnesses of the individual parts of the body (from the head to the foot) has not been completely adhered to and some sections have been repeated a number of times. A significant degree of attention has been paid to treating syphilis and plague, including the so-called sweating sickness. Only future research will show, if the Czernin manuscript represents a copy of any otherwise unpreserved work or an even more valuable autograph, but the first option is more likely (XXIII F 53 = no. 195).

The name of the Dr Pol of Innsbruck also appears several times in another manuscript which was probably acquired in the 1550s and bears a printed *ex libris* with the coat-of-arms of the Lehnar of Kouba family. Two Prague doctors came from this knightly family, namely Oldřich Lehnar († 1561), the protector of the aforementioned Georg Handsch von Limus, and his son Adam Lehnar († 1583). The collection of medical advice and prescriptions is divided into illnesses of the chest, heart, stomach, the musculoskeletal system and the face and is undoubtedly of Czech origin (XXIII F 55 = no. 197). The owner of another medical anthology may have been the Bremen burgher Brüning Flügger († 1700), a relative of the Bremen surgeon also named Brüning Flügger (1595–1644). The manuscript includes, amongst other things, two texts pertaining to treating the plague, whose author was probably the Professor at the Prague Medical Faculty Mikuláš Franchimont (Franzmann) of Franckenfeld (1611–1684), the personal physician of Emperors Ferdinand III and Leopold I (XXIII G 24 = nos. 236).

⁶⁰ Regarding Pol’s library cf. BACHMANN, Hanns. Dr. Nikolaus Poll, Hofartz zu Innsbruck. *Veröffentlichungen des Museums Ferdinandeum*, 1947/49, 27/29, pp. 409–418; TENGE-WOLF, Viola. Nikolaus Pol und die Lull-Handschriften der Stiftsbibliothek San Candido/Innichen, in: *Ramon Llull und Nikolaus von Kues: eine Begegnung im Zeichen der Toleranz. Akten der internationalen Kongresses zu Ramon Llull und Nikolaus von Kues (Brixen und Bozen, 25.–27. November 2004)*, Turnhout 2005, pp. 261–286, and KÜHEBACHER, Egon. Nikolaus Pol und die Stiftsbibliothek von Innichen. *Der Innichner*, Jhg. 5, Nr. 21, 5. Februar 2005, pp. 51–54.

The poet Joannes Frey dedicated the didactic rhyming work *Paraphrasium titulorum super tribus partibus principalibus Pandectarum poema* to the City Council in Nuremberg. The author was probably the German lawyer Johann Thomas Freigius or Frey (1543–1583), a successor and publisher of the works of the French philosopher and teacher, the Huguenot Petrus Ramus (1515–1572). Freigius' literary legacy not only includes legal treatises, but also works from the areas of dialectics, rhetoric, philology, mathematics and the natural sciences; the previously unknown work could have originated in 1576–1582, when he held the office of the Rector at the Academy in Altdorf (XXIII F 153 = č. 211). Two other Jesuiticums from the 1580s come from Hannl's library too. The first manuscript contains lectures by the Professor of Rhetoric Jan Vieriŭs held at the Jesuit College in Vienna in 1581–1582, which were written down by one Giovanni Vincenzo Celso originally from Naples (XXIII F 165 = no. 216). During the period from 1582 to 1586, the same student copied out three plays and ten dialogues that were formerly performed at the Jesuit Colleges in Prague or in Vienna; it would seem that in doing so he preserved some otherwise unknown texts (XXIII F 38 = no. 181).

The numbers of the manuscript books in the palace library probably increased during the reign of Count Prokop Vojtĕch. The catalogue from 1755 lists at least 169 shelfmarks in 198 volumes, which probably includes all the manuscripts from the collection of Count František Josef. The manuscripts were no longer stored separately, but were included among the printed books. However, it is not possible to identify the smaller part of the books at all or to pair it with any of the preserved manuscripts with any certainty; for example, the catalogue lists seventeen volumes as *miscellanea* or *collectanea*, a further four as *manuscriptum medicum* and so on. Several of the catalogued books have also subsequently been lost, unfortunately including the Old Czech New Testament from 1487, which apparently was not transferred to the Lobkowicz library in Prague.⁶¹

However, the newly incorporated manuscripts predominantly involved volumes written in the 18th century. Of the earlier books that first appear in the catalogue from 1755 or at least in the Lobkowicz register of the Czernin collection, we can mention the scrapbook of Augustin Borman, the hall and chamber doorman at the Prague court of Rudolph II, which contains the coats-of-arms and records of a series of court officials from 1590–1611 (XXIII F 29 = no. 172). The four-part *La guerra de Granada* chronicle, which tells of the Morisco Uprising in Granada in 1568–1571 that was suppressed by the military leader Juan de Austria, was written by an eye witness, the Spanish diplomat, soldier, poet and historian Diego Hurtado de Mendoza (1503–1575). It cannot be ruled out that don Pedro Guerrero y Logroño (1501–1576), who was the Archbishop of Granada at the time of the uprising, may have had the Czernin manuscript in his library (XXIII F 40 = no. 182). Johannes Jakob Wittig (1634–1663), a Professor of Medicine at the University of Erfurt and a member of the *Academia naturae curiosorum* natural science association that was later known as the *Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina*, was from 1649 the owner of a German cookbook (XXIII G 21 = no. 233). The student Jiří Ignác Burian of Firleŭ († 1689), a future town doctor in Opava, acquired notes from a number of lectures by the Belgian physician Paul de Sorbait (1624–1691) at the University of Vienna in 1674–1675 (XXIII F 23 = no. 166).

---

⁶¹ It is recorded in the catalogue as *Testamentum novum linguae Bohemicae anno 1487 conscriptum, manuscriptum in quarto* on fol. 119r under the shelfmark B. S. 5. N. 14.

Several manuscripts are associated with the study of law, which Prokop Vojtěch started studying at Prague University and then continued at the University of Leiden, where he completed a private course with the renowned Professor Johann Jakob Vitriarius (1679–1745) (XXIII E 16, XXIII F 34/1–2, XXIII F 36 = nos. 152, 177, 179). The library also contained significant numbers of military manuscripts, of which the most interesting are three massive volumes with works from the areas of the science of military construction, geometry and artillery science, which one Georgius Hopp probably compiled in the north Netherlands in the first half of the 18th century for his own needs (XXIII C 1, XXIII D 2–3 = nos. 4, 28–29).

The form of the reconstructed Czernin picture gallery was captured in an inventory dating from 1766 (XXIII B 33 = no. 3). The Count also had a copy made of the inventory that had been compiled in 1746 for the picture gallery at the Spanish royal summer residence at the Palacio Real in La Granja de San Ildephonso near Segovia (XXIII E 5 = no. 141). A copy of the heraldic gallery at the Srbsice Castle in the Domažlice area, which the Czernin family owned from 1711 and was demolished sometime after 1735, also found its way into the library (XXIII F 25 = no. 168). The German handbook on cultivating orange trees, probably a translation of part of a treatise by Jean-Baptiste de la Quintinie, the Director of the Royal Kitchen Gardens at Versailles, was probably associated with care for the gardens at the Czernin Palace (XXIII D 5 = no. 31).

The Counts' library acquired the largest known collection of guild articles in this country consisting of 81 articles predominantly from the Prague guilds dating from 1509–1709, which were arranged by a copyist with the initials I. F. S., from whom two volumes of copies of imperial resolutions also originated (XXIII C 15, XXIII D 36, XXIII D 55 = nos. 17, 62, 81). The library included numerous collections of copies of monarchical documents and other archive documents. With regard to the history of Prague's towns, we can list, for example, copies of privileges and decrees from 1358–1697 pertaining to the establishment and administration of vineyards, wine taprooms, inspections of wine quality, imports of foreign wines, especially in Prague's Old Town (XXIII D 41 = no. 67). A massive convolute of copies of deeds and other documents pertaining to the imperial, Silesian and Bohemian history of the 14th – 18th centuries also contains documents that were apparently acquired in association with a long-term dispute of Prague's Archbishop Harrach with the Old Town Jesuits about Prague University, the administration of which they had assumed in 1622 (XXIII D 38 = no. 64).

At least nine Spanish and seven Italian manuscripts written predominantly in the 18th century come from the aforementioned library of an unknown member of the Czernin family, possibly that of Count Prokop Vojtěch. Based on the preserved shelfmarks, however, we must suppose that the original number of manuscripts was significantly higher. The Sp. C. shelfmark was used for Spanish political treatises, while the preserved manuscripts were probably written in Spain on the same paper by two copyists. The first manuscript contains numerous expanded political testaments of King Phillip II (XXIII D 103 = no. 113). The poet, prose writer, dramatist, satirist, philosopher and translator Francisco de Quevedo (1580–1645) is considered to be the author of prosaic and rhyming texts attacking the long-term First Minister of the Spanish King Phillip IV, Gaspar de Guzmán, the Count and Duke of de Olivares (1587–1645) (XXIII D 109 = no. 119). On the other hand, the minister's biography was written in 1627–1628 by his friend, the

diplomat, historian, translator and poet Juan Antonio de Vera y Figueroa, the Count de la Roca (1583–1658) (XXIII D 107 = no. 117). José del Campillo y Cossío (1693–1743) and Melchor de Macanaz (1670–1760), ministers of King Phillip V, are represented in five manuscripts containing their treatises (XXIII D 101–102, XXIII D 104, XXIII D 106, XXIII D 108 = nos. 111–112, 114, 116, 118). An anthology of anti-Jesuit polemical treatises authored by the humanist Benito Arias Montano (1527–1598) and a critic of Jesuit training, the Dominican Melchior Cano (1509–1560), originated sometime at the turn of the 1760s and 1770s. Naturally, this includes a Spanish translation of the anonymous pamphlet *Monita secreta* with the order's fictitious secret internal rules which was most probably written by the Polish ex-Jesuit Hieronim Zahorowski († 1634) (XXIII D 105 = no. 115). The It. C. shelfmark was once again used for political testaments, this time by Emperor Charles V and Spanish King Phillip II (XXIII E 71 = no. 158). Three volumes contained copies of Italian poetry; the authors include the author of a famous satire of the Jesuit mission in Cortona, the local Franciscan Francesco Moneti (1635–1712), the court poet to the Dukes of Savoy in Turin Michelangelo Golzio († probably 1668) and the satirical poet Bartolomeo Dotti (1651–1713) (XXIII E 13, XXIII F 44, XXIII G 82 = nos. 149, 186, 248). The same shelfmark included two more treatises from the area of military construction (XXIII D 100, XXIII F 41 = nos. 110, 183) and a handbook on horse breeding compiled by one Giovanni Cammillo (XXIII E 70 = no. 157).

At the conclusion of our naturally incomplete list of the most interesting manuscripts, it is necessary to add that the Czernin manuscript collection was clearly also appreciated by its contemporaries. In 1791, the German literary historian Friedrich Karl Gottlob Hirsching (1762–1800) published the first list of the Czernin manuscripts, which had already been housed at the Lobkowitz Palace in the Lesser Town for ten years at that time; it involved a selection of approximately seventy codices.⁶² Shortly thereafter, however, the Czernin collection was integrated into among the Prague Lobkowitz Library and forgotten; in the centuries to come, researchers only studied the individual codices, often without knowing or seeking out their origins. A good such example involves the aforementioned Albums of the Dukes de Croÿ, which art historians thought the Lobkowitz family had acquired from Prince Croÿ von Dülmen, who held the Slabce Manor in the district of Rakovník from 1866.⁶³ It was only the cataloguing of the manuscript collection from the Prague Lobkowitz library that also enabled the reconstruction of this significant aristocratic collection of manuscripts, the first complete register of which has now, we hope, been submitted to the experts.

Translated by Andy Letham.

⁶² Cf. HIRSCHING, Friedrich Karl Gottlob. *Versuch einer Beschreibung sehenswürdiger Bibliotheken Deutschlands nach alphabetischer Ordnung der Oerter. Band 4. Supplemente*, Erlangen 1791, pp. 371–380, nos. 1–77, some of the textually abundant manuscripts have been itemised under several numbers.

⁶³ Cf. VACKOVÁ, Jarmila. Svět podle Karla z Croy. *Dějiny a současnost*, 6/95, p. 35.

Seznam rukopisů popsáných v katalogu

Signatura	Signatura pražské lobkowiczké knihovny	Záznam č.
XXIII A 9/1-2	s. s.	1
XXIII B 32/1-3	s. s.	2
XXIII B 33	s. s.	3
XXIII C 1	MS 1	4
XXIII C 2/1-2	MS 3	5
XXIII C 3	MS 4	6
XXIII C 4	MS 25	7
XXIII C 6	MS 31	8
XXIII C 7	MS 35	9
XXIII C 8	MS 37	10
XXIII C 9/1-4	MS 49	11
XXIII C 10	MS 50	12
XXIII C 11	MS 51	13
XXIII C 12	MS 53	14
XXIII C 13	MS 54	15
XXIII C 14	MS 56	16
XXIII C 15	MS 72	17
XXIII C 62	MS 79	18
XXIII C 63/1-2	MS 86	19
XXIII C 66/1-2	MS 179	20
XXIII C 67	MS 182	21

XXIII C 68	MS 196	22
XXIII C 69	MS 200	23
XXIII C 70	MS 201	24
XXIII C 71	MS 202	25
XXIII C 72/1-3	MS 203	26
XXIII C 134/1-2	s. s.	27
XXIII D 2	MS 2	28
XXIII D 3	MS 5	29
XXIII D 4	MS 6	30
XXIII D 5	MS 7	31
XXIII D 6	MS 8	32
XXIII D 7	MS 9	33
XXIII D 8	MS 10 a	34
XXIII D 9	MS 10 b	35
XXIII D 10	MS 11	36
XXIII D 11	MS 12	37
XXIII D 12	MS 13	38
XXIII D 13	MS 14	39
XXIII D 14	MS 15	40
XXIII D 15	MS 16	41
XXIII D 16	MS 17	42
XXIII D 17	MS 18	43
XXIII D 18	MS 19	44

XXIII D 19	MS 20	45
XXIII D 20	MS 21	46
XXIII D 21	MS 22	47
XXIII D 22	MS 23	48
XXIII D 23	MS 24	49
XXIII D 24	MS 26	50
XXIII D 25	MS 27	51
XXIII D 26	MS 28	52
XXIII D 27/1-3	MS 29	53
XXIII D 28	MS 30	54
XXIII D 29	MS 32	55
XXIII D 30	MS 33	56
XXIII D 31	MS 34	57
XXIII D 32	MS 36	58
XXIII D 33	MS 38	59
XXIII D 34	MS 39	60
XXIII D 35/1	MS 40	61
XXIII D 35/2	MS 40	61
XXIII D 36	MS 41	62
XXIII D 37	MS 42	63
XXIII D 38	MS 43	64
XXIII D 39	MS 44	65

XXIII D 40	MS 45	66
XXIII D 41	MS 46	67
XXIII D 42	MS 47	68
XXIII D 43	MS 48	69
XXIII D 44	MS 52	70
XXIII D 45	MS 55	71
XXIII D 46	MS 57	72
XXIII D 47	MS 58	73
XXIII D 48	MS 59	74
XXIII D 49/1-4	MS 60	75
XXIII D 50	MS 61	76
XXIII D 51	MS 62	77
XXIII D 52	MS 63	78
XXIII D 53	MS 64	79
XXIII D 54	MS 65	80
XXIII D 55	MS 66	81
XXIII D 57	MS 69	82
XXIII D 58	MS 70	83
XXIII D 59	MS 71	84
XXIII D 75	MS 73	85
XXIII D 76	MS 74	86
XXIII D 77	MS 75	87

XXIII D 78	MS 76	88
XXIII D 79	MS 77	89
XXIII D 80	MS 78	90
XXIII D 81	MS 80	91
XXIII D 82	MS 81	92
XXIII D 83	MS 82	93
XXIII D 84	MS 83	94
XXIII D 85	MS 84	95
XXIII D 86	MS 85	96
XXIII D 87	MS 87	97
XXIII D 88	MS 89	98
XXIII D 89	MS 90	99
XXIII D 90/1-4	MS 92	100
XXIII D 91	MS 93	101
XXIII D 92	MS 95	102
XXIII D 93	MS 96	103
XXIII D 94	MS 97	104
XXIII D 95	MS 98	105
XXIII D 96	MS 99	106
XXIII D 97	MS 100	107
XXIII D 98	MS 101	108
XXIII D 99	MS 102 a	109

XXIII D 100	MS 103	110
XXIII D 101	MS 110	111
XXIII D 102	MS 111	112
XXIII D 103	MS 112	113
XXIII D 104	MS 113	114
XXIII D 105	MS 114	115
XXIII D 106	MS 115	116
XXIII D 107	MS 116	117
XXIII D 108	MS 117	118
XXIII D 109	MS 118	119
XXIII D 110/1-4	MS 120	120
XXIII D 111/1-2	MS 121	121
XXIII D 112	MS 122	122
XXIII D 113/1-3	MS 123	123
XXIII D 114/1-3	MS 124	124
XXIII D 115/1-2	MS 125	125
XXIII D 116/1-2	MS 126	126
XXIII D 117	MS 180	127
XXIII D 118	MS 183	128
XXIII D 119	MS 184	129
XXIII D 120	MS 189	130
XXIII D 121	MS 190	131

XXIII D 122	MS 191	132
XXIII D 123	MS 192	133
XXIII D 124	MS 193	134
XXIII D 125	MS 194	135
XXIII D 126	MS 195	136
XXIII D 194/1–10	MS 85	137
XXIII D 206	s. s.	138
XXIII D 212/1–2	MS 181	139
XXIII D 221	s. s.	140
XXIII E 5	s. s.	141
XXIII E 6	s. s.	142
XXIII E 7	MS 88	143
XXIII E 8	MS 129	144
XXIII E 9	MS 138	145
XXIII E 10	MS 140	146
XXIII E 11	MS 198	147
XXIII E 12	MS 199	148
XXIII E 13	MS 106	149
XXIII E 14	MS 197	150
XXIII E 15	MS 160	151
XXIII E 16	MS 185	152
XXIII E 17/1–2	MS 186	153

XXIII E 18/1-2	MS 67	154
XXIII E 40	s. s.	155
XXIII E 69	MS 91	156
XXIII E 70	MS 104	157
XXIII E 71	MS 105	158
XXIII E 80	MS 102 b	159
XXIII F 10	s. s.	160
XXIII F 13	s. s.	161
XXIII F 14	s. s.	162
XXIII F 15	s. s.	163
XXIII F 20	s. s.	164
XXIII F 21	s. s.	165
XXIII F 23	s. s.	166
XXIII F 24	MS 151	167
XXIII F 25	MS 132	168
XXIII F 26	MS 127	169
XXIII F 27	MS 127	170
XXIII F 28	MS 128	171
XXIII F 29	MS 130	172
XXIII F 30	MS 137	173
XXIII F 31	MS 133	174
XXIII F 32	MS 134	175

XXIII F 33	MS 135	176
XXIII F 34/1-2	MS 187	177
XXIII F 35	s. s.	178
XXIII F 36	s. s.	179
XXIII F 37	MS 188	180
XXIII F 38	MS 157	181
XXIII F 40	MS 119	182
XXIII F 41	s. s.	183
XXIII F 42	MS 109	184
XXIII F 43	MS 108	185
XXIII F 44	MS 107	186
XXIII F 45	MS 139	187
XXIII F 46	MS 141	188
XXIII F 47	MS 142	189
XXIII F 48	MS 143	190
XXIII F 49	MS 144	191
XXIII F 50	MS 145	192
XXIII F 51/1-2	MS 146	193
XXIII F 52	MS 147	194
XXIII F 53	MS 148	195
XXIII F 54	MS 149	196
XXIII F 55	MS 150	197

XXIII F 56	MS 152	198
XXIII F 58	MS 153	199
XXIII F 59	MS 154	200
XXIII F 60	MS 155	201
XXIII F 79	MS 161	202
XXIII F 80	MS 162	203
XXIII F 81	MS 163	204
XXIII F 82	MS 164	205
XXIII F 83	MS 165	206
XXIII F 92	MS 156	207
XXIII F 147	s. s.	208
XXIII F 149	s. s.	209
XXIII F 152	s. s.	210
XXIII F 153	s. s.	211
XXIII F 154	s. s.	212
XXIII F 155	s. s.	213
XXIII F 162	s. s.	214
XXIII F 163	s. s.	215
XXIII F 165	s. s.	216
XXIII F 166	s. s.	217
XXIII F 167	s. s.	218
XXIII F 168	s. s.	219

XXIII F 169	s. s.	220
XXIII F 172	s. s.	221
XXIII F 181	s. s.	222
XXIII F 189	s. s.	223
XXIII F 190	s. s.	224
XXIII F 191	s. s.	225
XXIII F 192	s. s.	226
XXIII F 207	s. s.	227
XXIII G 12	s. s.	228
XXIII G 16	s. s.	229
XXIII G 17	MS 136	230
XXIII G 19	MS 178	231
XXIII G 20	MS 177	232
XXIII G 21	MS 176	233
XXIII G 22	MS 175	234
XXIII G 23	MS 174	235
XXIII G 24	MS 173	236
XXIII G 25	MS 172	237
XXIII G 26	MS 171	238
XXIII G 27	MS 170	239
XXIII G 28	MS 158	240
XXIII G 29	MS 169	241

XXIII G 30	MS 168	242
XXIII G 31	MS 167	243
XXIII G 32	MS 166	244
XXIII G 33	MS 159	245
XXIII G 65	MS 553 a	246
XXIII G 77	s. s.	247
XXIII G 82	s. s.	248

Konkordance signatur pražské lobkowiczké knihovny

Signatura pražské lobkowiczké knihovny	Signatura	Záznam č.
MS 1	XXIII C 1	4
MS 2	XXIII D 2	28
MS 3	XXIII C 2/1-2	5
MS 4	XXIII C 3	6
MS 5	XXIII D 3	29
MS 6	XXIII D 4	30
MS 7	XXIII D 5	31
MS 8	XXIII D 6	32
MS 9	XXIII D 7	33
MS 10 a	XXIII D 8	34
MS 10 b	XXIII D 9	35
MS 11	XXIII D 10	36
MS 12	XXIII D 11	37
MS 13	XXIII D 12	38
MS 14	XXIII D 13	39
MS 15	XXIII D 14	40
MS 16	XXIII D 15	41
MS 17	XXIII D 16	42
MS 18	XXIII D 17	43
MS 19	XXIII D 18	44

MS 20	XXIII D 19	45
MS 21	XXIII D 20	46
MS 22	XXIII D 21	47
MS 23	XXIII D 22	48
MS 24	XXIII D 23	49
MS 25	XXIII C 4	7
MS 26	XXIII D 24	50
MS 27	XXIII D 25	51
MS 28	XXIII D 26	52
MS 29	XXIII D 27/1–3	53
MS 30	XXIII D 28	54
MS 31	XXIII C 6	8
MS 32	XXIII D 29	55
MS 33	XXIII D 30	56
MS 34	XXIII D 31	57
MS 35	XXIII C 7	9
MS 36	XXIII D 32	58
MS 37	XXIII C 8	10
MS 38	XXIII D 33	59
MS 39	XXIII D 34	60
MS 40	XXIII D 35/1–2	61
MS 41	XXIII D 36	62

MS 42	XXIII D 37	63
MS 43	XXIII D 38	64
MS 44	XXIII D 39	65
MS 45	XXIII D 40	66
MS 46	XXIII D 41	67
MS 47	XXIII D 42	68
MS 48	XXIII D 43	69
MS 49	XXIII C 9/1-4	11
MS 50	XXIII C 10	12
MS 51	XXIII C 11	13
MS 52	XXIII D 44	70
MS 53	XXIII C 12	14
MS 54	XXIII C 13	15
MS 55	XXIII D 45	71
MS 56	XXIII C 14	16
MS 57	XXIII D 46	72
MS 58	XXIII D 47	73
MS 59	XXIII D 48	74
MS 60	XXIII D 49/1-4	75
MS 61	XXIII D 50	76
MS 62	XXIII D 51	77
MS 63	XXIII D 52	78

MS 64	XXIII D 53	79
MS 65	XXIII D 54	80
MS 66	XXIII D 55	81
MS 67	XXIII E 18/1-2	154
MS 69	XXIII D 57	82
MS 70	XXIII D 58	83
MS 71	XXIII D 59	84
MS 72	XXIII C 15	17
MS 73	XXIII D 75	85
MS 74	XXIII D 76	86
MS 75	XXIII D 77	87
MS 76	XXIII D 78	88
MS 77	XXIII D 79	89
MS 78	XXIII D 80	90
MS 79	XXIII C 62	18
MS 80	XXIII D 81	91
MS 81	XXIII D 82	92
MS 82	XXIII D 83	93
MS 83	XXIII D 84	94
MS 84	XXIII D 85	95
MS 85	XXIII D 86, XXIII D 194/1-10	96, 137
MS 86	XXIII C 63/1-2	19

MS 87	XXIII D 87	97
MS 88	XXIII E 7	143
MS 89	XXIII D 88	98
MS 90	XXIII D 89	99
MS 91	XXIII E 69	156
MS 92	XXIII D 90/I-4	100
MS 93	XXIII D 91	101
MS 95	XXIII D 92	102
MS 96	XXIII D 93	103
MS 97	XXIII D 94	104
MS 98	XXIII D 95	105
MS 99	XXIII D 96	106
MS 100	XXIII D 97	107
MS 101	XXIII D 98	108
MS 102 a	XXIII D 99	109
MS 102 b	XXIII E 80	159
MS 103	XXIII D 100	110
MS 104	XXIII E 70	157
MS 105	XXIII E 71	158
MS 106	XXIII E 13	149
MS 107	XXIII F 44	186
MS 108	XXIII F 43	185

MS 109	XXIII F 42	184
MS 110	XXIII D 101	111
MS 111	XXIII D 102	112
MS 112	XXIII D 103	113
MS 113	XXIII D 104	114
MS 114	XXIII D 105	115
MS 115	XXIII D 106	116
MS 116	XXIII D 107	117
MS 117	XXIII D 108	118
MS 118	XXIII D 109	119
MS 119	XXIII F 40	182
MS 120	XXIII D 110/1-4	120
MS 121	XXIII D 111/1-2	121
MS 122	XXIII D 112	122
MS 123	XXIII D 113/1-3	123
MS 124	XXIII D 114/1-3	124
MS 125	XXIII D 115/1-2	125
MS 126	XXIII D 116/1-2	126
MS 127 a	XXIII F 26	169
MS 127 b	XXIII F 27	170
MS 128	XXIII F 28	171
MS 129	XXIII E 8	144

MS 130	XXIII F 29	172
MS 131	ztraceno	
MS 132	XXIII F 25	168
MS 133	XXIII F 31	174
MS 134	XXIII F 32	175
MS 135	XXIII F 33	176
MS 136	XXIII G 17	230
MS 137	XXIII F 30	173
MS 138	XXIII E 9	145
MS 139	XXIII F 45	187
MS 140	XXIII E 10	146
MS 141	XXIII F 46	188
MS 142	XXIII F 47	189
MS 143	XXIII F 48	190
MS 144	XXIII F 49	191
MS 145	XXIII F 50	192
MS 146	XXIII F 51/1-2	193
MS 147	XXIII F 52	194
MS 148	XXIII F 53	195
MS 149	XXIII F 54	196
MS 150	XXIII F 55	197
MS 151	XXIII F 24	167

MS 152	XXIII F 56	198
MS 153	XXIII F 58	199
MS 154	XXIII F 59	200
MS 155	XXIII F 60	201
MS 156	XXIII F 92	207
MS 157	XXIII F 38	181
MS 158	XXIII G 28	240
MS 159	XXIII G 33	245
MS 160	XXIII E 15	151
MS 161	XXIII F 79	202
MS 162	XXIII F 80	203
MS 163	XXIII F 81	204
MS 164	XXIII F 82	205
MS 165	XXIII F 83	206
MS 166	XXIII G 32	244
MS 167	XXIII G 31	243
MS 168	XXIII G 30	242
MS 169	XXIII G 29	241
MS 170	XXIII G 27	239
MS 171	XXIII G 26	238
MS 172	XXIII G 25	237
MS 173	XXIII G 24	236

MS 174	XXIII G 23	235
MS 175	XXIII G 22	234
MS 176	XXIII G 21	233
MS 177	XXIII G 20	232
MS 178	XXIII G 19	231
MS 179	XXIII C 66/1-2	20
MS 180	XXIII D 117	127
MS 181	XXIII D 212/1-2	139
MS 182	XXIII C 67	21
MS 183	XXIII D 118	128
MS 184	XXIII D 119	129
MS 185	XXIII E 16	152
MS 186	XXIII E 17/1-2	153
MS 187	XXIII F 34/1-2	177
MS 188	XXIII F 37	180
MS 189	XXIII D 120	130
MS 190	XXIII D 121	131
MS 191	XXIII D 122	132
MS 192	XXIII D 123	133
MS 193	XXIII D 124	134
MS 194	XXIII D 125	135
MS 195	XXIII D 126	136

MS 196	XXIII C 68	22
MS 197	XXIII E 14	150
MS 198	XXIII E 11	147
MS 199	XXIII E 12	148
MS 200	XXIII C 69	23
MS 201	XXIII C 70	24
MS 202	XXIII C 71	25
MS 203	XXIII C 72/1-3	26
MS 553 a	XXIII G 65	246

Konkordance signatur czerninské knihovny

Signatura czerninské knihovny	Signatura pražské lobkowiczské knihovny	Signatura	Záznam č.
A. I. No. 1	MS 1	XXIII C 1	4
A. I. No. 3	MS 60	XXIII D 49/1	75
A. I. No. 4	MS 60	XXIII D 49/2	75
A. I. No. 5	MS 60	XXIII D 49/3	75
A. I. No. 6	MS 60	XXIII D 49/4	75
A. I. No. 7	MS 2	XXIII D 2	28
A. I. No. 8	MS 41	XXIII D 36	62
A. I. No. 9	MS 76	XXIII D 78	88
A. I. No. 10	MS 15	XXIII D 14	40
A. I. No. 11	MS 70	XXIII D 58	83
A. I. No. 12	MS 28	XXIII D 26	52
A. I. No. 13	MS 6	XXIII D 4	30
A. I. No. 14	MS 71	XXIII D 59	84
A. I. No. 15	MS 98	XXIII D 95	105
A. I. No. 17	MS 110	XXIII D 101	111
A. I. No. 18	MS 116	XXIII D 107	117
A. I. No. 19	MS 117	XXIII D 108	118
A. I. No. 20	MS 118	XXIII D 109	119
A. I. No. 21	MS 111	XXIII D 102	112
A. I. No. 22	MS 112	XXIII D 103	113

A. I. No. 23	MS 113	XXIII D 104	114
A. I. No. 25	MS 115	XXIII D 106	116
A. I. No. 26	MS 66	XXIII D 55	81
A. I. No. 28	MS 47	XXIII D 42	68
A. I. No. 29	MS 59	XXIII D 48	74
A. I. No. 31	MS 55	XXIII D 45	71
A. I. No. 32	MS 182	XXIII C 67	21
A. I. No. 33	MS 37	XXIII C 8	10
A. I. No. 34	MS 56	XXIII C 14	16
A. I. No. 35	MS 49	XXIII C 9/1	11
A. I. No. 36	MS 49	XXIII C 9/2	11
A. I. No. 37	MS 49	XXIII C 9/3	11
A. I. No. 38	MS 49	XXIII C 9/4	11
A. I. No. 39	MS 35	XXIII C 7	9
A. I. No. ///	MS 8	XXIII D 6	32
A. I. No. ///	MS 72	XXIII C 15	17
A. I. No. ///	MS 158	XXIII G 28	240
A. I. No. ///	MS 170	XXIII G 27	239
A. II. No. 1	MS 31	XXIII C 6	8
A. II. No. 4	MS 45	XXIII D 40	66
A. II. No. 5	MS 14	XXIII D 13	39
A. II. No. 6	MS 36	XXIII D 32	58

A. II. No. 8	MS 181	XXIII D 212/1	139
A. II. No. 9	MS 58	XXIII D 47	73
A. II. No. 10	MS 23	XXIII D 22	48
A. II. No. 11	MS 29	XXIII D 27/1	53
A. II. No. 12	MS 29	XXIII D 27/2	53
A. II. No. 13	MS 29	XXIII D 27/3	53
A. II. No. 14	MS 13	XXIII D 12	38
A. II. No. 15	MS 34	XXIII D 31	57
A. II. No. 16	MS 63	XXIII D 52	78
A. II. No. 17	MS 78	XXIII D 80	90
A. II. No. 1<8?>	MS 77	XXIII D 79	89
A. II. No. ///	MS 4	XXIII C 3	6
A. II. No. ///	MS 195	XXIII D 126	136
A. II. No. ///	MS 196	XXIII C 68	22
A. III. No. 1	MS 62	XXIII D 51	77
A. III. No. 3	MS 65	XXIII D 54	80
A. III. No. 4	MS 33	XXIII D 30	56
A. III. No. 5	MS 190	XXIII D 121	131
A. III. No. 7	MS 82	XXIII D 83	93
A. III. No. 8	MS 101	XXIII D 98	108
A. III. No. 9	MS 90	XXIII D 89	99
A. III. No. 10	MS 102	XXIII D 99	109

A. III. No. 11	MS 102	XXIII E 80	159
A. III. No. 12	MS 92	XXIII D 90/1	100
A. III. No. 13	MS 92	XXIII D 90/2	100
A. III. No. 14	MS 92	XXIII D 90/3	100
A. III. No. 15	MS 92	XXIII D 90/4	100
A. III. No. ///	MS 87	XXIII D 87	97
A. IV. No. 1	MS 91	XXIII E 69	156
A. IV. No. 2	MS 140	XXIII E 10	146
A. IV. No. 3	MS 185	XXIII E 16	152
A. IV. No. 4	MS 186	XXIII E 17/1	153
A. IV. No. 5	MS 186	XXIII E 17/2	153
A. IV. No. 6	MS 128	XXIII F 28	171
A. IV. No. 7	MS 151	XXIII F 24	167
A. IV. No. 8	MS 153	XXIII F 58	199
A. IV. No. 9	MS 152	XXIII F 56	198
A. IV. No. 14	MS 161	XXIII F 79	202
A. IV. No. 15	s. s.	XXIII F 169	220
A. IV. No. 17	MS 155	XXIII F 60	201
A. IV. No. 18	MS 134	XXIII F 32	175
A. IV. No. 19	s. s.	XXIII F 153	211
A. IV. No. 20	s. s.	XXIII F 181	222
A. IV. No. 21	s. s.	XXIII F 149	209

A. IV. No. 22	MS 135	XXIII F 33	176
A. IV. No. 23	s. s.	XXIII F 21	165
A. IV. No. 25	MS 160	XXIII E 15	151
A. IV. No. 27	MS 127	XXIII F 27	170
A. IV. No. 2<8>	MS 127	XXIII F 26	169
A. IV. No. 30	s. s.	XXIII E 6	142
A. IV. No. 31	s. s.	XXIII F 189	223
A. IV. No. 32	s. s.	XXIII F 190	224
A. IV. No. 33	s. s.	XXIII F 191	225
A. IV. No. 34	MS 144	XXIII F 49	191
A. IV. No. 36	s. s.	XXIII F 168	219
A. IV. No. 38	s. s.	XXIII F 172	221
A. IV. No. 44	s. s.	XXIII E 5	141
A. IV. No. 45	MS 142	XXIII F 47	189
A. IV. No. 46	MS 129	XXIII E 8	144
A. IV. No. ///	MS 133	XXIII F 31	174
A. IV. No. ///	s. s.	XXIII F 147	208
A. IV. No. ///	s. s.	XXIII F 162	214
A. V. No. 2	s. s.	XXIII F 155	213
A. V. No. 3	s. s.	XXIII F 165	216
A. V. No. 4	MS 130	XXIII F 29	172
A. V. No. 5	s. s.	XXIII F 23	166

A. V. No. 6	MS 145	XXIII F 50	192
A. V. No. 7	s. s.	XXIII F 167	218
A. V. No. 8	s. s.	XXIII F 192	226
A. V. No. 9	s. s.	XXIII F 41	183
A. V. No. 10	MS 109	XXIII F 42	184
A. V. No. 11	s. s.	XXIII G 82	248
A. V. No. 13	MS 166	XXIII G 32	244
A. V. No. 15	MS 169	XXIII G 29	241
A. V. No. 17	s. s.	XXIII G 12	228
A. V. No. 18	s. s.	XXIII G 77	247
A. V. No. 21	MS 174	XXIII G 23	235
A. V. No. 22	MS 172	XXIII G 25	237
A. V. No. 23	MS 178	XXIII G 19	231
A. V. No. 25	MS 168	XXIII G 30	242
A. V. No. 27	MS 136	XXIII G 17	230
A. V. No. 29	MS 167	XXIII G 31	243
A. V. No. 30	s. s.	XXIII G 16	229
A. V. No. <34?>	MS 171	XXIII G 26	238
A. V. No. ///	MS 64	XXIII D 53	79
A. V. No. ///	MS 173	XXIII G 24	236
A. V. No. ///	MS 177	XXIII G 20	232
A. VI. No. 2	MS 51	XXIII C 11	13

A. VI. No. 3	MS 50	XXIII C 10	12
A. VI. No. 4	MS 203	XXIII C 72/2	26
A. VI. No. 5	MS 203	XXIII C 72/3	26
A. VI. No. 6	MS 201	XXIII C 70	24
A. VI. No. 7	MS 202	XXIII C 71	25
A. VI. No. 8	MS 203	XXIII C 72/1	26
A. VI. No. 9	MS 52	XXIII D 44	70
A. VI. No. 13	MS 16	XXIII D 15	41
A. VI. No. 15	MS 104	XXIII E 70	157
A. VI. No. 16	MS 105	XXIII E 71	158
A. /// No. ///	MS 103	XXIII D 100	110
B. I. No. 4	MS 79	XXIII C 62	18
B. I. No. 5	s. s.	XXIII C 134/2	27
B. I. No. 6	MS 44	XXIII D 39	65
B. I. No. 7	MS 48	XXIII D 43	69
B. I. No. 8	MS 46	XXIII D 41	67
B. I. No. 10	MS 189	XXIII D 120	130
B. I. No. 11	MS 74	XXIII D 76	86
B. I. No. 12	MS 26	XXIII D 24	50
B. I. No. 13	MS 43	XXIII D 38	64
B. I. No. 14	MS 22	XXIII D 21	47
B. I. No. 15	MS 42	XXIII D 37	63

B. I. No. 17	MS 7	XXIII D 5	31
B. I. No. 18	MS 73	XXIII D 75	85
B. I. No. 20	MS 85	XXIII D 194/1	137
B. I. No. 21	MS 85	XXIII D 194/2	137
B. I. No. 22	MS 85	XXIII D 194/3	137
B. I. No. 23	MS 85	XXIII D 194/4	137
B. I. No. 24	MS 85	XXIII D 194/5	137
B. I. No. 25	MS 85	XXIII D 194/6	137
B. I. No. 29	MS 18	XXIII D 17	43
B. I. No. 31	MS 12	XXIII D 11	37
B. I. No. ///	MS 5	XXIII D 3	29
B. I. No. ///	MS 25	XXIII C 4	7
B. I. No. ///	MS 200	XXIII C 69	23
B. II. No. 3	MS 21	XXIII D 20	46
B. II. No. 5	MS 24	XXIII D 23	49
B. II. No. 6	MS 20	XXIII D 19	45
B. II. No. 7	MS 38	XXIII D 33	59
B. II. No. 8	MS 27	XXIII D 25	51
B. II. No. 13	MS 57	XXIII D 46	72
B. II. No. 14	MS 40	XXIII D 35/1	61
B. II. No. 15	MS 40	XXIII D 35/2	61
B. II. No. 1<8?>	MS 17	XXIII D 16	42

B. II. No. ///	MS 84	XXIII D 85	95
B. II. No. ///	MS 96	XXIII D 93	103
B. III. No. 1	s. s.	XXIII D 206	138
B. III. No. 3	MS 99	XXIII D 96	106
B. III. No. 5	MS 83	XXIII D 84	94
B. III. No. 6	MS 61	XXIII D 50	76
B. III. No. 7	MS 11	XXIII D 10	36
B. III. No. 8	MS 39	XXIII D 34	60
B. III. No. 9	MS 80	XXIII D 81	91
B. III. No. 11	MS 81	XXIII D 82	92
B. III. No. 12	MS 180	XXIII D 117	127
B. III. No. 15	MS 32	XXIII D 29	55
B. III. No. 16	MS 93	XXIII D 91	101
B. III. No. 17	MS 95	XXIII D 92	102
B. III. No. 18	MS 30	XXIII D 28	54
B. III. No. 19	MS 181	XXIII D 212/2	139
B. III. No. ///	MS 69	XXIII D 57	82
B. III. No. ///	MS 183	XXIII D 118	128
B. III. No. ///	MS 191	XXIII D 122	132
B. III. No. ///	MS 192	XXIII D 123	133
B. III. No. ///	MS 193	XXIII D 124	134
B. III. No. ///	MS 194	XXIII D 125	135

B. IV. No. 1	MS 125	XXIII D 115/1	125
B. IV. No. 2	MS 125	XXIII D 115/2	125
B. IV. No. 3	MS 120	XXIII D 110/1	120
B. IV. No. 4	MS 120	XXIII D 110/2	120
B. IV. No. 5	MS 120	XXIII D 110/3	120
B. IV. No. 6	MS 120	XXIII D 110/4	120
B. IV. No. 7	MS 126	XXIII D 116/1	126
B. IV. No. 8	MS 126	XXIII D 116/2	126
B. IV. No. 9	MS 121	XXIII D 111/1	121
B. IV. No. 10	MS 121	XXIII D 111/2	121
B. IV. No. 11	MS 122	XXIII D 112	122
B. IV. No. 12	MS 123	XXIII D 113/1	123
B. IV. No. 13	MS 123	XXIII D 113/2	123
B. IV. No. 14	MS 123	XXIII D 113/3	123
B. IV. No. 15	MS 124	XXIII D 114/1	124
B. IV. No. 16	MS 124	XXIII D 114/2	124
B. IV. No. 17	MS 124	XXIII D 114/3	124
B. IV. No. 18	MS 100	XXIII D 97	107
B. IV. No. 19	MS 97	XXIII D 94	104
B. V. No. 1	MS 163	XXIII F 81	204
B. V. No. 2	MS 188	XXIII F 37	180
B. V. No. 3	MS 154	XXIII F 59	200

B. V. No. 4	MS 165	XXIII F 83	206
B. V. No. 5	s. s.	XXIII F 152	210
B. V. No. 6	s. s.	XXIII F 14	162
B. V. No. 7	s. s.	XXIII F 13	161
B. V. No. 8	s. s.	XXIII F 15	163
B. V. No. 10	MS 147	XXIII F 52	194
B. V. No. 11	MS 148	XXIII F 53	195
B. V. No. 12	MS 149	XXIII F 54	196
B. V. No. 13	MS 150	XXIII F 55	197
B. V. No. 14	MS 143	XXIII F 48	190
B. V. No. 15	MS 137	XXIII F 30	173
B. V. No. <16?>	MS 108	XXIII F 43	185
B. V. No. 17	s. s.	XXIII F 20	164
B. V. No. 18	MS 164	XXIII F 82	205
B. V. No. 19	MS 162	XXIII F 80	203
B. V. No. 22	s. s.	XXIII F 154	212
B. V. No. 23	s. s.	XXIII F 163	215
B. V. No. ///	MS 157	XXIII F 38	181
B. V. No. ///	MS 156	XXIII F 92	207
/// IV. No. 40	MS 119	XXIII F 40	182
/// IV. No. 48	s. s.	XXIII E 40	155
/// V. No. ///	MS 159	XXIII G 33	245
/// No. 30	MS 19	XXIII D 18	44

Seznam citovaných knihovních katalogů

HANNL 1717

= Praha, NK ČR, sign. XXIII D 206 (č. 138)

František Josef CZERNIN post 1722

= Praha, NK ČR, sign. XXIII C 134/2 (č. 27)

Prokop Vojtěch CZERNIN 1755

= Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, fond Rodinný archiv Černínů z Chudenic, neinventarizovaný katalog Jmenný katalog czerninské palácové knihovny vyhotovený roku 1755 za vlády hraběte Prokopa Vojtěcha Czernina.

PLK Czerniniana

= Praha, NK ČR, sign. XXIII A 19

Nedatovaný inventář rukopisů pocházejících z czerninské knihovny vyhotovený v pražské lobkowiczské knihovně.

PLK 1842

= Praha, NK ČR, sign. XXIII A 15

Inventář rukopisů pražské lobkowiczské knihovny vyhotovený po smrti knížete Augusta Longina z Lobkowicz († 1842)

Katalog rukopisů

Svazek I:

1605, Flandry či severní Francie, pergamen a papír, I + 123 ff., 544 × 404 mm, vazba mladší: 558 × 415 mm, iluminace, francouzsky

Psací látka: Sudé listy pergamenové, liché papírové. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. I, 110r, 123 prázdná.

Výzdobu vytvořil malíř Adrienne Montigny (†1615 Valenciennes), na bordurách se pravděpodobně podíleli další malíři z jeho dílny. Na pergamenových listech kvašové malby; veduty, opatřené kartušemi s názvy zobrazených lokalit a jejich erby, jsou vsazeny do volutových rámců, černých rámců se zlacenými ornamenty nebo bordur s vázami, stonky s květy, plody ovoce a zeleniny, ptáky či lidskými polopostavami (Adam a Eva na ff. 17r, 59r). V některých rámech místo vedut dílčí tituly či erby následujících lokalit. Na protějších papírových listech namalovány kartuše, určené snad pro majitelovy zápisy, které zůstaly prázdné. Malba poškozena na fol. 7v. – **Vazba** kožená zlacená, se zapínáním na dvě háčkové spony. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Na obou deskách zlac. linkový rám, vnější a vnitřní nárožní výplně tvoří zlac. kolkový styliz. kytice. Hlavice, 6 vazů a pata zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. kytice, v rozích akantové úponky. Hrany zdobené zlac. ornamentálním válečkem. Vazba značně poškozena ve hřbetu, v dolní části popraskána v kloubech. Useň na mnoha místech odřena, v dolních rozích odchlípena, zlacení na hranách z větší části setřeno. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r vlastnický přípisek Charlese de Croÿ, datovaný 7. 1. 1607, „Ce Livre est a moy Charles Syre Et 1e Duc de Croy Et 4e D'arschot le quel at Esté leu et releu, visité et revisité du tout Entierement Et depuis le commencement Jusques a la fin par moy En nostre Ville Et Comtee de Biaumont le 7 de janvier 1607. Charles Sire Et Duc de Croy Et D'arschot“. V dolním mezivazí poškozený papírový štítek s inkoustovou sign. (?) „P. 1“. Na předním přidešti červené kruhové razítko s českým lvem a opisem NÁR. A UNIVERS. KNIHOVNA V PRAZE, které též na fol. 1r, tužkou platná sign. a pomocná trezorová sign. Cim G 20.

Svazek II:

1603, Flandry či severní Francie, pergamen a papír, I + 195 ff., 523 × 387 mm, vazba mladší: 534 × 395 mm, iluminace, francouzsky

Psací látka: Sudé listy pergamenové, liché papírové. – **Foliace** moderní, tužková. – Ff. I, 11, 195 prázdná.

Výzdoba stejná jako u I. svazku. V bordurách navíc další zvířata (sloni, lvi, velbloudi, opice, lišky, zajíci, ovce, kozy, psi, hadi, želvy, žáby aj.), lidské postavy (diví muži a nahé děti na fol. 62r), hudební nástroje (fol. 110r) a zbraně (fol. 106r). Malba na ff. 172r, 174r poškozena. – **Vazba** stejná jako u I. svazku. Useň na mnoha místech odřena, těžce poškozen hřbet, kde useň z velké části stržena. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r vlastnický přípisek Charlese de Croÿ, datovaný

10. ledna 1607, „Ce Livre est a moy Charles Syre et Duc de Croy Et D'arschot 1e Et 4e le quel at Esté leu Et releu, visité Et revisité du tout Entierement Et depuis le commencement Jusques a la fin par moy En nostre Ville et en Comtee de Biaumont le 10 de Janvier 1607. Charles Syre et duc de Croy et D'arschot“. V levém horním rohu předního přidešti nalepen papírový štítek s inkoustovou sign. (?) „8333.“, v pravém horním rohu zadního přidešti podobný štítek se sign. (?) „20.“. V levém horním rohu fol. 195v papírový štítek s inkoustovou sign. (?) „98“. V dolním mezivazí poškozený papírový štítek s inkoustovou sign. (?) „P. 3“. Na předním přidešti červené kruhové razítko s českým lvem a opisem NÁR. A UNIVERS. KNIHOVNA V PRAZE, které též na ff. 1r a 195v, tužkou platná sign. a pomocná trezorová sign. Cim G 20.

Oba svazky pocházejí z kolekce 24 dochovaných alb, jejichž objednavatelem a prvním majitelem byl vévoda Charles (III.) de Croÿ (1560–1612). Ke skladbě a osudu jeho knihovny na zámku Beaumont srv. *Lectures princières et commerce du livre. La bibliothèque de Charles III de Croÿ et sa mise en vente (1614). I. Facsimilé. II. Études.* Edd. Pierre DELSAERDT – Yann SORDET, Paris 2017; především faksimile aukčního katalogu z roku 1614 a studie DUVOSQUEL, Jean-Marie. Charles III de Croÿ (1560–1612), un prince de la Renaissance, collectionneur et bibliophile, s. 17–44; BOUGARD, François – FÉRY-HUÉ, Françoise. Les manuscrits de Charles III de Croÿ, une enquête en cours, s. 101–132. Alba byla podchycena v inventáři zámecké knihovny sestaveném po vévodově smrti v červenci 1613, naše svazky jsou uvedeny pod čísly 3 a 5 – srv. MISONNE, Daniel. Les Albums de Croÿ, histoire de la collection, in: *Les Albums de Croÿ. Exposition à la Bibliothèque royale Albert Ier du 22 septembre au 27 octobre 1979.* Edd. Jean-Marie DUVOSQUEL – Daniel MISONNE – Paul CULOT, Bruxelles 1979, s. 25–43 (edice inventáře s. 40–42). Část alb byla posléze prodána, přičemž naše svazky se neznámou cestou dostaly do pražské czerninské knihovny.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 1–2)

[Albums du duc Charles de Croÿ. Comté d'Artois. Châtellenies de Lille, Douai, Orchies]

O existenci těchto alb v pražské lobkowiczské knihovně se odborná veřejnost dozvěděla až v roce 1966 – srv. VACKOVÁ, Jarmila. Neznámá alba vévody de Croÿ. *Umění*, 1966, 14, s. 69–72 a TÁŽ. Some additional Notes concerning the Charles de Croÿ Manuscripts at Prague. *Koninklijk Museum voor schone Kunsten Antwerpen*, Jaarboek 1976, s. 281–295. Následně byly rukopisy s dalšími alby vystaveny v Královské knihovně Alberta I. v Bruselu – srv. *Les Albums de Croÿ. Exposition à la Bibliothèque royale Albert Ier du 22 septembre au 27 octobre 1979*, s. 54, č. 15, 17. V letech 1985–1986 vyšla faksimile obou svazků.

Svazek I:

[Album de Croÿ. Comté d'Artois]

Jedná se o první ze sedmi alb věnovaných hrabství Artois. Faksimilová edice *Albums de Croÿ. Tome XVII. Comté d'Artois I. Généralités, abbayes et villes.* Edd. Roger BERGER – Bernard DELMAIRE – Jean-Marie DUVOSQUEL, Bruxelles 1985 (popis rukopisu na s. 35–36).

(1r) [Armes des archiducs]

Erby místodržitelů Španělského Nizozemí, Albrechta VII. Habsburského (1559–1621) a jeho manželky Isabelly Clary Eugenie (1566–1633).

(1v) „*Atrebatum regionis descriptio*“ [Carte de l'Artois]

Rukopisná mapa hrabství Artois.

(3r) „*Artois*“ [Armes d'Artois]

(3v) „*Le deux esveché*“ [Armes des évêchés d'Artois et de Saint-Omer]

(5r) „*Conté d'Artois. Dedens ce premier volume se trouveront deulx esvechiés, toutes les abbaies d'hommes et de femmes, channesies, prevostés, priorres, principautes, contés, marquizat, viscontés, barronnies, paieries et villes du pais et conté d'Artois, le tout fait par ordonnance de trehault & puissant prince, messire Charles duc de Croij et d'Aerschot. L'an 1605, par Adrien de Montigny*“

(5v) „*Icij sont toutes les armoieries des abbaies du pais et contee d'Artois, selon l'ordre qu'il vont aulx estas*“ [Armes des abbayes d'hommes du comté d'Artois]

Erby následujících 18 opatství.

(7r) „*L'esvechie d'Arras*“ [Arras]

(7v) „*L'esvechie de St Omer*“ [Cathédrale de Saint-Omer]

Malba veduty poškozena.

(9r) „*St Vaast d'Arras*“ [Abbaye Saint-Vaast à Arras]

(9v) „*St Bertin en St Omer*“ [Abbaye Saint-Bertin à Saint-Omer]

(11r) „*Blangij*“ [Abbaye Sainte-Berthe à Blangy-sur-Ternoise]

(11v) „*Han*“ [Abbaye Saint-Sauveur à Ham-en-Artois]

(13r) „*Abbay d'Aussy les Moines*“ [Abbaye Saint-Sylvin à Auchy-lès-Hesdin]

(13v) „*Abbay Danchin*“ [Abbaye Saint-Sauveur d'Anchin à Pecquencourt]

- (15r) „*Ces six abbaijes passé sont toutes de l' ordre St Benoist & les douze aultre ensuivant sont de l' ordre St Augustin & de St Bernard pain selon leur naturelle. 1605*“
- (15v) „*Abbay du Mont. Ste Eloi*“ [Abbaye Saint-Vindicien au Mont-Saint-Éloi]
- (17r) „*Marœul*“ [Abbaye Sainte-Bertille à Marœuil]
- (17v) „*Hennin Lietart*“ [Abbaye Sainte-Marie d' Hénin-Liétard à Hénin-Beaumont]
- (19r) „*St Andrieu*“ [Abbaye Saint-André aux Bois de Gouy-Saint-André]
- (19v) „*St Ian au Mont*“ [Abbaye Saint-Augustin à Clarques]
- (21r) „*Abbay Dommartin*“ [Abbaye de Dommartin à Tortefontaine]
- (21v) „*Abbay de Cherquan*“ [Abbaye Notre-Dame de Cercamp à Frévent]
- (23r) „*Clermarez*“ [Abbaye Notre-Dame à Clairmarais]
- (23v) „*Abbay de Erouage*“ [Abbaye de Saint-Nicolas d' Arrouaise au Transloy]
- (25r) „*Abbay d' Iaucourt*“ [Abbaye Notre-Dame d' Eaucourt à Warlencourt-Eaucourt]
- (25v) „*Abbay de Ruchauville*“ [Abbaye Sainte-Marie au Bois de Ruisseauville]
- (27r) „*L' abbay de Chocq*“ [Abbaye Saint-Jean-Baptiste à Chocques]
- (27v) „*Icey sensuivent toutes les abbaijes de femmes. 1605*“ [Armes des abbayes de femmes]

Erby následujících 9 ženských klášterů.

- (29r) „*Abbay d' Estrun*“ [Abbaye Notre-Dame à Étrun]
- (29v) „*Avesne*“ [Abbaye Notre-Dame d' Avesnes à Saint-Laurent-Blangy]
- (31r) „*Le Vergier*“ [Abbaye Notre-Dame du Verger à Oisy-le-Verger]

- (31v) „*Le Vivier*“ [Abbaye Notre-Dame du Vivier à Wancourt]
- (33r) „*La Tieuloij*“ [Couvent Notre-Dame de La Thieuloye à Arras]
- (33v) „*Bruielle les Annay*“ [Abbaye Notre-Dame de la Brayelle à Annay]
- (35r) „*Willencourt*“ [Abbaye Notre-Dame à Willencourt]
- (35v) „*Blandecq*“ [Abbaye Sainte-Colombe à Blendecques]
- (37r) „*Chartreuse de Gonnaij*“ [Chartreuse du Mont-Sainte-Marie à Gosnay]
- (37v) „*Les channesies*“ [Armes des chapitres de chanoines séculiers]

Erby následujících 11 kapitul.

- (39r) „*Notre Dame en Cité*“ [Cathédrale de Notre-Dame en Cité à Arras]
- (39v) „*St Omer*“ [Cathédrale de Saint-Omer]
- (41r) „*St Berthelemij en Betune*“ [Collégiale Saint-Barthélemy à Béthune]
- (41v) „*Channesies en Aire*“ [Collégiale Saint-Pierre à Aire-sur-la-Lys]
- (43r) „*St Omer dans Lilers*“ [Collégiale Saint-Omer à Lillers]
- (43v) „*Channesies de Lens*“ [Collégiale Notre-Dame à Lens]
- (45r) „*Channesies de Hedin*“ [Église Notre-Dame d' Hesdin]
- (45v) „*Channesies de St Paul*“ [Collégiale Saint-Sauveur à Saint-Pol-sur-Ternoise]
- (47r) „*Channesies de Fauquembergue*“ [Collégiale Saint-Léger et Notre-Dame à Fauquembergues]
- (47v) „*Channesies de Dourie*“ [Collégiale Saint-Riquier à Douriez]
- (49r) „*Aussij de Chastiau*“ [Église Saint-Martin à Auxi-le-Château]
- (49v) „*Icij est la fin des channesies et ensuivant se trouveront toutes les prevostee et priorree lesquels sont dans la province et contee d' Artois, toutes despaintes et tirree selon la naturelle et pazes selon leurs ordres. Faict l' an 1605*“

- (51r) „*La prevostee de St Michel*“ [Prévôté Saint Michel à Saint-Laurent-Blangy]
- (51v) „*La prevostee de Berclau. 1605*“ [Prévôté Saint-Sauveur de Berclau à Billy-Berclau]
- (53r) „*La prevostee de Beuvrier. 1605*“ [Prévôté Sainte-Christine à Labeuvrière]
- (53v) „*St Ian de Gor*“, „*Apertenant aulx Jesuiste*“ [Prieuré Saint-Jean-Baptiste à Cohem (?)]
- (55r) „*Prevosté de Raij*“ [Prieuré Saint-Liéphard à Raye-sur-Authie]
- (55v) „*Prevosté de Gowre*“ [Prévôté Saint-Pierre de Gorre à Beuvry]
- (57r) „*La prioré St George*“ [Prieuré Saint-Georges à Saint-Georges-lès-Hesdin]
- (57v) „*La priorré de Framcourt*“ [Prieuré Saint-Wulfran à Framcourt]
- (59r) „*Priorree d' Oeuf. 1605*“ [Prieuré Saint-Martin à Œuf-en-Ternois]
- (59v) „*Priorree de Lignij*“ [Prieuré des saints Vit, Modeste et Crescence à Ligny-sur-Canche]
- (61r) „*Houdain priorré*“ [Prieuré Saint-Jean-Baptiste à Houdain]
- (61v) „*Priorré de Biaurain*“ [Prieuré Saint-Martin à Beaurainville]
- (63r) „*La priorree Biencourt*“ [Prieuré Notre-Dame de Biencourt à Labroye]
- (63v) „*La priorré de Renty*“ [Prieuré Saint-Bertulphe à Renty]
- (65r) „*La priorré de St Pries*“ [Prieuré de Saint-Pry à Béthune]
- (65v) „*La priorree de Berlet*“ [Prieuré du Barlet à Bailleul-aux-Cornailles]
- (67r) „*La priorré du Perroy*“ [Prieuré du Perroy à Béthune]
- (67v) „*Priorré St Andrieu*“, „*De l' abbay St Andrieu*“ [Prieuré Saint-André de Saint-André-lès-Aire à Witternesse]
- (69r) „*Priorré d' Aubigny*“ [Prieuré Saint-Kilien à Aubigny-en-Artois]

- (69v) „Piorré de Vertau“, „De St. Andrieu“ [Prieuré du Val-Restaud à Thiembronne (?)]
- (71r) „Piorré de Breviet“ [Prieuré Notre-Dame à Rebreuve-Ranchicourt]
- (71v) „Bonnières“
- (73r) „Piorré de Rumillij“ [Prieuré Saint-Pierre à Rumilly]
- (73v) „Chartreux de Gonnay“ [Chartreuse du Val Saint-Esprit à Gosnay]
- (75r) „Chartreux près St Omer“
[Chartreuse du Val de Sainte-Aldegonde à Longuenesse]
- (75v) „Trinitois près Arras“ [Couvent des Trinitaires à Arras]
- (77r) **„Icij ensuivant sont les principautés, contés, marquizat, viscontés et baronnies, lesques sont dedans c' este province et conté d' Arthois. Premier la principauté d' Espinoij, les contés de St Paul, Fauquenbergue, Seneghem, Arcque, Hennin, Bucquoij, Bruaij, le marquizat de Rentij, les viscontés d' Aire & de Fruge, les baronnies de Rollencourt, Conroj, Aubjgnij, Billij & Enne. 1605“**
- (77v) „La principauté d' Espinoij“ [Principauté d' Épinoy]
- (79r) „Marquizat de Rentij“ [Marquisat de Renty]
- (79v) „La conté de St Paul“ [Comté de Saint-Pol]
- (81r) „La conté de Sinenghem“ [Comté de Senighem]
- (81v) „La conté de Fauquembergue“ [Comté de Fauquembergues]
- (83r) „Conté de Hennin Lietart“ [Comté d' Hénin-Liétard]
- (83v) „La conté du Bucquoij“ [Comté de Bucquoy]
- (85r) „Conté d' Arcque“ [Comté d' Arques]
- (85v) „La conté de Bruay“ [Comté de Bruay]
- (87r) „La visconté d' Aire“ [Vicométe d' Aire]

- (87v) „*La visconté de Fruge*“ [Vicomté de Fruges]
- (89r) „*La barronnij de Rollencourt*“ [Baronnie de Rollancourt]
- (89v) „*La barronnij du Conroij*“ [Baronnie du Conroy]
- (91r) „*La barronnies d' Aubignies. 1605*“ [Baronnie des Deux Aubigny]
- (91v) „*La barronnies Auchy*“ [Baronnie d' Auchy-lès-la Bassée]
- (93r) „*La barronnies Billij*“ [Baronnie de Billy à Billy-Montigny]
- (93v) „*La barronnies d' Enne*“ [Baronnie d' Elnes]
- (95r) „*Icij ensuivant sont en peintures les paeries, lesquels sont en nombre de quatorze, assavoir Lens, Aussy Chasteau, Caumont, Ablai st Nazar, Seinghin, Aix en Gohel, Violainne, Hulues, Avion, Salau, Viel Wendin, Souchet, Billij les Hennin et Biache auquel n' ij a nulles maisons. 1605*“
- (95v) „*Paierij de Lens*“ [Lens]
- (97r) „*Paeries Auxsy le Chastiau*“ [Auxi-le-Château]
- (97v) „*Paeries de Caumont*“ [Caumont]
- (99r) „*Paierij de Labroij*“ [Labroye]
- (99v) „*Paierij d' Ablaij St. Nazar*“ [Ablain-Saint-Nazaire]
- (101r) „*La paierij de Seinghin*“ [Sainghin-en-Mélantois]
- (101v) „*La paierij d' Aix en Gohel*“ [Aix-Noulette]
- (103r) „*Violainne*“ [Violaines]
- (103v) „*Hulut*“ [Hulluch]
- (105r) „*La paeries d' Avion*“ [Avion]
- (105v) „*Pairies de Salau*“ [Sallaumines]
- (107r) „*Paeries de Viel Wendin*“ [Vendin-le-Vieil]

- (107v) „Paieries de Souchet“ [Souchez]
- (109r) „La paierje de Billy“ [Billy-Montigny]
- (109v) „La paierj de Biache, sans maisons“ [Biache]
- (111r) „*Icy sensuivent toutes les villes, lesquels sont en nombre de dix, assavoir Arras, St Omer, Bethune, Aire, Lens, Bappaumes, Hesdin, St Paul, Lillers & Pernes, estant en ordre selon leur reng & l'apellation des estas. 1605*“

(111v) „Armoires des villes“

Erby následujících deseti sídel.

- (113r) „La ville d' Arras“ [Arras]
- (113v) „La ville de St Omer“ [Saint-Omer]
- (115r) „La ville de Betune“ [Béthune]
- (115v) „La ville de d' Aire“ [Aire-sur-la-Lys]
- (117r) „La ville de Lens“ [Lens]
- (117v) „La ville de Bapaume“ [Bapaume]
- (119r) „La ville de Hedin“ [Hesdin]
- (119v) „La ville de St. Paul“ [Saint-Pol-sur-Ternoise]
- (121r) „La ville de Lillers“ [Lillers]
- (121v) „La ville de Perne“ [Pernes]

Svazek II:

[Album de Croÿ. Châtellenies de Lille, Douai, Orchies]

Faksimilová edice *Albums de Croÿ. Tome XII. Châtellenies de Lille, Douai, Orchies. I. Généralités, abbayes et villes. Tome XIII. Châtellenies de Lille, Douai, Orchies. II. Villages.* Edd. Jean-Marie DUVOSQUEL – Christiane LESAGE – Alain LOTTIN, Bruxelles 1985–1986.

- (2r) [Armes de Lille]
- (2v) „Description particulière de tout la province de Lille, Douaij et Orchies, commenchant premièrement aulx abbaies d’hommes, de femmes, priorees, channesies, hault iustice, villes & villaiges, fait par ordonnance de monseigneur le Duc de Croij et d’Aerchot, encommenchie le 3e de mars 1603 par A. D. Montigny“
- (4r) „Abbay de Marchiennes“ [Abbaye Sainte-Rictrude à Marchiennes]
- (4v) „Abbay de Los“ [Abbaye et chapelle Notre-Dame de Grâce à Loos]
- (6r) „Abbay de Cisoing“ [Abbaye Saint-Calixte à Cysoing]
- (6v) „Abbay de Pholempin. 1603“ [Abbaye Saint-Christophe à Phalempin]
- (8r) „Icij suivent les abbaies de femmes, sicomme l’abbay Despretz, Marquette & Fleinne, estant tout ce qu’il en ij at endesoub de la dict province. 1603“
- (8v) „Abbay Despretz en Douaij“ [Abbaye des Prés à Douai]
- (10r) „Abbay de Marquette“ [Abbaye du repos de Notre-Dame à Marquette]
- (10v) „Abbay de Fleines“ [Abbaye de l’Honneur-Notre-Dame à Flines-lès-Raches]
- (12r) „Icij sensuivent deulx prioree, la première est celle de Five scitues tout proche de la ville de Lille et est prioree d’homme, la seconde est prioree de femmes nommé Labbiette scitues dans la susdit ville, 1603“
- (12v) „Prioré de Five“ [Prieuré de Fives]
- (14r) „Prioree de Labbiette dans la ville de Lille“ [Couvent Notre-Dame de l’Abbiette à Lille]
- (14v) „Icij suivant sont en peintures toutes les channesies de la province de Lille, Douaij & Orchies sicomme St Pierre dans Lille, St Pierre en Douaij, St Amé, Seclin & Comines. 1603“
- (16r) „Channesies de St Pierre dans la ville de Lille“ [Collégiale Saint-Pierre à Lille]
- (16v) „Channesies de St Pierre en Douaij“ [Collégiale Saint-Pierre à Douai]
- (18r) „St Amé en Douaij“ [Collégiale Saint-Amé à Douai]

- (18v) „Channesies de Seclin“ [Collégiale Saint-Piat à Seclin]
- (20r) „Channesies de Commines“ [Collégiale Saint-Pierre à Comines]
- (20v) „*Icij sensuivent les hault iustices de cestdit province, qui sont en nombre de quatre, sicomme Pholempin, Cisoing, Wavrin & Comines*“
- (22r) „Pholempin“ [Phalempin]
- (22v) „Chijsoing“ [Cysoing]
- (24r) „Wavrin“
- (24v) „Comines“
- (26r) „*Icy suivant sont en peintures toutes les villes lesquels sont dans la province de Lille, Douaij et Orchies, selon leur naturelle et prospective, fait par ordonnance de treshault et trespuissant seigneur, mesire Charles duc de Croy et d' Aerschot, 1603*“
- (26v) „La ville de Lille, prinse du costé de la porte du Molinel“ [Lille]
- (28r) „La ville de Douaij, du costé du villaige de Sein“ [Douai]
- (28v) „Orchies, du costé de la porte de Holande“ [Orchies]
- (30r) „Armentiere, du costé de la porte d' Erquinghem“ [Armentières]
- (30v) „La ville de La Bassée“ [La Bassée]
- (32r) „La ville de Comines“ [Comines]
- (32v) „La ville de Lannoij“ [Lannoy]
- (34r) „*Icy sont deulx maisons, scitués dans la ville de Lille, celle de dessus est la court du prince et celle d' en bas la chambre des comptes*“ [Palais Rihour à Lille. Chambre des comptes à Lille]
- (34v) „*Icy sont trois collèges, scitués dans la ville de Douay ... Collège du roy. Collège d' Anchin, avecq l' église et maison des pères Iesuiste. Collège de Marchiennes*“ [Les collèges à Douai]

(36r) „*Icÿ ensuivant sont en peintures tous les villaiges lesquels sont endesoubz et despendant de la province de Lille, Douaij et Orchies, le tout faict par ordonnance de treshault & trespuissant seigneur, messier Charles duc de Croij & d' Aerschot*“

(36v) „*Cysoing*“

(38r) „*Baronnij de Wavrin*“ [Wavrin]

(38v) „*Roubaix*“

(40r) „*Marchiennes*“

(40v) „*Pholempin*“ [Phalempin]

(42r) „*Turcoing*“ [Tourcoing]

(42v) „*Seclin*“

(44r) „*Five*“ [Fives]

(44v) „*Flers*“ [Flers à Villeneuve-d' Ascq]

(46r) „*Hellem*“ [Hellemmes]

(46v) „*La Zenne*“ [Lezennes]

(48r) „*Annappes*“ [Annappes à Villeneuve-d' Ascq]

(48v) „*Asch*“ [Ascq à Villeneuve-d' Ascq]

(50r) „*Pont à Tresin*“ [Tressin]

(50v) „*Cheren*“ [Chéreng]

(52r) „*Baisieu*“ [Baisieux]

(52v) „*Bouvignies*“

(54r) „*St Ghin*“ [Sainghin-en-Mélantois]

(54v) „*Anstain*“ [Anstaing]

- (56r) „*Ghruson*“ [Gruson]
- (56v) „*Willem*“ [Willems]
- (58r) „*Camphain*“ [Camphin-en-Pévèle]
- (58v) „*Magdelaine*“ [La Madeleine]
- (60r) „*Marquet*“ [Marquette]
- (60v) „*Marcq en Baroil*“ [Marcq-en-Barœul]
- (62r) „*Bondues*“
- (62v) „*Roncq*“
- (64r) „*Halwin*“ [Halluin]
- (64v) „*Mouvaulx*“ [Mouvaux]
- (66r) „*Noeuville en Herain*“ [Neuville-en-Ferrain]
- (66v) „*Linselles*“
- (68r) „*Bousbecq*“ [Bousbecque]
- (68v) „*Fache*“ [Fâches-Thumesnil]
- (70r) „*Ronchin*“
- (70v) „*Avelin*“
- (72r) „*Marcq en Pevelle*“ [Pont-à-Marcq]
- (72v) „*Mérignies*“
- (74r) „*Berrees*“ [Bersée]
- (74v) „*Coustickées. 1603*“ [Coutiches]
- (76r) „*Lequin*“ [Lesquin]

- (76v) „Fretin“
- (78r) „Ennevelin“
- (78v) „Templeuve capelle“ [Templeuve]
- (80r) „Antroeuilles“ [Antrœulles, à Avelin]
- (80v) „Mons en Pevele“ [Mons-en-Pévèle]
- (82r) „Monchaulx“ [Moncheaux]
- (82v) „Ribaucourt“ [Raimbeaucourt]
- (84r) „Turmignijes“ [Tourmignies]
- (84v) „Wahaignies“ [Wahagnies]
- (86r) „Ostricourt“
- (86v) „Tumeries“ [Thumeries]
- (88r) „St Andrieu“ [Saint-André]
- (88v) „Wamberchies“ [Wambrechies]
- (90r) „Quesnoy“ [Quesnoy-sur-Deûle]
- (90v) „Bas Warnehton“ [Bas-Warneton]
- (92r) „Verlinghehem“ [Verlinghem]
- (92v) „Duslemont“ [Deûlémont]
- (94r) „Vervÿ“ [Wervicq (Wervik)]
- (94v) „Watignies“ [Wattignies]
- (96r) „Templemars“
- (96v) „Chemÿ“ [Chemy]

- (98r) „*Camphin*“ [Camphin-en-Carembault]
- (98v) „*Carvin*“
- (100r) „*Provin*“
- (100v) „*Pont a Wendin*“ [Pont-à-Wendin]
- (102r) „*Noielle*“ [Noyelles-lès-Seclin]
- (102v) „*Houplin*“
- (104r) „*Gondecourt*“
- (104v) „*Atiche*“ [Attiches]
- (106r) „*Herin*“ [Hérin]
- (106v) „*Enneulin*“ [Annœullin]
- (108r) „*Allennes*“ [Allennes-les-Marais]
- (108v) „*Bauvin*“
- (110r) „*Noeuville en Pholempin*“ [Neuville]
- (110v) „*Wazinne*“ [Wazemmes, à Lille]
- (112r) „*Esquerme*“ [Esquermes, à Lille]
- (112v) „*Los*“ [Loos]
- (114r) „*Haubourdin*“
- (114v) „*Hallennes*“ [Hallennes-lez-Haubourdin]
- (116r) „*Herlies*“
- (116v) „*Wicre*“ [Wicres]
- (118r) „*Illies*“

- (118v) „*Fournes*“ [Fournes-en-Weppes]
- (120r) „*Fromelles*“
- (120v) „*Erquinghem le Sec*“ [Erquinghem-le-Sec]
- (122r) „*Enmerin*“ [Emmerin]
- (122v) „*Sequedin*“
- (124r) „*Saintes*“ [Santes]
- (124v) „*Lignies*“ [Ligny, à Beaucamps-Ligny]
- (126r) „*Beaucamp*“ [Beaucamps, à Beaucamps-Ligny]
- (126v) „*Maignil*“ [Le Maisnil]
- (128r) „*Escobecq*“ [Escobecques]
- (128v) „*Merquillies*“ [Marquillies]
- (130r) „*Antaij*“ [Hantay]
- (130v) „*Salommes*“ [Salomé]
- (132r) „*Lanbersart*“ [Lambersart]
- (132v) „*Lhomme*“ [Lomme]
- (134r) „*Campainghem*“ [Capinghem]
- (134v) „*Ennetiere*“ [Ennetières-en-Weppes]
- (136r) „*Premecq*“ [Prêmesques]
- (136v) „*Capelle d' Armentiere*“ [La Chapelle-d' Armentières]
- (138r) „*Lompre*“ [Lompret]
- (138v) „*Perenchies*“ [Pérenchies]

- (140r) „Houplinne sur la Lis“ [Houplines]
- (140v) „Erquinghem sur la Lis“ [Erquinghem-Lys]
- (142r) „Frelinghem“ [Frelinghien]
- (142v) „Bourgelle“ [Bourghelles]
- (144r) „Bassij“ [Bachy]
- (144v) „Mouchin“
- (146r) „Louvij“ [Louvil]
- (146v) „Cobrieu“ [Cobrieux]
- (148r) „Genay“ [Genech]
- (148v) „Peronne“ [Péronne-en-Mélantois]
- (150r) „Wasquehal“
- (150v) „Hem“
- (152r) „Lis“ [Lys-lez-Lannoy]
- (152v) „Lers“ [Leers]
- (154r) „Croix“
- (154v) „Watrelo“ [Wattrelos]
- (156r) „Touflers“ [Toufflers]
- (156v) „Sailij“ [Sailly-lez-Lannoy]
- (158r) „Templeuve en Dosseme“ [Templeuve-en-Dossemer]
- (158v) *„Icy suivant sont en peintures tous les villaiges despendant des villes de Douaij et Orchies, mais premièrement se trouver at Lescluse avecq quatre aultres villaiges despendant dudit Lescluse sicomme Torquesme, Dierij, Estrepignij et Estehain“*

- (160r) „Lescluse“ [Lécluse]
- (160v) „Tortquesme“ [Tortquesne]
- (162r) „Dierÿ“ [Dury]
- (162v) „Estrepignies“ [Éterpigny]
- (164r) „Estehain“ [Étaing]
- (164v) „*Fin de ladic terre de Lescluse. Il fault entendre de tous ces villaiges icÿ suivant ne sont que trois lesquels sont du Balliaige & motte d' Orchies, Assavoir, Coustiche, Flines & Auchÿ*“
- (166r) „Marchiennes“
- (166v) „Beuvry“ [Beuvry-la-Forêt]
- (168r) „Acon“ [Abscon]
- (168v) „Vred“
- (170r) „Aix en Pevelé“ [Aix-en-Pévèle]
- (170v) „Landas“
- (172r) „Coustiches“ [Coutiches]
- Malba poškozena.
- (172v) „Bouvignies“
- (174r) [Flines-lez-Râches]
- Nápis v kartuši z větší části setřen.
- (174v) „Auchÿ“ [Auchy-lez-Orchies]
- (176r) „Pont à Raisse“ [Râches]
- (176v) „Wazierres“ [Waziers]

- (178r) „*Sin le Noble*“ [Sin-le-Noble]
- (178v) „*Cantain*“ [Cantin]
- (180r) „*Hamel*“
- (180v) „*Marquette en Ostrevant*“ [Marquette-en-Ostrevant]
- (182r) „*Montignÿ*“ [Montigny-en-Ostrevent]
- (182v) „*Brillon [!]*“ [Brillon]
- (184r) „*Warlain*“ [Warlaing]
- (184v) „*Nomaign*“ [Nomain]
- (186r) „*Les paisaige suivant sont endela de la rivièrè d' Escault enclave sur le Hainnault*“, „*Pottes*“
- (186v) „*Escanaffles*“
- (188r) „*Caverines*“ [Cavrines, à Hérines]
- (188v) „*Petriere*“ [Pétieux, à Beclers]
- (190r) „*Milonfosse*“ [Millonfosse]
- (190v) „*Rouveroÿ*“ [Rouvroy]
- (192r) „*Mercourt*“ [Méricourt]
- (192v) „*Boutilleries*“ [?]
- (194r) „*Faucquijssart*“ [Fauquissart]
- (194v) „**1603**“

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 373, č. 7. – URBÁNKOVÁ, Emma. *Rukopisy a vzácné tisky pražské Universitní knihovny*, Praha 1957, s. 61, č. 444. – VACKOVÁ, Jarmila. Svět podle Karla z Croy. *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*, 1995, 17, č. 6, s. 35–39. – PRŮVODCE, s. 142. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 53.

Digitální kopie rukopisu s popisem Michala DRAGOUNA na www.manuscriptorium.com.

1668–1669, Čechy (Praha), papír, 168 (recte 159) ff., 108 ff. a 125 ff., 371 × 241 mm, vazba mladší – czerninská: 382 × 253 mm, kresby, italsky, německy

Svazek I:

Z **filigránů** lze rozeznat značku papírny **Český Krumlov**: velký štít, v něm dvě věže s bránou, nad níž pětistá růže, nad štítem písmeno K, po stranách písmena C a P (lépe dochováno na fol. 31) – srv. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 452–453, tab. CLI, č. 3. Na dodatečně připojených ff. 1–2, 167–168 poštovská trubka. – Fol. 52 tvoří vevázaný lístek o rozměrech 228 × 188 mm. – **Foliace** moderní tužková. Chyby: fol 99 bis, vynechána ff. 134–143. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 5v, 6v–7r, 8v, 9v, 10v, 11v, 12v, 13v, 14v, 15v, 16v, 17v, 19v, 20v, 21v, 22v, 23v, 24v, 25v, 26v, 27v, 28v, 29v, 30v, 31v, 32v, 33v, 34v, 35v, 36v, 37v, 38v, 39v, 40v, 41v, 42v, 43v, 44v, 45v, 46v, 47v, 48v, 49v, 50v, 51v, 52v, 53v, 54v, 55v, 56v, 57v, 58v, 59v, 60v, 61v, 62v, 63v, 64v, 65v, 66v, 67v, 68v, 69v, 70v, 71v, 72v, 73v, 74v, 75v, 76r, 77v, 78v, 79r, 80r, 81r, 82r, 83v, 84v, 85v, 86v, 87v, 88v, 89v, 90v, 91v, 92v, 93v, 94v, 95v, 96v, 97v, 98v–99v, 99 bis v, 100v, 101v, 102v, 103v, 104v, 105v, 106v, 107v, 108v, 109v, 110v, 111v, 112v, 113v, 114v, 115v, 116v, 117v, 118v, 119v, 120v, 121v, 122v, 123v, 124v, 125v, 126v, 127v, 128v, 129v, 130v, 131v, 132v, 133v, 144v, 145v, 146v, 147v, 148v, 149v, 150, 151v, 152v, 153v, 154v, 155v, 156v, 157v, 158v, 159v, 160v, 161v, 162v, 163v–164v, 165v, 166v–168v prázdná.

Písmo: 1 ruka. Dalšíma rukama ojedinelé italské a německé poznámky. – **Výzdoba**: celkem 321 kreseb a 1 tužková skica na fol. 52r. Na fol. 168v tužkou správně poznamenáno „322 Stück“, zatímco v literatuře se mylně uvádí 314 kopií obrazů. – **Vazba** kožená zlacená. Dřevěné desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 8 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ lilie, v rozích akantové úponky. V 2.–3. mezivazí shora vyzlacen titul IMAGINES | GALERIE || TOM: I. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Přídeští přelepena tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Vazba lehce poškozena hmyzem. Useň na více místech odřena, zlacení na hranách a hřbítkách vazů prakticky setřeno. Při restaurátorském zásahu doplněna na hřbetu nová useň v hlavě a patě. – **Provenience**: V dolním mezivazí zbytky strženého papírového štítku s inkoustovou signaturou. Na fol. 1r tužkou platná signatura.

Svazek II:

V původním kniž. bloku též **filigrán** krumlovské papírny (dobře dochován na fol. 105) jako v dalších svazcích. Na dodatečně připojených ff. 1–2, 107–108 též poštovská trubka jako ve svazku I. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 5v, 6v, 7v, 8v, 9v, 10v, 11v, 12v, 13v, 14v, 15v, 16v, 17v, 18v, 19v, 20v, 21v, 22v, 23v, 24v, 25v, 26v, 27v, 28v, 29v, 30v, 31v, 32v, 33v, 34v, 35v, 36v, 37v, 38v, 39v, 40v, 41v, 42v, 43v, 44v, 45v, 46v, 47v, 48v, 49v, 50v, 51v, 52v, 53v, 54v, 55v, 56v, 57v, 58v, 59v, 60v, 61v, 62v, 63v, 64v, 65v, 66v, 67v, 68v, 69v, 70v, 71v, 72v, 73v, 74v, 75v, 76v, 77v, 78v, 79v, 80v, 81v, 82v, 83v, 84v, 85v,

86v, 87v, 88v, 89v, 90v, 91v, 92v, 93v, 94v, 95v, 96v, 97v, 98v, 99v, 100v, 101v, 102v, 103v, 104v, 105v, 106v, 107–108 prázdná.

Výzdoba: celkem 201 kreseb. Na fol. 107r tužkou nesprávný počet „202“, zatímco v literatuře se rovněž mylně uvádí 205 kopií obrazů. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2.–3. mezivazí shora vyzlacen zkrácený titul IMAGIN | GALERI || TOM: II. Useň na více místech odřena, zlacení na hranách a hřebítkách vazů prakticky setřeno. Při restaurátorském zásahu doplněna na hřbetu nová useň v hlavě a patě. – **Provenience:** V dolním mezivazí zbytky strženého papírového štítku s inkoustovou sign. „P. III. <2?>“. Na fol. 1r tužkou platná signatura.

Svazek III:

V původním kniž. bloku týž **filigrán** krumlovské papírny jako v dalších svazcích. Na dodatečně připojených ff. 1–2, 124–125 poštovský panáček na koni. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–2, 3v, 4v–5r, 6v, 7v, 8v, 9v–10r, 11v, 12v, 13v, 14v, 15v, 16v, 17v, 18v, 19v, 20v, 21v, 22v, 23v, 24v, 25v, 26v, 27v, 28v, 29v, 30v, 31v, 32v, 33v, 34v, 35v, 36v, 37v, 38v, 39v, 40v, 41v, 42v, 43v, 44v, 45v, 46v, 47v, 48v, 49v, 50v, 51v, 52v, 53v, 54v, 55v, 56v, 57v, 58v, 59v, 60v, 61v, 62v, 63v, 64v, 65v, 66v, 67v, 68v, 69v, 70v, 71v, 72v, 73v, 74v, 75v, 76v, 77v, 78v, 79v, 80v, 81v, 82v, 83v, 84v, 85v, 86v, 87v, 88v, 89v, 90v, 91v, 92v, 93v, 94v, 95v, 96v, 97v, 98v, 99v, 100v, 101v, 102v, 103v, 104v, 105v, 106v, 107v, 108v, 109v, 110v, 111v, 112v, 113v, 114v, 115v, 116v, 117v, 118v, 119v, 120v, 121v, 122v, 123v–125v prázdná.

Výzdoba: celkem 227 kreseb. Na fol. 125r tužkou nesprávný počet „225“, zatímco v literatuře se rovněž mylně uvádí 230 kopií obrazů. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2.–3. mezivazí shora vyzlacen titul IMAGINES | GALERIE || TOM: III. Useň na více místech odřena, zlacení na hranách a hřebítkách vazů prakticky setřeno. Při restaurátorském zásahu doplněna na hřbetu nová useň v hlavě a patě. – **Provenience:** V dolním mezivazí zbytky strženého papírového štítku s inkoustovou sign. „P. III. <3?>“, v horním mezivazí zbytky dalšího strženého štítku. Na fol. 1r tužkou platná signatura.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 3–5), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (O. S. 3. N. 3)

„Imagines galeries“

Třísvazkový kreslený inventář obrazové sbírky hraběte Humprechta Jana Czernina (1628–1682), která se stala základem obrazárny v Czerninském paláci na Hradčanech, byl založen v roce 1668. Obsahuje celkem 749 kopií obrazů a jednu tužkovou skicu, přičemž 16 obrazů bylo zachyceno dvakrát. Kopie zhotovili czerninští dvorní malíři Jan La Fresnoy (značky: *L. F. DEL.*, *JF. DEL.*, *LF* a *JLF*, celkem 92 kopií) a Caspar (Jasper) de Payn (značky *I. D. P.*, *DP* a *DP del.*, celkem 221 kopií). Autory neoznačených kopií byli zřejmě další malíři v czerninských službách Jiří Ruthard Rudigier, Jakub van der Heyden, Folpert van Ouden Allen (1635–1715) a malíř Tschendolesky (Gentileschi). V průběhu prací na tomto inventáři sestavil malíř Rudigier seznam již zhotovených kopií, který je datován 3. 6. 1669 a podchycuje 299 kopií. Práce na kresleném inventáři zřejmě pokračovaly i po roce 1669 a svázán byl až za vlády hraběte Heřmana Jakuba. Ve všech svazcích

připojila mladší ruka tužkou u jednotlivých obrazů odkazy na čísla inventáře označeného jako „Biss“, zřejmě je tedy odkazováno na neznámý inventář, jehož autorem byl malíř Johann Rudolf Byss (1660–1738), správce czerninské obrazárny v letech ante 1689 – asi 1700, dále se odkazuje na jakýsi „Inv[entar]“, přičemž část těchto odkazů odpovídá inventáři v rukopise XXIII D 221 (č. 140). Náš inventář objevil BERGNER, Pavel. Inventář bývalé hraběcí Černínské obrazárny na Hradčanech. *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze*, 1907, 15, s. 130–155, podrobněji ho popsali NOVÁK, Josef. Prameny k studiu bývalé hr. Černínské obrazárny na Hradčanech. *Památky archeologické*, 1915, 27, s. 209–210, č. 7; SLAVÍČEK, Lubomír. Imagines Galeriae, in: *Artis pictoriae amatores. Evropa v zrcadle pražského barokního sběratelství*. Ed. Lubomír SLAVÍČEK, Praha 1993, s. 151–154, č. IV/1–14 a TÝŽ. Visual documentation of aristocratical collections in baroque Bohemia. *Opuscula historiae artium. Studia minora facultatis philosophicae Universitatis Brunensis. Series historiae artium F 40*, 1996, s. 80–82. Další inventáře czerninské obrazárny jsou v rukopisech XXIII B 33 a XXIII D 221 (č. 3, 140).

K dějinám czerninské obrazárny srv. NOVÁK, Josef. Dějiny bývalé hr. Černínské obrazárny na Hradčanech, *Památky archeologické*, 1915, 27, s. 123–141; JUFFINGER, Roswitha. Die Grafen Czernin und deren Gemäldesammlungen in Prag und Wien, in: *Sammeln als Institution. Von der fürstlichen Wunderkammer zum Mäzenatentum des Staates*. Edd. Barbara MARX – Karl-Siegbert REHBERG, München – Berlin 2006, s. 163–172; SEIFERTOVÁ, Hana. Zwei untergegangene barocke Gemäldesammlungen in Prag. Die Sammlungen Czernin und Wrschowetz, in: *Museen und fürstliche Sammlungen im 18. Jahrhundert. Internationales Kolloquium des Herzog Anton Ulrich-Museums Braunschweig und des Instituts für Kunstgeschichte der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg. Braunschweig, 3.–5. März 2004*. Ed. Andreas W. VETTER, Braunschweig 2007, s. 94–98 a SLAVÍČEK, Lubomír. Imagines Galeriae. Černínové jako sběratelé a mecenáši umění, in: „Sobě, umění, přátelům.“ *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939*. Ed. Lubomír SLAVÍČEK, Brno 2007, s. 39–55.

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 372, č. 1. – URBÁNKOVÁ, Emma. *Rukopisy a vzácné tisky pražské Universitní knihovny*, Praha 1957, s. 61, č. 447. – URBÁNKOVÁ. Přírůstky rukopisného oddělení, s. 58. – BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 215. – PRŮVODCE, s. 142. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 60.

č. 3
XXIII B 33

s. s.

1766, Čechy (Praha), papír, 56 ff., 345 × 219 mm, vazba soudobá, německy

Dvoučlenný **filigrán**: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Fol. 56 prázdné.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** měkká papírová, hřbet z pestrého papíru.

„*Inventarium über die in der Hoch Gräfflichen Procop Adalberth Tscherninischen Bilder Gallerie im Grossen Majorat Haus befindliche sammentliche Bildter verlegt anno 1766*“

Inventář obrazárny v Czerninském paláci na Hradčanech zachycuje její podobu po novém uspořádání obrazů, které provedl na příkaz hraběte Prokopa Vojtěcha v roce 1766 jeho dvorní malíř Prokop Vojtěch Steinl (1732–1794), významný miniaturista českého rokokového portrétu. Dokončený inventář, který podchycuje celkem 761 obrazů, podepsali 31. 8. 1766 malíř Steinl a správce paláce Martin Jan Křivánek – viz závěrečnou poznámku na fol. 55v „*Vorgeschriebene Bilder seynd ordentlich Stuckh von Stuckh übergangen und also, wie es die beigesezte Anmerckungen in mehreren erweyssen, befunden worden. Bestättiget unsere eigenhändige Ferttigung. Geschehen Prag den 31. August 1766. Martin Joh. Kržiwanek, Hausverwalter, Procop Steinl.*“ Na inventář upozornil a jeho obsah rozebral NOVÁK, Josef. Prameny k studiu bývalé hraběcí Černínské obrazárny na Hradčanech. *Památky archeologické*, 1915, 27, s. 218–219, č. 17. Starší inventáře obrazárny jsou v rukopisech XXIII B 32/1–3 a XXIII D 221 (č. 2, 140).

K dějinám obrazárny srv. literaturu uvedenou u předchozího katalogového záznamu.

č. 4

XXIII C I

MS I

XVIII¹, Nizozemsko (?), papír, XXXII + 967 (recte 970) pp. + 62 ff., 358 × 226 mm, vazba dobová: 372 × 232 mm, německy, francouzsky

Filigrán: písmeno L zakončené znamením čtyřky, přes ně položeno písmeno C (lépe dochováno na pp. 906–907). – Za pag. 48 vyříznuto asi 8 pravděpodobně prázdných listů, za pag. 951 vyříznuto asi 5 pravděpodobně prázdných listů. – Na začátku složek dole uprostřed na pp. 1–209, 217–400, 408–591, 599–801, 809–817 písmenné kustody A–Z, Aa–Zz, Aa.a–Z.3, A.4–Z.4, A.5–B.5. – **Paginace** původní. Chyby: Pp. 241 bis, 446 bis, 821 bis. Za pag. 293 mylně pag. 394. – Zrcadlo rozděleno inkoustovou dvojlinkou do dvou sloupců. – Pp. IV, IX–XII, XVI–XVIII, XXII, XXIV, 47–48, 72, 92, 191–192, 331, 379–381, 394, 398–399, 450, 534, 751–755, 780, 789, 816, 822–823, 832, 852, 877, 881–951, 963–967 prázdné.

Písmo: jedna základní ruka, která též v rukopisech XXIII D 2 a XXIII D 3. Dalšíma rukama řada německých a francouzských textových doplňků a poznámek. – **Výzdoba:** Ilustrující kresby a plány v textu a na nepaginovaných listech různého formátu vevázaných za pp. 8 (2 ff.), 16 (kolorováno), 100 (3 ff., zčásti kolorováno), 118, 120, 122, 124, 126, 160 (2 ff., kolorováno), 192, 198, 228, 236, 240, 243, 259, 271, 279, 309, 351, 355, 393, 405, 415 (2 ff.), 423 (2 ff.), 642 (2 ff.), 680, 692, 722, 748, 768, 798, 831 (2 ff.), 833 (2 ff.), 843, 845 (2 ff.), 851, 853, 861, 873, 877 (2 ff.), 963 (2 ff.). Volně vloženo dalších 8 listů. – **Vazba** polokožená, se zavazováním na dva páry kožených stuh. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (mramorovaný, tmavozeleno-bílý). Hnědý kožený hřbet s 5 vazy a nárožní trojúhelníky zdobeny raženými linkami a úzkým perlovcem. Vínová stříkaná ořízka. Useň stržena v hlavici a popraskána v patě, papírový potah zašpiněn a místy stržen, část horní stuhy na přední desce odtržena a ztracena.

Stejná vazba u rukopisů XXIII D 2 a XXIII D 3. – **Provenience:** V pravém horním rohu pag. I tužkou sign. „No. 156“, totéž v rukopisech XXIII D 2 a XXIII D 3. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 1“. Do knihy vloženy vylišované rostliny. Na předním předešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 1“ a platná signatura.

Rukopis pravděpodobně vznikl v severním Nizozemí pro potřebu blíže neznámého majitele jménem Georgius Hopp – srv. níže, stejnou provenienci mají i sign. XXIII D 2 a XXIII D 3 (č. 28–29). Tyto rukopisy mohl snad získat Prokop Vojtěch Czernin během své kavalírské cesty do severního Nizozemí, na niž se vydal v říjnu 1744 – srv. KUBEŠ, Jiří. *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*, Pelhřimov 2013, s. 170–177, 361–362. **Katalogy:** PLK Czerniniana (MS 1), PLK 1842 (MS 1, cena 1 zlatý a 24 krejcarů)

„Florilegium fortificationis tam Gallicae, Germanicae, Hollandicae etc. quam praxis offendendi et defendendi civitatem. Collectum a Georgio Hopp, <L[ieutenant]?> C[apitein]? <I[ngenieur]?>“
„Liber primus. Caput I. Von Ursprung der Fortification oder Kriegsbaukunst. Die Fortification, welche ist eine Wissenschaft, einen Orth wol zu fortificiren und selbigen gegen den Feind zu defendiren“

Pravděpodobně jde o kompilaci z většího počtu děl z oblasti vědy o vojenském stavitelství, jejímž autorem je blíže neznámý Georgius Hopp; tři písmena za jeho jménem jsou špatně čitelná v důsledku poškození vlhkem. Do páté knihy zahrnul i vlastní text. V nizozemských pramenech je k roku 1725 uváděn možná totožný George Hopp, Lieutenant – srv. *Resolutien van de Heeren Staaten van Hollandt ende Westvrieslandt*, 1725, s. 610; 1734, s. 601, 616. Na pp. XIII–XV se nachází seznam 97 děl na dané téma vytištěných v letech 1535–1708, (XIX–XXI) „*Scriptores architecturae militaris*“ seznam 42 tisků z let 1623–1715, (XXIII) další seznam 12 tisků z let 1634–1718. Na pp. XXV–XXXII byl zapsán obsah svazku, (952–961) abecední rejstřík.

(1–383) *„Liber primus“*

(384–454) *„Liber II-dus. Von denjenigen Sachen, welche bey Belägerung eines Orths oder in der Offension ein Ingenieur beyschaffen thun und observiren soll“*

(455–533) *„Liber III. Von dem Raisonement oder Urtheil aller Theilen einer Fortification“*

(535–682) *„Liber IV. Von der Offension und Defension eines Orthes“*

(683–880) *„Liber 5. Von unterschiedenen Orthen zu fortificiren“*

Pátá kniha pojednává o dílech významných představitelů nizozemského, francouzského a německého pevnostního stavitelství a zahrnuje i text Geoga Hoppa.

(683–739) *„Adams Fritachs Manier zu fortificiren“*

Nizozemský vojenský inženýr polského původu Adam Freitag, též Fritach (1602–1650).

(741–750) „*Hoppiana methodus fortificandi*“

(757–768) „*Großen Pagans auch zu fortificiren*“

Francouzský fortifikátor Blaise François de Pagan (1604–1665).

(769–779) „*Von Verstärckung des Vestungs-Baues nach Arth des Hern Barons von Rußensteins*“

Nizozemský fortifikátor Henrik Ruse, baron z Rysensteen (1624–1679).

(781–788) „*Herren Obristen Leutenants Scheiters*“

Německý fortifikátor Johann Bernhard von Scheither, též Scheiter († post 1677) – srv. POTEN, Bernhard von. Scheither, Johann Bernhard von, in: *Allgemeine Deutsche Biographie. Band 30*, Leipzig 1890, s. 734.

(793–798) „*Monsieur Blondel, maréchal de camp aux armées du roy Louis XIV. et cy-devant maître de mathématique de monsieur le dauphin*“

Francouzský architekt, matematik a inženýr François Blondel (1618–1686).

(799–808) „*Antonius de Ville, eques s. Mauritii et Lazari*“

Francouzský vojenský inženýr Antoine de Ville (1596–1656).

(809–815) „*Monsieur Ozanam, professeur des mathématiques du roy Louis XIV. à Paris*“

Francouzský matematik Jacques Ozanam (1640–1718).

(817–821 bis) „*Allain Manesson Mallet, maistre de mathématiques des pages de la Petite Écurie de Sa Majestés Louis 14., cy-devant ingénieur et sergent major d'artillerie en Portugal*“

Francouzský kartograf a vojenský inženýr Allain Manesson Mallet (1630–1706).

(850–851) „*Barons Borgsdorfs ///*“

Titul byl přeškrtnán, zřejmě je míněn rakouský vojenský inženýr Ernst Friedrich von Borgsdorf, též Burgsdorf († post 1715).

Svazek I:

XVIII (post 1732/ante 1780), Rakousko (?), papír, 158 ff., 365 × 241 mm, vazba dobová: 375 × 243 mm, německy

Filigrány: 1) květ lilie, pod nímž písmena E D P M (dobře dochováno na fol. 3); 2) květ lilie, pod nímž písmena G P (dobře dochováno na fol. 155). – Zrcadlo nalinkováno, orámováno inkoustovou dvojlínkou. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 1–6, 7v, 8v, 11, 155–158 prázdná. – Knižní blok lehce poškozen vlhkem a hmyzem.

Písmo: 1 ruka, která psala i svazek II. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. kytice, v rozích akantové úponky, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Vínová stříkaná ořízka. Přideští polepena tragantovým papírem (mramorovaný, vínovo-modrošedý). Usňový potah na mnoha místech odřen, v dolním mezivazí popraskán, strženy i menší části pestrého papíru na přideštích, zlacení na hřbítcích a hranách setřeno. Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** Na konci textu na fol. 154v připsáno jinou rukou „Vidi Doct. Huart“. V horním okraji fol. iv zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 3“ a platná signatura.

Svazek II:

XVIII (post 1732/ante 1780), Rakousko (?), papír, 208 ff., 365 × 239 mm, vazba dobová: 375 × 245 mm, německy

Filigrán: květ lilie, pod nímž písmena E D P M (dobře dochováno na fol. 206). – Zrcadlo nalinkováno, orámováno inkoustovou dvojlínkou. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 1–3, 4v, 7v, 205v–208v prázdná. – Knižní blok lehce poškozen vlhkem a hmyzem.

Písmo: 1 ruka, která psala i svazek I. – **Vazba** stejná jako u svazku I. Usňový potah na mnoha místech odřen, v hlavici a horním mezivazí zcela stržen, strženy i menší části pestrého papíru na přideštích, zlacení na hřbítcích a hranách setřeno. Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V levém horním rohu fol. 3v tužkou cena knihy (?) „4 f.“. V horním okraji fol. iv zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 3“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopisy dostaly neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 3), PLK 1842 (MS 3, cena 24 krejcarů)

Ludwig Andreas von Khevenhüller: „*Idee von Krieg oder Gedancken undt Meynungen über die militarische Wissenschaft undt darüber formirter Discurs*“

Svazek I:

„*Erstes Buch. Von Krieg undt Frieden, wie auch General Reglen undt Beobachtungen überhaupt. Durch Ludwig Graffen Khevenhiller 1732*“

„*Vorrede. Die Begierde, etwas zu erlernen, ist dem Menschen so natürlich, daß er wohl die meiste Zeit seines Lebens zubrechete*“ × „*worauf ordinari die in alle Provinzen und Länder sich außbreithende leidige Seuche, die Pest, erfolgen thut*“

Svazek II:

„*Andertes Buch. Von Kriegs-Operationen im Feldt. Durch Ludwig Graffen Khevenhiller anno 1732*“

„*Vorrede. Es ist eine bey Vernünfftigen, besonders aber des Kriegs Verständigen ohnwiedersprechliche Sache*“ × „*und auf andere Complices alßo gleich greiffen, dann in dergleichen Occasionen ist keine Zeit zu verliehen*“

Autorem je rakouský polní maršál, hrabě Ludwig Andreas von Khevenhüller (1683–1744) – srv. MECENSEFFY, Grete. Khevenhüller, Ludwig Andreas Graf von, in: *Neue Deutsche Biographie. Band II*, Berlin 1977, s. 571–572. Dílo vyšlo tiskem až na konci 19. století v *Mittheilungen des k. und k. Kriegs-Archivs. Neue Folge*, 1893, 7, s. 283–441; 1894, 8, s. 317–397; 1895, 9, s. 359–419; 1898, 10, s. 411–475.

č. 6

XXIII C 3

MS 4

1663, Německo (Bavorsko, Bamberg), papír, 72 (recte 73) ff., 332 × 265 mm, vazba mladší – czerninská: 343 × 276 mm, německy

Filigrán: poštovská trubka (dobře dochováno na fol. 72). – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. Chyby: Fol. 20 bis. – Ff. 1, 2v, 3v, 4v, 6v, 8, 10, 12, 14, 16r, 18v, 20, 21v, 23, 25, 27, 29, 31r, 33, 35, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 66, 67, 68v–69v, 71–72 prázdná. – V nadpisech silně vybledlé, místy již nečitelné písmo.

Písmo: základní ruka A, Johann Kennmichnit; mladší ruce B = fol. 37r; C = fol. 70r. – **Výzdoba:** Ilustrující perokresby v textu. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 8 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ ve tvaru kosočtverce, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Kun= | tabel= | Buch. Uprostřed desek zlacené a kolorované czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). – **Provenience:** Na fol. 2r podpis „Marie Francisque Jacob d'Ebelsbach“. V levém horním rohu fol. 3r tužkou část sign. „27“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí silně zašpiněný papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. III“. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „G. I. 6.“ a papírové proužky s inkoustovými sign. PLK „M.S. 4“ a zčásti odrolenou sign. „4“. Na fol. iv tužkou platná signatura.

Rukopis, který vznikl roku 1663 v Bambergu, patřil původně majiteli či majitelce jménem Marie Francisque Jacob z nedalekého Ebelsbachu. Neznámou cestou se dostal do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (F. 1. 9, papírová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 27), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (Q. S. 2. N. –), PLK Czerniniana (MS 4), PLK 1842 (MS 4, cena 20 krejcarů)

„Ein schönes Kriegs-Buch. Darinnen alle sowohl nothwendige alsz auch nutzbahre Wissenschaften zu dem Feuerwerk gehörig zu befinden. Geschrieben zu Bamberg durch Johann Kennmichnit anno 1663“
„Erstlich der Büchsenmeister Freyheiten, so von Keyser Carolo V. wegen der hochlöblichen Kunst ihnen gegeben und hinderlaßen worden. Erstlich wan man eine Stadt mit stürmender Hand gewonnen und erobert hat, soll der Büchsenmeister Monath auß und angehen“ × *„Folgen etlich absonderlich Satz vonn geschmelzten Zeug ... (fol. 68r) Folgen nun 6. andere geschmelzte Zeug sambt nachfolgendem Bericht ...“*

Na fol. 70r poznámky rukou C, mimo jiné převody váhových jednotek a peněžních jednotek (tolary a zlaté).

č. 7

XXIII C 4

MS 25

1709–1710, Německo (Bavorsko, Amberg), papír, I + 377 ff., 344 × 207 mm, vazba dobová: 355 × 210 mm, německy, latinsky

Filigrány: 1) korunovaný štít s písmenem W, umístěný mezi zkříženými ratolestmi (lépe dochováno na fol. I); 2) korunovaný znak města Amsterdam, se dvěma lvy jako štítonoši (lépe dochováno na fol. 22); 3) dvoučlenný: čtvrcený kruhový štít, v horních polích písmena W S, v dolních ryba × páska s písmeny B E (lépe dochováno na ff. 131–132); 4) dvoučlenný: jednorožec × korunovaný kruhový štít s písmeny B E, pod nímž písmena W S (lépe dochováno na ff. 151, 166); 5) šestiplátkový květ v korunované kartuši (lépe dochováno na fol. 154); 6) dvoučlenná značka papírny **Poběžovice (Ronšperk)**: korunovaný městský znak (jelen ve štítu) × páska s nápisem ROMSPERG (lépe dochováno na ff. 216, 246) – jiná var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 26, tab. XLIV, č. 1 a, b; 7) velký korunovaný neidentifikovaný znak, dole po stranách písmena A D (lépe dochováno na fol. 251); 8) korunovaný čtyřikrát dělený štít, v prostředním břevnu slunce s obličejem × písmena I L (dobře dochováno na ff. 294–295); 9) polcený štít, v polích paroh a kříž, pod štítem písmena G H (lépe dochováno na fol. 256); 10) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za něj biskupská mitra, berla a jiné atributy (dobře dochováno na fol. 367). – Vyříznuty pravděpodobně prázdné listy za fol. 21 (3 listy), za fol. 43 (2 listy), za fol. 292 (1 list). Odříznuta část fol. 225 (ztráta textu). – **Foliace** původní (do fol. 150), dopočítána při katalogizaci. Další původní započaté paginace a foliace; pp. 1–56 = dnešní ff. 152r–205r, ff. 1r–15r = dnešní ff. 207r–221r, ff. 1r–47v = dnešní ff. 247r–293v. – Ff. 151, 206, 221v–222v, 246v, 293v–296v, 367–368, 376v–377v prázdná. – V textu (e) na řadě listů silně vybledlé písmo.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** polopergamenová, bez ořízky. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Světlý pergamenový hřbet. Vazba poškozena hmyzem. Hřbet popraskán, knižní blok zčásti rozvolněn. – **Provenience:** V dolní části hřbetu zbytek papírového štítku s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. III“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Rukopis vytvořil zřejmě pro svou potřebu neznámý majitel v letech 1709–1710 v Ambergu, do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 26), PLK 1842 (MS 25, cena 12 krejcarů)

„*Sammlung verschiedener historischer, genealogischer und statistischer Bemerkungen*“

Titul je zapsán na předním přidešti. Na ff. 369r–376r abecední seznam autorů historických, statistických, politických, genealogických, heraldických a kartografických děl, z nichž některá byla zřejmě excerpována.

(a) 1r–150v   [Series Romanorum imperatorum et regum, pontificum, cardinalium, episcoporum et archiepiscoporum, abbatum, ducum, principum, comitum et aliorum]

„Series variorum ... Academiae ... (fol. 1v) Series imperatorum ... (fol. 6r) Sequuntur nunc imperatores Romano-Germanici ... (fol. 7r) Series archi-episcoporum Mogutinorum ... (fol. 8v) Archi-episcopi Treverenses ... (fol. 9v) Series episcoporum Colonensium ... (fol. 10v) Episcoporum Herbipolensium ... (fol. 11r) Series episcoporum Pattaviensium ... (fol. 12r) Series episcoporum Hildesheimensium ... (fol. 12v) Series episcoporum Monasteriensium ... (fol. 13r) Osnabrugenses episcopi ... (fol. 14r) Series pontificum ... (fol. 26v) Finis paparum die 3. Decembris Ambergae anno 1709. Prophetia s. Malachiae, archi-episcopi Dunensis in Hibernia“ × „De principibus Croyensibus ... (fol. 150v) De principibus Piccolomineis ...“

Na fol. 1r–v jinou rukou obsah „Series rerum“.

(b) 152r–205v   „*Monasteria*“

„In Elsaßchen. Eussersthal, ein Cistercienser Closter in Anwieler Thal, confirmiret von vielen Kaysern und Päbsten. Cron Weissenburg, fürstliche Probstey... Surburg ... Morenbrun“ × „Sonnenberg ... Schnal oder Mons omnium angelorum ... Wilthen ... Finis Typographiae Meriani et Zeillerii aliorumque auctorum, quos ad manum habui. Sed appendix universalis sequitur ... (fol. 205v) Schwaben. Blaubeuren ... Finitum est anno 1710 die 16. Julii“

České, moravské a slezské kláštery jsou popsány na ff. 194r–197v.

(c) 207r–221r   „[*Reichs-]Matricul*“

(d) 223r–246r   „*Varia extra ordinem*“

(e) 247r–293r   „[*Miscellanea.*] *Inceptum anno 1709 die 3. Augusti Ambergae*“

„N. I. Ordo regum a Julio 2. pontifice. 1540 [recte 1504] ... (fol. 249r) Caput 2. De statibus imperii ... Caput

3. Reichs-Anschlag ... (fol. 254r) Caput 4. Ordo sedendi ... Caput 5. De episcopis ... (fol. 254v) Caput 6. Ordo episcoporum ... (fol. 255v) Caput 7. Ordo in votando ... Caput 8. Controversiae propter sessionem inter palatinos ... (fol. 256r) Caput 9. Duces Burgundiae ... Caput 10. Duces et familiae, quae exspiravunt ... (fol. 256v) Caput 11. Duces Württembergae ... Caput 12. Dux Sabaudiae ... (fol. 257r) Caput 13. Dux Mediolani ... Caput 14. Dux Mantuani ... Caput 15. Julia Clevia ... (fol. 258r) Caput 16. Extravagantia de pontifice ... (fol. 259r) Caput 17. De abbatissis, quae sessione et voto in comitiis gaudent ... (fol. 261v) Caput 18. Palatini ... Caput 19. De marggraviis ... (fol. 262r) Caput 20. De marchionibus ... (fol. 262v) Caput 21. De burgraviis ... (fol. 263r) Fundationes varia episcoporum ... (fol. 271r) [Vitae imperatorum Romano-Germanicorum] ... (fol. 284r) Caput 17 [!]. De comitibus ... (fol. 288v) Caput 17 [!]. Die freye Reichs-Stätte ...“

(f) 297r–366v
1710“

„Beschreibung der Wappen in dem Römischen Reich. Inceptum 7. Octobris

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 373, č. 9.

č. 8

XXIII C 6

MS 31

XVIII² (ante 1780), Rakousko (?), papír, 99 ff., 369 × 248 mm, vazba dobová: 376 × 254 mm, německy

Dvoučlenný filigrán: věž s cimbuřím, dvěma okny (z jednoho vystrčena ruka s mečem) a bránou, umístěná v korunované kartuši × písmena I D F (lépe dochováno na ff. 1–2) – var. EINEDER, č. 382 (z roku 1744). – Za fol. 2 vyříznut 1 prázdný list. – Foliace provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 15v–16v, 91–99 prázdná.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zdobená slepotiskem a zlacením. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní orámovány slepotiskovými linkami. Na hřbetu ohraničeny hlavice, pata a 6 vazů zlac. linkami. Ve 2. mezivazí shora světlý štítek s vyzlaceným zkráceným titulem N: O: | REGIE | ERLED | GUNG:. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. – **Provenience:** V dolním mezivazí zašpiněný papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 1“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 31“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 32), PLK 1842 (MS 31, cena 6 krejcarů)

„Erledigung der Nieder-Österreichischen Regierung. Processus civilis in petitorio, possessorio etc. bey der N[ieder]-Ö[sterreichischen] Regierung“

„Processus civilis in denen Gewaltts- oder Possessori-Klagen. Ein Gewalt ist, ita in terminis definiente tractatu de juribus incorporalibus titulo 17, § I et 2, wann einer von jemanden an Leib oder Guth ohne Recht oder gerichtliche Behebnuß und Mittl angegriffen und benachtheiligt wird“ × „Legitimierung. Verlanget ein Parthey seinem gegentlichen die Legitimierung aufzulegen ... wie vorhero bey denen Edirung“

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 195.

č. 9

XXIII C 7

MS 35

XVIII (post 1731/ante 1780), Slezsko, papír, 342 ff., 343 × 210 mm, vazba dobová: 354 × 215 mm, německy

Filigrán: pravděpodobně erb vratislavského biskupa Franze Ludwiga von Pfalz-Neuburg († 1732), nad štítem vévodská koruna, za ním zkříženy meč a berla (lépe dochováno na fol. 2). Týž filigrán v rukopisech XXIII C 8 a XXIII C 67. – Za fol. 13 vyříznut 1 list. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–2, 341v–342v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i rukopisy XXIII C 8 a XXIII C 67. – **Vazba** světlá pergamenová, s lepenkovými deskami. V horní části hřbetu zlatě orámované hnědě přetřené pole s vyzlac. titulem JDÆA | STAT: TRIBUTARÝ | SILESIAE. Zeleno-bílý kapitálek. Barvená leštěná vínová ořízka, lehce vhloubená. Pergamenový potah zašpiněn. – **Provenience:** V horní části hřbetu malý papírový štítek s inkoustovou sign. „T. I. 4“, dole větší štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 39“. Na předním přičeščí tužkou platná signatura.

Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 8 a XXIII C 67 (č. 10, 21), do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 36), PLK 1842 (MS 35, cena 18 krejcarů)

[Karl Franz Sala von Grossa:] „*Idaea status tributarii Silesiae*“

„*Gleich wie die Steuern und Contributionen eines Landes als der Nervus rerum gerendarum von denen vornehmsten Angelegenheit ist, welche in das Publicum so einschlaget*“ × „*Instruction vor den neuen General-Steueramts Cassierer Johann Joseph Rössel ... (fol. 341r) den 28. Monathstag Novembris anno 1729*“

Pojednání o daních a poplatcích ve Slezsku sepsal roku 1731 aktuár slezské hlavní rektifikační komise Karl Franz Sala von Grossa – srv. CROON, Gustav. Zur Geschichte der österreichischen Grundsteuer-Reform in Schlesien 1721–1740. *Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens*, 1911, 45, s. 333–344 (o autorovi s. 335). Text byl dosud znám jenom z rukopisu **Wrocław, Archiwum Państwowe we Wrocławiu**, Rep. 135 E 150, pravděpodobně je ale dochován i v rukopise **Brno, Moravský zemský archiv**, fond G II, sign. FM 434 – srv. ZACHOVÁ, Irena – PETR, Stanislav. *Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea fondu G II Moravského zemského archivu v Brně*, Praha 2010, s. 196, č. 437.

XVIII (ante 1780), Slezsko, papír, II + 233 (recte 234) ff., 330 × 204 mm, vazba dobová: 340 × 210 mm, německy, latinsky

Filigrán: pravděpodobně erb vratislavského biskupa Franze Ludwiga von Pfalz-Neuburg († 1732), nad štítem vévodská koruna, za ním zkříženy meč a berla (lépe dochováno na fol. 210). Týž filigrán v rukopisech XXIII C 7 a XXIII C 67. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Chyby: Fol. 120 bis. – Ff. I–II, IV, 2v, IIIV, 165v–233v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i rukopisy XXIII C 7 a XXIII C 67. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý), bílý pergamenový hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu inkoustem titul „Schles: | Gesindels | Ordnung“. Vínová barvená ořízka, lehce vhloubená. – **Provenience:** V horní části hřbetu zbytek papírového štítku s torzem inkoustové sign. „6.“, v dolní části papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 33“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 7 a XXIII C 67 (č. 9, 21), do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 38), PLK 1842 (MS 37, cena 10 krejcarů)

[Gesindeordnungen für Schlesien von den Jahren 1652 und 1653]

(1r) *„Publication der Gesindess-Ordnung, wie solche von denen hochlöblichen Herren Fürsten und Ständen im Hertzogthum Ober- und Nieder-Schlesien den 31. Januar dieses 1652 Jahrs geschlossen und im Lande bey denen Wirthschafften gehalten werden solle. Gedruckt in der fürstlichen Stadt Liegnitz von Zacharia Schneidern“*

(2r) *„Der hochlöblichen Herren Fürsten und Ständen in Ober- und Nieder-Schlesien Erneuer[ung] und Erklärung der hiebevorn im Martio des 1652 Jahres publicirten Gesind-Ordnung, das Land betreffend. Publicirt den 31. [!] Decembris im Jahr 1653. Schweidnitz in der Perfertischen Druckerey durch Sam[uelem] R[osypalium] Wlatawsy [recte: Wlatawsky] gedruckt und daselbst auch zu Breszl[au] im Perfertischen Buchladen zu finden“*

Čelední řády vydané pro Slezsko knížetem Jiřím III. Břežským ve dnech 31. ledna 1652 a 1. prosince 1653 byly dosud známy ze dvou tištěných vydání. Tisk staršího čeledního řádu pořízený 1. 3. 1652 v tiskárně dědiců Johanna Perferta ve Vratislavi eviduje VD 17 14:016142H. Mladší čelední řád vytiskl Samuel Rosypalius Wlatawsky v tiskárně dědiců Johanna Perferta ve Svidnici, tento tisk eviduje databáze Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego, kde je též dostupná digitální kopie – srv. <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/21997/edition/29536?language=en> [citováno 10. 10. 2018]. Edici obou čeledních řádů publikoval BRACHVOGEL, Christian. *Kayser- und königl. das Erbhertzogthum Schlesien concernirende privilegia, statuta und sanctiones pragmaticae.*

Band I, Breslau 1713, s. 123–143, 160–168. Na začátku našeho rukopisu jsou opsány titulní listy dvou tisků; dosud neznámého vydání čeledního řádu z roku 1652 pořizeneho Zachariášem Schneiderem v Lehnici a již zmíněného svídnického vydání čeledního řádu z roku 1653. Následující text představuje snad kompilaci sestavenou z obou tisků a dalších pramenů, která vznikla někdy po roce 1662, což je nejmladší zachycené datum.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 195. – *Adel in Schlesien. Repertorium*, s. 289.

č. II

XXIII C 9/1–4

MS 49

Svazek I:

XVIII ex. (post 1776/ante 1780), Čechy, papír, 126 ff., 349 × 214 mm, vazba dobová: 355 × 224 mm, německy

Dvoučlenný **filigrán** Ondřeje Bayera z papírny **Stříbro**: květ lilie × iniciály W A B, nad nimiž čtyřka vyrůstající z tříplátkového květu (dobře dochováno na ff. 124–125) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 28, tab. XLVII, č. 1 a, b. Na ff. 1 a 126 písmeno R a poštovská trubka v korunované kartuši. Tytéž filigrány i v dalších svazcích. – **Psací plocha** ohraničena svislými inkoustovými dvojlinkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 51–53, 70–71, 122v–126v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** polokožená. Lepenkové desky potažené žlutým papírem, hnědý kožený hřbet a nárožní trojúhelníky zdobeny raženými linkami. V 2.–3. mezivazí shora zlatě orámované štítky s vyzlac. titulem EXTRACT | Aller | Ergangenen | K: K: | GENERALI || Seit | ANNO | 1700 | bis Ende | 1776 | A. = C. Zelený kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Stejná vazba u dalších svazků. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 35“. Na předním přičeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 49“ a platná signatura.

Svazek II:

XVIII ex. (post 1776/ante 1780), Čechy, papír, 146 ff., 348 × 215 mm, vazba dobová: 355 × 224 mm, německy

Týž **filigrán** papírny **Stříbro** jako v dalších svazcích (dobře dochováno na ff. 76–77). Na fol. 1 kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za nímž biskupská mitra, berla a jiné atributy. – **Psací plocha** ohraničena svislými inkoustovými dvojlinkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 25v, 46v–49v, 76–79, 96v–97v, 142–146 prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2.–3. mezivazí shora zlatě orámované štítky s vyzlac. titulem EXTRACT | Aller | Ergangenen | K: K: | GENERALIE || Seit | ANNO | 1700 | bis Ende | 1776 | D. = J. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 36“. Na předním přičeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 49“ a platná signatura.

Svazek III:

XVIII ex. (post 1776/ante 1780), Čechy, papír, 162 ff., 348 × 213 mm, vazba dobová: 355 × 225 mm, německy

Týž filigrán papírny Stříbro jako v dalších svazcích (dobře dochováno na ff. 70–71). Na ff. 1 a 162 písmeno R a poštovská trubka v korunované kartuši. – **Psací plocha** ohraničena svislými inkoustovými dvojlímkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 16–19, 36v–37v, 70–71, 85v–89v, 114v–119v, 121–125, 160v–162v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2.–3. mezivazí shora zlatě orámované štítky s vyzlac. titulem EXTRACT | Aller | Ergangenen | K: K: | GENERALIEN || Seit | ANNO | 1700 | bis Ende | 1776 | K. = R. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 37“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 49“ a platná signatura.

Svazek IV:

XVIII ex. (post 1776/ante 1780), Čechy, papír, 130 ff., 350 × 214 mm, vazba dobová: 355 × 224 mm, německy

Týž filigrán papírny Stříbro jako v dalších svazcích. Na ff. 104–105, 130 písmeno R × kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy. – **Psací plocha** ohraničena svislými inkoustovými dvojlímkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 57, 104–105, 119, 129v–130v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2.–3. mezivazí shora zlatě orámované štítky s vyzlac. titulem EXTRACT | Aller | Ergangenen | K: K: | GENERALI || Seit | ANNO | 1700 | bis Ende | 1776 | S. = Z. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 38“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 49“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopisy dostaly neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 50), PLK 1842 (MS 49, cena 24 krejcarů)

„Genuiner und deutlicher Extract aller ergangenen kayser-königlichen Generalien, seit anno 1700 bis Ende 1776, worunter viele der notwendigen von anno 1650 miteinbegrieffen seynd, in alphabetischer Ordnung verfasst“

Abecedně řazená sbírka výtahů z generálií z let 1700–1776.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 195.

XVIII ex. (1773/1780), Čechy (?), papír, 51 ff., 379 × 235 mm, vazba dobová: 383 × 236 mm, německy

Filigrán: korunovaný monogram sestávající z velkého písmene M, pod ním T, po stranách S V. Týž filigrán v rukopise XXIII C II. – **Foliace** moderní tužková v levém dolním rohu. – Ff. I, 6, 20, 28r, 50v–51v prázdná.

Písmo: 1 ruka, jež psala i rukopis XXIII C II. – **Vazba** polokožená. Lepenkové desky potažené žlutým papírem, hnědý kožený hřbet a nárožní trojúhelníky zdobeny raženými linkami. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný štítek s vylac. titulem CONTENTA. Zelený kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 3“. Vloženy papírové štítky s inkoustovými sign. PLK „M.S. 51“ a „MS. 50“. Na předním přidešti a ff. 1r, 5v, 7r, 19v, 21r, 28v, 50r černé razítkové heraldické exlibris PLK s legendou P[rincipum] D[e] L[obkowitz] BIBLIOTHECA. Na předním přidešti nalepen strojopisný katalogový záznam rukopisu MS 50 pořízený ještě v PLK, v horním okraji tužkou platná signatura. Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C II (č. 13), do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 51), PLK 1842 (MS 50, cena 5 krejcarů)

(a) 2r–5v *„Contenta deren untern 26. Junii 1773 über die Ursachen des böhmischen Landes-Verfalls überreichten Anmerkungen“*

(b) 7r–19v *„Böhmen Publica. Kurtzer Begrieff einer ständischen Leichbank für das Königreich Böhmen und der Ursachen, wegen welcher sie nothwendig geworden ist“*

(c) 21r–28v *„Extract aus einem Ihre Mayestät vorgelegten hofkriegs-rathlichen Vortrag de dato 16. Junii 1771, in welchen nach der Militär-Conscription der innerliche Zustand des Königreichs Böhmeimb beschrieben wird“*

Přednáška dvorské válečné rady císařovně Marii Terezii o ubohém stavu obyvatelstva v českých krajích. Edici pořídil z jiného rukopisu KALOUSEK, Josef. *Dodatek k řádům selským a instrukcím hospodářským 1388–1779. Archiv český. Díl 29, Praha 1913, s. 491–530, č. 238.*

(d) 29r–50r *„Versuch über die Ursachen der seit einigen Jahren stäts abnehmenden Wohlfahrt des Königreichs Böhmen“*

„Von einer Provinz, in welcher von dem größten bies zum kleinsten jedermann bitter klaget, wo die Noth nicht nur an die mit unbeweglichen Vermögen nicht versehene Einwohner“ × „der in Böhmen nöthigen Anstalten am besten erklärt zu haben glaube“

XVIII ex. (1773/1780), Čechy (?), papír, I + 99 ff., 380 × 233 mm, vazba: 385 × 237 mm, německy

Filigrán: korunovaný monogram sestávající z velkého písmene M, pod ním T, po stranách S V (dobře dochováno na fol. 13). Týž filigrán v rukopise XXIII C 10. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. I, 13–14, 98–99 prázdná.

Písmo: 1 ruka, jež psala i rukopis XXIII C 10. Jde o autograf – srv. poznámku na fol. 1r „Abschrift des Verfassers dieser Anmerkungen“. – **Vazba** polokožená. Lepenkové desky potažené žlutým papírem, hnědý kožený hřbet a nárožní trojúhelníky zdobeny raženými linkami. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný štítek s vyzlac. titulem Reitze | Anmer= | kungen. Zelený kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. – **Provenience:** V dolním mezivazí zčásti stržený papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 2“. Vloženy papírové štítky s inkoustovými sign. katalogů PLK „M.S. 52“ a „51“. Na předním předešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 51“ a platná signatura.

Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 10 (č. 12), do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 52), PLK 1842 (MS 51, cena 6 krejcarů)

„Einige auf meiner Reitze durch Böhmen und Sachsen eingesammelte Anmerkungen“

„Wer die Menschen in den gesitteten Prowinzen von der Seite des Handels betrachtet, der wird dieselbe in nicht mehr denn zwey Klassen abtheilen können. Die eine machen die Eigenthümer der Erde“ × „Fälligkeiten der kayserlichen und königlichen Repraesentation und Cammer anzuzeigen“

XVIIIe (ante 1780), Čechy, papír, II + 142 pp., 359 × 221 mm, vazba mladší: 364 × 224 mm, německy

Dvoučlenné **filigrány:** 1) text (a): kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T; 2) text (b) značka papírny **Stříbro:** styliz. květ lilie × znamení podobné čtyřce, pod ním písmena W A B – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 28, tab. XLVII, č. 1, a, b (z roku 1796). – Na konci knihy vložena složka pp. 135–142. – **Paginace** původní. – Pp. II, 2, 133–134 prázdné.

Písmo: 2 základní písařské ruce; A = text (a); B = text (b). Rukou C přípisky a marginální komentáře na pp. 1, 15, 17, 33, 47, 142 aj. – **Vazba** papírová. Lepenkové desky potažené šedozeleným papírem. Na hřbetu hnědý štítek s tištěným titulem MANUSCR | VON | BOHMEN | SCHLESIE. – **Provenience:** Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „M.S. 54“. Na předním předešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 53“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 54), PLK 1842 (MS 53, cena 6 krejcarů)

- (a) 1–132   [Johann Bernhard von Zenker:] *„Kurzgefaßte Geschichte der inneren Beschaffenheit und politischen Verfassung des Königreichs Böhmen, Markgraftum Mährens, sammt einem Anhang von Schlesien. Vom Hofrath von Zenker“*
- (3–8)   *„Einleitung“*
- (8–91)   *„Von Königreich Böhmeim“*
- (91–109)   *„Von dem Marggraftum Mähren“*
- (109–132)   [Von Schlesien]

Autorem je český právník Johann Bernhard von Zenker (1720–1785), rada spojené česko-rakouské dvorské kanceláře – srv. WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Band 59*, Wien 1890, s. 321–322. Dílo bylo snad sepsáno pro potřebu budoucího císaře Josefa II. – srv. poznámku ruky C na pag. 1 *„Das Manuscript hat der böhmische Hofrath von Zenker für den gewesenen Erzherzogen und dermaligen Kayser Joseph den Zweiten bearbeitet“*. Pravděpodobně nevyšlo tiskem; nelze zcela vyloučit, že se jedná o autograf.

- (b) 135–142   *„Die Verfassung von österreichischen Niederlanden“*

č. 15

XXIII C 13

MS 54

XVIII ex. (1777/1780), Čechy, papír, 102 ff., 348 × 217 mm, vazba soudobá: 356 × 226 mm, německy

Ze čtyř filigránů lze rozeznat 1) značka papírny **Stříbro**: znamení podobné čtyřce, pod ním písmena W A B (dobře dochováno na fol. 1) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 28, tab. XLVII, č. 1, a, b (z roku 1796); 2) značka Ignáce Františka Peschkeho z papírny **Trutnov**: korunovaný rozkřídlený orel v prsním štítku český lev, dole letopočet 1768 a nápis TRAVTENAV (torzovitě dochováno na ff. 2–46) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 29, tab. XLIX, č. 3. – Mezi ff. 65v a 66r vložen menší list s textovými doplňky psanými písařem. – Psáno v nelinkované tabulce ohraničené inkoustovými linkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Začátky oddílů věnovaných jednotlivým krajům vyznačeny na přední ořízce papírovými tenakly. – Ff. 1, 2v, 80v, 102 prázdná.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** polokožená. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Hnědý kožený hřbet a nárožní trojúhelníky

zdobeny raženými linkami. Nezdobená ořízka. V 2. mezivazí shora papírový štítek s částečně setřeným inkoustovým titulem „Ansä- | sigkeit | und | Extra | Ordin. | pro | A[nn]o Mi | litari | 1778“. Na přední desce ozdobně vykrajovaný štítek s titulem psaným písařem „Ansässigkeit | und | Extra Ordinarium | Pro Anno Militari | 1778“. – **Provenience:** Vloženy papírové štítky s inkoustovými signaturami PLK „M.S. 55“ a „/// 54“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 55), PLK 1842 (MS 54, cena 6 krejcarů)

„Ansässigkeit pro anno militari 1778. Sammt der in extra ordinario ganzjährig ausfallenden Schuldigkeit“

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196.

č. 16

XXIII C 14

MS 56

XVIII (post 1749/ante 1780), Čechy, papír, II + 594 pp., 331 × 203 mm, vazba mladší – czerninská: 341 × 218 mm, německy, italsky

Filigrány: 1) korunovaný rozkřídlený orel, v srdcovitém prsním štítku písmeno G (dobře dochováno na pp. I–II); 2) oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy × písmena S T (lépe dochováno na pp. 1–2); 3) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy × písmeno R (lépe dochováno na pp. 581–584); 4) snad značka papírny **Bělá pod Bezdězem** v Podolí: písmeno W v korunované kartuši s palmami (lépe dochováno na pp. 143–144) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 6–7. – **Paginace** původní. – Pp. I–II, 2, 584, 590–594 prázdné.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlacená kolková kompozice, v jejímž středu kosočtvercový kolek s korunovaným štítem zasazeným v rostlinné kartuši. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný světlehnědý štítek s vyzlac. titulem BESCHREIB: | DES KÖNIG: | REICH BÖHM. Zeleno-bílý kapitálek. Barvená leštěná vínová ořízka, lehce vhloubená. Kožený potah na mnoha místech odřen. – **Provenience:** V horním mezivazí malý papírový štítek s inkoustovou sign. „T. B. 7“, v dolním mezivazí větší štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 34“. Vloženy papírové proužky s inkoustovými sign. PLK „M.S. 57“ a „56“. Na pag. I tužkou sign. PLK „M.S. 56“, na předním přidešti tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 57), PLK 1842 (MS 56, cena 5 zlatých)

„Gründlich und wahrhaftige Beschreibungen, so wohl der notablen im Königreich Böhmeib entstandenen Rebellion, welche sich den 23. May 1618 vor dem Fest Himmelfahrt Christi durch

Herabstürzung aus dem Königlichen Statthalterey Fenster des Grafen von Martinitz, Grafen von Slawata und Secretarii Joannis Fabricii angefangen, und auf welcher der 30-jährige Krieg höchst verderblich gefolget. Des General Wallenstains Massacre. Des Passauischen Kriegs Volcks Einfall. Item die Schweedische Irruption und Belagerung der Stadt Prag, auch wie solche von denen Franzosen, Bayern, Sachsen und Preußen eingenommen, tribuliret, gepreset und wiederumb von Gott befreuet worden. Aus eigener Erfahrung, aus bewährten Historien und anderen gantz sicheren Nachrichten, der währten Posterität zu Lieb und zur Aufmunterung beständiger Treue gegen das hochlöbliche Hauß Österreich zusammen geschrieben, von einem gewesten belägerten königlich böhmischen Vassallen anno 1741 biß 1747. Beschreibung von der sammentlichen gantz Königlichen Statthalterey anfangend biß zu der End“

Na pp. 585–589 obsah svazku. Sborník se výběrem, uspořádáním i zněním textů do značné míry shoduje s rukopisy Praha, KNM, sign. VII B 8 – srv. BARTOŠ. *Soupis rukopisů Národního musea*, č. 2110 a Praha, NK ČR, sign. XIX A 35 – srv. RICHTEROVÁ. *Děčínské rukopisy*, č. 33.

(a) 3–62 [Jaroslav von Martinicz:] „Beschreibung der böhmischen Königreichs Rebellion 1618“

„Demnach die so genantn Defensores der 3 böhmischen Stände sub utraque ihr unbilliges Verfahren immerfort pertinaciter defendiren und haben wollen“ × „und auf den Rinder Mark in des Willhelms Schützingers Hauß, welches sie von ihme gedinget, einlogirt“

Vyličení pražské defenestrace z roku 1618 sepsal někdejší královský místodržící a jeden z defenestrováných Jaroslav Bořita z Martinic (1582–1649) zřejmě ještě téhož roku v Mnichově, a to česky, dochoval se však jen pozdější německý překlad – srv. VOLF, Miloslav. Jaroslav Bořita z Martinic po defenestraci. *Středočeský sborník historický*, 1972, 7, s. 77–79. Edici pořídil RIEGGER, Joseph Anton von. *Archiv der Geschichte und Statistik, insbesondere von Böhmen. Teil 2*, Dresden 1793, s. 498–537, který také identifikoval autora. Dílčí edici obsahují *Documenta Bohemica bellum tricennale illustrantia. Tomus II. Der Beginn des Dreißigjährigen Krieges. Der Kampf um Böhmen. Quellen zur Geschichte des Böhmischen Krieges (1618–1621)*. Ed. Miroslav TOEGEL, Praha 1972, s. 42–49, č. 50. Dosud byly známy rukopisy Praha, NK ČR, sign. XI A 7, ff. 1r–37v, XVII A 35, ff. 415r–444r – srv. TRUHLÁŘ. *Katalog českých rukopisů*, č. 36, XIX A 35, pp. 1–65 (RICHTEROVÁ, č. 33), XXIII C 5/1, pp. 669–730 – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 2; Praha, KNM, sign. VI C 8, ff. 1r–40r, VI G 2, VII B 8, ff. 3r–37v, VIII A 18, ff. 1r–27r (BARTOŠ, č. 1882, 2039, 2110, 2196); Praha, *Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově*, sign. DG III 43, pp. 1–39, 43–63, DH I 9 – srv. RYBA, Bohumil. *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Díl 3. Díl 4*, Praha 1979 a 1970, č. 1644, 1830; Křivoklát, *Fürstenberská knihovna*, sign. I a 14, ff. 1r–31v, II B 3/5, ff. 417r–477r – srv. PRAŽÁK, Jiří. *Rukopisy křivoklátské knihovny*, Praha 1969, č. 14, 174.

(b) 62–77   *„Die Belohnung deren böhmischen exequirenden Herren, welche wieder Ihro Kayserlichen Mayestät Ferdinandum 2-um den Pfaltzgrafen und Churfürsten Friedrich 5-ten anno 1619 zu einen König erwöhlet und gecrönet“*

*„Gefährliche Dinge vorzunehm gerathet nicht so leicht wie es dann ansehen hat“ ×
„welchen Todt er gantz geduldig ausgestanden“*

Srv. ZÍBRT. BČH IV, č. 8163–8166, 8172. Týž text se dochoval v rukopisech Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 65–81 (RICHTEROVÁ, č. 33); Praha, KNM, sign. VI C 8, ff. 41r–51r, VII B 8, ff. 37v–46r (BARTOŠ, č. 1882, 2110); Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DG III 43, pp. 77–92 (RYBA, č. 1644); Křivoklát, Fürstenberská knihovna, sign. I a 14, ff. 31v–38r, II b 3/5, ff. 500r–510v (PRAŽÁK, č. 14, 174).

(c) 77–128   *„Gründlicher Bericht und wahrhaffter, von mir Jaroslav Sezyma Raschin von Riesenburg, was seither anno 1630 von selbiger Zeit an, als von Ihro Kayserlichen Mayestät der Hertzog von Friedland seines Generalats entlassen, bis auf anno 1634 da er umbkommen. Erstlich zwischen dem Adam Hartmann Trčzka, ihm dem Friedländer, Heinrich Mathes Graff von Thurn und dem König von Schweedden auch anderen ihren Adhoerenten durch mich tractirt worden“*

„Anno 1630 habe ich von dem Herrn Grafen Adam Hartmann Trčzka von Regensburg aus eben und diese Zeit, als der Hertzog von Friedland resignirt gehabt, ein Schreibern bekommen“ × „mit einem körperlichen Ayd zu bestätigen. Wien (pag. 128) den zwanzigsten Octobris anno 1635. Jaroslav Sesyma Raschin von Riesenburg“

Relaci o Valdštejnově spiknutí v letech 1630–1634 vypracoval někdejší prostředník v tajných jednáních Valdštejna se Švédy a Thunem, Jaroslav Sezima Rašín z Riesenburka († 1636), na podzim roku 1635 ve Vídni a po úpravách a překladu do němčiny byla předložena císaři a tajné radě. Relace nemohla vyjít tiskem a kolovala jen v opisech; původní český autograf se nedochoval, pravděpodobně byl zničen. Srv. edici německé verze DVORSKÝ, František. *Historické doklady k záměrům Albrechta z Valdštejna a jeho spojenců*, Praha 1867, český překlad vydali KRISTEN, Zdeněk – PEKAŘ, Josef. *Odhalení o Valdštejnově zradě a smrti*, Praha 1934. Přehled rukopisného dochování uvádí RICHTEROVÁ, Alena. Nález ztraceného opisu Relace Rašína z Riesenburka. *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků*, 1991, 8, s. 89–97. V NK ČR je text dochován ještě v rukopisech sign. XVI F 32, ff. 1r–30v, XIX A 35, pp. 82–133 (RICHTEROVÁ, č. 33) a XXIII C 39/2, pp. 277–320 (SVOBODOVÁ, č. 26).

(d) 128–137   *„Beschreibung des Passauischen so genanten Einfalls in die Prager Städte und des unsünnigen Pöwels ausgeübte grausambe Excessen, aus einer alten böhmischen Relation ins Teutsche transferirt“*

„Im Jahr 1611 am Sonn-Abend nach der heyligen Dorothea Fest seind Stände gehaltn wordn in den Prager Schloß bis umb 3 Uhr“ × „und auch auseinander gegangen sind, mit diesn hat sich der Kummer geendet und mit solchn alln diesen der Schluß sich gemachet“

Edici pořídil z blíže neurčeného rukopisu RIEGGER, Joseph Anton von. *Archiv der Geschichte und Statistik, insbesondere von Böhmen. Teil 2*, Dresden 1793, s. 491–497, č. XXVI. Text se dochoval též v rukopisech Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 134–143 (RICHTEROVÁ, č. 33) a Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. AM IX 76/13 (RYBA, č. 3103).

(e) 137–204 [Verzeichnisse deren, die in den Jahren 1621–1626 in Böhmen, Mähren und Nieder-Österreich des Aufstands gegen Ferdinand II. wegen beklagt, verurteilt oder absolviert worden sind]

(137–144) „*Nomina commissariorum, qui a Sua Majestate Imperiali denominati ad condemnandos rebelles in regno Bohemiae ... (pag. 138) Nomina condemnatorum ... (pag. 141) Nomina fugitivorum, qui a Carolo principe de Lichtenstein, locumtenente plenario regni Bohemiae, utpote rebellionis Boemicae coriphei et capita citati sunt ... Consignatio eorum, qui jam mortui condemnati et bona eorum confiscata ... (pag. 142) Nomina rebellium Moravorum Brunae condemnatorum anno 1621 ... (pag. 143) Nomina nobilium Inferioris Austriae, qui a Sua Majestate utpote contumaces et fugitivi pro hostibus caesaris et patriae declarati*“

(144–147) [Zusätze 1618–1626]

„*Wilhelm Popel von Lobkowitz entschuldiget sich*“ × „*und vor der Weißenberger Victori, ohne dem nicht verlohren gangen*“

(147–204) „*Die dergestalt verurtheilte und begnadete oder theils (wie wohl sehr wenig) absolvirte Persohnen werden in nachfolgender alphabetischen Consignation zu ersehen sein*“

Tytěž texty v rukopisech Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 145–218 (RICHTEROVÁ, č. 33); Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DG III 43, pp. 92–131 (RYBA, č. 1644); Křivoklát, Fürstenberská knihovna, sign. I a 14, ff. 71r–103v (PRAŽÁK, č. 14).

(f) 204–230 „*Des weltberuffenen kayserlichen Generalissimi Hertzogen von Friedland oder Wallenstein und seiner wieder Ihro Kayserlichen Mayestät Ferdinandum 2-um mit conspirirten Adhoerentn anno 1634 erfolgter Untergang*“

„*Wie hoch der weltberuffene kayserliche Generalissimus Hertzog von Friedland oder Wallenstein von Ihro Kayserlichen Mayestät Ferdinandum 2-um erhoben wordn*“ × „*wie auch die Chartauß bey Gitshin erbauet und fundiret*“

Srv. ZÍBRT. BČH V, č. 13112–13114. Text se dochoval v rukopisech Praha, NK ČR, sign. XVI F 32, ff. 32r–47v, XIX A 35, pp. 219–245 (RICHTEROVÁ, č. 33); Praha, KNM, sign. VI E 45, ff. 49r–69r, VI F 59, ff. 44r–55r, VII B 8, ff. 118r–133v (BARTOŠ, č. 1986, 2052, 2110); Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DG III 43, pp. 131–154 (RYBA, č. 1644); Křivoklát, Fürstenberská knihovna, sign. II b 3/5, ff. 574r–596r (PRAŽÁK, č. 174).

(g) 230–236   *„Libro intitulado La dona fantididica [!] sopra le prosperità dell' augustissima casa d' Austria e della depressione de suoi nemici dell' anno 1700 sin [!] al fine de mondo. Inghelstat anno 1704. Quale contiene 282 capituli avendo solamente potuto descrivere li sequenti principiando dell' anno 1730“*

Dílčí opis tisku, jehož titul zní správně *La donna fatidica*, vydaného v Ingolstadt roku 1704. Byla opsána čtyřverší č. 130–200 na pp. 28–42, přičemž k jednotlivým čtyřverším jsou přiřazeny letopočty 1730–1800. Tyž text se nachází v rukopisech Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 246–253 (RICHTEROVÁ, č. 33) a Praha, KNM, sign. VII B 8, ff. 134r–137v (BARTOŠ, č. 2110).

(h) 236–344   [Joseph Michael Joachim Hron:] *„Beschreibung des Kriegs in Königreich Böhemb und Einahmb der Haupt-Stadt Prag und was darinnen von 1741 bis 1742 durch die alle Welt verderbende Franzosen passiret ist“*

„Obschon diese Historie in unterschiedlichen Bücher, Tractatn und Schrifftn von gelehrtn Federn tractirt und an Tag gegeben wordn, so habe ich [Joseph] M[ichael] J[Joachim] H[ron] die gantze Belagerung und Besetzungszeit des Feündes in dieser Stadt“ x „die Prager Städte ausblünden, anzünden und alles darinn niderhaun zu lassn“

Autorem je Josef Michael Jáchym Hron (asi 1676 – post 1755), který působil v letech 1704–1754 ve službách českého místodržitelství a pozdějšího gubernia jako viceregistrátor a poté registrátor vojenské expedice. V letech 1754–1755 byl již penzionovaný Hron vyšetřován kvůli rozprodeji archiválií starého místodržitelství a odsouzen k suspenzi a ročnímu vězení, císařovna jej však na žádost jeho sedmi dětí omilostnila – srv. KOLLMANN, Josef. *Dějiny ústředního archivu českého státu*, Praha 1992 (zejména s. 143–144, 161) a ROUBÍK, František. K vývoji zemské správy v Čechách v letech 1749–1790. *Sborník archivních prací*, 1969, 19, s. 60–61. V rozporu s nadepsaným titulem Hron vylíčil i pruskou okupaci Prahy v roce 1744. Text ilustrují perokresby na pp. 251–252 nepoškozená skleněná láhev s čistým prústřelem, na pag. 260 bochník chleba. Tyž text se nachází v rukopise Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 254–358 (RICHTEROVÁ, č. 33).

(i) 344–503   Johann Norbert Zatočil von Löwenbrugk: *„Beschreibung des schweedischen General Königsmarck Einfall und Blinderung der königlichen Kleineren, dann hierauf erfolgte Belagerung der königlichen Alt- und Neuen Stadt Prag Jahr- und Tags-Schriff. Das ist die gründlich-wahrhaftig und völlige Beschreibung der königlichen Alt- und Neun Stadt Prag, wie diese beide Städte im 1648 Jahr durch 15 Wochen lang bey Tag und Nacht von denn Schweedeen belagert und mit diesen Feünd durch obbenante 15-wochentliche Zeit befasstet gewesen. Auf Unkostn des Joan Norbert Zatočil von Löwenburg, Burgern und der Zeit Cantzlern der königlichen Altn Stadt Prag, in den Druck gegeben. Mit Bewilligung der Obrigkeit an das Liecht gebracht“*

Měšťan a kancléř Starého Města pražského Jan Norbert Zatočil z Löwenbrugku (1630–1691) vydal česky své vzpomínky na obranu Prahy před Švédy v roce 1648, které se účastnil jako člen studentské legie, poprvé v roce 1685, podruhé vyšlo dílo roku 1703 – srv. KNIHOPIS, č. 17159–17160 a; ZÍBRT. BČH V, 15810. Tištěné vydání německého překladu se nepodařilo zjistit. Náš rukopis

obsahuje kresby pořízené pravděpodobně podle rytin ilustrujících český tisk; na pp. 385, 408 a 421 zbraně, pag. 460 poprsí jezuity Jiřího Plachého. Týž text se nachází v rukopise Praha, NK ČR, sign. XIX A 35, pp. 359–504 (RICHTEROVÁ, č. 33) a v rukopise, který byl dražen roku 2013 ve Stockholmu – viz <http://auktionsverket.se/auction/rare-books/2013-10-01/6514-on-praha-1648/>.

(j) 504–583 [Joseph Michael Joachim Hron: Beschreibung der königlichen Statthaltereı im Königreich Böhheimb]

„Ihro Römische Kayserliche und Königliche Mayestät Rudolphus 2-us aller seeligster Gedächtnus hat die königliche Statthaltereı im Königreich Böhheimb am Mittwoch nach s. Georgii anno 1577 allergnädigst auf beständig resolviret“ × „der Secretarius nahm 2/3, der Registrator zugleich Expeditör aber das dritte Drithl“

Spis věnovaný personáliím českého místodržitelství dokončil výše zmíněný registrátor vojenské expedice Josef Michael Jáchym Hron v roce 1749, další redakce pochází z roku 1751. Obě redakce jsou dochovány v rukopisech Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DF II 5, DS I 19 (RYBA, č. 1248, 2640).

č. 17

XXIII C 15

MS 72

XVIII (post 1709/ante 1755), Čechy, papír, I + 730 ff., 332 × 210 mm, vazba dobová: 345 × 216 mm, česky, německy, latinsky

Konvolut rukopisů a tisků (ff. 72–81). – Za ff. 232, 321, 330, 459 vyříznuto po 1 asi prázdném listu. Za fol. 626 vyříznuty 3 popsané listy. Fol. 134 zcela uvolněno. – **Foliace** moderní, tužková. Původně pouze očíslovány dokumenty 1–76. – Ff. I–16, 21, 25v, 46v–47v, 65, 71v, 81v, 87v, 107v, 116v, 138v, 148v, 149v, 154v, 158v–160v, 173–174, 188, 194v, 217v–218v, 232, 244v–245v, 250v–252v, 282v–283v, 291, 297v, 304v–305v, 321, 330v, 335v, 345, 352v–353v, 355, 371, 377, 387, 389, 395, 406–407, 431, 439, 449v, 458–459, 466v, 477v–478v, 482, 502v, 509–510, 519v–520v, 536, 543v–544v, 560v, 569v, 575v, 583, 589v, 595v, 603v, 634v, 648v, 668v, 669v, 680, 694v, 706v–730v prázdná.

Písmo: větší počet písařských rukou; hlavní ruka A, písař s iniciálami I. F. S. = ff. 17r–46r, 56r–71r, 143r–148r, 161r–164v, 169r–172v, 203r–217r, 264r–297r, 322r–330r, 336r–344v, 354r–v, 364r–370v, 378r–394v, 479r–481v, 521r–535v, 570r–575r, 584r–595r, 627r–648r, 689r–694r. – **Vazba** kožená, slepotisková. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní, orámovány raženými linkami. Na hřbetu vystupují 4 dvojité vazy ohraničené linkami s trojúhelníkovými výběhy na deskách. Nezdobená ořízka, lehce vhloubená. Useň na mnoha místech odřena, v kloubech popraskána, v patě a při hranách odtržena či odchlípena. Zadní deska lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolním mezivazí poškozený papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. IIII“. Na fol. 1r tužkou sign. PLK „MS 72“. Na předním příděti tužkou platná signatura a pomocná trezorová sign. „Cim J 275“.

Sestavovatel sbírky s iniciálami I. F. S. pořídil též rukopisy XXIII D 36 a XXIII D 55 (č. 62, 81). Do czerninské knihovny se tyto rukopisy dostaly neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (H. S. 2. N. 17), PLK Czerniniana (MS 72), PLK 1842 (MS 72, cena 1 zlatý)

[Sbírka cechovních artikulí pražských cechů z let 1509–1709]

Jde o největší známou sbírku cechovních artikulí na našem území, která obsahuje celkem 81 artikulí – až na tři výjimky – pražských cechů. Konvolutní sborník opisů a tisků sestavil a opatřil rejstříky jeho hlavní pisarš s iniciálami I. F. S. někdy mezi lety 1709 a 1755. Mezní data pro vznik rukopisu představují datum nejmladšího zařazeného dokumentu a datum sepsání katalogu czerninské knihovny, v němž je rukopis poprvé podchycen. Rukopis vytěžil SMRŽ, Jiří. *Cechy pražských měst od jejich počátků až do zrušení cechovního zřízení*. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Katedra PVH a archivního studia, Praha 2018 (o rkp. s. 28).

(17r–20v)   *„Consignati všech od jejich římskejch císařskejch a králův českých milostí též od slavnejch magistrátův v královskejch městech pražskejch se vynacházejících řemeslníkův a obchodníkův nejmilostivější nadání a privilegia, též respective jim ustanovených articulech a nadání, od I. F. S. sepsané a spořádané“*

(22r–25r)   *„Consignation dern Zunfft- und Handwercks-articuln teutsch verfaßet“*

(26r–46r)   *„Plavecký pořádek“*

Cech plavců, Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Vídeň 1. 2. 1649, česky. Srv. HOLEC, František. Cech plavců na Novém Městě pražském. *Pražský sborník historický*, 2003, 32, s. 211–218; SMRŽ J. *Cechy pražských měst*, s. 250–252.

(48r–55v)   *„Abschrift Gärtner Privilegien“*

Cech zahradníků okrasných zahrad, Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Vídeň 1. 8. 1679, německy, notářsky ověřený opis Praha 12. 8. 1684. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 346–348.

(56r–64v)   *„Sítařský cech“*

Cech sítařů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 24. 3. 1596, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 286–287.

(66r–71r)   *„Landkutscher“*

Cech kočích, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 17. 12. 1576, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 151–153.

(72r–81r) TISKY

Cech pastýřů (ovčáků), Praha-Staré Město, (72r–73r) cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Vídeň 17. II. 1704, česky, (74r–81r) cechovní privilegium vydané Josefem I., Vídeň 15. 7. 1709, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 235–237.

(82r–87r) „*Newer-, Segen- [und] Zeugschmid*“

Cech nástrojářů, pilarů a nebozezářů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 2. 12. 1614, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 223–225, 245.

(88r–97v) „*Schleiffer- und Tuchschererzunft*“

Cech brusičů a postřihačů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 17. 10. 1670, německy, notářské ověření opisu Praha 13. 10. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 104–107, 255–257.

(98r–107r) „*Schneider Zunft der königlichen Kleinern Stadt Prag*“

Cech krejčích, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., 15. 9. 1680, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 181–187.

(108r–116r) „*Kauffmanschaft*“

Cech kupců a obchodníků, Praha-Staré Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Vídeň 18. 7. 1671, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 192–194, 228–229.

(117r–138r) „*Schlosser, Uhrmacher, Büchsenmacher, Sporer und Windenmacher*“

Cech zámečníků, ostružníků, heverářů, hodinářů a ručnickářů, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Praha 1. 10. 1652, německy, ověření opisu Praha 4. 10. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 117–121, 230–231, 269–271, 348–351.

(139r–142v) „*Schwertfeger*“

Cech mečířů, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Vladislavem Jagellonským, Praha 25. 6. 1509, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 207–210.

(143r–148r) „*Krejčí novoměští [původně: staroměští]*“

Cech krejčích, Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha 28. 9. 1580, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 181–187.

(149r–154r)

Cech krejčích, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha 28. 9. 1580, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 181–187.

(155r–158r)   **„Jircháři“**

Cech jirchářů, barvířů kůží a zámišníků, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 30. 6. nebo 4. 7. 1603, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 93–95, 133–135, 351–352.

(161r–164v)   **„Pasířské řemeslo“**

Cech pasířů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 16. 8. 1586, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 233–235.

(165r–168v)

Cech ševců, Česká Lípa, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Ebersdorf 20. 8. 1654, německy.

(169r–172v)   **„Řemeslo luožkařské, id est Büchßenschüffter Zunfft“**

Cech pažbařů, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Vídeň 16. 5. 1582, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 237–238.

(175r–187v)   **„Mýdlaři a svíčníkáři všech tří měst praských“**

Cech mýdlařů a svíčkařů, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Řezno 21. 2. 1653, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 218–220, 309–310.

(189r–194r)   **„Soustružníci“**

Cech soustružníků, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 18. 3. 1599, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 299–301.

(195r–202v) „*Der Beutler, Handschuch– und Wätschermacher in der königlichen Hauptresidenz Statt Wienn vor einigt undt von neuen zusammen getragten Handtwercks Ordnung*“

Cech měšečníků, rukavičkářů a váčkařů, Vídeň, cechovní artikule, s. a., německy.

(203r–217r) „*Mlynáři*“

Cech mlynářů, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, (203r–205r) cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Vídeň, 22. 10. 1649, česky; (205v–217r) cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 27. 9. 1674, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 214–217.

(219r–231v) „*Goldschmiede Zunfft dern drey Prager Städte*“

Cech zlatníků, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, (219r–228v) cechovní privilegium vydané Ferdinandem I., Praha, 17. 9. 1562, německy; (229r–231v) privilegium vydané Rudolfem II., Praha 1. 7. 1596, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 355–357.

(233r–244r) „*Punčocháři staroměští*“

Cech punčochářů, Praha-Staré Město, cechovní privilegium Ferdinanda II., Vídeň 7. 2. 1629, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 263–266.

(246r–250r)

Cech truhlářů, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha, 21. 9. (? v sobotu den svatého Matouše) 1591, česky, notářské ověření Praha 16. 10. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 331–334.

(253r–263v)

Cech truhlářů, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 24. 7. 1603, česky, notářské ověření Praha 23. 7. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 331–334.

(264r–282r) „*Kožešnický cech*“

Cech kožešníků, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Linec 21. 1. 1681, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 173–177.

(284r–290v) „*Hrnčíři novoměští*“

Cech hrnčírů, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 29. 10. 1612, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 121–124.

(292r–297r)   *„Hrnčíři Menšího Města pražského“*

Cech hrnčírů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Vídeň 16. 5. 1637, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 121–124.

(298r–304r)   *„Schuster Zunfft der königlichen Kleiner Stadt Prag“*

Cech ševců, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Vídeň 26. 12. (pondělí po památce sv. Tomáše apoštola) 1631, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 313–317.

(306r–309v)

Cech ševců, Litoměřice, cechovní artikule vydané cechem ševců na Novém Městě pražském, Praha 2. 7. 1654, česky, kopie ověřena úřadem šestisoudců v Litoměřicích, 11. 6. 1655, pečet.

(312r–320v)   *„Šefcovský [!] cech Starého Města pražského“*

Cech ševců, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Vídeň 28. 3. 1629, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 313–317.

(322r–330r)   *„Uzdářský cech“*

Cech uzdářů a řemenářů, Praha-Staré Město a Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Matyášem II., Praha 25. 10. (sobota po sv. Lukáši ev.) 1617, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 334–336.

(331r–335r)   *„Uzdáři malostranští“*

Cech uzdářů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem I., Praha 2. 9. 1562, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 334–336.

(336r–337r)   *„Kováři“*

Cech kovářů, Praha-Staré Město a Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Maxmiliánem II., Praha 14. 4. 1567, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 167–170.

(337v–344v)

Cech kovářů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 3. 2.

1546, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 167–170.

(346r–352r)   „*Schmide, Wagner undt Schleiffere in der königlichen Kleiner Stadt Prag*“

Cech kovářů, kolářů a brusičů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, 6. 10. 1608, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 104–107, 154–156, 167–170.

(354r–v)   „*Kováři novoměstští*“

Cech kovářů, Praha-Nové Město, konfirmace cechovních artikulí z roku 1546 „*purkmistrem a radou města Prahy*“, Praha 13. 9. 1594, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 167–170.

(356r–363v)   „*Tesaři malostranští*“

Cech tesařů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 18. 8. 1594, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 325–327.

(364r–370v)   „*Tesařský cech*“

Cech tesařů, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 13. 12. 1585, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 325–327.

(372r–376v)

Cech řezníků, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 3. 9. 1653, česky, notářské ověření opisu Praha 16. 8. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 279–284.

(378r–386v)   „*Řezníci*“

Cech řezníků, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Praha 24. 10. 1652, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 279–284.

(388r–388v)   „*Řezníci malostranští*“

Cech řezníků, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 23. 8. 1672, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 279–284.

(390r–394v)   „*Koláři a štelmatci*“

Cech kolářů a kočárníků, Praha-Staré Město, (390r–393v) cechovní privilegium vydané Ferdinandem I., Praha 17. 9. 1562, česky; (393v–394v) vidimus předchozího privilegia vydaný radami Starého a Nového Města pražského, Praha 14. 2. 1572, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 150–151, 154–156.

(396r–405v) „*Chyrgi und Barbirer*“

Cech bradýřů a chirurgů, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Vídeň 28. 2. 1686, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 101–104.

(408r–413v)

Cech výčepníků piva a vína, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 5. 5. 1654, německy; jde o notářsky ověřený opis s přitřetnou sekretní pečetí, Praha 10. 1. 1671. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 342–344.

(414r–430v) „*Neustädter Mahler Gesellschaft und Glaszer Zunfft*“

Cech malířů a sklenářů, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 30. 5. 1669, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 200–206, 290–293.

(432r–438v)

Cech kupců, Praha-Staré Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem I., Vídeň 18. 7. 1671, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 192–194.

(440r–445v) „*Šmejdiři a handlíři staroměstští*“

Cech šmejdiřů a obchodníků, Praha-Staré Město, cechovní artikule vydané staroměstskou radou, Praha 27. 1. 1585, česky, notářské ověření opisu Praha 6. 10. 1688. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 228–229, 317–319.

(446r–449r) „*Tuchscherer Handwerck*“

Cech postřihačů, Praha-Staré Město, cechovní artikule, s. a., německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 255–257.

(450r–457v) „*Sattlere Kleinseithner*“

Cech sedlářů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Vídeň 28. 9. 1628, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 284–286.

(460r–466r) „*Sedláři staro a novoměstští*“

Cech sedlářů, Praha-Staré Město a Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha 21. 12. (?), v úterý den sv. Tomáše apoštola) 1609, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 284–286.

(467r–477r) „*Sailler Zunfft der Kleinern Stadt Prag*“

Cech provazníků, Praha-Malá Strana, cechovní artikule vydané malostranskou radou, Praha 5. 8. 1656, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 259–260.

(479r–481v) „*Koželuzi staroměstí*“

Cech koželuhů, Praha-Staré Město, vidimus staroměstské rady, v němž potvrzuje cechovní privilegium Ferdinanda II. z 6. 1. 1542, Praha 3. 5. 1577, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 170–172.

(483r–494v) „*Koželuzi novoměstí*“

Cech koželuhů, Praha-Nové Město, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Ebersdorf 10. 9. 1649, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 170–172.

(495r–502r) „*Rothgärber der Kleinern Stadt Prag*“

Cech koželuhů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule vydané malostranskou radou, Praha 18. 2. 1666, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 170–172.

(503r–508r) „*Weiszgärber und Sämischemacher in der Alten Stadt Prag*“

Cech jirchářů a zámišníků, Praha-Staré Město, cechovní privilegium vydané Ferdinandem III., Vídeň 26. 11. 1650, německy, notářské ověření Vídeň 2. 12. 1650. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 133–135, 351–352.

(511r–519r) „*Bečváři staroměstí*“

Cech bečvářů, Praha-Staré Město, (511r–517v) cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Praha 17. 9. 1562, česky; (518r–519r) cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha 7. 7. 1579, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 97–100.

(521r–535v) „*Bečváři novoměstí*“

Cech bečvářů, Praha-Nové Město, cechovní artikule vydané novoměstskou radou, Praha 30. 5. 1669, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 97–100.

(537r–543r)   *„Bečváři“*

Cech bečvářů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule vydané malostranskou radou, 29. I. 1641, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 97–100.

(545r–560r)   *„Kampelmacher Zunfft der königlichen Alten Stadt Prag“*

Cech hřebenařů, Praha-Staré Město, cechovní artikule vydané staroměstskou radou, Praha 9. 3. 1676, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 124–126.

(561r–569r)   *„Hütter Zunfft der Stadt Prag“*

Cech kloboučníků, Praha-Malá Strana, cechovní artikule vydané malostranskou radou, Praha 6. 4. 1666, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 144–146.

(570r–575r)   *„Glaser Zunfft der königlichen Kleiner Stadt Prag“*

Cech sklenářů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule vydané malostranskou radou, Praha II. 8. 1629, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 290–293.

(576r–582v)   *„Zedníci a kameníci novoměstí“*

Cech kameníků a zedníků, Praha-Nové Město, cechovní artikule vydané novoměstskou radou, Praha 13. 12. (? , v sobotu den památný svaté Lucie [a] Otýlie) 1586, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 136–139, 353–354.

(584r–589r)   *„Maurer und Steinmetzer der Kleinern Stadt Prag“*

Cech kameníků a zedníků, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 24. 10. 1644, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 136–139, 353–354.

(590r–595r)   *„Zedníci a kameníci“*

Cech kameníků a zedníků, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené staroměstskou, novoměstskou a malostranskou radou, Praha 18. I. 1546, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 136–139, 353–354.

(596r–603r)

Cech pekařů a perníkářů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 14. 4. 1642, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 238–242, 243–245.

(604r–621v) *„Mahler und Glaser“*

Cech malířů a sklenářů, Praha-Staré Město a Praha-Malá Strana, (604r–607v) cechovní privilegium vydané Rudolfem II., Praha 29. 4. 1595, německy; (608v–621v) cechovní artikule potvrzené staroměstskou a malostranskou radou, Praha 19. 10. 1598, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 200–206, 290–293.

(622r–626v) *„Meszerschmiede“*

Cech nožířů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 12. 8. 1688, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 225–228.

(627r–634r) *„Pekaři a perníkáři“*

Cech pekařů a perníkářů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 9. 8. 1672, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 238–242, 243–245.

(635r–648r) *„Kupferschmiede“*

Cech kotlářů, Praha-Staré Město, Praha-Nové Město a Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Leopoldem II., Bratislava 20. 10. 1659, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 165–167.

(649r–658v) *„Schloszer und Sporer der Kleinern Stadt Prag“*

Cech zámečníků, ostružníků, ručnickářů, hodinářů a heverářů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Praha 2. 6. 1628, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 117–121, 230–231, 269–271, 348–351.

(659r–668r) *„Tischlere der königlichen Kleinern Stadt Prag“*

Cech truhlářů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem II., Vídeň 28. 9. 1628, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 331–334.

(669r–679v) *„Privilegia deren Schlosser undt Sporer etc. der königlichen Kleineren Stadt Prag“*

Cech zámečníků, ostružníků, ručnickářů, hodinářů a heverářů, Praha-Malá Strana, cechovní privilegium vydané Ferdinandem I., Praha 24. 8. 1562, česky, kopie ověřená 24. 11. 1707 v kanceláři pražského apelačního soudu a opatřená sekretní pečetí německého registrátora. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 117–121, 230–231, 269–271, 348–351.

(681r–688v) „Zámečníkův, ručníkářův též hodinářův novoměstskéjch privilegia“

Cech zámečníků, ostružníků, ručníkářů a hodinářů, Praha-Nové Město, cechovní artikule potvrzené novoměstskou radou, Praha 13. 3. 1612, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 118–121, 230–231, 269–271, 348–351.

(689r–694r) „Buchhändler, Buchbindere“

Cech knihařů, Praha-Staré Město, cechovní artikule potvrzené staroměstskou radou, Praha 30. 3. 1596, česky. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 147–149.

(695r–706r) „Buchbinder Zunfft der Kleinern Stadt Prag“

Cech knihařů, Praha-Malá Strana, cechovní artikule potvrzené malostranskou radou, Praha 3. 6. 1670, německy. Srv. SMRŽ, J. *Cechy pražských měst*, s. 147–149.

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 380, č. 75. – URBÁNKOVÁ. Přírůstky rukopisného oddělení, s. 58. – BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 200. – SMRŽ, Jiří. *Řemeslnická a živnostenská bratrstva a cechy v pražských městech od pozdního středověku do konce cechovního zřízení*. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Katedra PVH a archivního studia, Praha 2016, s. 23.

č. 18

XXIII C 62

MS 79

XVIII (post 1711/ante 1780), Čechy, papír, 68 ff., 329 × 211 mm, vazba dobová: 338 × 218 mm, česky, německy

Filigrány: 1) mužská postava s mitrou a pláštěm držící patriarchální kříž, které u nohou sedí medvěd (dobře dochováno na fol. 32); 2) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy (dobře dochováno na fol. 65). – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 31v–33v, 34v, 62–68 prázdná.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Bílý hřbet, v jehož horní části torzovitě dochovaný inkoustem psaný titul „Re /// | ste /// | ordi ///“. Hřbet popraskán, čímž odkryty zlomky jazykově německého tisku. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 4“. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „R. III. 1“.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 79, cum elencho), PLK 1842 (MS 79, cena 8 krejcarů)

(a) 2r–31v   „Její Milosti ovdovělé římské císařovny, též uherské a české královny Eleonory Magdaleny Terezie jakožto tehdejší svého přátelsky nejmilejšího pana syna, nejjasnějšího a velikomocného knížete a pána Karla Třetího, krále španělského, uherského a českého, dědičných království, knížetství a zemí nejvyšší vladařky, quoad modum procedendi & taxandi vnově založená ordinací in specie pro Carolo-Ferdinandæiský akademický, též i spolu také pro magistráty královského Starýho, Nového a Menšího Města pražského. Anno Domini MDCCXI“

(b) 34r–61v   „Der verwittibten römischen Kayserin, auch zu Hungarn und Böhaimb Königlichen Mayestät Eleonora Magdalena Theresia als dermahligen Ihro Mayestät dero freundlich geliebtesten Herren Sohns, des durchleuchtigst-großmächtigsten Fürsten, Herrn Caroli des Dritten, Königs in Hispanien, Hungarn und Böhaimb, dero Erbkönigreichen, Fürstenthumben und Landen allerhöchsten Regentin, quoad modum procedendi & taxandi neu verfas[s]te Gerichts-Ordnung in specie für den Carolo-Ferdinandæisch-accademischen, wie auch zugleich für die Magistraten der königlichen Alten, Neu- und Kleinern Stadt Prag. Anno Domini MDCCXI“

Opis českého a německého znění soudního a taxovního řádu pro pražská města a univerzitu, který vydala jménem svého syna císaře Karla VI. roku 1711 císařovna Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská. Další opis eviduje ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *Soupis rukopisů chovaných v Archivu král. hlav. města Prahy. Část I.*, Praha 1907, s. 34, č. 18.

č. 19

XXIII C 63/1-2

MS 86

Svazek I:

1712–1740, Čechy (Šopka u Mělníka), papír, VI + 231 (recte 260) pp., 311 × 199 mm, vazba dobová: 313 × 198 mm, latinsky, německy

Filigrán papírný **Mimoň**: kruhová značka, ve středním kruhu písmeno N, v opise NIEMES (dobře dochováno na pp. 35–36) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 454, tab. CLV, č. 2. – **Paginace** původní. Chyby: pag 50 bis, 173 bis, 174 bis, 181 bis, 182 bis. Od pag. 196 změna paginace ve foliaci, tedy recte pp. 196 bis–219 bis. Vloženy 2 listy, pp. III–IV a V–VI. – Pp. II, IV, 29, 33–67, 75–79, 90–92, 114–115, 119, 140–161, 173 bis, 174 bis–191, 196 bis, 218 bis–223, 226–231 prázdné. – Knižní blok v dolní části silně poškozen hmyzem. Listy pp. III–VI zcela uvolněny.

Písmo: větší počet písařských rukou. – **Vazba** polopergamenová. Tuhé desky, spleené z makulatury, potaženy šedohnědým papírem. Na hřbetu použit zlomek pergamenového dvojlistu z latinského liturgického rukopisu snad XIV. století; písmo z větší část setřeno. V horní polovině přední desky papírový štítek s inkoustovým titulem „LIBER MEMO- | RABILIUM.“. Vazba v dolní části silně poškozena hmyzem. Hřbet z větší části stržen. Papírový potah zašpiněn a potrhán, v pravém dolním rohu přední desky zcela stržen, což odhalilo výztuž v podobě dobového latinského listu. – **Provenience**: V horním okraji předního předešlého zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 86“ a platná signatura.

Svazek II:

1740–1790, Čechy (Šopka u Mělníka), papír, 110 ff. (IV + pp. 221–436), 335 × 213 mm, vazba dobová: 335 × 215 mm, latinsky, německy

Dvoučlenný **filigrán**: oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy × písmena S T. – Původní **paginace** (pp. 221–365), navazující na první svazek, dopočítána při katalogizaci. – Pp. I–II, IV, 365–436 prázdné. – Knižní blok v dolní části silně poškozen hmyzem. Listy pp. 319–322 vyříznuty a vloženy.

Písmo: větší počet písařských rukou. Na pag. 269 podpis převora Cosmase Wendla († 1772). – **Vazba** polopergamenová. Tuhé desky slepeny z makulatury, přední potažena šedohnědým papírem, na zadní tragantový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). V horní polovině přední desky papírový štítek s inkoustovým titulem „LIBER II^{dus} MEMORABILIMUM | Conventus Schopkensis ad S. Laurentium | Anno 1740 erectus“. Vazba poškozena hmyzem, především v dolní části přední desky. Hřbet stržen, v horní a dolní části opraven plátěnou záplatou. Papírový potah zašpiněn, odřen a potrhán, v pravém dolním rohu přední desky zcela stržen, což odhalilo výztuž v podobě několika listů německého tisku. Knižní blok zčásti uvolněn. – Mezi pp. 244 a 245 vevázány tištěné dokumenty vztahující se k válkám o rakouské dědictví: 1) kolorovaná rytina s karikaturou uherského pěšáka (*Ein Tolpatsch mit allem seinem Gewehr und gewöhnlicher Kost*, Mart. Engelbrecht excud. A. V.), 2) patent Karla VII., císaře římského a bavorského kurfiřta, slibující poddaným v Českém království, kteří se chopí zbraní k vyhnání nepřitele, propuštění z poddanství a osvobození od daní na tři roky (Frankfurt 5. 7. 1742, české a německé znění) – srv. KULÍŘOVÁ, Květa – SANDER, Rudolf. *Patenty. Katalog sbírky patentů Státního ústředního archivu v Praze*, Praha 1956, s. 116, č. 1193. Na pag. 244 vynecháno prázdné místo pro nerealizované kresby pandura a polského hulána. Vloženo breve Benedikta XIV. určené misionářům z řádu obutých augustiniánů, Řím 27. 11. 1750. – **Provenience**: V horní části přední desky zčásti setřená sign. (?) „N /// 42“. V horním okraji předního předeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 86“ a platná signatura.

Oba svazky pocházejí z kláštera obutých augustiniánů v Šopce (Pšovce) u Mělníka, který byl zrušen 27. 6. 1789. Později se pravděpodobně dostaly do majetku Marie Ludmilky kněžny z Lobkowitz, rozené Czerninové z Chudenic († 20. 6. 1790), dědičky mělnického panství, která ještě roku 1789 koupila celý klášterní areál.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 86), PLK 1842 (MS 86, cena 12 krejcarů)

[Pamětní kniha konventu obutých augustiniánů u kostela sv. Vavřince v Šopce (Pšovce) u Mělníka]

Svazek I:

„*Memorabilia, quae hoc et praeterito saeculo acciderunt ac de venerabilium patrum consilio acta fuerunt, in conventu Schopkensi s. Laurentii martyris Ordinis Fratrum Eremitarum S. P. Augustini conscripta anno 1712*“

„De origine, privilegiis, vastatione, litibus, fabrica, successione priorum ad nostra usque tempora in conventu Schopkensi s. Laurentii martyris. Hoc monasterium divi Laurentii martyris infra regiam dotalem civitatem Melnik Bschoukae in Bohemia 4 a Praga milliaribus situm“ × „die 3. et 4. Maji totam tellarem nivibus conspersit denuo“

Na pag. III poznámky o událostech z let 1700–1701. Na pp. 120–139 byl zapsán urbář z roku 1717 pod titulem „*Urbarium conventus s. Laurentii martyris Schopkae in Boemia Ordinis Eremitarum S. P. Augustini*“. Na pp. 224–225 poznamenán obsah svazku „*Index insertorum in hunc librum memorabilium*“.

Svazek II:

„*Continuatio memorabilium conventus Schopkensis ad s. Laurentium, levitam et martyrem, ab anno qVo Coronata trias Vrbe orbeqVe fata satIs DesoLata LVgente pontIfeX, IMperator, RVssIae honos. CLeMens XII, CaroLVs seXtVs, Anna CzarIana aCerbIs fatIs ConCesserVnt*“

„*Annus 1740. Hoc anno in comitiis provincialibus constitutus prior hujus conventus admodum reverendus, religiosus ac venerabilis pater Prosper Weirich. Eodem anno 8. Julii post meridiem hora 7 exorta est magna tempestas, quae magnam causavit inundationem aquae, ut altera die mane ingens ad nostrum braxinium*“ × „*Anno 1790. Lecturis salutem! Benevole lector! Quae consignata fuere in 1mo et 2do libro memorabilium conventus ... Huic de mortuo in thronum et regem Boemiae successit Leopoldus, frater illius*“

Pamětní knihu kláštera obutých augustiniánů v Šopce (Pšovce) u Mělníka založil roku 1712 převor Benignus Sichrovský (1675–1737). První svazek byl veden v letech 1712–1740. Druhý svazek zachycuje události od roku 1740 až do zrušení kláštera v roce 1789. Poslední pisatel, jemuž vděčíme za zprávy z let 1784–1789, připojil ještě zápis o úmrtí císaře Josefa II. († 20. 2. 1790). Tímto pisatelem by mohl být poslední převor a poté farář Blažej Marek († 1791), který zůstal ve zrušeném klášteře. Z našeho rukopisu vychází ZAHRADNÍK, Pavel. Dějiny kláštera obutých augustiniánů v Pšovce u Mělníka, in: *Mělník – Pšovka. Sborník vydaný při příležitosti znovuvysvěcení kostela sv. Vavřince v Mělníku – Pšovce obnoveného po povodni roku 2002*. Ed. Renata ŠPAČKOVÁ, Mělník 2004, s. 7–35 (zejména s. 23–35).

Další literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 207.

č. 20

XXIII C 66/I–2

MS 179

Svazek I:

XVIII in. (post 1704/ante 1721), Slezsko (Vratislav?), papír, III + 403 ff., 333 × 217 mm, vazba mladší (XIX. stol.): 345 × 223 mm, latinsky, německy

Filigrán papírny Wrocław: městský znak (dobře dochováno na fol. 399). Týž filigrán ve svazku II. – Foliace původní. – Živá záhlaví. – Ff. I, 178v, 399–403 prázdná.

(29v–48v)	„Titulus III. De jure personarum“
(48v–52r)	„Titulus IV. De ingenuis“
(52r–53v)	„Titulus V. De libertinis“
(53v–54v)	„Titulus VI. Quibus ex causis manumittere non licet“
(54v–55v)	„Titulus VII. De lege Fusia Caninia tollenda“
(56r–62v)	„Titulus VIII. De his qui sui vel alieni juris sunt“
(62v–72v)	„Titulus IX. De patria potestate“
(72v–117v)	„Titulus X. De nuptiis“
(117v–124v)	„Titulus XI. De adoptione“
(124v–127v)	„Titulus XII. Quibus modis jus patriae potestatis solvitur“
(127v–135v)	„Titulus XIII. De titulis [recte: tutelis]“
(135v–138v)	„Titulus XIV. Qui testamento tutores dari possint“
(139r–143v)	„Titulus XV. De legitima agnatorum tutela“
(143v–146v)	„Titulus XVI. De capitis deminutione“
(146v–147r)	„Titulus XVII. De legitima patronorum tutela“
(147r–v)	„Titulus XVIII. De legitima parentum tutela“
(147v)	„Titulus XIX. De fiduciaria tutela“
(147v–150v)	„Titulus XX. De Attiliano tutore et eo qui ex lege Julia et Titia datur“
(151r–154r)	„Titulus XXI. De auctoritate tutorum“
(154r–162r)	„Titulus XXII. Quibus modis tutela finitur“
(162r–166v)	„Titulus XXIII. De curatoribus“

(167r–169v) „Titulus XXIV. De satisfactione tutorum vel curatorum“

(169v–174v) „Titulus XXV. De excusationibus tutorum et curatorum“

(175r–178r) „Titulus XXVI. De suspectis tutoribus et curatoribus“

„Finis libri I. O[mnia] A[d] M[aiorem] D[ei] Gl[oriam] et B[eatae] M[ariae] V[irginis] s[cripsit?] L. C. Honl [?]“

(179r–398) „Liber II.“

(179r–216r) „Titulus I. De rerum divisione“

(216v–221v) „Titulus II. De rebus corporalibus et incorporalibus“

(221v–233r) „Titulus III. De servitutibus praediorum“

(233r–240v) „Titulus IV. De usufructu“

(240v–243r) „Titulus V. De usu et habitatione“

(243r–252r) „Titulus VI. De usucapionibus et longi temporis praescriptionibus“

(252r–262v) „Titulus VII. De donationibus“

(262v–271r) „Titulus VIII. Quibus alienare licet vel non“

(271r–273v) „Titulus IX. Per quas personas cuique acquiritur“

(273v–291r) „Titulus X. De testamentis ordinandis“

(291r–295r) „Titulus XI. De militari testamento“

(295r–298v) „Titulus XII. Quibus non est permissum facere testamenta“

(298v–306v) „Titulus XIII. De exhaereditatione liberorum“

(306v–315r) „Titulus XIV. De haeredibus instituendis“

(315r–320r) „Titulus XV. De vulgari substitutione“

(320r–328v)	„Titulus XVI. De pupillari substitutione“
(329r–338r)	„Titulus XVII. Quibus modis testamenta infirmentur“
(338r–349v)	„Titulus XVIII. De inofficioso testamento“
(349v–358v)	„Titulus XIX. De haeredum qualitate et differentia“
(358v–375v)	„Titulus XX. De legatis“
(375v–377v)	„Titulus XXI. De legatorum ademptione“
(377v–382r)	„Titulus XXII. De lege falcidia“
(382r–391r)	„Titulus XXIII. De fideicommissariis haereditatibus et ad senatum Trebellianum“
(391r–392r)	„Titulus XXIV. De singulis rebus per fideicommissum relictis“
(392r–398v)	„Titulus XXV. De codicillis“
Svazek II:	
(1r–268r)	„Liber III.“
(1r–58v)	„De haereditatibus quae ab intestato deferuntur“
(58v–66r)	„Titulus XIV. De obligationibus“
(66r–111r)	„Titulus XV. Quibus modis re contrahitur obligatio“
(111r–118r)	„Titulus XVI. De verborum obligationibus“
(118v–122v)	„Titulus XVII. De duobus reis stipulandi et promittendi“
(122v)	„Titulus XVIII. De stipulatione servorum“
(122v–123v)	„Titulus XIX. De divisione stipulationum“
(123v–131v)	„Titulus XX. De inutilibus stipulationibus“
(131v–149v)	„Titulus XXI. De fidejussoribus“

(149v–158v)	„Titulus XXII. De litterarum obligatione“
(158v–160v)	„Titulus XXIII. De obligationibus ex consensu“
(160v–190v)	„Titulus XXIV. De emptione et venditione“
(191r–215v)	„Titulus XXV. De locatione et conductione“
(215v–225r)	„Titulus XXVI. De societate“
(225v–242v)	„Titulus XXVII. De mandato“
(242v–254v)	„Titulus XXVIII. De obligationibus quae ex quasi-contractu nascuntur“
(254v)	„Titulus XXIX. Per quas personas nobis obligatio acquiritur“
(254v–268r)	„Titulus XXX. Quibus modis tollitur obligatio“
(269r–416v)	„ Liber IV. “
(269r–283v)	„Titulus I ^{mus} . De obligationibus quae ex delicto nascuntur“
(283v–286r)	„Titulus II. De vi bonorum raptorum“
(286r–296r)	„Titulus III. Ad legem Aquiliam“
(296r–308v)	„Titulus IV. De injuriis“
(308v–313r)	„Titulus V. De obligationibus quae ex quasi-delicto nascuntur“
(313r–324v)	„Titulus VI. De actionibus“
(324v–329v) dicitur“	„Titulus VII. Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse
(329v–331v)	„Titulus VIII. De noxalibus actionibus“
(331v–337r)	„Titulus IX. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur“
(337r–344v)	„Titulus X. De iis per quos agere possumus“

(344v–353v)	„Titulus XI. De satisfactionibus“
(353v–355v)	„Titulus XII. De perpetuis et temporalibus actionibus“
(355v–360v)	„Titulus XIII. De exceptionibus“
(360v–364r)	„Titulus XIV. De replicationibus“
(364r–376r)	„Titulus XV. De interdictis“
(376r–387v)	„Titulus XVI. De poena temere litigantium“
(387v–394r)	„Titulus XVII. De officio iudicis“
(394r–416v)	„Titulus XVIII. De publicis judiciis“

č. 21

XXIII C 67

MS 182

XVIII¹ (post 1706/ante 1743), Německo (Sasko, Halle?), papír, 214 ff., 337 × 206 mm, vazba dobová: 345 × 215 mm, latinsky, německy

Filigrán: pravděpodobně erb vratislavského biskupa Franze Ludwiga von Pfalz-Neuburg († 1732), nad štítem vévodská koruna, za ním zkříženy meč a berla (dobře dochováno na fol. 1). Týž filigrán v rukopisech XXIII C 7 a XXIII C 8. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 10v, 111–124 prázdná. – Začátek a konec kniž. bloku lehce poškozen hmyzem.

Písmo: 1 ruka, která psala i rukopisy XXIII C 7 a XXIII C 8. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potaženy tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý), bílý perg. hřbet a nárožní trojúhelníky. Barvená leštěná vínová ořízka. Papírový potah místy vybledlý a potrhaný, vazba poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 32“. Na předním přideštlí zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 182“ a platná signatura.

Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 7 a XXIII C 8 (č. 9–10), do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 180), PLK 1842 (MS 182, cena 4 krejčary)

„*Collegium in Schwederi Ius publicum ducente D. J. P. Ludwig*“

„*Es ist noch kein Saeculum verflossen, seitdem man das Ius publicum zu dociren und was rechtes darinnen zu thun*“ × „*ubi iurisdictio des Burggraffen Geding fuit penes archiepiscopum et ejus burggraviam*“

Mezní data pro vznik rukopisu tvoří nejmladší letopočet zachycený v textu a rok úmrtí přednášejícího profesora. Právník a historik Johann Peter von Ludewig (1668–1743) byl od roku 1705 profesorem právnické fakulty univerzity v Halle – srv. ROECK, Bernd. Ludewig, Johann Peter von, in: *Neue Deutsche Biographie. Band 15*, Berlin 1987, s. 293–295 a LUDWIG, Walther. *Der zweite Hallesche Universitätskanzler Johann Peter von Ludewig: ein Beispiel für soziale Mobilität im achtzehnten Jahrhundert*, Halle 1995. Kompendium *Introductio in ius publicum Imperii Romano-Germanici* vydal roku 1681 profesor státního a lenního práva na univerzitě v Tübingen Johann Gabriel Schweder (1648–1735) – srv. EISENHART, August von. Schweder, Gabriel, in: *Allgemeine Deutsche Biographie. Band 33*, Leipzig 1891, s. 323–325.

č. 22

XXIII C 68

MS 196

XVII ex./XVIII in. (post 1665/ante 1722), Francie (?), papír, IV + 258 ff., 347 × 220 mm, vazba dobová: 360 × 228 mm, francouzsky

Dvoučlenný filigrán: ciferník hodin s římskými číslicemi × tabulka s iniciálami B ♥ C (dobře dochováno na ff. I–II). Na vevázané složce ff. 253–256 jiná značka: štít s třemi kruhy spojenými v trojúhelníku, umístěný v rostlinné kartuši × tabulka s iniciálami B B. – Reklamanty na konci složek, od fol. 140 na konci listů. – Foliace původní. – Ff. I–II, IIIv, 98v, 139v–140v, 246v, 252, 255v–258v prázdná. Písmo: hlavní písařská ruka A; ruka B na ff. 253r–255r. – Vazba kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlaceným ornamentálním válečkem, v mezivazí zlacená kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. váza s kyticí, v rozích rostlinné úponky. V 2. mezivazí shora vyzlacen titul MEMOIR | DU DUC | D'ORLEA. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Useň na mnoha místech odřena. – Provenience: V horním okraji fol. IIIr tužkou část sign. „67“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí zčernalý papírový štítek s téměř nečitelnou inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. III“. Na předním přídeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 196“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 68), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (D. S. I. N. 6), PLK Czerniniana (MS 194), PLK 1842 (MS 196, cena 20 krejcarů)

„Divers mémoires concernans la sortie de monsieur le duc d'Orléans hors du royaume et les choses advenues sur la fin du règne du feu roy Louis XIII“

(a) 1r–98r

[Mémoires du comte de Montrésor]

„Relation de la retraite de Monsieur en Flandre. Sa réception, les intrigues de cour pendant son séiour et son retour en France. La nouvelle de la mort du duc de Mommorency, arrivée à Thouloze, ayant esté portée à Monsieur à Tours, où il s'étoit retiré“ × „que je me serois bien empesché de parler de moy, si je l'avois peu esviter“

Claude de Bourdeille, hrabě de Montrésor (1606–1663) patřil ke stoupcům králova mladšího bratra Gastona Orleánského (1608–1660) a podílel se na spiknutích proti prvnímu ministru kardinálu Richelieuovi. Montrésorovy paměti zachycující události let 1632–1642 vyšly poprvé v letech 1663 (1664)–1665 v Kolíně nad Rýnem a Leidenu. Náš rukopis pravděpodobně představuje opis tisku – srv. první vydání *Mémoires de monsieur de Montrésor. Diverses pièces durant le ministère du cardinal de Richelieu. Relation de monsieur de Fontrailles ...*, Cologne, Jean Sambix ml., 1663, pp. 1–149 a *Recueil de plusieurs pièces servans à l'histoire moderne*, Cologne, Pierre de Marteau, 1663, pp. 38–139. Užívá se edice MICHAUD, Joseph-François – POUJOLAT, Jean-Joseph-François. *Nouvelle collection des mémoires pour servir à l'histoire de France. Tome 25*, Lyon 1851, s. 183–241.

(b) 99r–139r   **„Relation faite par monsieur de Fontrailles des choses particulières de la cour pendant la faveur de Monsieur le Grand“**

„Monsieur le cardinal de Richelieu étoit arrivé, par un travail et avec d'extrêmes soins, à une s'y grande autorité dans l'estat“ × „qui s'estend jusques à leurs domestiques et ceux qui les ont servis“

Autorem je Louis d'Astarac, markýz de Fontrailles († 1677), dílo poprvé vyšlo roku 1663 společně s paměti hraběte de Montrésor. Pravděpodobně jde o opis tisku – srv. první vydání *Mémoires de monsieur de Montrésor ...*, Cologne, Jean Sambix ml., 1663, pp. 283–333 a *Recueil de plusieurs pièces servans à l'histoire moderne*, Cologne, Pierre de Marteau, 1663, pp. 240–291. Užívá se edice MICHAUD, Joseph-François – POUJOLAT, Jean-Joseph-François. *Nouvelle collection des mémoires pour servir à l'histoire de France. Tome 25*, Lyon 1851, s. 243–257.

(c) 141r–246r   **[Divers lettres et mémoires en juin-août 1642]**

Mémoire faict auparavant que le Roy partist de Monfrin pour s'en retourner à Paris, au mois de juin 1642 (fol. 145r) *Lettre de Monsieur à Son Éminence ... Bourbon, le 17 juin 1642 ...* (fol. 146r) *Mémoire de Son Éminence, du 27 juin 1642, à messieurs de Chavigny et des Noyers, estans pres du roy* × „Faict à Fontainebleau, ce premier jour d'août mil sin cens quarente deux, signé Talon, Bignon et Talon“

Pravděpodobně jde o opis tisku, srv. první vydání *Mémoires de monsieur de Montrésor ...*, Cologne, Jean Sambix ml., 1663, pp. 153–268 a *Recueil de plusieurs pièces servans à l'histoire moderne*, Cologne, Pierre de Marteau, 1663, pp. 139–239. Část dokumentů vydal AVENEL, Denis Louis Martial. *Lettres, instructions diplomatiques et papiers d'état du cardinal de Richelieu. Tome 6–7*, Paris 1867–1874.

(d) 247r–251v   **„Lettre à Son Altesse Royale Monseigneur le duc d'Orléans escrite par le Père Caussin, confesseur du Roy, dans le moment de sa disgrâce“**

Snad jde o opis tisku, srv. první vydání *Mémoires de monsieur de Montrésor ... Tome II*, Leyde 1665, pp. 150–156.

(e) 253r–255r   **[Établissement de l'Académie militaire par le cardinal de Richelieu]**

„La divine Providence, qui conduit la volonté des roys, ayant disposé celle de Sa Maiesté à nous aprocher de sa personne“ × „dont elle aura esté rendue capable“

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 375, č. 29. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 52.

č. 23

XXIII C 69

MS 200

1627 a 1632, Itálie (Bologna) a Rakousko (Melk), papír, 9 zlomků tisků či jednolistů (pp. I–VIII) a rukopis (346 pp.), 333 × 237 mm, vazba dobová: 347 × 235 mm, latinsky

Tisk I:

VINCENTII | DVGLIOLI | Philos. Atque Medic. Clarissimi, | ET | In Florentissima Bononiensium Vniuersitate | Anat. & Chirurg. Profess. ac Præcept. | Mei Colendissimi, | PRAELECTIONES ANATOMICAЕ. | Quas vt subtilissimè inuentas, ita ingeniosissimè dispositas | & in publico Anatomes Theatro admirabili humani | Cadaueris sectioni præmissas; pro particulari | eiusdem erga me Discipulum Germa- | num affectione singulariter | communicatas | DESCRIPSIT | IOANNES TEVBER | Argentinensis, Philiaer. ANNO MDCXXVII.

Vevázaný dvojlíst (pp. I–VIII) z neidentifikovaného tisku obsahuje titulní list. Johann Teuber je zřejmě totožný s lékařem, který vydal v Praze roku 1653 dílo *Arthritis sive de natura, ortu, causis, signis, incrementis & practica curatione podagrae tractatus physicus singularis*.

Na pp. II–VII nalepeny neidentifikované zlomky tisků či jednolisty:

Tisk II:

Zlomek neidentifikovaného tisku, dedikace: VINCENTIO DIOLÆ | PHILOS. MED. | IN PATRIO BONON. ARCHIGYMNASIO | CL. ANATOMES PROFESSORI | ... HOCCE ANIMI GRATI MONVMENTVM | AVRO, ET ÆRE PRECIOSIVS, PERENNIVSQVE, | EMERITÆ GLORIÆ CHORAGIVM, | DOCTORI MERITISSIMO. | AVDITORES PHILOS. ET MEDIC. CANDIDATI | D. D. P.

Tisk III:

IN LAVDEM | PERILLVSTRIS, ATQ. EXCELLENTISS. D. | D. VINCENTII DIOLAE | Anatomicorum arcanorum publici, ac soler- | tissimi Disquisitoris; | Ad Studios. Bonon. Archigymnasij Iuuentutem. | ANAGRAMMA. VINCENTIVS DIOLA. | NON VI DECVS LATII ... Alexander Fallopius | Bonon. Anat. Syndicus. | Bononiæ, Typis Victorij Benatij, 1627.

Tisk IV:

PERILLVSTRI, | ATQVE EXCELLENTISSIMO | DOMINO | VINCENTIO | DVGLIOLIO | Anatomiam publicam Celebranti. | ... Ioannes Baptista Gruppellus. Bononiæ, apud Hæredes Io: Pauli Muscatelli, 1627.

Tisk V:

Zlomek neidentifikovaného latinského tisku (jednolistu?) s verši věnovanými V. Dugliolimu (Ioannis Teuber, Argentinâ-Germani. | Bononiâ, Typis Clementis Ferronij. 1627.).

Tisky VI a IX:

Dva zlomky neidentifikovaného latinského tisku, verše věnované V. Dugliolimu, v pravém dolním okraji Ioannis Andreae Spinulae.

Tisk VII:

NEL CELEBRARSI | L' ANATOMIA | PVBLICA | DAL MOLT' ILLVST. ET EXCELLENTISS. | SIGNOR DOTTORE | VINCENZO DIOLA. | ... Domenico Doti. In Bologna, per li Moscatelli nelle Chiauature. 1627.

Tisk VIII:

AL MOLTO ILLVSTRE | & Excellentiss Sig. Dottore | VINCENZO DIOLA | SPLENDORE DI VIRTU | GLORIA DE SAPIENTI | ET | DI FAMA PERPETVAMENTE | FELICE. | ... Francesco Lupercali Romano. | In Bologna, presso Clemente Ferroni. 1627.

Jde o akrostich (VINCENCIO DIOLA).

Rukopis:

Neidentifikovaný **filigrán**: mužská hlava (mouřenína?) z profilu. Týž filigrán i v prvním tisku. – **Paginace** původní (do pag. 277), dopočítána při katalogizaci. – Stránkové reklamanty. – Pp. 8, 12, 27–28, 36, 46–48, 71–72, 83–84, 100, 108, 119–120, 123–124, 156, 164, 172, 196, 247–248, 278–288, 346 prázdné.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** světlá pergamenová, s lepenkovými deskami. V horní části hřbetu štítek s inkoustovým titulem „Praelectiones | Anatomicae | V. Duglioli“. Pergamenový potah silně zašpiněn, zprohýbán a při hranách potrhán, pravděpodobně poškozen vlhkem. – **Provenience**: V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou černinskou sign. „B. I. No. III“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 200“ a platná signatura.

Do černinské knihovny se konvolut dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 199), PLK 1842 (MS 200, cena 8 krejcarů)

„Στον Θεό και Μαρία. Praelectiones anatomicae habitae a perillustri atque excellentissimo viro, domino Vincentio Dugliolo, philosophiae ac medicinae doctore et professore, ac publicam cadaveris humani sectionem bis septenis diebus dexterrime ac ingeniosissime celebrante in theatro anatomico Bononiensi florentissimo. Mense Januario anni 1627“

„Lectio prima. Cui de re anatomica atque humani corporis dissectione verba facere aggressi sunt“ × „Et haec de musculis atque ita de organo auditus satis dicta sunt. Inter caetera etiam haec scripta anatomica die 7. Martii anno 1627 Bononiae in collegio Ungarico feliciter aufficata, die 22. mensi Junii anni ejusdem, assistentia divina misericordiae felicissime finivi, pro quibus eidem gratias ago infinitas et ut horum auctori perennem felicitatem elargitur, precor et perpetuo precabor“

(9–11)	„Lectio secunda. De cuticula“
(13–16)	„Lectio tertia. De cute“
(17–24)	„Lectio IV. De adipe seu pinguedine“
(25–26)	„Lectio quinta. De membrana carnosa“
(29–35)	„Lectio VI. De musculis in genere“
(37–45)	„Lectio VII. De musculis abdominis in specie“
(49–52)	„Lectio VIII. De peritoneo“
(53–56)	„Lectio IX. De omento“
(57–60)	„Lectio X. De intestinis in genere“
(61–70)	„Lectio XI. De intestinis in specie“
(73–76)	„Lectio XIII [!]. De mesenterio“
(77–82)	„Lectio XIII. De hepate“
(85–88)	„Lectio XV. De vesica bilis“
(89–96)	„Lectio XVI. De ventriculo“
(97–99)	„Lectio XVII. De pancreate“
(101–107)	„Lectio XVIII. De liene“
(109–118)	„Lectio XIX. De renibus“
(121–122)	„Lectio XX. De vasis ureteribus“
(125–128)	„Lectio XXI. De vesica urinaria“
(129–136)	„Lectio XXII. De testibus“
(137–140)	„Lectio XXIII. De pene“

- (141–155) „Lectio XXIII et XXV. In sectione mulieris. De utero“
- (157–163) „Lectio XXVI. De organis respirationis“
- (165–171) „Lectio XXVII. De diaphragmate“
- (173–176) „Lectio XXVIII. De pericardio“
- (177–188) „Lectio XXIX. De corde“
- (189–192) „Lectio XXX. De pulmonibus“
- (193–195) „Lectio XXXI. De aspera arteria adeoque de collo“
- (197–208) „Lectio XXXII. De organo vocis, hoc est de larynge“
- (209–212) „Lectio XXXIII. De oesophago“
- (213–224) „Lectio XXXIV. De lingua, prout est organum sermonis et gustus“
- (225–240) „Lectio XXXV. De cerebro“
- (241–246) „Lectio XXXVI. De spinali medulla intra et extra calvam“
- (249–260) „Lectio XXXVII. De organo visus“
- (261–264) „Lectio XXXVIII. De organo odoratus“
- (265–276) „Lectio XXXVIII. De organo auditus“
- (277) „Lectio XXXX. De organis tactus adeoque de manibus et pedibus“

Zde zapsán pouze nadpis, text schází, připojena vysvětlující poznámka „*Haec lectio, quia ab authore non fuit literis tradita, desideratur*“.

(289–345) „*Rerum et verborum in praecedentibus XXXVII de humani corporis fabrica lectionibus memorabilium index*“

Připojena poznámka „*quem finivi 2. Januarii A[nni] [1]632. Melicii*“.

Jde o znění přednášek, které měl při veřejné anatomické pitvě konané v lednu roku 1627 na univerzitě v Bologni profesor chirurgie a anatomie Vincenzo Duglioli († 1630) – srv. FORNI,

Giuseppe Gherardo. *L' insegnamento della chirurgia nello studio di Bologna dalle origini a tutto il secolo XIX*, Bologna 1948, s. 108–109. Opis textů přednášek pořídil pro svou potřebu téhož roku neznámý student medicíny na univerzitě v Bologni, který patřil do koleje uherského národa (collegium Ungaricum). V lednu roku 1632, kdy pobýval v rakouském Melku, dokončil rejstřík.

č. 24

XXIII C 70

MS 201

1738 či post 1738, Čechy (Praha), papír, 137 ff., 347 × 215 mm, vazba dobová: 353 × 222 mm, německy

Dvoučlenný **filigrán**: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T. Týž filigrán v rukopise XXIII C 71. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 3v, 136v–137v prázdná. – Psací plocha orámována inkoustovou linkou.

Písmo: základní ruka A; rukou B text na ff. 2r, 61r–v, 63r–v, 67r–v. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (vínovo-šedofialový), bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu inkoustem titul „Steiners | Predigten | 1738“. Vínová stříkaná ořízka. Vazba lehce poškozena hmyzem, perg. hřbet zašpiněn. – **Provenience**: V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 6“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 201“ a platná signatura.

Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 71 a XXIII C 72/1–3 (č. 25–26). Do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 200), PLK 1842 (MS 201, dohromady s MS 202–203 cena 24 krejcarů)

[Predigten von Johann Steiner SJ]

„Unterschiedene Gattungen deren Menschen denen christlichen Zuhörern theils zur Fliehung des Übels, theils zur Übung des Gutes von der Cantzel vorgestellt von P. Joanne Steiner, aus der Gesellschaft JESU Priester und Sonntags-Prediger im Profess-Hauß bey St. Nicolai, im Jahr 1738. Von dem dritten Sonntag nach dem Fest deren heyligen 3 Königen biß auff den ersten Sonntag nach Ostern“

„Am dritten Sonntag nach dem Fest deren heyligen drey Königen. Der gebrechliche Mensch. Dominica tertia post Epiphaniam. Nam et ego homo sum. Dann ich bien [!] auch ein Mensch. Matthaeus am 8. Capitel. Zu Christo tretender Hauptmann von Capharnaum! Verstehest du wohl und weist du, was du redest“ × „Am ersten Sonntag nach Ostern. Der mit der Gnad Gottes mit-würckende Mensch ... (fol. 136r) so ist der Himmel dein! Amen“

Kazatel u sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně, jezuita Johann Steiner se narodil 1. 7. 1700 v Bruntále, do řádu vstoupil 13. 1. 1716 a zemřel 28. 6. 1744 v Karlových Varech – srv. BACKER-SOMMERVOGEL, VII, sl. 1538. Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků eviduje celkem 33 vydání Steinerových děl z let 1735–1769 – srv.

<http://clavius.lib.cas.cz/katalog/eng/l.dll?h~DD=1&A=Steiner,%20Johann%20-%20II.,%20SJ> [citováno 15. 10. 2018]. Náš rukopis obsahuje Steinerova nedělní kázání pronesená u sv. Mikuláše v období od 27. ledna do 13. dubna 1738. Další kázání jsou v rukopisech XXIII C 71 a XXIII C 72/1–3 (č. 25–26). Texty kázání bude třeba porovnat s posmrtně vydanou sbírkou Steinerových nedělních kázání *Lapides Sanctuarii, Steine Des Heiligthums ...* [Zweyter Sonntäglicher Jahrs=Gang], Praha 1749, s. 104–186.

č. 25

XXIII C 71

MS 202

1741 či post 1741, Čechy (Praha), papír, 119 ff., 345 × 216 mm, vazba dobová: 352 × 220 mm, německy

Dvoučlenný filigrán: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T. Týž filigrán v rukopise XXIII C 70. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 3v, 15v, 27v, 39v, 40v, 53v, 66v, 79v, 92v, 105v, 118v–119v prázdná.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (kyticový, vínovo-zeleno-tmavozeleno-žluto-bílý), bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu torzo třířádkového inkoustového titulu „Ste<ners> | 1741“. Vínová stříkaná ořízka. Hřbet zašpiněn, v horní části potrhán. – **Provenience:** V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 7“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „202“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 202“ a platná signatura. Rukopis má stejnou provenienci jako sign. XXIII C 70 a XXII C 72/1–3 (č. 24, 26). Do czerninské knihovny se dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 201), PLK I842 (MS 202, dohromady s MS 201 a 203 cena 24 krejcarů)

[Predigten von Johann Steiner SJ]

„Das vollbrachte aber auch nicht vollbrachte Leyden und Sterben unseres Herrn und Heyllands JESU CHRISTI, vollbracht von Seythen des Erlösers aber noch nicht vollbracht von Seythen des Sünders, als welcher in allen Sinnen des Leibs und in allen Kräfte[n] der Seel das schmerzhaftigste Leyden und den schmählichsten Tod des eingefleischten Gottes erneueret. Von dem Sonntag Quinquagesimae an bisz auf den ersten Sonntag nach Ostern im Jahr 1741 in der Kirchen s. Nicolai des Profess-Hauszes der Gesellschaft JESU in der königlichen Kleineren Residentz-Stadt Prag vorgestellt von P. Joanne Steiner, aus der Gesellschaft JESU Priester und in genanntem Gottes-Hausz Sonntags-Prediger“

„Am Sonntag Quinquagesimae. Die Erneuerung des Leydens durch die Sünd des Menschens. Der Mensch sündigt auf das Neue und Christus leydet auf das Neue. (fol. 4r) Ecce, ascendimus Ierosolymam et consumabuntur omnia ... Sehet, wir gehen hinauff gen Jerusalem und es wird alles vollbracht werden ... Luca am 18. Capitel ... Obwohlen allererst an zukunfftigen heyligen Ascher-Mittwoch jene heylige Fasten-Zeit ihren Anfang nehme, welche unsere Mutter, die christlich-katholische Kirch“ × „Am ersten Sonntag

nach Ostern. Die Erneuerung des Leydens durch den Willen des Menschens. Der Mensch sündigt durch den Willen und Christus leydet in dem Willen ... (fol. 118r) so biest du seelig seyn. Amen“

Autorem je jezuita Johann Steiner (1700–1744), kazatel u sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně – srv. údaje u rukopisu XXIII C 70 (č. 24). Náš rukopis obsahuje Steinerova nedělní kázání pronesená u sv. Mikuláše v období od 13. února do 9. dubna 1741. Další kázání v rukopisech XXIII C 70 a XXIII C 72/1–3 (č. 24, 26). Texty kázání bude třeba porovnat s posmrtně vydanou sbírkou Steinerových nedělních kázání *Lapides Sanctuarii, Steine Des Heiligthums ...* [Zweyter Sonntäglicher Jahrs=Gang], Praha 1749, s. 104–186.

č. 26

XXIII C 72/1–3

MS 203

Svazek I:

1740 či post 1740, Čechy (Praha), papír, 86 ff., 344 × 210 mm, vazba dobová: 350 × 216 mm, německy

Filigrány: 1) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmeno R; 2) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T; 3) tabulka s písmeny I C L (fol. 3). – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 13v, 14v, 23v, 24v, 33v, 34v, 44v, 45v, 55v, 56v, 66v, 67v, 76v, 77v, 85v–86v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (mramorovaný, modrozelený), bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu torzo inkoustového titulu „St<einers> | Pr<edigten> | 17<40> | 1“. Vínová stříkaná ořízka. Vazba poškozena ve hřbetu. – **Provenience:** V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 8“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 203“ a platná signatura.

Svazek II:

1742 či post 1742, Čechy (Praha), papír, 104 ff., 354 × 214 mm, vazba dobová: 356 × 218 mm, německy

Filigrán: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmena S T. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 17v, 18v, 32v, 33v, 47v, 61v, 75v, 76v, 89v, 90v, 103v–104v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené pestrým papírem (modelový škrabový, vínové akantové listy na šedomodré podkladu), bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu torzo inkoustového titulu „St<einers> | Pre<digten> | 17<42> | 2“. Vínová stříkaná ořízka. – **Provenience:** V dolní části hřbetu potrhany papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 4“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 203“ a platná signatura.

Svazek III:

1744 či post 1744, Čechy (Praha), papír, 122 ff., 354 × 211 mm, vazba dobová: 360 × 218 mm, německy

Filigrány: 1) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmeno R; 2) kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy × písmeno T. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 3v, 18v, 19v, 35v, 52v, 53v, 71v, 88v, 89v, 105v, 121–122 prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modro-žluto-bílý), bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. V horní části hřbetu torzo inkoustového titulu „Stein<ers> | Predigten | 1744 | 3.“. Vínová stříkaná ořízka. Vazba zašpiněna a potrhána. – **Provenience:** V dolní části hřbetu potrhaný papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 5“. Na předním přideščí zapsány V NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 203“ a platná signatura.

Svazky mají stejnou provenienci jako sign. XXIII C 70 a XXIII C 71 (č. 24–25). Do czerninské knihovny se dostaly neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 202), PLK 1842 (MS 203, dohromady s MS 201–202 cena 24 krejcarů)

[Predigten von Johann Steiner S]]

Svazek I:

„Das heylige Sacrament der Busz in verschiedenen büssenden Sündern aus heyligen Schrifft durch die Sonntag[e] der heyligen Fasten-Zeit wie auch am heyligen Oster-Tag und ersten Sonntag nach Ostern vorgestellt von P. Joanne Steiner, aus der Gesellschaft Jesu Priester und Sonntags-Prediger im Profess-Hausz zu Prag bey St. Nicolai, im Jahr 1740“

„Am ersten Sonntag in der Fasten. Der in sich gehende verlohrene Sohn oder die Erforschung des Gewiessens. (fol. 5r) Ductus est Jesus in desertum ... Matthaeus am 4. Capitel“ × „Am ersten Sonntag nach Ostern ... (fol. 85r) so gehen wir zu unserem Gott. Glückseeligstes Herausgehen, durch welches man in den Himmel gehet! Amen“

Svazek II:

„Unwanckelbahres Vertrauen des büssenden Sünders auff den unendlichen Abgrund der Erbarmnus Gottes. Von dem ersten Sonntag in der Fasten bisz auf den ersten Sonntag nach Ostern im Jahr 1742 in der Kirchen s. Nicolai des Profess-Hauszes der Gesellschaft JESU in der königlichen Kleinern Stadt Prag geprediget von P. Joanne Steiner, aus der Gesellschaft JESU Priester und im genannten Gottes-Hausz Sonntags-Prediger“

„Am ersten Sonntag in der Fasten. Die Versöhnung Gottes hanget an dem Willen des Sünders. Will der Sünder büssen, so will Gott die Sünd verzeyhen. (fol. 5r) Mitte te deorsum. Lasse dich hinab. Matthaeus am 4. Capitel. Von dreyerley höllischen Versuchungen redet das heutige Evangelium“ × „Am ersten Sonntag nach Ostern ... (fol. 103r) so gelangest du zu Gott, auff dessen Gutte du gehoffet hast. Amen“

Svazek III:

„Nichts und alles, die grössesten Ursachen zur Bekehrung des Sünders durch die Sonntag der heiligen Fasten-Zeit auff der Cantzel vorgetragen im Jahr 1744 von P. Joanne Steiner, aus der Gesellschaft JESU Priester und Sonntags-Prediger zu Prag im Profess-Hausz bey s. Nicolai“

„Am ersten Sonntag in der Fasten. Das erste nichts des Sünders ist die Beraubung der Gnad Gottes, dann die Sünd in der Seel zuhaben, ist eben ein so vieles, als nichts von der göttlichen Gnad zuhaben. (fol. 4r) Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Dieß alles will ich dir geben ... Matthaeus am 4. Capitel. Aus jenen drey Versuchungen, mit denen der Sathan unseren Herrn und Heylland anzufallen sich erkühnet hat“ × „Am heiligen Oster-Tag ... (fol. 120v) in gegenwärtigem Leben häftte das Hertz an nichts, so genüssest du im künftigen Leben alles“

Autorem je jezuita Johann Steiner (1700–1744), kazatel u sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně – srv. údaje u rukopisu XXIII C 70 (č. 24). Náš rukopis obsahuje Steinerova nedělní kázání pronesená u sv. Mikuláše v období od 6. března do 24. dubna 1740 (svazek I), od 11. února do 1. dubna 1742 (svazek II) a od 22. února do 5. dubna 1744 (svazek III). Publikována byla zřejmě kázání ze III. svazku, jejichž texty bude třeba porovnat s posmrtně vydanou sbírkou Steinerových nedělních kázání *Lapides Sanctuarii, Steine Des Heiligthums ... [Erster Sonntäglicher Jahrs=Gang]*, Praha 1746, s. 111–174. Další Steinerova kázání jsou v rukopisech XXIII C 70 a XXIII C 71 (č. 24–25).

č. 27

XXIII C 134/I–2

s. s.

Svazek I:

1722, Čechy (Praha), papír, 78 ff., 329 × 206 mm, vazba dobová: 335 × 212 mm, latinsky

Filigrán: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla a jiné atributy. – **Psací plocha** rozdělena do sloupců vymezených inkoustovými linkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–3, 4v–5v, 74–78 prázdná. Na ff. 9v, 19, 24r, 31v, 36r, 37v, 38v–39v, 41r, 42r, 43r, 48, 51v, 56v, 59v, 60v–61v, 64v, 67v, 70r, 73v pouze narýsované sloupce.

Písmo: 1 ruka, jež psala i druhý svazek. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů stejně jako hrany zdobeny zlaceným ornamentálním válečkem, zlacená kolková kompozice v mezivazí. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem CATH | ALO | GUS. | AUTH. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Zeleno-bílý kapitálek. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Useň místy odřena, zlacení na hranách zčásti setřeno. – **Provenience:** Na přední předsádce verso tužkou platná signatura.

„Catalogus universalis librorum omnium, qui in bibliotheca illustrissimi ac excellentissimi domini domini Francisci Josephi S. R. imperii comitis Czernin de et in Chudenitz, Sacrae Caesariae Regiaeque Catholicae Majestatis actualis intimi consilarii, camerarii, regii locumtenentis, supremi feudorum

iudicis, majoris iudicii provincialis assessoris nec non haereditarii regni Bohemiae pocillatoris (toto titulo) reperiuntur, cognominibus authorum initiatus. MDCCXXII“

Lokační katalog knihovny hraběte Františka Josefa Czernina (1697–1733) byl pořízen roku 1722. Jedná se o knihovnu v Czerninském paláci v Praze na Hradčanech, katalog podchycuje celkem 1 917 titulů (celkový počet svazků nelze s jistotou určit). Knihy jsou řazeny abecedně v pěti tematických odděleních, na ff. 6r–18v „*Libri publici*“ (299 titulů), (20r–38r) „*Libri iuridici*“ (636 titulů), (40r–43v) „*Libri canonici*“ (81 titulů), (44r–60r) „*Libri historici*“ (456 titulů), (62r–73r) „*Libri miscellanei*“ (445 titulů); tato tematická oddělení jsou ještě rozdělena podle formátu. Záznam o knize uvádí pouze jméno autora a zkrácený titul, dále jsou arabskými číslicemi uvedeny „*numerus libri*“ (pořadové číslo knihy uvnitř formátového oddělení), „*positio*“ a „*numerus positionis*“. Srv. mladší katalog téže knihovny ve druhém svazku.

Svazek II:

post 1722/ante 1728, Čechy (Praha), papír, 138 ff., 327 × 204 mm, vazba dobová: 337 × 210 mm, latinsky

Špatně rozeznatelný **filigrán**: písmeno V umístěné v korunované kartuši (?). – **Psací plocha** rozdělena do sloupců vymezených inkoustovými linkami. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 109–115, 118, 120, 121v–122v, 123v–138v prázdná. Na ff. 10, 23, 25v, 33v, 42, 43v, 44v, 45v, 46v, 47v–48v, 56v, 94v pouze narýsované sloupce. – Prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka, jež psala i první svazek. – **Vazba** kožená slepotisková. Lepenkové desky potažené světlou usní. Na plochem hřbetu vystupují čtyři dvojité vazy ohraničené linkami. Na obou deskách stejná dominantová kompozice s rámovou bordurou. Okrajové pole vyplněné násobenou linkou, první rám od kraje vyplňuje pás obloučků s palmetami, při kratších stranách zdvojený. V horním i dolním vloženém poli kompozice ze tří kolků s rostlinným motivem. Druhý rám od kraje vyplňuje rostlinný dřík, třetí rám od kraje esovitá úponka. Dominanta arabeskni (vykrajovaná kartuš), nárožní výplně tvoří kolky s rostlinným motivem. Přídeštní hrany zdobeny linkou. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Počátky jednotlivých dílů vyznačeny na přední ořízce pergamenovými tenakly. Useň místy zašpiněna, na přední desce inkoustové skvrny. – **Provenience**: V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 5“, nad níž tužkou číslice „5“. Na přední desce v horním vloženém poli inkoustem sign. „Lit. A. a“. Na předním přídešti tužkou platná signatura.

„Cathalogus universalis librorum in illustrissimi ac excellentissimi domini domini Francisci Iosephi S. R. imperii comitis Czernin de et in Chudienicz, gubernatoris domus Chudieniczio-Novo Domeae, domini haereditarii dominiorum Novae Domus, Chudienicz, Petersburg, Rabenstein, Gieshübel, Neudek, Schönhoff, Sedschitz, Miltschowes, Costenblath, Winarz, Kbell, Cosmanos, Kost, Welchow, Platz, Mitrowitz in Bohemia et Schmiedeberg in Silesia, Sacrae Caesareae Regiaeque Catholicae Majestatis actualis camerarii, regii locumtenentis, supremi feudorum iudicis, majoris iudicii provincialis assessoris, haereditarii regni Bohemiae pocillatoris, bibliotheca se se reperientium“

Katalog knihovny hraběte Františka Josefa Czernina (1697–1733), umístěné v Czerninském paláci v Praze na Hradčanech, je zřejmě mladší než katalog v prvním svazku. Podchycuje již 1932 titulů tištěných knih v 2503 svazcích a 156 svazků rukopisů. Na ff. 3r–4iv se nachází lokační katalog, v němž jsou knihy rozděleny do stejných pěti oddělení jako u katalogu v prvním svazku; ff. 3r–9v „*Publica*“ (327 titulů), (11r–22v) „*Iuridica*“ (638 titulů), 24r–25r „*Canonica*“ (80 titulů), (26r–33r) „*Historica*“ (403 titulů), (34r–4iv, 47r) „*Miscellanea*“ (484 titulů). Uvnitř těchto tematických oddělení jsou knihy řazeny podle formátu a průběžně číslovány, uvedeno je vždy jméno autora, zkrácený titul a počet svazků. Na ff. 49r–108v se nachází jmenný katalog, který uvádí jméno autora, zkrácený titul, formát, pořadové číslo knihy v lokačním katalogu a písmeno značící tematické oddělení (C = Canonica, H = Historica, I = Iuridica, IP = Publica, M = Miscellanea). Na ff. 116r–123r jsou v oddělení „*Manuscripta*“ rozděleném podle formátu sepsány rukopisy. Další zřejmě mladší katalog knihovny Františka Josefa Czernina, který pochází z roku 1728 a obsahuje již dotvořený systém signatur, má **Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec**, fond Rodinný archiv Černínů (katalog neinventarizován).

Literatura: ADAMAITIS, Zuzana – PALIČKOVÁ, Tereza. Zpráva o zpracování fondu starých tisků czerninské knihovny uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. *Bibliotheca antiqua*, 2014, 23, s. 41–48. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 44–45.

č. 28

XXIII D 2

MS 2

XVIII (ante 1755), Nizozemsko (?), papír, XXIV + 89I (recte 900) pp., 322 × 189 mm, vazba dobová: 333 × 194 mm, německy, francouzsky

Filigrány: 1) dvoučlenný: korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem × holubice (?) (dobře dochováno na pp. VII–X); 2) korunovaný dvouocasý lev s žezlem a jablkem, krácející na kartuši (lépe dochováno na pp. 701–702). Tytéž filigrány v rukopise XXIII D 3. 3) korunované písmeno B (dobře dochováno na pp. 243–244); 4) větší korunované písmeno B (lépe dochováno na pp. 271–272); 5) korunované písmeno W mezi zkříženými ratolestmi (dochováno na pp. 519–520); 6) dvoučlenný: korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem × písmena M P (dobře dochováno na pp. 860–863). – Vyřiznut list pp. 85–86. – **Paginace** původní. Chyby: Pag. 70 ter, 169 ter, 810 bis, 843 ter. Za pag. 658 vlepena nepaginovaná celostranná kresba. – Zrcadlo rozděleno inkoustovou dvojlínkou do dvou sloupců. – Pp. II, VI, VIII, X–XVII, 7–10, 188, 196, 238, 241–245, 704, 706, 824, 854–889 prázdné.

Písmo: jedna základní ruka, která též v rukopisech XXIII C 1 a XXIII D 3. Řada německých a francouzských textových doplňků dalšíma rukama. – **Výzdoba:** V textu II. knihy ilustrující perokresby, kresba na pag. 555 kolorovaná. – **Vazba** polokožená, se zavazováním na 2 páry kožených stuh. Hnědý kožený hřbet s 5 vazy a nárožní trojúhelníky zdobené raženými linkami a úzkým perlovcem. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (mramorovaný,

tmavozeleno-bílý). Vínově stříkaná ořízka. Useň stržena v hlavici a popraskána v patě, papírový potah místy odřen, dolní stuha na přední desce odtržena a ztracena. Stejná vazba u rukopisů XXIII C 1 a XXIII D 3. – **Provenience:** V pravém horním rohu pag. I tužkou sign. „No. 156“, totéž v rukopisech XXIII C 1 a XXIII D 3. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 7“. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „Q II 8 2“. Na předním přičeští tužkou platná signatura.

Rukopis pravděpodobně vznikl v severním Nizozemí pro potřebu blíže neznámého majitele jménem Georgius Hopp, stejnou provenienci mají i sign. XXIII C 1 a XXIII D 3 (č. 4, 29). Tyto rukopisy mohl snad získat Prokop Vojtěch Czernin během své kavalírské cesty do severního Nizozemí, na niž se vydal v říjnu 1744 – srv. KUBEŠ, Jiří. *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*, Pelhřimov 2013, s. 170–177, 361–362.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (Q. S. I. N. 13), PLK Czerniniana (MS 2), PLK 1842 (MS 2, cena 1 zlatý)

„Opus geometricum, in quo tam theoria quam praxis geometriae clare et sufficienter monstratur sudore et labore Georgii Hopp“

„Proemium. De origine geometriae. Vom Ursprung der Geometrie. Die Mathesis ist die erste Scientia der Menschen gewesen, dan Flavius Josephus Lib. I. 63 meldet ... (pag. 5) Von der Nathur und Eigenschafft der Geometrie. Geometria in gemein ist eine Scientia oder Wissenschaft, welche leeret die Außmeßung“

Pravděpodobně jde o kompilaci z většího počtu děl z oblasti geometrie, jejímž autorem je blíže neznámý Georgius Hopp – srv. údaje u rukopisu XXIII C 1 (č. 4). Na pp. XVIII–XIX seznam 31 tisků na dané téma vydaných v letech 1662–1726. Na pp. XXI–XXII obsah. Třináctá a čtrnáctá kniha, které jsou ovšem bez příslušné stránky uvedeny v obsahu, snad nebyly napsány.

(1–6)	<i>„Proemium“</i>
(11–90)	<i>„Liber I. De lineis. Von den Linien“</i>
(91–187)	<i>„Liber II. De figuris“</i>
(189–204)	<i>„Liber III. De corporibus seu solidis figuris“</i>
(205–248)	<i>„Liber IV. De arithmetica superficierum et solidorum“</i>
(249–276)	<i>„Liber V. De arithmetica geometrica“</i>
(277–310)	<i>„Liber VI. De stereometria sive solidorum dimensione“</i>
(311–318)	<i>„Liber VII. Von der Coelometria der Visier-Kunst“</i>

- (680–705) „Liber VIII. De pyramidibus“
- (319–402) „Liber VIII. De trigonometria“
- (403–542) „Liber VIII. De geometriae practicae parte I“
- (543–679, 707–753) „Liber XI. De geometriae practicae parte II-da“

V textu ilustrující perokresby. Na pp. 707–718 jinou rukou „Kurtzer doch wahrer Unterricht von böhmischen Landtmeßen“.

- (806–853) „Liber XII. Von den Sonnen-Uhren“
- (754–805) „Liber XV. De arithmetica civili“

č. 29

XXIII D 3

MS 5

XVIII¹, Nizozemsko (?), papír, 335 ff., 314 × 195 mm, vazba dobová: 325 × 201 mm, německy, francouzsky, italsky

Filigrány: 1) korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem × pták (holubice?) (dobře dochováno na ff. 293–294); 2) korunovaný dvouocasý lev s žezlem a jablkem, kráčející na kartuši (lépe dochováno na fol. 173). Tytéž filigrány v rukopise XXIII D 2. – Za fol. 63 vyříznut i snad prázdný list. – **Foliace** moderní tužková. Původně samostatná paginace jednotlivých textů, tzn. pp. 1–14, 1–183, 1–80, 1–49, 1–69 = dnešní ff. 1r–7v, 54r–149v, 174r–215v, 223r–247r, 254r–285r. – Zrcadlo rozděleno inkoustovou dvojlínkou do dvou sloupců. – Ff. 8v–14r, 15v–16r, 17v, 18v–19r, 20v–21r, 22v–23r, 24v–25r, 26v–27r, 28v–29r, 30v, 31v–32r, 33v–34r, 35v–36r, 37v–38r, 39v–40r, 41v–42r, 43v–44r, 45v–46r, 47v–48r, 49v, 50v–51v, 53r, 60r, 68v, 80r, 91v, 120r, 122r, 144r, 150r, 151v, 152r, 153v–154r, 155v–156r, 157v–158r, 159v–160r, 161v, 162v, 163v–164r, 165v–166r, 167v–168r, 169v, 170v–173v, 208v, 212v, 215v–216r, 217v, 218v–219r, 220v, 247v–253v, 271v–272r, 273r, 285v–316v, 321–331, 333r, 334v–335v prázdná.

Písmo: jedna základní ruka A (od fol. 52r), která též v rukopisech XXIII C 1 a XXIII D 2. Rukou B rejstříky na ff. 317r–320v a řada poznámek a textových doplňků. Dále např. ruce C, francouzsky na ff. 3v–4r, 109v–111r, 262v–271r; D, německy na ff. 256v–258v; E, francouzsky na ff. 276v–285r. – **Výzdoba:** Ilustrující perokresby a vlepené kresby vystřižené z tisků, celostranné na ff. 14v–50r, 68r, 84r, 91r, 120v, 122v, 144v, 150v–169r, 216v–222v, 274r. Kresby na ff. 27v–28r, 168v–169r, 274r kolorované. – **Vazba** polokožená, se zavazováním na dva páry kožených stuh. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (mramorovaný, tmavozeleno-bílý). Hnědý kožený hřbet s 5 vazy a nárožní trojúhelníky zdobené raženými linkami a úzkým perlovcem. Vínové stříkaná ořízka. Useň ve hřbetu popraskána, v hlavici stržena, papírový potah místy odřen, stuhy odtrženy a ztraceny.

Stejná vazba u rukopisů XXIII C 1 a XXIII D 2. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r tužkou sign. „No. 156“, totéž v rukopisech XXIII C 1 a XXIII D 2. V dolním mezivazí poškozený papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. ///“, v mezivazí nad ní zbytek štítku s nečitelnou signaturou. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 5“ a platná signatura. Rukopis pravděpodobně vznikl v severním Nizozemí pro potřebu blíže neznámého majitele jménem Georgius Hopp, stejnou provenienci mají i sign. XXIII C 1 a XXIII D 2 (č. 4, 28). Tyto rukopisy mohl snad získat Prokop Vojtěch Czernin během své kavalírské cesty do severního Nizozemí, na niž se vydal v říjnu 1744 – srv. KUBEŠ, Jiří. *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechtý (1620–1750)*, Pelhřimov 2013, s. 170–177, 361–362.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (pravděpodobně Q. S. 1. N. 14), PLK Czerniniana (MS 5), PLK 1842 (MS 5, cena 30 krejcarů)

„Einleitung zur Artillerie-Wissenschaft und Kunst“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Pravděpodobně jde o kompilaci z většího počtu spisů z oblasti dělostřelecké vědy, jejímž autorem je blíže neznámý Georgius Hopp – srv. údaje u rukopisu XXIII C 1 (č. 4). Na fol. 53v je uveden pod nadpisem „Autores“ seznam 18 tisků na dané téma vydaných v letech 1606–1715. Abecední rejstříky na ff. 317r–320v.

(1r–8r)   **„Notata“**

(52r–169r)   **„Pars I.“**

„Caput I. Von dem Fundament der Artilleriae und dem Caliber oder Visier-Stab. Dass zwar der Salpeter, Schwefel und die Kohlen, aus welchen dreyen Stücken das Pulver gemeiniglich gemacht wirdt“ × *„Caput 38. Von verschiedenen Kugeln ... (fol. 146v) Caput. Von Breche-Schüssen ... (fol. 148r) Von der Materie des Geschütz und wie solche miteinander zu proportionieren ...“*

Na fol. 52r–v obsah.

(170r–221v)   **„Pars II.“**

„Caput I. Von Ursprung der Granaten etc. Obwol in den Historien einige Exempel zu finden“ × *„Caput XIV. Von Mieneren ... (fol. 215r) Caput. Von Gereitschaft bey einem Feu-Mörser, auf und neben der Batterie ...“*

Na fol. 170r obsah.

(222r–247r)   **„Pars III.“**

„Caput I. Von Bomben und Granaten. Wen ein Feuerwercker etwas aus dem Mörser zu werffen prepariren sol“ × *„Caput XV. Brandkugel ...“*

Na ff. 222r–v obsah.

(254r–285r)

„*Corollarium*“

Na ff. 262v–271r francouzské texty „*Des mines. Les qualités des mineurs*“, „*Des contremines*“ a „*D' un équipage d' artillerie*“.

č. 30

XXIII D 4

MS 6

XVIII (ante 1755), Rakousko (?), papír, 35 + XIII ff., 286 × 186 mm, vazba dobová: 293 × 188 mm, německy, latinsky

Filigrán: poprsí ženy se závojem a korunou v kruhovém štítu, za nímž berla, mitra a kříž (či meč), po stranách písmena H K (dobře dochováno na fol. 33). – Za ff. 7 a 35 vytrženo po 1 prázdném listu, za fol. 33 vytrženy nejméně 3 prázdné listy. Utržena větší část prázdných ff. 34–35. – **Foliace** provedena při katalogizaci. Po otočení knihy vzhůru nohama a listování z opačné strany na ff. I–XIII texty (f) a (g). – Ff. iv, 7v, 13v, 17v, 27v, 33v–35v, XIIIv prázdná. – Písmo na ff. 23v–27r silně vybledlé.

Písmo: I ruka. – Titulní list na fol. 1r vyzdoben perokresbami krajinek a staveb. – **Vazba** pergamenová s lepenkovými deskami, se zavazováním na dva páry textilních stuh. Stuhy odtrženy a ztraceny. Na potah užit zlomek rukopisu XIV./XV. století, pergamenový dvojlist o rozměrech cca 30 × 40 cm, na přední desce vzhůru nohama text ve 2 sloupcích o 31 řádkách, inkoustové linkování, I písarská ruka, gothica formata, rubrikace. Bernardus Claraevallensis: Sermones in Cantica canticorum, sermo LXXXI, „quod nolle nequeas ne m[u]ltum obluctans. Porro ubi volu[n]tas [et] lib[er]tas est“ × „lex in membris meis, legi diuine recalcitrans. Et quo[n]iam lex d[omi]ni lex“. – **Provenience:** V horním mezivazí dochována část inkoustové sign. „34“ pravděpodobně knihovny Prokopa Vojtěcha Czernina, v dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 13“. Na předním přideščí tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (Q. S. I. N. 34), PLK Czerniniana (MS 6), PLK 1842 (MS 6, cena 4 krejčary)

„*Von der theoretischen und praktischen Geometrie und Trigonometrie*“

Souhrnný titul byl převzat ze starých katalogů.

(a) 1r–13r

„*Geometria theorica et practica. Difinitiones oder Erklärung der Wertter undt Nahmen so erstlich zue wiessen von nöthen ist*“

„*Errlernung der Wertder und Nähmen so erstlich zu wiessen von nöththen ist. Ein Puncten isz ein untheilbahres Töpflein, welches allein im Verstandt kan ... (fol. 6r) Von einer Vöstung*“ × „*Observation von den Orwerck ... besser defendirn kan. Finis*“

- (b) 14r–17r   „Von der Fortification in gemein“
- (c) 18r–23v   „Von der Fortification in Sonderheit“
- (d) 23v–27r   „De horologio“
- (e) 29r–33r   „Erklärung der [geometrischen] Figuren“
- (f) 1r–Vv   „Beschreibung von der Trygonictrye [!]“
- (g) VIr–XIIIr   „Einen Visier-Stab zu machen, zu den großen Stuckhen, Püchßen undt Kueglen zu gebrauchen“

č. 31

XXIII D 5

MS 7

XVIII (ante 1755), Čechy (?), papír, 140 ff., 300 × 196 mm, vazba dobová: 312 × 204 mm, německy, latinsky

Dvoučlenný **filigrán**: korunovaný orel × písmena N M. – Za fol. 139 vytrženy 2 listy. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–3, 91v, 94–138, 139v–140v prázdná. – Knižní blok poškozen hmyzem.

Písmo: hlavní písařská ruka A; rukou B text na ff. 92r–93v. – **Vazba** polopergamenová, se zavazováním na dva páry zelených textilních stuh. Lepenkové desky potaženy papírovým zlomkem teologického rukopisu XV. století, bastarda, rubrikace, na zadní desce dochován pravděpodobně text Hugo Ripelin de Argentina: Compendium theologiae veritatis (obsah 5. a 6. knihy) – srv. edici BORGNET, Auguste. B. Alberti Magni ... Opera omnia. Tom. 34, Paris 1895, s. 3–270. Hřbet pokryt perg. zlomkem liturgického rukopisu. Na přední desce nalepen štítek s inkoustovým titulem „Instruction Wie die Pomeranzen Baum zue halten de Monsieur de la Quintinie“. Ořízka stříkaná v modrých a vínových pružích. Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience**: V horní části hřbetu z větší části seřtená inkoustová sign. „/// 68o ///“, v dolní části papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 17“. Na předním přičeší tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (P. S. I. N. II), PLK Czerniniana (MS 7), PLK 1842 (MS 7, cena 4 krejčary)

„Instruction, wie die Pomeranzen-Baum zu halten seyn, aus des Monsieur Quintinie Buch von den Frantzösischen in das Teutsche versetzt“

„Unter denen Lust- und Blumen-Gärttern, deren viel und gar taugliche seyn, findet man öffers ... (fol. 6r) Erste Capitel. Wie leicht seye Pomeranzen-Bäume zu zieglen“ × „Dreyzehente Capitel. Von denen Pomeranzen- und Citron-Bäumen so in der freyen Erden stehen ... (fol. 91r) von der Kälten verderbt werden“

Jde o pravděpodobně nepublikovaný německý překlad části spisu *Instruction pour les jardins fruitiers et potagers*, jehož autorem je Jean-Baptiste de La Quintinie (1626–1688), ředitel královských užitkových zahrad ve Versailles. Dílo vyšlo posmrtně roku 1690 v Paříži a dočkalo se řady dalších vydání. Sr. DÉLIAS, José. *La Quintinie, jardinier du roi Louis XIV (1626–1688)*, Transmettre 2015. Rukopis snad mohl sloužit některému z czerninských zahradníků; zahrada pražského Czerninského paláce na Hradčanech byla vybudována v letech 1693–1695 – sr. HORYNA, Mojmír – ZAHRADNÍK, Pavel – PREISS, Pavel. *Černínský palác v Praze*, Praha 2001, s. 33. Viz též rukopis XXIII F 48 (č. 190).

Rukou B doplněn text „*Obligatio bonorum*“, začínající slovy „*Postquam illud beneficium legis ad inclytam locumtenentiam regiam per memorialem legalem, cujus copiam in meis manuscriptis vide*“.

č. 32

XXIII D 6

MS 8

XVIII (ante 1780), Čechy, papír, 174 ff., 309 × 205 mm, vazba dobová: 319 × 214 mm, německy

Dvoučlenný filigrán papírný Klatovy: páska s nápisem GLATTAV × písmeno H – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 15, tab. XXI, č. 4 a, b. – Moderní tužková foliace v pravém dolním rohu. Dvakrát započatá původní paginace; pp. 1–208 = dnešní ff. 5r–108v, pp. 1–90 = dnešní ff. 119r–163v. – Stránkové reklamanty. – Ff. 1–4, 117–118, 168–174 prázdná. – Ff. 1–5 poškozena hmyzem. Písmo: 1 ruka. – Světlá pergamenová vazba s lepenkovými deskami, s naznačeným předním a zadním hranovým přehybem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Perg. potah zašpiněn, ve hřbetu popraskán, přední deska lehce poškozena hmyzem. – Provenience: V dolní části hřbetu štítek s téměř setřenou inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. III““. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „8“. Na zadním přidešti nalepen tištěný štítek, na němž poznamenáno tužkou „J. Lobkovic“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 8.“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou. V roce 1896 byl – s dalšími knihami z majetku Jiřího Kristiána z Lobkowicz – vystaven na II. mezinárodní farmaceutické výstavě v Praze – sr. *Katalog der II. Internationalen pharm[azeutischen] Ausstellung Prag 1896*, Prag [1896], s. 105, č. VI, 279/1.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 8), PLK 1842 (MS 8, cena 8 krejcarů)

[Medizinisch-alchemistische Sammelhandschrift]

„*Magni Georgii Phaedronis Betrachtung von des Hermaphroditi Saphyrischen Blumen. Es hat uns die chymische vielmehr Hermetische Erfahrung gelährt, daß der Spagirische Hermaphrodit aller Mineralien Crafft und Würkung habe*“ × „*Taffel der Planet-Stunden ... (fol. 104r) Etliche specificirte Zustände und Kranckheiten, welche von gewießen Planeten verursachen ... (fol. 208v) Sich von dem Podagra zu praeserviren ... Ein wunderbahres Geheimnuß, sich allezeith in Gesundheit zu erhalten, so von Kayser Carolo V. offft gebraucht worden ...*“

Na ff. 109r–116v abecední rejstřík. Část textů byla zřejmě opsána z medicínsko-alchymistického kompendia Thomase Kesslera, které bylo opakovaně vydáváno v letech 1628–1713 pod titulem Keslerus redivivus. Das ist, Fünff hundert außerlesene Chymische Proceß und Artzneyen.

(119r–167v) „Additamenta“

„Wie die Persohnen zue diesem Werck geschickt sein sollen. Dieße Kunst ist der Natur behülflich“ × „umb die letzteren heyligen sieben Worth Gesu Christi willen. Amen. Amen. Amen“

č. 33

XXIII D 7

MS 9

XVIII¹, Čechy, papír, I + 187 ff., 317 × 194 mm, vazba dobová: 322 × 198 mm, německy, česky

Dvoučlenný filigrán papírny Pardubice: dáma s květem a pán s pohárem stojí na pásce s nápisem ALMOD PAPIR × korunované písmeno P (lépe dochováno na ff. 114–115). – Původní foliace (ff. 1–44) dopočítána při katalogizaci. – Ff. Iv, 13, 45v, 113v–187v prázdná.

Písmo: 8 písarských rukou, A = ff. 1r–16r; B = ff. 16r–v; C = ff. 17r–45r; D = ff. 46r–53r; E = ff. 53v–60v; F = ff. 60v–108v, 110v–111r; G = ff. 108v–110r; H = ff. 111v–113r. Písař A psal německy a česky, ostatní německy. – **Vazba** kožená slepotisková, s dvěma páry kožených stuh. Lepenkové desky potažené hnědě mořenou usní. Na plochem hřbetu vystupují tři vazy ohraničené linkami. Na obou deskách stejná kompozice. Okrajové pole vyplněné násobenou linkou, první rám od kraje vyplňuje pás obloučků (se zubatými okraji) s palmetami, při kratších stranách zdvojený. Druhý rám od kraje rostlinná úponka. Vnější i vnitřní vložená pole prázdná. Střední pole vyplňují dvě protínající se pásové diagonály. Zeleno-bílý kapitálek. Nezdobená ořízka. Vazba popraskána v kloubech a poškozena hmyzem, v pravém dolním rohu přední desky a v dolním mezivazí schází část usňového potahu, stuhy odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** V dolním mezivazí inkoustem sign. „31“, totéž tužkou v horním okraji fol. 1r. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „9“. Na zadním přideštlí nalepen tištěný štítek, na němž poznamenáno tužkou „J. Lobkovic“. V horní polovině předního přideštlí zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 9.“ a platná signatura.

Do czernínské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou. V roce 1896 byl – s dalšími knihami z majetku Jiřího Kristiána z Lobkowicz – vystaven na II. mezinárodní farmaceutické výstavě v Praze – srv. *Katalog der II. Internationalen pharm[azeutischen] Ausstellung Prag 1896*, Prag [1896], s. 105, č. VI, 279/2.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 9), PLK 1842 (MS 9, cena 10 krejcarů)

„*Unterschiedliche bewehrte Artzneyen*“

Sbírka lékařských a alchymistických receptů je dílem několika písarů. Některé recepty uvádějí i původce či ručitele; na ff. 1r–v „*Recept pro souchotiny. Von der Fraw Coelestin an viellen probirt*“,

(1v–3v) „Dasz Oleum miraculi zue distilliren von der Fierstin von Hollstein Hedvigis“, (3v–5v) „Wie man dasz grüne Öhl machen soll, von der Fierstin von Hollstein Hedvigis“, (6v) „Extract der rotten Corallen von Graff de Fiumi zue Assisi“, (19v–20r) „Bewehrtes Recept, wie mann ein guetes kräftiges Magen Pulver machen soll, welches dem Menschen, jung undt alt Persohnen, zu vill gebrustn sehr nutz- undt dinstbahr ist, sonderlichen wann diese Kranckheiten regieren, welches auch durch den hochgeehrten Herrn Doctor Stephann Denendogerum [?] solches Stupp probirt ist worden“, (31v) „Ein Tranckh für daß Stechen, vom Doctor Bärtlme von Rethungen“, „Khopff Strützel von der Frawen von Zinsendorff“, (37v–38r) „Beschreibung eines gewießen Trancks, welcher in Paryß zu Erhaltung der Gesundheit sehr gebraucht und das Rothe Wasser oder auff frantzösisch Buillon reuge genendt wirdt, dessen ein königlicher Medicus M[onsieu]r de Lonne [!] sich täglich gebraucht und 99 Jahr alt gewessen“ a (52r–v) „Beschreibung eines gewießen Trancks, welcher zu Paris zu Erhaltung der Gesundheit sehr gebraucht und das Rothe Wasser oder auf frantzöshiss [!] Bovillon rauge genandt wirdt, dessen ein königlicher Medicus de Tormo [!] sich täglich bedient hat und 99 Jahr alt gewesen, wie er vor 22 Jahren gestorben“ – zřejmě míněn lékař francouzských králů Charles de Lorme (1584–1678), týž recept má rukopis **Kutná Hora, České muzeum stříbra**, přír. č. 1674/82 – srv. FIDLEROVÁ, Alena – BEKEŠOVÁ, Martina, *Repertorium rukopisů 17. a 18. století z muzejních sbírek v Čechách. II/I K–L*, Praha 2007, s. 224, (42r–43r) „Deß Churfürsten von Heidelberg Kunst vor den fallenden Sichtag“, (43v–44r) „Recept vor die Höctika [!] von Herrn Doctor Gorbeth, welches überauß gueth und von viellen Leuthen schon approbiret ist“, (58r–59r) „Folgt ein fürtreffliche und approbirte Chur Docter [!] Franchman in hitziger undt ungerischer Kranckheiten“.

č. 34

XXIII D 8

MS 10 a

XVIII in. (post 1710), Čechy, papír, II + 415 (recte 414) pp., 316 × 205 mm, vazba dobová: 324 × 212 mm, německy

Filigrány: větší a menší korunovaný rozkřídlený orel se srdcovitým prsním štítkem (lépe dochováno na pp. 181–182, 317–365). – **Paginace** původní (pp. 1–301) provedená rukou A, dopočítána při katalogizaci. Chyby: Vynechána pag. 277. – Pp. I–II, 317–397, 414–415 prázdné.

Písmo: 3 písařské ruce, A = pp. 1–299, 398–413; B = pp. 299–309, 311–316; C = pp. 309–311. – **Vazba** papírová, s dvěma páry zelených textilních stuh. Lepenkové desky potažené škrobovým papírem (čejčí, hnědý s tmavošedým nástřikem). Poškozen hřbet, v dolní části stržten. Stuhy odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** V PLK byl rukopis postaven omylem na stejnou sign. se svazkem XXIII D 9 (č. 35). Vložen papírový proužek s odrolenou inkoustovou signaturou. Na zadním přیدهští nalepen tištěný štítek, na němž poznamenáno tužkou „J. Lobkovic“, v horním okraji pag. I tužkou „30“. Na předním přیدهští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 10. a“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou. V roce 1896 byl – s dalšími knihami z majetku Jiřího Kristiána z Lobkowicz – vystaven na II. mezinárodní farmaceutické

výstavě v Praze – srv. *Katalog der II. Internationalen pharm[azeutischen] Ausstellung Prag 1896*, Prag [1896], s. 107, č. VI, 279/30.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 10), PLK 1842 (MS 10, dva svazky, celková cena 15 krejcarů)

„*Artzney-Buch*“

„*Krafft-Wasser für den schwangeren Frauen, die ihre Kinder nicht zu rechter Geburt bringen oder todt gebähren, stärcket Mutter und Kind, der ungebahrner Kindlein Balsam von der hochgebohrnen Frauen Anna Maria Jacobina Sallomer lad[lich] Frau Bärhamerin auß Cravatten selbst gedistiliret. Nimb Muscaten*“ × „*Ein vortreffliches Pflaster die Schmetzen des Podagra von Stund zustillen. Nimb daß Hartz von eine Füchten-Baum ... (pag. 299) zur Stund geholffen sein*“

Sbíрку receptů na pp. 1–299 opatřil její sestavovatel (písař A) také obsahem „*Register der in diesen Buch sich befindlichen Recepten*“ na pp. 398–413. Řada receptů se týká těhotenství, porodů, poporodní péče a dětských nemocí, velká pozornost je věnována také léčení podagry. Sbírka obsahuje např. tyto recepty s uvedením původce či ručitele, na pp. 9–11 „*Ein Wasser deß Lebenß von Hertzog Friderich*“, (134–135) „*Vor groser Kopfwehr, so nichts helffen will, gantz bewehret von der Frau Freymünden*“, (157) „*Vor das Bluhten ein Mittel, so ich meiner Maria Barbera gebraucht*“, (157–161) „*Beschreibung der Kranckheit undt Cur der Freylein Maria Baberle, welche den Anfang genohmmen den 30. Decembris 1681*“, (177–180) „*Für die Pest von dem Doctor Manigetta*“, (195–196) „*Ein Pflaster vor Schmetzen der Glieder von der Frau Kannöfski*“, (199–200) „*Vor das Podagra probatum, welches ich selber in die 32 Jahr gebraucht habe*“, (207–208) „*Emplastrum contra Podagram von Herren Rolandt*“, (209) „*Recept wider das Podagra von Herren Hartig*“, (218) „*Ein köstliches Mittel von der Königin Elisabeth*“, (223–224) „*Eine Purgation von mich zu machen*“, (227) „*Ein Pulver zum Reinigen von der Hauptmannin zu Haraschwitz*“, (240–241) „*Recept vor die Lungensucht von der Graffin Truchsessin*“, (242–243) „*Von Doctore Helffer eine Lattwerge darvon früh eine wellsche Nuss gross zu nehmen*“, (243) „*Von der Gräffinnen von Althan hayl[kräftiges?] Pflaster*“, (254–255) „*Von Graff Sigismund Herschan Gifft-Pulver und ist solches schon fertig zu bekommen bey den Guldenen Beeren auff der Altstadt gegen den Tein über*“ – pravděpodobně míněn hrabě Zikmund Valentin Hrzán z Harasova (1668–1726), (258–259) „*Eine guhte Purgation von den Doctor von Nickelsburg*“, (271) „*Ein bewehrtes Mittel vor die Wassersucht von der Frauen von Tahlenberg*“, (280–281) „*Von der Hertzogin von Merseburg vor die Geschwulst den 20. Julij anno 1710 zu Teplitz*“, (289) „*Eine Salbe von der Frau Üblin*“.

č. 35

XXIII D 9

MS 10 b

XVII ex./XVIII in., Německo či Rakousko (?), papír, II + 84 ff., 314 × 196 mm, vazba dobová: 319 × × 200 mm, německy

Dvoučlenný filigrán: korunovaný orel se srdcovitým prsním štítkem × písmena C H G (lépe

dochováno na dvojlistu ff. 21–22). Na ff. I–II písmena H K, fol. 82 korunovaná kartuš s poštovskou trúbkou. – **Psací plocha** orámována inkoustovou linkou. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. I, IIv, 81v–84v prázdná. – Fol. I z větší části uvolněno.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý), bílý perg. hřbet. Vazba lehce poškozena hmyzem, hřbet zašpiněn a popraskán. – **Provenience:** V dolní části hřbetu stopy po dvou inkoustových signaturách. V PLK byl rukopis postaven omylem na stejnou signaturu se svazkem XXIII D 8 (č. 34), na fol. I poznamenáno „N. 2“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „10. b.“. Na předním přidešti tužkou sign. PLK „MS. 10. b.“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 11), PLK 1842 (MS 10, dva svazky, celková cena 15 krejcarů)

„Recepten-Buch“

„Rauchen vor die Pest. Nimb 4 Handt voll Wachalter-Beer, grüne Wein-Rauthen“ × „Die Kronabeth-Beer werden also praepariret ... undt wie ein Caffé kochen undt trinckn“

Sbíрку pořídil jeden písař, některé recepty uvádějí i původce či ručitele; na ff. 6r–v „Dasz wundt undt gute Pulver von dem Hauptman Hämel“, (9r–v) „Dasz Gufft-Pulver desz Churfürsten von Sachsen, welches Ihro Churfürstlichen Gnade ein Bauer gelehret“, (10r–v) „Ein Pulver für dasz Füber so der Churfürst von Brandenburch selbst hat gebraucht“, (13v–14r) „Gallmey-Pflaster von der Graff Schitzschin, so von alle offene Schäden auch so gar so man in Brüsten Löcher bekomet“, (14r–v) „Ein bewöhrteß Mitl also genandt Räckhl vor alle Geschwulsten sehr dinnlich ist auch von der Groff Schitzschin“, (31v) „Salben eines Türckens so zue Raab viell Leuth undt Pferdte dormit geheyllet“, (36v–37v) „Dem köstlichem Balsam ausz Sachsen so der Graff Reiß communiciret“, (38v–41r) „Bewehrter Balsam Herrn Urban Mangl von Kayzers-Berg“, (42r–v) „Augen-Wasser von Doctor Zigan von Znoim“, (42v–43r) „Wasser zum Bluth-Stüllen, für welches Recept der König in Schwedn anno 1644 hat 1500 Reichs-Tahler gegeben“, (46r–v) „Sandwasser von der Frauen Oppel“, (46v–47r) „Noch bößers Sandwasser von der Frauen Oppel“, (54v) „Tröffliches Recept für Sand und Stein von Groff von Trautmanßdorff“, (54v–55r) „Gutte Reinigung des Geblüth so auch der Brust gutt von den Groff Vollkrain“, (55v–56r) „Manna Sultz für alle Chathar zuebrauchen von der Frau von Vlahin“, (58v) „Ein guttes Mittel so der Mensch gefollen Bluth außwürfet, von der Graffin von Sterberg“, (59r) „Für dem Dampf und Enge der Brust von Doctor Werner“, (59v–60r) „Bewehrte Schnecken Milich für starcken Chathar oder inficirte Lunge von der Frauen Ehnein, Hauptmanin von dem Harrossischn Regiment“, (61r) „Bewerthe Pulverle für die Gall von der Baron Heyman Teutschen Ordens Ritter“, (64v–65r) „Ein tröffliches Mittel für daß Hinfohlen [?], so einer Persan solle geholffen haben, die 30 Jahr ist dormit behafftet gewessen, von der Frau Gröffin Giertzlin“, (78v–79r) „Ein bewehrtesz Magen-Pulver ... daß gebraucht der Groff Perlipß“, (79r–v) „Absanderliches Brust öffnentes und treibendeß Pulver von Herr Wentzl Springer“, (79v) „Purgir-Tranckh, vaß Ihro Gnade Groff Perlepß 2-mohl gebraucht habn“.

post 1677/ante 1722, Čechy (?), papír, I + 160 (recte 162) ff., 308 × 195 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 203 mm, německy, latinsky

Neidentifikovaný filigrán: velký štít, v němž zkřížen kříž s berlou, za ním mitra, po stranách lvi (lépe dochováno na fol. 147). Na dodatečně připojených ff. I, 160 poštovský panáček na koni. – **Foliace** moderní, dopočítána při katalogizaci. Chyby: fol. 110 bis, 114 bis. – Ff. I, IV, 144–160 prázdná. – V části psané písařem A často reklamanty na konci listů.

Písmo: 2 písařské ruce; A = ff. 11–114v, B = ff. 114v–143v. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ ve tvaru kosočtverce, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný červenohnědý štítek s vyzlac. zkráceným titulem CAR: MAR: | TRACT: DE | SPE & TI. Uprostřed desek zlacené a kolorované czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Vazba lehce poškozena hmyzem. Useň natržena v hlavici a stržena v patě. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 11 tužkou část sign. „11“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 7“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „MS 12“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 11“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio č. 11), PLK Czerniniana (MS 12), PLK 1842 (MS 11, cena 8 krejcarů)

[Andrea Avellino: Traktat von der Hoffnung und Furcht]

„Sehr nützlicher und apostolischer Tractat von der Hoffnung und Forcht, denen Kleinmuethigen zum Trost und Aufmunterung in dem Weeg des Geists fortzueschreiten, denen verstockten Sündern aber zum Schröcken und zue Ermahnung von denen Sünden abzustehen und die Bueß zu ergreifen. Beschrieben durch den seeligen Andream Avellinum, regulierten Priestern Theatiner Ordens, beider Sicilien Schutz-Heiligen, absonderlich aber der Stadt Neapoli, Palermo, Piazza, Capua, Nola, Cosenza, Bitonto, Castronovo, Tursi, Stigliano, Capri, Capaccio etc. Anjetzo in die teutsche Sprach übersetzt durch P. D. Carolum Marimont, gleichfals regulierten Priestern Theatiner Ordens, anno 1677“

„Approbationes. In Congregatione habita coram reverendissimo domino vicario generali Neapolitano de ordine eminentissimi domini cardinalis Caraccioli, archiepiscopi Neapolitani, sub die 21. Junii 1677, fuit dictum, quod R. P. Carolus Lombardus congregationis oratorii reveideat et in scriptis referat eidem congregationi ... (fol. 3v) Vorrede. Ich hatte mich entschlossen, mit meinem Schreiben einmahl ein undt zumachen ... (fol. 4r) Tractätlein von der Hoffnung und derselben Gattung. Erster Theil. Erstes Capitel. Da wir von der Hoffnung zu reden willens seynt“ x „durch seine Guette undt Barmhertzigkeit gnädiglich verleihen wolle. Amen“

Autorem je neapolský theatin Andrea Avellino (1521–1608), který byl roku 1712 svatořečen – srv. ANDREU, Francesco. Andrea Avellino, santo, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*. Vol. 3., Roma 1961, s. 69–72. Spis *Tratatto della speranza e del timore* vyšel posmrtně, první a druhé vydání roku 1670 v Neapoli, třetí vydání roku 1674 tamtéž – srv. též

<http://www.santandreaavellino.it/home/arti/0/1434/1435/Opere-edite.html>. Náš rukopis obsahuje německý překlad, který pořídil roku 1677 theatin Charles de Marimont († 1688), tištěné vydání se nepodařilo zjistit. Stejný text dochován v rukopise Praha, NK ČR, sign. XVI D 24 – srv. PRŮVODCE, s. 112.

č. 37

XXIII D II

MS 12

16II, Slezsko, papír, 344 ff., 181 × 282 mm, vazba mladší – czerninská: 294 × 194 mm, latinsky, německy

Filigrán papírny **Poznaň**: dva zkrížené klíče ve štítu (dobře dochováno na fol. 342) – nejbližší var. SINIARSKA–CZAPLICKA. *Filigrany*, č. 853 (z roku 1603). Fol. 2 slepeno ze dvou listů, na recto zřetelně volská hlava s očima a ven zahnutými rohy, s dvojitou tyčí zakončenou nahoře šestiplátkovým květem, dole křížem – PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XIII, 721–732 tuto var. nemá. – Stránkové reklamanty. – **Foliace** novověká tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 1r–2r, 120, 121v, 216r, 317v, 340–344 prázdná.

Písmo: 2 písarské ruce patřící pravděpodobně témuž písaři, A, latinsky = texty (a)–(b); B, německy = text (c). Rubrikace. – **Výzdoba**: U textu (c) vynecháno místo pro nerealizované kresby – srv. níže. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočverce: styliz. květ v úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem LEGENDA | S. HEDVIGIS. Uprostřed desek zlacené a kolorované czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Vazba a knižní blok lehce poškozeny hmyzem. – **Provenience**: Na fol. 2v „Ex lib[r]is Francisci Godefridi Troili in Les[so]t[h] Sac[rae] Caes[areae] M[aiesta]tis consiliarij A[nn]o 1632. Nissae“, níže inkoustem jinou rukou přeškrtnutý jednořádkový přípisek, z něhož lze rozluštit „/// liber /// Lessoth [?]“. V levém horním rohu fol. 3r tužkou část sign. „10“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 31“.

Majitelem rukopisu byl císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 108. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 12, XXIII D 18, XXIII D 23, XXIII D 34, XXIII D 35, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 38, 44, 49, 60–61, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718) se rukopis dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami.

Katalogy: HANNL 1717 (A. I. 31, kožená vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 10), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (O. S. 3. N. 9), PLK Czerniniana (MS 13), PLK 1842 (MS 12, cena 10 krejcarů)

(a) 2v [Antiphona de beata Hedwigi]

„O decus Trebnitiae, Hedwigis, mater gratiae, concivis militiae, caelestis patriae“ × „nobis petens veniam et caeli patriam“

AH 26, č. 28, s. 80.

(b) 3r–119v [Legenda maior de beata Hedwigi]

„Praefatio in legendam s. Hedwigis. Splendoris aeterni genitor lumenque indeficiens, dominus Deus omnipotens, qui novissimis diebus istis in eodem filio suo ... (fol. 4v) Caput primum. De vita beatae Hedwigis et primo de conversatione eius in aetate puerili et tempore matrimonii et amore castitatis. Hedwigis, iam in coelis beata, in terris de stirpe generosa progrediens“ × „Ora itaque pro nobis, o beata Hedwigis, ut dominus Deus noster, qui te ad aeternam transtulit gloriam, nos quandoque post praesentis vitam miseriam ad societatem transferat angelorum, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen. Finis. A[nn]o 1611 etc.“

Legenda maior byla sepsána v roce 1300 neznámým duchovním, úplný přehled rkp. dochování zatím neexistuje – srv. WILLIAMS–KRAPP, Werner. Hedwig von Schlesien, ²VL 3, 1981, sl. 566–567 (zde starší literatura) a ²VL 11, 2004, sl. 598. K dispozici jsou dvě starší edice STENZEL, Gustav Adolf. Vita S. Hedwigis, in: *Scriptores rerum Silesiacarum oder Sammlung schlesischer Geschichtschreiber. Band 2*, Breslau 1839, s. III–V, 1–99 a SEMKOWICZ, Aleksander. Vita sanctae Hedwigis, in: *Monumenta Poloniae historica. Tom. 4*, Lwów 1884 (reprint Warszawa 1961), s. 501–633. Moderní edici doprovobenou německým překladem vydal MORAW, Peter. Vita beatae Hedwigis (maior legenda de beata Hedwigi), in: BRAUNFELS, Wolfgang. *Der Hedwigs-Codex. Sammlung Ludwig. Band 2*, Berlin 1972, s. 71–155.

(c) 121r–339v [Die grosse Legende der heiligen Frau Sankt Hedwig]

„Alhie hebet sich an die grosse Legenda der heiligsten Frawen s. Hedwigis, eine geborne Fürstin von Mehran undt eine gewaltige Herzogin in Polen undt Schlesien, welch Legenda viel schener Historien in sich beschleust undt bisshero alleine bey etzlichen Geistlichen undt erbaren Bürgern zu Breslau kostbarlichen undt vor ein gross Cleinot ist gehaden [!] wordenn undt nun durch mich Conradum Baumgarten Gott zue Lobe gedruckt, der Zal Christi unnsers Herren M CCCCC und IIII“

„Nach denn Worttenn Ihesu Christi unnsers Seligmachers in seinem heyligen Evangelio: Ein gutter Baum traget gutte Frucht, dis wirdt auch bewerth mit dem gutten Baume und Stamme, vonn deme in diese Weltdt kommen ist, die heyligste Fürstin sandt Hedwigis“ × „Alhier endet sich die schöne und libliche Legenda der heyligenn Frauwen Hedwigis ... (fol. 339v) Gedruckt unndt volendet in der königlichenn Stadt Bresslaw durch mich Conradum Baumgarten, am Mittwochenn vor Johannis des Teuffers nach Christi Geburdth tausendt fünffhundert unndt ihm [!] wierdenn Jahre“

Jde o opis tisku vydaného roku 1504 v tiskárně Konrada Baumgartena ve Vratislavi – srv. faksimilové vydání a edici GOTTSCHALK, Joseph. *Die grosse Legende der heiligen Frau Sankt Hedwig, geborene Fürstin von Meranien und Herzogin in Polen und Schlesien. Faksimile nach der Original von Konrad Baumgarten, Breslau 1504. Band 1–2*, Wiesbaden 1963. Baumgartenovo vydání přitom vycházelo z tzv. Hornigova kodexu z roku 1451, Wrocław, Biblioteka Uniwersytecka, sign. IV F 192 – srv. faksimile a edici EHLERT, Trude – MROZOWICZ, Wojciech – ŁUKOSZ, Jerzy. *Legenda o św. Jadwidze. Legende der hl. Hedwig*, Wrocław 2000. Tištěná předloha našeho rukopisu obsahuje cyklus dřevorezů s výjevy z Hedvičina života, písař opsal legendy k těmto ilustracím a vynechal místo pro zřejmě plánované, ale nerealizované kresby.

Ve sbírce Franze Gottfrieda Troila von Lessoth se nacházel ještě středověký rukopis s legendami o sv. Hedvice. Tzv. Hedvičin nebo Ostrovský kodex z roku 1353 dnes vlastní J. Paul Getty Museum v Malibu v Kalifornii – srv. faksimilovou edici BRAUNFELS, Wolfgang. *Der Hedwigs-Codex von 1353. Sammlung Ludwig, Band 1–2*, Berlin 1972 a KREN, Thomas. *Illuminated Manuscripts of Germany and Central Europe in the J. Paul Getty Museum*, Los Angeles 2009, s. 24–25, 82–85.

Další literatura: PERTZ. *Reise nach Böhmen*, s. 478. – SVOBODOVÁ. *Zapomenutá sbírka*, s. 60.

č. 38

XXIII D 12

MS 13

XVII in. (post 1614/ante 1626), Slezsko (Vratislav), papír, II + 372 ff., 301 × 189 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 198 mm, německy

Filigrány: 1) štítek polcený kulem (dobře dochováno na fol. 287); 2) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno M (lépe dochováno na fol. 351); 3) čtvercový štít, v polích 2x koruna, gryf a kanec (dobře dochováno na fol. 369) – nejbližší var. BRIQUET, č. 1186 (z let 1577–1580). Na později připojených ff. I–II, 371–372 dvoučlenná značka: korunovaný rozkřídlený orel držící meče, v prsním štítku písmeno I x písmena H R. – Stránkové reklamanty. – Dvakrát započatá původní foliace, zvolena a dopočítána foliace textu (a). – Ff. I–II, 284v–288v, 368v–372v prázdná. – Na většině listů již silné prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem CALISTI & | MELIBES | COMEDIEN. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolním okraji fol. 3r „Ex libris Nicolai Troilli Decani Wratisl[aviensis] 1626“, pod tím rukou F. G. Troila „Fratrī suo Fran[cisco] Godef[rido]

dono missus Wratislauia 12. Martij 1635“ a touž rukou na fol. 368r na konci textu připsáno „Ex lib[ris] Fran[cisci] Godef[ridi] Troili Sac[rae] Caes[areae] M[aiesta]tis Cons[iliarii]“. V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „42“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 14“.

Prvním známým vlastníkem rukopisu byl wratislavský kapitulní děkan Nikolaus Troilo von Lessoth (1582–1643), v roce 1635 jej věnoval svému bratrovi. Dalším majitelem knihy se tak stal císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 108. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 18, XXIII D 23, XXIII D 34, XXIII D 35, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37, 44, 49, 60–61, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718) se rukopis dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami.

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 112, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 43), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. I. N. 7), PLK Czerniniana (MS 14), PLK 1842 (MS 13, cena 12 krejcarů)

(a) 1r–284r   **[Fernando de Rojas: La Celestina oder Tragikomödie von Calisto und Melibea]**

„Argument undt Inhalt des ganzen Wesens. Es ist gewesen ein hispanischer Edelman, mit Nahmen Calisto, guten Geschlechts ... (fol. 2v) Der erste Act. Calisto. Melibea. Sempronio. Celestina. Elicia. Crito. Parmeno. Calisto: Ach, Jungfraw Melibea, in diesen sehe ich die allgewaltige Macht Gottes“ × „Argument des ein und zwanzigstenn Acts ... (fol. 283v) Was soll ich nur thuen in diesem elenden Jammerthal. (fol. 284r) Wer mit Fleiss lieset dieses Spiel / Wirdt finden schöner Sachen viel ... Drümb, Leser, halt das Gute bey dir / Vorm Bösen hüte dich für und für“

Nejstarší německé překlady, které pořídil augsburský lékárník Christof Wirsung, vyšly v Augsburgu v letech 1520 a 1534 – srv. faksimilovou edici KISH, Kathleen Vera – RITZENHOFF, Ursula. *Die Celestina–Übersetzungen von Christof Wirsung. Ain hipsche Tragedia (Augsburg 1520). Ainn recht liepliches Buechlin (Augsburg 1534). Fernando de Rojas. Mit Holzschnitten von Hans Weiditz, Hildesheim – Zürich – New York 1984.* Náš rukopis bude třeba porovnat s německými překlady Celestiny vydanými před rokem 1626.

(b) 289r–368r   **[Leben und Wandel Lazaril von Tormes]**

„Vorrede. Zess halte darfur, es sey gutt, dass so selzame werckeliche Sachen ... (fol. 291r) Lazaro fängt an sein Leben zu erzählen unnd sagt, wer seine Eltern gewesen sein. Der Herr muss vor allen Dingen wissen, das man mich Lazaro von Tormes nennet. Mein Vater hat Thomas Gontzales geheissen unndt die Mutter Antonia Perezin“ × (fol. 365v) „Lazaril saget von der Kundschaft, die er zu Tolet mit etlichen Deutzschenn gehabt hatt, unndt wie es ihm mit denselben gangenn ... (fol. 368r) Wer köndte es nur enden, der nicht darüber müde werden, Schreibzeuge unnd Federn auch ihre Ruhe vorstatten müste!“

První španělský i světový pikareskní román *La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades* vyšel poprvé snad roku 1553 v Alcalà de Henares, v roce 1554 se pak objevila čtyři vydání, a to v Burgosu, Alcalà de Henares, Medině del Campo a v Antverpách. Dílo bylo zřejmě s ohledem na cenzuru vydáváno anonymně a jeho autor nebyl dodnes zjištěn. Před rokem 1626 vyšly tiskem dva německé překlady, roku 1617 v Augsburgu (*Zwo kurtzweilige lustige und lächerliche Historien. Die erste von Lazarillo de Tormes ...*) a roku 1624 v Lipsku (*Historien von Lazarillo de Tormes ...*) – srv. LAURENTI, Joseph L. *Catálogo bibliográfico de la literatura picaresca siglos XVI–XX. Segunda edición refundida, corregida y aumentada. Tomo I*, Kassel 2000, s. 235, 263. Nejstarší německý překlad s titulem *Leben und Wandel Lazaril von Tormes* se však dochoval v rukopise z roku 1614, pravděpodobném autografu překladatele, v kapitulní knihovně ve Vratislavi (sign. Cod. 33), který byl ztracen za druhé světové války – srv. HESPELT, Hermann E. *The First German Translation of Lazarillo de Tormes. Hispanic Review*, 1936, 4/2, s. 170–175. Edici z tohoto rukopisu pořídil na základě fotokopií TIEMANN, Hermann. *Leben und Wandel Lazaril von Tormes. Verdeutschcht 1614*, Hamburg 1951. Náš rukopis je velmi pravděpodobně opisem tohoto ztraceného vratislavského rukopisu.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 60.

č. 39

XXIII D 13

MS 14

XVI ex. (post 1581), Německo (Sasko), papír, 367 ff., 308 × 189 mm, vazba mladší – czerninská: 318 × 206 mm, německy, latinsky

Použito nejméně pět druhů papíru, lépe lze rozeznat **filigrány**: 1) tři husy (?) ve štítu (dobře dochováno na fol. 156) – nejbližší var. BRIQUET, č. 2052 (rok 1597); 2) hlava jelena ve štítu (dobře dochováno na fol. 82) – nejbližší var. BRIQUET, č. 2247 (z let 1562–1576). – Ff. 19, 27, 93, 100 tvoří vevázané listy menšího formátu. – **Foliace** provedena při katalogizaci. Dvakrát započatá původní foliace, zčásti zasažena seříznutím kniž. bloku, ff. 1–176 = dnešní ff. 20–199 = text (b), ff. 1–166 = dnešní ff. 201–366 = texty (c)–(f). – Ff. 1, 4v–14v, 17v, 18v, 27r, 82–83, 100, 110v, 139, 153–156, 157v, 200v, 271v, 287v, 366v–367v prázdná.

Písmo: základní ruka A; rukou B psán text (a). – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem DECISION | LIPSIEN: & WITT. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-bílo-žlutý). Přední deska lehce poškozena hmyzem. Useň při dolní hraně přední desky a v hlavici potrhána a odchlípena. – **Provenience:** V pravém horním

rohu fol. 2r tužkou psaná část sign. „16“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou sign. czerninské knihovny „A. II. No. 5“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 14“ a platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (B. I. 142, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 16), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (G. S. 2. N. 9), PLK Czerniniana (MS 15), PLK 1842 (MS 14, cena 20 krejcarů)

[Sammlung aus den Vorbereiten zu den kursächsischen Konstitutionen von 1572]

„Decisiones Lipsienses et Witebergenses“

Takzvané Saské konstituce, zemský zákoník, na jehož přípravě se podíleli právníci z wittenberské a lipské univerzity, vydal kurfiřt August roku 1572 – srv. SCHLETTER, Hermann. *Die Constitutionen Kurfürst August's von Sachsen vom Jahre 1572. Geschichte, Quellenkunde und dogmengeschichtliche Charakteristik derselben*, Leipzig 1857. Consultationes Constitutionum Saxonicarum vyšly posléze tiskem, tomus I: Illustres aureae solemnes diuque exoptatae quaestionum variarum apud iuris utriusque interpretes controversarum decisiones et discussiones ve Frankfurtu nad Mohanem roku 1599 – srv. VD 16, S 8323 a VD 16, S 8324; tomus II: Variarum iuris controversi quaestionum et in usu practico, praesertim camerae, quotidie occurrentium, resolutiones et decisiones v Mohuči roku 1600 – srv. VD 16, V 396. Další vydání eviduje VD 17, 12:636710A.

Titul našeho rukopisu byl převzat z katalogu Hannlovy knihovny. Podobné sbírky obsahují např. rukopisy **Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek**, sign. JUR. 2248, JUR. 2409, JUR. 2410 a JUR 2415 – srv. MATHES, Elke. *Die juristischen Handschriften der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg. I. Foliohandschriften (Cod. Jur. 2227–2482)*, Stuttgart 1996, s. 15, 78–79, 81; **Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek**, sign. Cod. Guelf. 12. 2. Aug. fol. – srv. HEINEMANN, Otto von. *Die Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel. II/2. Die Augusteischen Handschriften*, Wolfenbüttel 1895, s. 92, č. 2154.

(a) 15r–17r **„Form und Ordnung des Juden-Eydes“**

„So einem Iuden ein Eyde auffgelegt wird, sol er zuvor, eher den Eydt thut, vor Handen und vor Aug[en] haben ein Buch, darinnen die Geboth Gottes, die dem Mose auff dem Bergk Sinaj“ × „Wo ich aber waar undt recht hab in dieser Sach, also helfe mir der ware Gott Adonay“

Srv. edici LAUFS, Adolf. *Reichskammergerichtsordnung von 1555*, Köln 1976, s. 162–165.

(b) 18r–199v **[Consultationes Constitutionum Saxonicarum. Tomus I]**

(2r–4r) **„Quaestiones, quarum explicationes latissime patent in hoc libro“**

„Prima pars. Actor deferens iuramentum Reo, qui probare cupit, an ad probandum actor admittendus sit? ... I. q[uaestio] n. I. Collegium per quos iuret ... 2. q. n. I. An lite contestata et quaranda non praestita, libelli mutatio sit permissa“ × „Bergteil. An inter mobilia vel immobilia computantur ... 10. q. n. 73“

Nedokončený obsah odkazuje na platnou foliaci; podchycuje text na ff. 1r–73r = dnešní ff. 20r–94r.

(18r–152v) **„Primus liber“ [Casus Teuberi]**

„*Primus liber huius operis continet quinque partes. I. pars. De iudiciis civilibus ... (fol. 20r) Pars prima. De iudicialibus. Actor deferens iuramentum Reo, qui probare cupit, an ad probandum actor admittendus sit? Quaestio I. Es ist ihm ober unndt nider Hoffgerichte offtmals Streitt vorgefallen, wen der Clager dem Beclagten vorgestellter Gewehr“ × (fol. 151r) „Quaestio XXIII. Legitimae vel eius supplemento quando praescribatur ... Finis quintae partis. XXV. An filius revocaret alienationem feudi a patre factam ... (fol. 152v) Michael Teub[er]us“*

(20r–41v) **„Pars prima. De iudicialibus“**

(42r–81v) **„Pars secunda. De contractibus vel quasi“**

(84r–110r) **„Pars tertia. De successionibus et ultimis voluntatibus“**

(111r–138v) **„De delictis vel quasi. Pars quarta“**

(140r–152v) **„Quinta pars casus seu varii“**

Obsahuje v porovnání s tištěnými Consultationes I (Frankfurt am Main 1599), pars 3, quaestio 1–25; p. 1, qu. 1–28; p. 2, qu. 18–40; p. 4, qu. 1–35; p. 5, qu. 1–25. Německý právník Michael Teuber (1524–1586) byl profesorem právnické fakulty ve Wittenbergu – srv. GEHRKE, Heinrich. *Die privatrechtliche Entscheidungsliteratur Deutschlands. Charakteristik und Bibliografie der Rechtsprechung- und Konsiliensammlungen vom 16. bis zum Beginn des 19. Jahrhunderts*, Frankfurt am Main 1974, s. 128, č. 108.

(157r–199v) **„Secundus liber“ [Casus Wesenbecii]**

„*Secundus liber continet quinque partes. I. pars. De contractibus vel quasi ... (fol. 158r) Pars prima. De contractibus vel quasi. Ob die Verordnung der Sechsischen Recht, d[a]z Stamqueter ohne Gericht unndt ohne der Erben Laube nicht vergeben werden mugen, allein auf die schlechten donationes, ihnmassen sie bishero verstenden worden undt der Text selber redet zu restringiren unndt zu erklehren. In diesem Fall haben wir allzeit gesprochen, d[a]z solche Verordnung keine Stadt habe“ × „XXIX. Welche Persohnen in causis homicidii necem defuncti zu vindiren schuldigh ... Quaestio singularis. Ob undt wie weit sich Churfürstliche S[ächsische] Landtsordnung auff die Bischofftumb undt Graffschafften erstrecken soll ... (fol. 199v) et haec in tanta temporis brevitate satis sunt. Mattheus Wesenbecius“*

(158r–176v) **„Pars prima. De contractibus vel quasi“**

- (176v–178r) „De feudis“
- (178v–161r) „De successionibus“
- (161r–187v) „Judicialia“
- (188r–199v) „Criminalia“

Obsahuje v porovnání s tištěnými Consultationes I (Frankfurt am Main 1599), p. 1, qu. 34–63; p. 5, qu. 32–49; p. 4, qu. 54–78. Nizozemský právník Matthias Wesenbeck (1531–1586) působil od roku 1569 jako profesor na právnické fakultě ve Wittenbergu – srv. EISENHART, Johann August von. Wesenbeck, Matthäus, in: *Allgemeine Deutsche Biographie. Band 42*, Leipzig 1897, s. 134–138; LÜCK, Heiner. Ein Niederländer in Wittenberg. Der Jurist Matthias Wesenbeck (1531–1586). *Jahrbuch des Zentrums für Niederlande-Studien*, 1991, 2, s. 199–209; GEHRKE, H. *Die privatrechtliche Entscheidungsliteratur Deutschlands*, s. 170, č. 194.

- (c) 200r–228r „Consultationes et responsa iuris consultorum Lipsensium“

- (d) 228v–345v [Consultationes Constitutionum Saxoniarum. Tomus II. Resultate der Leipziger Vorberatungen]

„Pars prima. De contractibus. Ob Uderpfandt oder ein Guet so auff Wiederkauff verkauft, verstehe unndt sich verjahret, oder ob es nach Verlauffenen 30, 40 oder mehr Jahren konte wieder gelöset oder verkaufft werden? Diese Frage ist zu Rechten sehr weitleufig unndt zweifelhaftig“ × (fol. 344v) „Ob das Gelt so Jemandts zuspieren geliehen kan wieder gefordert werden ... et per Bened[ictum] Cap[ram] in tractatu communium opinionum, in verbo alearum fol. 107. Hunc tractatum feliciter absolvi 14. Decembris anno Christi [15]81 ... (fol. 345v) Uxor an absque curatore possit donare marito causa mortis ... sindt die Schoppenstule nicht eynigk“

- (228v–254r) „Pars prima. De contractibus“
- (254v–271r) „Pars secunda. De successionibus et ultimis voluntatibus“
- (272r–287r) „Pars tertia. Judicialia“
- (288r–326v) „Quarta pars. Criminalia“
- (327r–334v) „Judicialia ex differentiis“
- (335r–345v) „[Pars quinta.] Casus varii“

Na ff. 228v–326v, 335r–344v obsahuje v porovnání s tištěnými Consultationes II (Mohuč 1600)

p. 1, qu. 1–62; p. 2, qu. 1–43; p. 3, qu. 1–40; p. 4, qu. 1–74; p. 5, qu. 1–24. K textu na ff. 327r–334v srv. Consultationes II, pp. 199–216.

(e) 346r–355r   „*Revisio differentiarum juris civilis et Saxonici, quae numero sunt 70 per utramque iuridicam facultatem Lipsiam & Witebergensem facta anno 1571 Lipsiae. Was hernach in der Zusammenkunfft zu Meyssen hierauf anno 72 approbirt ist*“

„*Prima pars judicialia. Bey der 39. Differentia von dem Ungehorsam der Partheyen ihn den Gerichten undt sonderlich des Beclagten, ist zu wissen ... Die Wette oder mulcta, do diese differentia von sagt ... (fol. 349r) Secunda pars de contractibus. Ob der so einem etwas zugebrauchen leyhet, wen es der ander verkeuffet oder umbringet, sein Eygenthum*“ × „*was er nicht mit dem Eydt vermindern werde, zuvortheilen, so sindt sie doch in diesen undt dergleichen Fellen damit nicht zuleslich. Τέλος*“

Srv. edici SCHLETTER, Hermann. *Die Revisio differentiarum juris civilis et Saxonici in den Jahren 1571 und 1572*, Leipzig 1869, s. 16–23, 6–16, 23–29, viz též tištěné Consultationes II, pp. 199–216.

(f) 355r–366r   „*Differentiae juris civilis & Saxonici per D. Benedictum Reinhardum, JUD et cancellarium Schwartzburgensem collectae*“

„*Erbeygen oder ahngeborne Gueter, die einem auf oder niederwartz ihn rechter Linien erblich zukommen sindt, de iure civili sine consensu possunt donari*“ × „*annus, sex septimanae et 3 dies. Finis*“

Differentiae, za jejichž autory jsou považováni Ludwig Fachs (1497–1554) a Benedikt Reinhard, vyšly v letech 1569–1598 šestkrát – srv. VD 16, R 914–919.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 69–70.

č. 40

XXIII D 14

MS 15

XVIII (ante 1755), Rakousko (?), papír, II + 62 pp., 294 × 196 mm, vazba czerninská: 305 × 203 mm, německy

Filigrány: 1) poprsí ženy se závojem a korunou v kruhovém štítu, za nímž berla, mitra a kříž (či meč), po stranách písmena H K (dobře dochováno na pp. I–II); 2) písmeno F postavené na písmeni W (dobře dochováno na pp. 47–48); 3) divý muž v oválném štítu zasazeném v korunované kartuši, po stranách písmena F W (dobře dochováno na pp. 59–60). – **Paginace** původní. – Pp. I–II, 48, 59–62 prázdné.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů vyznačeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ lilie, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný vínový

štítek s vyzlac. titulem EXE | CU: | TIO | PRO | CES. Uprostřed desek zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 10“. Vložen papírový proužek s částečně odrolenou inkoustovou sign. PLK „15“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. 3. N. 18), PLK Czerniniana (MS 16), PLK 1842 (MS 15, cena 4 krejčary)

[Exekutionsordnung beim niederösterreichischen landmarschallischen Gericht]

(1–47) „Beylauffige Beschreibung wie bey dem löblichen Landtmarschallischen Gericht ein richtiger Executions-Process geführet wird“

(49–58) „Beylauffige Beschreibung wie die Execution bey der hochlöblichen N[ieder] Ö[sterreichischen] Regierung gehet“

č. 41

XXIII D 15

MS 16

XVII ex./XVIII in., Rakousko (?), papír, IV + 460 pp., 286 × 197 mm, vazba dobová: 299 × 202 mm, německy

Filigrány Hanse Reicharta Neumayra z papírny Leedorf (Baden) v Dolním Rakousku: 1) štít s patriarším křížem, za ním biskupská mitra a berla, dole páska s písmeny H R N (dobře dochováno na pp. 217–218) – var. EINEDER, č. 450 (z roku 1672); 2) čtvrcený štít, v jehož polích písmena H R N M, za ním biskupská mitra a berla (dobře dochováno na pp. 255–256) – var. EINEDER, č. 290 (z roku 1679). – **Paginace** původní. Stránkové reklamanty. – Pp. I–IV, 18, 45–47, 135, 157–180, 215–238, 255–256, 264–276, 385–406, 451–460 prázdné.

Písmo: základní písařská ruka A = pp. 1–36, 49–124, 137–384, 409–450; textové doplňky rukama B = pp. 36–44, 127–133, 407–408; C = pp. 44, 133–134; D = pp. 78, 124–125, 321–322; E = pp. 125–127. – Vínová pergamenová vazba s lepenkovými deskami, se zapínáním na dvě dírkové hranové spony. Modře stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** Vloženy vylisované snítky petržele. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 13“. Vložen papírový proužek s vydrolenou inkoustovou sign. PLK „16“. Na předním předešlé tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 17), PLK 1842 (MS 16, cena 10 krejčarů)

„Koch- und Einmach-Buch“

- (1–78) „Von allerley eingemachten Zuckerwerkh. Von allerley Sulzwerk. Von allerley Küttenwerk. Von underschidlichen Früchten eingemachte Sachen“
- (79–156) „Anderter Theil. Von allerley Lezelten, Piscotten und dergleichen Bachwerkh“
- (181–255) „Der dritte Thail. Von allerley Fleisch-Speißen“
- (257–322) „Der vierte Thail. Von Fisch-Speißen und Krebsen“
- (323–412) „Der fünffte Thail. Von allerley Pastetten, Dorten und anderen guten Gebächwerkh“
- (413–450) „Register über daß vorstehunde Handtbuch“

č. 42

XXIII D 16

MS 17

XVII¹ (snad 1612), Čechy či Rakousko, papír, I + 149 ff., 309 × 200 mm, vazba mladší – czerninská: 315 × 207 mm, německy

Filigrán: korunovaný čtvrcený štít, v jehož polích orlice, věž s bránou, 2x lev, střední polcený rakousko-burgundský štítek, dole visí Řád Zlatého rouna (dobře dochováno na fol. 14). Na fol. I korunovaný rozkřídlený orel držící meče, v prsním štítku písmeno I. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. V textu (b) stránkové reklamanty. – Ff. Ir–2v, 13v–14v, 22, 147v–149v prázdná. – Seříznutí kniž. bloku zasahuje v textu (b) lehce do psací plochy.

Písmo: 2 písařské ruce, **A** = ff. 3r–21v; **B** = ff. 23r–147r. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem *Matricula | des Heilige | Romis: Reichs*. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba poškozena ve hřbetu, v hlavici a patě potrhána useň, dolní kapitálek přetržen. – **Provenience:** V horním okraji fol. 2v „*Librariae Excell[entissimi]mi D[omi]ni D[omi]ni Joannis Joachimi Comitis Slauatae*“. V pravém horním rohu fol. 3r tužkou psaná část sign. „30“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí zčásti stržený papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 1<8?>“. Tužkou zapsány v NK ČR na fol. Iv sign. PLK „MS 17“, tamtéž a na přední předsádce verso platná signatura.

Rukopis vlastnil hrabě Jan Jiří Jáchym Slavata z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689), od roku 1673 vladař domu hradeckého, nejvyšší hofmistr království Českého. Slavatovská fideikomisní knihovna se nacházela v pražském paláci na Malé Straně – srv. KUBEŠ, Jiří. Sídla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689) v proměně. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series C. Faculty of Humanities*, 2003, 9, s. 55–87 (o knihovně s. 73–74). Stejně slavatovské exlibris nesou rukopisy XXIII D 2I, XXIII D 86, XXIII D 194/1–10, XXIII F 13, XXIII F 82, XXIII F 147 a XXIII F 172 (č. 47, 96, 137, 161, 205, 208, 221).

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 31), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (F. S. 3. N. 15), PLK Czerniniana (MS 18), PLK 1842 (MS 17, cena 6 krejcarů)

(a) 3r–21v [Tabellarische Aufstellung der Römermonate der Jahre 1521, 1545, 1551, 1557, 1567, 1571 und 1577 mit Kommentaren zu den Anschlägen. Aufstellung nach Reichskreisen]

(3r–13r) „Des Heyligen Römischen Reichs Matricul, wie diselbig uff den Römerzug zue Ross und Fuess anno 1521 aufgericht und folgens in den Jaren 45, 51, 57 und 67 zue Wormbs und etc., 71 und 77 in Franckhfort moderirt wordenn“

(15r–21v) „Des Hayligen Römischen Reichs Matricul, wie dieselbig uff den Römerzug moderirt worden und in die neun Craiss ausgetheilt“

„Churfürstlich Rheinisch Craiss. Maintz. Zue Ross ... 60. Zue Fus ... 277. Ein Monat an Gelt ... 1 828 fl.“ × „Thut ein Monath an Gelth 75 836 fl.“

Srv. rukopis XXIII D 18, ff. 53r–72r.

(b) 23r–147r [Zacharias Geizkofler]: „Verzaichnus aller und jeder Reichs Stände, sovil deren in allen altenn unnd newenn Reichs Matriculn, anschlags und moderations Registern zuebefinden, darinn wie ein jeder Standt in anno [15]21 belegt, hernacher bey einer oder ander moderation, alss de annis 45, 51, 57, 67, 71 und 77 erhöchet, geringert oder bey welchem Anschlag es gelassenn, auch welche Stand in der Matricul richtig oder unrichtig, welche eximirt oder gar verlohrenn ordenlich gemeldet wirt ... zuesamenn colligirt unnd verfasset etc. Anno 1612 [!]“

„Churfürst zue Maintz. Dieser Ertzbischoff und Churfürst ist ein undisputierlicher richtiger Standt unnd bleibt bishero noch unverendert bey seinem alten Churfürsten Anschlag, dero 60 Ross und 277 zue Fuss“ × „Actum Augspurg denn 25ten Novembris anno 1602“

Autorem je říšský pfennigmeister Zacharias Geizkofler (1560–1617), jemuž věnoval obsáhlou monografii SIGELEN, Alexander. *Dem ganzen Geschlecht nützlich und rühmlich. Reichspfennigmeister Zacharias Geizkofler zwischen Fürstendienst und Familienpolitik*, Stuttgart 2009. Stejný text, rovněž datovaný v Augsburgu 25. II. 1602, obsahuje rukopis Göttingen, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, 2° Cod. ms. jurid. 375 – srv. MEYER, Wilhelm. *Die Handschriften in Göttingen. Band 1. Universitätsbibliothek. Philologie, Literärgeschichte, Philosophie, Jurisprudenz*, Berlin 1893, s. 383–384.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 197. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 50.

č. 43

XXIII D 17

MS 18

XVIII¹ (1702 či post 1702), Rakousko (?), papír, II + 159 (recte 158) pp., 299 × 200 mm, vazba dobová: 304 × 200 mm, německy

Špatně viditelné **filigrány**, lze rozeznat: 1) poštovská trubka × písmena N H (lépe dochováno na pp. 27–30); 2) poštovská trubka × písmena C W (lépe dochováno na pp. 115–119). – **Paginace** původní. Chyby: Pp. 114–115 mylně označeny 104–105, vynechána pag. 116. Stránkové reklamanty. – Pp. I–II prázdné. – Knižní blok částečně uvolněn, v dolním okraji zahnědlý.

Písmo: 1 ruka. – Světlá pergamenová **vazba**, s lepenkovými deskami, se zavazováním na dva páry zelených textilních stuh. Nezdobená ořízka. Potah zašpiněn, ve hřbetu zčásti stržen. Dolní stuha na přední desce odtržena a ztracena. – **Provenience:** Vložen list s poznámkou „Daß ist diejenige Relation für welche Euer Excell[enz] vermittelst Ihro Gnadn des Herrn Von Marquard, Mir gnäd[igst] haben anbefehlen laßen, fünfftzig guldn zu anticipiren“, podpis neidentifikován. V horní části hřbetu inkoustem sign. „S. I. 8“, dole papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 29“. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „R. III. 9“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 19), PLK 1842 (MS 18, cena 3 krejčary)

[Bericht des Grafen Philipp Ludwig von Sinzendorff, ehemaligen kaiserlichen Gesandten in Frankreich, aus dem Jahre 1702]

„Allerdurchleuchtigster, großmächtigster und unüberwündligster römischer Kayser, auch zu Hungarn und Böhaimb König etc. etc. Allergnädigster Kayser, König, Erblands-Fürst und Herr, Herr etc. Obwohlen in meinen unterschiedlichen allerunterthänigsten Relationen die Beschaffenheit des frantzösischen Hoffes und selben König-Reichs auf daß aigentlichere vorzustellen mich bemühet“ × „Wien den 15ten May [recte Martij] anno 1702“

Autor relace není v rukopise uveden, ve starých knihovních katalozích je rukopis označen jako *„Relation eines kaiserlichen Botschafters vom königlichen frantzösischen Hofe. 1702“*. Zprávu o poměrech u dvora ve Versailles a ve francouzském království pro císaře Leopolda I. sepsal hrabě Philipp Ludwig Wenzel von Sinzendorff (1671–1744), který byl v letech 1699–1701 císařským vyslancem ve Francii – srv. GYÖRY VON NÁDUDVAR, Árpád. Sinzendorff, Philipp Ludwig, in: *Allgemeine Deutsche Biographie. Band 34*, Leipzig 1892, s. 408–412. Edici pořídil ARNETH, Alfred von. Hauptbericht des Grafen Philipp Ludwig von Sinzendorff an Kaiser Leopold I., nach Beendigung seiner Mission in Frankreich. *Archiv für österreichische Geschichte*, 1854, 13, s. 1–70.

XVI ex./XVII. in. (post 1577/ante 1621), Rakousko či Slezsko (?), papír, 93 ff., 294 × 200 mm, vazba mladší –czerninská: 300 × 208 mm, německy

Filigrány: Pravděpodobně značky papírny **Kempton** v Bavorsku: 1) texty (a), (c)–(d): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku (opačně orientované) písmeno K, po stranách písmena P H (dobře dochováno na fol. 81) – var. BRIQUET, č. 289 (z roku 1596); 2) text (b): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H M (dobře dochováno na fol. 18) – var. EINEDER, č. 1853 (z roku 1593). K různým variantám těchto značek srv. PETZ. Das Kemptener Papiergewerbe, s. 280–281. Další filigrány 3) štít, v jehož dolní části srpek měsíce s obličejem, v horní tři šesticípé hvězdy, nad štítem znamení podobné srpu (dobře dochováno na fol. 86) – odlišná var. EINEDER, č. 1646 (z roku 1578). Ff. 1–2, 92–93 připojena při převazbě, na fol. 92 poštovský panáček na koni. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 18v, 34v–38v, 39v, 51, 53v, 72v–93v prázdná. – Začátek kniž. bloku lehce poškozen hmyzem. Na ff. 3r–17v, 39r–72r písmo značně vybledlé.

Písmo: 2 písařské ruce, A = ff. 3r–17v, 39r–72r; B = ff. 18r–34r. První ruka by mohla patřit Franzi Gottfriedu Troilovi von Lessoth. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem MATRI | CVLA | IMPER. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. Useň v hlavici potrhána a odchlípena. – **Provenience:** Na fol. 3r „Ex lib[ris] Fran[cisci] God[efridi] Troili A[nn]o 1621 Viennae“. V pravém horním rohu fol. 4r tužkou část sign. „29“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí zbytky strženého papírového štítku s inkoustovou czerninskou sign. „/// <No.> 30“. Na fol. 1v tužkou platná signatura. Majitelem rukopisu byl císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 93. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 12, XXIII D 23, XXIII D 34, XXIII D 35, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37–38, 44, 49, 60–61, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718) se rukopis dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami.

Katalogy: HANNL 1717 (G. 1. 92, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 30), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (D. S. 4. N. 1), PLK Czerniniana (MS 20), PLK 1842 (MS 19, cena 5 krejcarů)

[Reichsmatrikel von 1567 und 1577. Tabellarische Aufstellung der Römermonate der Jahre 1521, 1545, 1551, 1557, 1567, 1571 und 1577 mit Kommentaren zu den Anschlägen. Aufstellung nach Reichskreisen]

(a) 3r–17v   *„Matricula imperii cum moderatione de anno 1567“*

„Anschlag des Heiligen Römischen Reichs, durch die verordnete Moderatores im Jar 1567 in Wormbs bedacht“

„Churfürstn. Mainnz ... Camergerichts Underhaltung ... 500 fl. Baugelt und Underhaltung der türckhischen Grentz ... 1 500 fl. Der Römer. Zu Ross ... 60. Zug. Zu Fuess ... 277“ × „So werden die Frey unnd Reichs Stätt folgend Gestalt zu Visitation beschriben ... Nördlingen. Franckhforth. Lindaer“

(b) 18r–34r   *„Matricula imperii cum moderatione de anno 1577. Letste Reichs Matricull unnd Anschlag der Stende. Des Heyligen Römischen Reichs Matricul, durch die verornete Moderatores anno [15]77 zu Franckhforth am Main gemacht“*

„Churfürstenn. Mainz: helt Hof Sommers Zeitten zu Mainz, Winters Zeitten zu Aschoffenburg. 13 Meil vonn Speyer, 3 vonn Hanau. Zu Ross ... 60. Zu Fuess ... 277. Trier: ligt 24 von Speyer. Helt Hoff Sommers Zeitten zu Coblenz“ × „Summa aller des Heiligen Reichs Anlagen. Ross ... 4 7II. Zu Fuess ... 17 627. Baugelt 2II 663 ½ fl. Unterhaltung 25 744 ¼ fl.“

(c) 39r–51v   *„Des Heiligen Römischen Reichs Matricul oder des Römers Zugs Anlage. Anno 152I, 1545, 155I, 1557, 1567, 157I, 1577“*

(d) 53r–72r   *„Particular Matricul der neun Crayss des Heiligen Römischen Reichs, was unndt wievil yedem Crayss inn Sonderheit dem anfachen Römer Zug nach auf ein Monat an Reitter unndt Khnechten auch an Gelt für sein Anlag gebüret“*

„Churfürstlich Reinisch Crayss. Mainnz. Zu Ross ... 60. Zu Fuess ... 277. Ain Monat an Gelt ... 1 828“ × „Thuert ain Monat an Geldt ... 75 836 fl.“

Srv. rukopis XXIII D 16 (č. 42).

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 197.

č. 45

XXIII D 19

MS 20

XVIII (ante 1755), Čechy (?), papír, I + 343 (recte 346) ff., 318 × 197 mm, vazba dobová: 326 × 204 mm, německy

Dvoučlenný **filigrán**: jednorožec × korunovaný kruhový štít s písmeny B E, pod ním písmena W S (dobře dochováno na ff. 342–343). – **Foliace** moderní tužková. Chyby: Ff. 130 bis, 200 bis, 270 bis. – Ff. I, 341v–343v prázdná. – Začátek a konec kniž. bloku lehce poškozen hmyzem. Prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka. Marginální textové doplňky další rukou na ff. 140r, 199r. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky

5 vazů orámovány zlac. ornamentálním válečkem, zlac. kolková kompozice v mezivazí, hrany zdobené jiným ornamentálním válečkem. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný světlehnědý štítek s vyzlac. titulem THESAURUS | HISTORICUS | IN NUMMIS ANTI. | QUIS REPERTUS. Zeleno-žlutý kapitálek. Vínová střikaná ořízka, lehce vhloubená. Usňový potah na více místech odřen, desky lehce poškozeny hmyzem. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 6“. Vložen štítek s inkoustovou sign. „I. III. 7“. Na předním přideščí tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (M. S. 4. N. 14), PLK Czerniniana (MS 21), PLK 1842 (MS 20, cena 20 krejcarů)

„Series nummorum antiquorum omnium Romanorum imperatorum a Julio Caesare usque ad Heraclium, historica eorum descriptione illustrata. Oder: Historische Schau-Bühne, auf welcher von Julio Caesare biß auff Heraclium alle römische Monarchen, sowohl nach dem Abdruckh deren natürlichen Abbildung, alß Vorstellung deroselben merckwürdigsten Thaten, durch die kayßerliche hinterlassene Müntzen alß ohnlaugbahre allen historischen Glauben übertreffende Zeugen so anmuthig alß nützlich produciret werden“

„Thesaurus historicus Romanus in nummis antiquis repertus. Dasz in lauter Triumph und Siegen, von ihren Ursprung her zum Schröken der gantzen Welt aufgewachßene großmüthige Rom“ × „so alle ihre Kronen und Scepter ablegen müssen, gleichfalls meine schwache Feder niederlegen und mache mit ihnen ein Ende“

Jde o historicko-numismatické výklady odkazující na nedochované obrazové tabulky římských mincí. Další rukopis tohoto díla **Praha, Knihovna královské kanonie premonstrátů na Strahově**, sign. DG II 10 – srv. RYBA, Bohumil. *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Díl 3*, Praha 1979, č. 1562.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 378, č. 53.

č. 46

XXIII D 20

MS 21

XVIII¹ (post 1725), Čechy, papír, XXVI + 793 (recte 794) pp., 321 × 197 mm, vazba dobová – czerninská: 330 × 206 mm, německy, latinsky

Filigrán papírný **Jáchymov**: štít s městským znakem s písmeny A F S, umístěn mezi zkříženými palmovými ratolestmi (dobře dochováno na pp. 290–291). Na pp. I–IV, 786–791 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž umístěny biskupská mitra, berla aj. atributy × písmeno K. – **Paginace** původní. Chyby: Pag. 73 bis. – Pp. I–IV, XXVI, 2, 62, 288–293, 295, 519–521, 628–629, 664–665, 676–677, 689, 697, 714–717, 729, 758–761, 763, 773, 779, 788–793 prázdné.

Písmo: větší počet písarských rukou. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené

tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora vyzlacen v rudohnědém poli titul GENERALIA | AC | SPECIALIA | PRINCIPIA | AD PRAXIM. Uprostřed desek zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-žlutý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem, useň na mnoha místech odřena. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 3“. Na pag. II tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 22), PLK 1842 (MS 21, cena 10 krejcarů)

[Handbuch des Prozeßrechtes]

(V–XXV) *„Index derer in Generalibus ac specialibus principiis nebst der sammentlichen Formularien, so wohl der oberen als unteren Instantial-Libellorum undt Instrumentorum ad praxim advocato-procuratoriam cum annexa necessaria exsplicatione, tam quoad superiores, quam inferiores instantias gehörigen partium“*

(a) 2–518 *„Generalia ac specialia principia una cum necessariis exemplar-instrumentis ad praxim advocato-procuratoriam, tam quoad superiores, quam inferiores in inclyto regno Boemiae, nec non marchionatu Moraviae et principatu Sylesiae reperibiles judicial-instantias necessaria“*

„Prologus. Praxis in jure ist nichts anders als eine Application des Juris in genere ... (pag. 5) Generalia ad praxim, tam quoad superiores, quam inferiores instantias necessaria. Pars 1ma. Caput 1um. Waß ein vernünfftiger Practicus und Causidicus von Anfang eines Rechtsstreites zu beobachten hat. Aldieweihlen der Federkrieg, obschon es darüber keine bluttige Köpfe sätzet × „Observanda pro practicis in parva parte ... (pag. 518) Actum et publicatum in consilio Minoris Urbis Pragensis ... 15. Februarii anno 1678. Consule domino Joanne Ditzler, urbis primate“

(3–4) *„Prologus“*

(5–60) *„Generalia ad praxim, tam quoad superiores, quam inferiores instantias necessaria“*

(5–27) *„Pars 1ma. De processu 1^{mae} instantiae“*

(27–47) *„Pars 2da. Von dem Weiß-Process“*

(47–52) *„Pars 3^{tia}. Von denen Processen 2^{dae} instantiae“*

(53–60) *„Pars 4ta. De processu executivo“*

- (61–287) „*Specialia in superioribus instantiis practicabilia*“
- (63–194) „*Pars 1ma*“
- (194–242) „*Pars 2da. Von dem Weysz-Process*“
- (242–263) „*Pars 3^{tia}. De processu 2^{dae} instantiae*“
- (263–287) „*Pars 4ta. De processu executivo*“
- (294–518) „*Specialia in inferioribus instantiis practicabilia*“
- (296–412) „*Pars 1ma*“
- (412–518) „*Pars 2da. Von unterschiedlichen Formalien undt Notationen, dan allerhandt Rechts-Acten undt Actitäten*“

Příručka procesního práva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, jejíž text bude třeba porovnat s právními příručkami v následujících rukopisech. **Brno, Moravský zemský archiv**, fond G I, sign. FM 612 – srv. ZACHOVÁ, Irena – PETR, Stanislav. *Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea fondu G II Moravského zemského archivu v Brně*, Praha 2010, s. 289, č. 633; jako autor uveden Karel Václav Thalheimb, který byl vrchním písařem komorního soudu v Praze – viz *Nový titulární kalendář ke cti s. Václava ... k létu Páně 1726*, Praha 1725, s. 19. **Brno, Archiv města Brna**, sign. A 32, sign. A 161 – srv. ZACHOVÁ, Irena – PETR, Stanislav. *Soupis sbírky rukopisů Antonína Bedřicha Mitrovského v Archivu města Brna*, Praha – Brno 1999, s. 66–67, č. 106, s. 126, č. 236. **Zámecká knihovna Křivoklát**, sign. I a 15 – srv. PRAŽÁK, Jiří. *Rukopisy křivoklátské knihovny*, Praha 1969, s. 51, č. 15; jako autor uveden Václav Xaver Neumann z Puchholtze (1670–1743). **London, British Museum**, sign. Add. MS 24, 974 – srv. *Catalogue of Additions to the Manuscripts in the British Museum in the years MDCCCLIV–MDCCCLXXV. Vol. II*, London 1877, s. 134.

- (b) 522–786 „*Extra [folgen] unnterschiedliche Abschriefften der fernerren zur oberen Instantien gehörigen Judicial-Schriefften, Instantial-Haubt- undt anderen Instrumenten dan etwelchen Memorialien*“

Sbírka opisů mohla být dokončena nejdříve roku 1725; nejmladší dokument je datován 28. února téhož roku. Obsahuje například na pp. 592–627 pozůstalostní inventář hraběte Václava Norberta Oktaviána Kinského z Vchynic a Tetova (1642–1719), Vídeň, Praha říjen 1719, německy, nebo na pp. 742–751 testament rytíře Jana Františka Brahiera, Praha-Malá Strana 20. 12. 1709, německy.

XVI^r (post 1560/ante 1573), Německo (Sasko), papír, konvolut tisku: 140 ff. a rukopisu: V + 238 (recte 239) ff., 302 × 210 mm, vazba soudobá: 311 × 211 mm, německy, latinsky

Tisk (vevázán mezi ff. V a 1):

Formular || Oder Schreiber Buch/ Der=||gleichen zuuor also nie gesehen/ noch gelesen/ || viel weniger im Druck ausgangen. || Zu sampt einem sonderlichen mit angehengten || Proceß/ Ersten zur gute/ denn zu Recht/ Vnd auffß || letzte/ drey peinliche Citationes/ gegen ei=||nem Todschleger/ auff die Acht/ || vnd mit derselben. Mit son=||derlichem vleis/ || Durch || Alexandrum Machholth/ || nehest Gottes Gab vnd Gnade/ zu || hauff/ vnd itzo in Druck gebracht/ Wie || solches alles/ das zuruck folgende || Repertorium/ ferner/ vnd je=||des stuck klerlicher an=||zeigt/ nach/ vnd || ausweiset ... Gedruckt zu Eisleben/ Jn der || alten vnd löblichen Graffschafft Mansfelt/ || durch Vrbanum Gaubisch/ wonhafftig || auff dem Graben/ den ersten || Octobris/ im jar || 1560.

[1560, Eisleben: Urban Gaubisch]

[6], 134 ff. A6–X6, Y4–Z4.

Příručku sestavil městský písař v Halberstadtu Alexander Machhold (či Machholth). Vyšla pětkrát v letech 1559–1578; toto vydání eviduje VD 16, M 38.

Rukopis:

Filigrány: Značky papírny **Staré Hory (Jihlava):** 1) čtvrcený štít, v polích 2x ježek, 2x lev (dobře dochováno na fol. V) – podobné var. ZUMAN. České filigrány XVI. století, s. 283, tab. XXVII, č. 1 a BRIQUET, č. 1874; 2) ježek se sedmiplátkovým květem (dobře dochováno na fol. III). Pravděpodobně značka papírny **Augsburg** v Bavorsku: 3) vinný hrozen ve štítu, pod nímž písmeno A (dobře dochováno na fol. 3) – nejbližší var. PICCARD, *Wasserzeichen Frucht*, I, 1019, 1022 (z let 1568–1572). Další filigrány 4) koruna (dobře dochováno na fol. 1); 5) štít dělený břevnem pokosem, v polích šesticípá hvězda (dobře dochováno na fol. 39) – nejbližší var. BRIQUET, č. 1008. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. Chyby: fol. 149 bis. – Ff. Iv–Vv, 1–8, 10v, 12–20, 21v–22v, 23v, 25–26, 27v–30v, 33v–36v, 38v–39v, 42–43, 45–46, 50–52, 54, 55v–56v, 58, 63v, 65v–66v, 68v–70v, 74v–76v, 77v–78v, 83–86, 88v–89v, 91v–94v, 95v–96v, 100v–101v, 102v–104v, 105v–106v, 107v, 111–114, 116, 119v–122v, 124v, 125v, 126–128, 131–132, 137–138, 140, 141v–142v, 146–148, 149 bis v–151v, 154–155, 159–161, 162v, 163v–165v, 167, 169, 171v–172v, 173v–174v, 175v–177v, 178v–179v, 182v–185v, 189–191, 194v–197v, 203v–207v, 211v–215v, 217v–219v, 220v, 221v–223v, 225v, 226v–229v, 232v, 233v, 235r–237r prázdná. – Fol. 13 natrženo.

Písmo: 2 písařské ruce, **A** = ff. 9r–234v; **B** = ff. 231v–238v a zadní přídeští. – Světlá měkká pergamenová **vazba**, s naznačeným předním a zadním hranovým přehybem a dvěma páry

kožených stuh. Zeleno-bílý kapitálek. Nezdobená ořízka. Vazba zašpiněna, horní pár stuh odtržen a ztracen. – **Provenience:** Na přední desce nahoře inkoustem zčásti setřený vlastnický přípisek „Balthasar Schönn von Torgg[au] ///. Omnium rerum vicissitudo“. Na fol. Ir „Dieses buch gehört mir Balthasar Schönn zu habs vonn Marktin Paer bekommen, soll Ihme ein anders dafür kauffen“ a „Ferendum et sperandum. Balthasar Schön Haynensis“. V dolním okraji titulního listu tisku „Ex suppellectile litteraria [přeškrtnuto: Antonius /// Anno 1573]“, nad přeškrtnutou částí nadepsáno „Balthasari Schönn Torgensis 1581“, výše „Librariae Excell[entissimi]mi D[omini] D[omini] Jo[annis] Joachimi Comitis Slauatae“. V horním okraji fol. Ir inkoustová sign. „E. I. No. 17“. V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 14“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 22“ a platná signatura.

Roku 1581 vlastnil knihu Balthasar Schönn, který žil ve městech Grossenhain a Torgau v Sasku. Dalším majitelem byl hrabě Jan Jiří Jáchym Slavata z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689), od roku 1673 vladař domu hradeckého, nejvyšší hofmistr království Českého. Slavatovská fideikomisní knihovna se nacházela v pražském paláci na Malé Straně – srv. KUBEŠ, Jiří. Sídla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689) v proměně. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series C. Faculty of Humanities*, 2003, 9, s. 55–87 (o knihovně s. 73–74). Stejně slavatovské exlibris nesou rukopisy XXIII D 16, XXIII D 86, XXIII D 194/1–10, XXIII F 13, XXIII F 82, XXIII F 147 a XXIII F 172 (č. 42, 96, 137, 161, 205, 208, 221).

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (F. S. 3. N. 4), PLK Czerniniana (MS 23), PLK 1842 (MS 22, cena 10 krejcarů)

„Collectanea juridica“

„Abrasio. Rasur. Ab[s]chab[ung] oder Radierung der Brieff machen denn unerefftig sunderlichen wo sy an verdachtlichen Orten radiert werden, die sein nichtig unnd crafftloss. Abrasio in instrumento seu literis in suspecto et substantiali loco viciat ... (fol. 10r) Absens. Unnd wann einer Parthey an einer Sachen vill gelegen ... Absens regulariter ad ea, que sunt gravis praeiudicii, ad domum citari non potest ... (fol. 11r) De adoptionibus“ × „De tutoribus vel tutelis et de curatoribus ... (fol. 234r) De excusationibus tutorum vel curatorum. Wann ainer fünf Khinder in Leben hat ...“

Titul byl převzat ze starého katalogu. Jde o jakýsi výkladový slovník pojmů a termínů římského práva potřebných v notářské praxi.

Na ff. 237v–238r dopřány rukou B recepty na výrobu inkoustu „Wie man ein guette Tinten machenn solle“, „Wie man guette Tinten auf Pargamen zu Schreiben machen soll“ a „Silber und Goldt aus der Federn zubereiten zum Schreibenn“. Na zadním přidešti „Der Weg auf Schleusingen“ udává v mílich vzdálenosti mezi dvojicemi lokalit na cestě z Českého Krumlova do města Schleusingen v Durynsku.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 50.

XVII in. (1614 či post 1614), Německo (Bavorsko?), papír, IV + 633 (recte 636) ff., 300 × 202 mm, vazba mladší – czerninská: 314 × 210 mm, německy, italsky

Konvolut rukopisů a tisků. – V původním kniž. bloku rozlišeny filigrány: Značky papírny **Ravensburg** v Horním Švábsku: 1) Melchior Herb: dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, stojí na podstavci s písmeny M H (dobře dochováno na fol. 61) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, IX, 16 (z roku 1613); 2) Nicodemus Frey: dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, stojí na podstavci s písmenem N (dobře dochováno na fol. 421) – nejblíže var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, VIII, N 26–30 (z let 1614–1622); 3) dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, stojí na podstavci se značkou (lépe dochováno na fol. 388) – nejblíže var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, X, 121 (z let 1614–1615). Pravděpodobně značky papírny **Augsburg** v Bavorsku: 4) korunovaný orel, v prsním štítku písmeno A (dobře dochováno na fol. 66); 5) korunovaný orel, v srdcovitém prsním štítku písmeno A, po stranách písmena M M (dobře dochováno na fol. 116); 6) vinný hrozen ve štítu, po stranách písmena M M, dole písmeno A (lépe dochováno na fol. 267) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Frucht*, I, 1068–1069 (z roku 1615). Pravděpodobně značky papírny **Kempten** v Bavorsku: 7) v korunovaném štítu rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H S (dobře dochováno na fol. 115); 8) korunovaný orel, v srdcovitém prsním štítku písmeno K (dobře dochováno na fol. 443); 9) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, dole štítek s písmeny H M (dobře dochováno na fol. 481). K různým variantám těchto značek srv. PETZ. *Das Kemptener Papierergewerbe*, s. 280–281. Značka rakouské papírny **Schafwiesen (Wels)**: 10) korunovaná kartuš s nápisem WER GOT | VERTRAVT | HAT WOL | GEBAVT | HANS EISEL (dobře dochováno na fol. 379) – var. EINEDER, č. 873 (z roku 1605). Značka papírny **Regensburg** v Bavorsku: 11) zkřížené klíče ve štítu, nad ním písmeno R (lépe dochováno na fol. 553) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Schlüssel*, VI, 561–587 (z let 1611–1628). Další filigrány 12) polcený štít, v polích kříž a půl orla (dobře dochováno na fol. 331) – var. BRIQUET, č. 940 (z let 1581–1617); 13) dva k sobě otočené erby, štít s polovinou koně (?) a štít s jetelovým křížem, nad nimi biskupská mitra s berlou (dobře dochováno na fol. 189); 14) korunovaný rozkřídlený orel (dobře dochováno na fol. 601). Na dodatečně připojených ff. I–II, 632–633: půlměsíc s obličejem × sedmicípá hvězda. – Původní foliace zčásti ztracena seříznutím kniž. bloku, doplněna při katalogizaci. Chyby: Ff. 33 bis, 51 bis, 384 bis. Ff. 366–373 omylem vevázána za fol. 379. – Ff. I–II, 8, 10, 11v, 33v–33 bis v, 35, 36v–37v, 40v–41r, 51 bis v, 61v–63v, 66r, 73r, 74v–76v, 79r, 81v, 89, 101, 109, 112v–113r, 115, 116v, 117v, 133v, 188–189, 214v–215r, 222r–223r, 231r, 232v–233r, 236v–237r, 255v, 256v–257v, 262r, 265–266, 267v, 269v, 272v–273v, 290, 308v–309r, 312v–313r, 318v–319v, 322v, 330v–331v, 335r, 346v, 352v–353v, 379, 383, 384v, 388v–389r, 393, 399r, 401v, 413v, 420v–421v, 427v, 443v, 444v, 478v–481v, 490v, 505v, 532v–533v, 562v–573, 589r, 593, 596v–597v, 599–601, 603v, 604v–605v, 606v–619v, 632–633 prázdná.

Písmo: větší počet písařských rukou. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavičky, pata a hřbítky 6 vazů zdobené zlac. ornamentálním válečkem,

v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Regenspurgischer | Reichs-Tag 1613. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Horní a dolní ořízka, vínová stříkaná. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V horním okraji fol. IIIr tužkou část sign. „32“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 10“. Vložen papírový štítek s odrolenou inkoustovou signaturou. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 33), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 5), PLK Czerniniana (MS 24), PLK 1842 (MS 23, cena 20 krejcarů)

[Akten des Reichstags zu Regensburg von 1613]

Jde o konvolutní sbírku tištěných a rukopisných dokumentů, kterou si snad pořídil některý účastník říšského sněmu konaného v Řezně roku 1613. Srv. edici CHROUST, Anton. *Der Reichstag von 1613. Akten und Briefe zur Geschichte des Dreissigjährigen Krieges in den Zeiten des vorwaltenden Einflusses der Wittelsbacher. Band II*, München 1909. K průběhu říšského sněmu též HAAS, Adam. *Der Reichstag von 1613*, Würzburg 1929.

Tisk I (ff. III–IV):

Nach dem die Röm. Kays. Mayt. [et]c. Unser Allergnedigster Herr/ || einen gemeinen Reichßtag/ auff den Vier vnd Zwanzigsten Tag/ nechts kommenden Monats Aprilis/ ... Decretum in Senatu 27. Januar. || Anno 1613.

[2] ff.

VD 17 tisk neeviduje.

Tisk II (ff. 92–100):

Röm: Kay: Mtt: [et]c. || Unsers Allergnädigsten Herrn/ || Ordnung und Satzung/ wie es || auff jetzigem Reichstag allhie || zu Regenspurg/ gehalten || werden solle. ANNO 1613. || Gedruckt zu Regenspurg/ || Bey Matthias Müllern.

[1613, Regensburg: Matthäus Müller]

[9] ff., A1–E1.

VD 17, 39:157808L

Tisk III (ff. 444–478):

Abschiedt || Der Rō. Kay. Mt: || Und gemeiner Ständt/ auff dem || Reichßtag zu Regenspurg/
Anno Domini || M. DC. XIII. auffgericht. || Mit Röm. Kays. May. Gnad und Freyheit. || Gedruckt
in der Churfürstlichen Stadt Meyntz/ durch Johan Albinum. || Anno Domini M. DC. XIV.

[1614, Mainz: Johann Albin]

[35] ff., A1–J3.

VD 17, 23:271179H

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 191.

č. 49

XXIII D 23

MS 24

XVII in. (post 1609), Slezsko, papír, II + 435 (recte 398) ff., 318 × 199 mm, vazba mladší – czerninská:
327 × 211 mm, německy, latinsky

Filigrány: Značka papírny **Dušníky** v Kladsku: 1) texty (a)–(n): městský znak, sv. Petr s klíčem v kruhu (dobře dochováno na fol. 81) – var. EYSYMONTT, Rafał – SACHS, Rainer – SZYMCZYK, Maciej. *Ruční papírna v Duszníkách-Zdroji*, Duszniki-Zdrój 2018, s. 9. Týž filigrán v rukopise XXIII D 31 (č. 57). Značka papírny **Dolní Poustevna**: 2) texty (v)–(bb), (dd), (kk): erb Kinských, tři vlčí zuby, nad ním páska s písmeny R V K V T (dobře dochováno na fol. 168) – var. ZUMAN, František. *Papír a heraldika. (Studie zapomenutých pramenů). Rodokmen. Časopis pro rodopis, znakovství a ostatní pomocné vědy historické*, 1948, 3, s. 74, tab. II, č. 1 (z roku 1624). Značka papírny **Bautzen** v Sasku: 3) text (ee): městský znak (zed' s cimbuřím) v kruhu s opisem BVDISSIN (lépe dochováno na fol. 331) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, XVII, 664–665 (z let 1600–1607). Další filigrány 4) text (o): čtyřikrát polcený štít (dobře dochováno na fol. 95) – jiná var. BRIQUET, č. 2059 (z let 1576–1594) – týž filigrán v rukopisech XXIII D 25, XXIII D 35/1 (č. 51, 61); 5) text (q): medvěd (lépe dochováno na fol. 98); 6) text (r): znak Saska, devětkrát dělený štít, na něm kosmo položená routová koruna (lépe dochováno na fol. 122); 7) text (s): čtyřikrát polcený štít (lépe dochováno na fol. 129); 8) texty (t)–(u): loďka v kruhu s neidentifikovaným opisem (lépe dochováno na fol. 164); 9) text (cc): korunovaný rozkřídlený orel, mezi hlavami písmeno E, v prsním štítku vinný hrozen (lépe dochováno na fol. 314); 10) text (ee): rozkřídlený orel s korunkami na hlavách, v srdcovitém prsním štítku písmena A F (dobře dochováno na fol. 337); 11) text (ff): polcený štít, v polích kříž a půl orla (dobře dochováno na fol. 350); 12) text (gg): polcený štít, přes devětkrát dělené pole položena routová koruna, v druhém poli zkřížené meče (dobře dochováno na fol. 358); 13) text (hh): koruna (dobře dochováno na fol. 363); 14) text (ii): špatně rozeznatelný filigrán dvou věží (dochováno na fol. 365); 15) text (ii): korunovaný

štíť se zkříženými kladívky (dobře dochováno na fol. 380); 16) text (jj): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítu mohučské kolo (?) (lépe dochováno na fol. 422). Na dodatečně vevázaných ff. I–II, 434–435 dvoučlenná značka: srpek měsíce s obličejem × sedmicípá hvězda. – **Foliace** původní. Chyby: Vynechána ff. 130–160, 178–179, 189, 278–279, 389. – Ff. I–II, IIIv, 13, 19v, 28, 32v–33v, 43v, 52v, 54v, 56v, 66v, 73–83, 84v, 95v, 97v, 98v, 107v, 108v, 124v, 129v, 161, 165r, 168v–169v, 170v, 260v, 300–302, 304v–310v, 311v, 322, 336–337, 349–352, 358r, 359v, 363v–364v, 365v, 380, 381v–382r, 422v–423v, 434–435 prázdná. – Fol. 351 natrženo.

Písmo: 23 písařských rukou, A, německy, latinsky = ff. 1r–53v, 55r = texty (a)–(k); **B** = ff. 53v–56r = texty (j), (k); **C** = ff. 57r–72v = texty (l)–(n); **D** = ff. 84r–95r, 124r–129r, 431r–433v = texty (o), (s), (ll)–(nn); **E** = ff. 96r–97r = text (p); **F** = ff. 98r–107r = text (q); **G** = ff. 108r–123v = text (r); **H** = fol. 162r–v = text (t); **I** = ff. 163r–164v = text (u); **J** = ff. 166r–168r = text (v); **K** = ff. 170r–181r, 292r–299v, 303r = texty (w), (bb); **L** = ff. 181r–187v = text (w); **M** = ff. 188r–260r = text (w); **N** = ff. 261r–292r, 303r–304r = texty (x)–(bb); **O** = ff. 311r–321v = text (cc); **P** = ff. 323r–324v = text (dd); **Q** = ff. 325r–335v = text (ee); **R** = ff. 338r–348v = text (ff); **S** = ff. 353r–357v = text (gg); **T** = ff. 359r–363r = text (hh); **U** = ff. 365r–379v = text (ii); **V** = ff. 383r–422r = text (jj); **W** = ff. 424r–430v = text (kk). – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem ACTA | POLITICA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobené stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Horní a dolní stříkaná ořízka. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Hřbet lehce poškozen hmyzem. – **Provenience:** V dolní části fol. IIIr zběžnou kurzívou „Fratri suo Car[issim]o D[omino] Francisco Godifredo d[ono] d[edit] N. Troilus 1635 6. Martii“ a „N. Troili“, pod tím rukou Franze Gottfrieda Troila „Nissae 9 eiusdem Mensis et Anni“. V pravém horním rohu fol. IIIr tužkou psaná část sign. „37“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 5“.

Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 24“ a platná signatura. Rukopis pravděpodobně tvořil celek se sign. XXIII D 31 (č. 57). Vznikl zřejmě pro potřebu Nikolause Troila (1582–1643), děkana katedrální kapituly sv. Jana Křtitele ve Vratislavi, který knihu v březnu 1635 daroval svému bratrovi. Majitelem rukopisu se tak stal císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 86. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 12, XXIII D 18, XXIII D 34, XXIII D 35, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37–38, 44, 60–61, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Rukopis se dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 106, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 38), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (snad D. S. I. N. 10), PLK Czerniniana (MS 25), PLK 1842 (MS 24, cena 24 krejcarů)

„Acta politica publica sub No. I. Was das gantze Heylige Römische Reich concerniret beydes inn Religion undtť profanen Sachen“

(a) 1r–12v   *„Compactata zwischen dem Hausz Österreich unndt der Kron Böhheim“*
[2. 7. 1549]

Tzv. česko-polská kompaktáta, smlouva mezi Ferdinandem I. a polským králem Zikmundem II. Augustem (1520–1572). Edice LÜNIG, Johann Christian. *Codex Germaniae diplomaticus. Tom. II*, Frankfurt am Main – Leipzig 1733, s. 39–50. Latinské znění smlouvy představuje text (c).

(b) 14r–19r   *„Bündtnusz des türckischenn Kayzers unndt Königs in Polenn“*
[Konstantinopel 17. 7. 1577]

Smlouva sultána Murada III. s polským králem Štěpánem Báthorym. Sr. KOŁODZIEJCZYK, Dariusz. *Ottoman-Polish Diplomatic Relations (15th–18th century). An Annotated Edition of ‘Ahdnames’ and Other Documents*, Leiden – Boston – Köln 2000, s. 269–278, č. 21.

(c) 20r–27v   *„Compactata inter regem Bohemiae et regem Poloniae“* [2. 7. 1549]

Tzv. česko-polská kompaktáta, smlouva mezi Ferdinandem I. a polským králem Zikmundem II. Augustem. Edice DOGIEL, Maciej. *Codex diplomaticus regni Poloniae et magni ducatus Litvaniae. Tom. I*, Wilno 1758, s. 213–219. Německé znění smlouvy představuje text (a).

(d) 29r–32r   *„Des Königs in Spanien Instruction an seinen Sohn, den jungen Printzen, wie er sein Regiment anstellen unndt verhaltten solle“*
„Liber Sohn, ich hab mich offtermals bekümmertt, Euch ein ruhiges Regiment zuhinderlaszen“ × *„so behalttet dz euserste alwege im Hertzen“*

Instrukce španělského krále Filipa II. (1527–1598) pro syna Filipa III.

(e) 34r–40v   **Brocardo Baronio:** *„De statu religionis in Germania“*
„Demnach Deutschlandt zu disen unseren Zeiten in unterschiedene Fürstenthümer, dermaszen getheilet ist“ × *„A quodam Brocardo Baronio, nepote cardinalis Baronii, statibus in Belgico anno 1602 detectum“*

K autorovi sr. STIEVE, Felix. *Die Politik Baierns 1591–1607. Briefe und Acten zur Geschichte des dreissigjährigen Krieges in den Zeiten des vorwaltenden Einflusses der Wittelsbacher. Band 5*, München 1883, s. 574–575.

(f) 41r–43r   *„Summarischer Inhalt der newauffgerichten Vorbündtnüsz wider die Ketzer“*
„Im Eingenge werden Causae erzelet, welche der Babstt zu Volziehung solcher Bündtnus in dieser Zeit bewaget haben“ × *„Diß alles ist aus dem Welschen in die lateinische Sprache auf Befehlich der Städten in Niderlandt durch Philibertum de Bois gebracht worden“*

(g) 44r–46v   „*Litterae d[omi]ni Theodori Beza de Laniena Parisiensi*“ [Genevae 4. 9. 1572]
„*Dum aegritudine animi, haec tristissima praesagientis, confectus nihil scribe*“

Srv. edici DUFOUR, Alain – NICOLLIER, Béatrice. *Correspondance de Théodore de Bèze. Tome XIII. 1572*, Genève 1988, s. 180–182, č. 939. Připojeny verše vztahující se k zavraždění vůdce hugenotů admirála Gasparda de Coligny (1519–1572) v průběhu Bartolomějské noci „*Cometa post caedem Admiralii conspecto*“, incipit „*Quae prope Cassiopen nova lucet in aethere lampas / Non est sanguineis stella cruenta comis*“ a „*Epitaphium eiusdem*“, incipit „*Ille Dei miles iacet Amiralius, armis / Omnibus invictus, victus ab insidiis*“.

(h) 47r–50v   „*Bewegende Ursachenn, warumb die itzo zur Neuerung in Religionssachen eingefürte Eide unnd Subscriptiones in Gottes Wortt keinen Grundt haben undt abzustellen sein*“

(i) 51r–52r   „*Iuramentum praestitum septem-viro palatino Friderico aliquot annis ante obitum*“
„*Ihr sollet geloben unnd schweren dem durchleuchtigstem hochgeborenen Pfaltzgraffen Fridrich*“

(j) 53r–54r   [Leonardi Donati, ducis Venetiarum, edictum contra bullam papae Pauli V. Venezia 6. 5. 1606]

Benátský dóže Leonardo Donato (1536–1612) musel po svém zvolení čelit interdiktu, který roku 1606 papež Pavel V. vyhlásil nad Benátskou republikou. Zřejmě jde o opis tisku, na konci poznámka „*Excusum per Bamparetum, typographum ducalem*“.

(k) 55r–56r   [Martin Ertnus (?): *Epistola mittenda ad virum ignotum*]
„*Non puto, vir magnifice, quicquam apud nos unquam, terrarum contingere a tuo discessu potuisse, quod magis optat atque cupiat Magnificencia tua cognoscere ...*“

V textu je zmíněn baron Minckwitz, jehož má adresát pozdravovat.

(l) 57r–66r   „*Ob der neue Calender ahnzunehmen. Ahnn beide Churfürsten Pfaltz und Sachsenn mutatis mutandis*“
„*Unnser[e] freundliche Dinsten unnd wasz wir mehr liebes unnd guttes vermögen zuvorn, hochgebohrner Fürst, freundlicher lieber Vetter, Bruder unnd Gevatter, wir haben E[uren] I[lieben] Schreiben deß dato Dreßden denn 19. Tag verschieen Monats Novembris empfangen*“ × „*niemandt cediren unndtt weichenn wiell*“

Psáno touž rukou jako texty (m) a (n).

(m) 67r–70v   „*Dasz der Landesfürst die Wieltjagten nicht verbitten könne, ist mit vielen Argumenten zuerweißenn*“

„Denn erstlich hatt Gott der Herr dem Menschen Macht unndt Gewalt über die willden Thier gegeben“ x
„hir zu Leipzig mit dem Strange vom Lebenn zum Tode gestraffet“

Psáno touž rukou jako texty (l) a (n).

(n) 71r–72v   *„Copey eines Schreiberß, so der hochlöbliche Kayßer Maximilianus II. mit eigen Henden dem Ditrich vonn Schwendi gethan, Lanienam Parisiensem unnd die niederlendische Aufruhr betreffendt“* [Wien 22. 2. 1574]

Psáno touž rukou jako texty (l) a (m). Adresátem je nejvyšší lovčí českého království Dietrich von Schwendi († post 1596) – srv. PEŠÁK, Václav. Z dějin lesního hospodářství v Čechách v druhé polovici 16. století. Dětrich Schwendi, nejvyšší lovčí za vlády Maximiliana II. *Časopis pro dějiny venkova*, 1931, 18, s. 42–56, 168–181, 301–328, 437–460.

(o) 84r–95r   *„Religions Friede anno 1555 zue Augspurg auffgerichtet. Pax religionis inter Augustanae confessioni adiunctos et pontificios status imperii, in transactione Passaviensi anno MDLII primum inita, et postea in comitiis Augustanis anno MDLV sequenti decreto sancita et promulgata“*

Psáno touž rukou jako texty (s), (ll)–(nn). Pravděpodobně opis tisku – srv. Chytraeus, David. *Historia Augustanae confessionis*, Frankfurt am Main 1578, s. 687–694.

(p) 96r–97r   [Schreiben des postulierten Bischofs zu Halberstadt, Herzog Heinrich Julius von Braunschweig. Wolfenbüttel 22. I. 1600]

(q) 98r–107r   *„Anno 1605. Resolution des Herrn Generalstaden der Vereinigten Nederlandt auff Herrn Maximiliani Corky, kayserlichen Abgesanthen, Proposition gegeben auß Graffenhagen in Hollandt den letzten May“*

(r) 108r–123v   *„Erbainigung zwischen der Kron Böheimb unndt dem Hause Sachsen“* [Prag 24. 4. 1587]

(s) 124r–129r   *„Divinatio futurorum promanans ex coniunctione planetarum nuper facta. Verissimum, et partim ex divinatorum oraculorum detectione, partim ex infallibilibus verae astrologiae fundamentis desumptum vaticinium, de imminente ecclesiastici et politici status mutatione multarum in Europa, praesertim in Germania, provinciarum ab anno 1604 in annum 1623 deductum et ad omnes imperii Romani proceres et ordines fidelissimae praemonitionis causa conscriptum per Sebaldu Brandinum ex Helvetia, purioris mathematicae disciplinae artificem“*

Psáno touž rukou jako texty (o), (ll)–(nn). Snad opis tisku z roku 1612 – srv. VD 17, 23:248423S. Autorem je slezský matematik a reformovaný teolog Bartholomaeus Pitiscus (1561–1613), který

užíval pseudonymu Sebaldus Brandinus – srv. MAKSYMOWICZ, Anitta. Bartholomaeus Pitiscus (1561–1613). Průzorynek do biografii matematika i teologa. *Studia Zielonogórskie*, 2009, 15, s. 287–290.

(t) 162r–v   „*Verzeichnus, was die Königliche Mayestät aus Persien der Römischen Kayserlichen Mayestät verehret hatt*“

„Zum ersten ein großen Topasi, der vergleicht sich gleich als einen Mostarda Vászlein und ist ganz rein“ × „von dem Moschowittern und König auß Pohlen genommen worden“

Snad opis tisku – srv. FRENZEL, Johann (WINTERMONAT, Gregor). *Historia ecclesiastica Romana. Neue Bápst-Chronica*, [Leipzig] 1614, s. 193. Viz též KŘIKAVOVÁ, Adéla. Perská poselstva u dvora císaře Rudolfa II. *Nový Orient*, 1997, 52, s. 182–185.

(u) 163r–164v   „*Panketum Leopoldium Iuliacum*“

„Haw zu Marggraff, Landtgraff koch, Holtz deferat Heinrich“ × „*Benedictum in Panketo im katkolischen [!] Essenn ... Sauffens non semper copia talis erit*“

Pravděpodobně jde o opis tisku Panquetum Leopoldicum Iulianum vydaného asi roku 1610 – srv. VD 17, 12:658914G, unikátní tisk vevázán v rukopise München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 5496, fol. 24r – srv. KUDORFER, Dieter. *Die deutschen Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek München. Die neuzeitlichen Handschriften Cgm 5155–5500*, Wiesbaden 2000, s. 237–240. Edici básně, vztahující se k boji o jülišsko-klévské dědictví, pořídil RUDHART, Georg Thomas. Politische Gedichte und Schwänke aus dem XVII. Jahrhunderte. *Taschenbuch für die vaterländische Geschichte*, 1850/1851, 39, s. 326–342.

(v) 166r–168r   „*Dies sindt die Articell, welche durch die Unirten Niederländischen Provincien dem Könige in Engellandt wegen der vorhabenden Friedeß Tractation zwischen ihnen unndt dem König auß Hispanien unndt Ihre Altez[za] übergebenn*“ [s. d.]

Dvanáctileté příměří bylo uzavřeno mezi Španělskem a Spojenými provinciemi nizozemskými 9. 4. 1609 v Antverpách.

(w) 170r–260r   „*Consilium pro invictissimo Romanorum imperatore divo Ferdinando contra Paullum IV. pontificem Romanum, natione Neapolitanum, qui fremebat Ferdinandum se inscio imperii habenas accepisse. Autore Georgio Sigismundo Seldt D.*“

Autorem je říšský vicekancléř Georg Sigismund Seld (1516–1565) – srv. LAUBACH, Ernst. *Der Reichsvizekanzler Georg Sigmund Seld im Dienst der Kaiser Karl V. und Ferdinand I.*, Gütersloh 2010. Text je dochován též v rukopise Wien, ÖNB, Cod. 8211 – srv. *Tabulae codicum manu scriptorum, praeter graecos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum. Vol. V. Cod. 6501–9000*, Wien 1871, s. 225.

(x) 261r–273v   *„Fürst Christians vonn Anhalltt Anbringen bey Ihr Kayserlichen Mayestäth zu Prag anno 1609“* [Prag 8. 7. 1609]

Ke knížeti Kristianu I. Anhaltskému, který roku 1609 působil v Praze jako vyslanec Protestantské unie, srv. DEINET, Klaus. *Christian I. von Anhalt-Bernburg (1568–1630). Eine Biographie des Scheiterns*, Stuttgart 2020.

(y) 274r–275v   [Schreiben der Gesandten von Kurpfalz, Kurbrandenburg und Braunschweig an Kaiser Rudolf II. Prag 16. 8. 1601]

(z) 276r–280r   [Resolution Kaiser Rudolfs II. Prag 20. 8. 1601]

(aa) 280v–288r   *„Concept der evangelischenn Standtt Gesandten Schreybenssz an die Kayserliche Mayestäth wegen der Statt Donowerth sub dato Regensburg denn 14. Martii anno 1608“*

Spore mezi protestanty a katolickou menšinou ve svobodném říšském městě Donauwörth o právo katolíků konat procesí přerostl roku 1607 v krizi, kterou musel řešit císař. Na Donauwörth byla uvalena říšská klatba, v prosinci jej Maxmilián I. Bavorský vojensky obsadil a rekatolizované město připojil ke svému území. Srv. též rukopis XXIII D 27/3, text (q) (č. 53).

(bb) 288v–299v   [Juristischer Rathsschlag vom Jahre 1609]

„Es wirdt gefragt: Ob diejenige, welche Stände oder Unterthane der teutschen Nation beklagen undt berichtigen wollen, solches in allen undt ieden Sachen“ × *„ist darüber noch ferneren und genungsamhen Berehtht zugebenn“*

Psáno dvěma písaři. Srv. edici LÜNIG, Johann Christian. *Europäische Staats-Consilia. Theil I*, Leipzig 1715, s. 695–700.

(cc) 311r–321v   *„Dis hochlöblichen Hausz Össterreich Anfang unnd Heerkhomen den Herrn und Landsfürsten Regierung unszt auf Khaiser Maximilianum primum“*

„Dis hochlöblichen Haus Österreich Anfang und Heerkhomen. Dernach sein geschriben die Herrn unnd Marggrafen, Fuersten unnd Hertzogen von alter hero ...“

(dd) 323r–324v   *„Ordinantz, wie zu Empfahung der türkischen Bottschaft soll angezogen werdenn“* [4. 10. 1609]

(ee) 325r–335v   *„Capitulation Kayser Ruedollffs, allß Seyne Mayestätth anno 1575 zum römischen Könige erwehlet worden“*

Edice BURGDORF, Wolfgang. *Die Wahlkapitulationen der römisch-deutschen Könige und Kaiser 1519–1792*, Göttingen 2015, s. 76–90.

(ff) 338r–348v [Urkunde des Erzherzogs Maximilian III. von Österreich. Wiener Neustadt I. 6. 1598]

Vydavatelem je arcivévoda Maxmilián III. Habsburský (1558–1618), budoucí velmistr řádu německých rytířů. Listina je opatřena sekretní pečeti.

(gg) 353r–357v „*Der Landrethe Guttachten in Religionssachen dem Churfürsten Augusto zu Saxen anno [15]69 den 19. Martii gegeben*“

(hh) 359r–363r „*Bedencken der Landtschafft so dem Consistorio zu Leyptzig Mitwochs nach Trinitatis zugestellt. Anno 1554*“

(ii) 365r–379v „*Ministerii Lipsensis Protestatio wird den Rath zu Leibtzig den 26. Martii anno 1600. Item die nechsten unnd newesten Visitation Artickeln unterschrieben werden müssen*“
„*Demnach in schwebender Irrung de vocatione et jurisdictione ecclesiastica, so zwischen dem Consistorio und Rath zu Leipzig vorgefallen ...*“

Titul na fol. 365r psán rukou Nikolause Troila.

(jj) 382v–422r [Urkunde Kaiser Maximilians II. Wien 18. 4. 1569]

(kk) 424r–430v „*Grundtlicher Bericht, was sich in Stifft Paderboren verlauffen*“ [1604]
„*Es hatt der Bischoff zue Paderboren durch die jesuitische Gesellschaft ein new Agendtbuch von weniger Zeit in Druck vorfertiget*“ × „*die Sach nunmehr an kayserlichen Hoff belangt, kein Beystand haben kan*“

Srv. edici KELLER, Ludwig. *Die Gegenreformation in Westfalen und am Rhein. Actenstücke und Erläuterungen*, Leipzig 1887, s. 582–588, č. 489.

(ll) 431r–v „*Exemplar literarum ad palatinum Sardicensem magni ducis Moschoviae Demetrii, recenter ad imperatoriam dignitatem evecti*“ [Iuliae 25. 6. 1605]

Psáno touž rukou jako texty (o), (s), (mm) a (nn). Lžidimitrij I. (1580–1606) byl korunován ruským carem 20. července 1605.

(mm) 432r–v „*Summa legationis Bochkayanae ad Poloniae regem Sigismundum tertium*“

Psáno touž rukou jako texty (o), (s), (ll) a (nn). K sedmihradskému knížeti Štěpánu Bočkajovi (1557–1606) srv. MOLNÁR, Andrea. *Fürst Stefan Bocskay als Staatsmann und Persönlichkeit im Spiegel seiner Briefe 1598–1606*, München 1983.

(nn) 433r–v [Littera Sigismundi III., regis Poloniae. Kraków 13. 7. 1605]

Psáno touž rukou jako texty (o), (s), (ll) a (mm).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 373, č. 5. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 191.

č. 50

XXIII D 24

MS 26

XVI + XVII¹, Rakousko či Německo (?), papír, I + 259 (recte 249) ff., 305 × 216 mm, vazba dobová: 308 × 217 mm, německy, latinsky

Nejméně 29 druhů papíru, rozeznat lze **filigrány**: Pravděpodobně značky papírny **Ravensburg** v Horním Švábsku: 1) dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou a zvednutou mříží, stojí na nízkém podstavci s písmeny W P (dobře dochováno na fol. I); 2) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na nízkém podstavci se značkou (dobře dochováno na fol. 121); 3) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na nízkém podstavci s písmeny M F (dobře dochováno na fol. 156) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, IX, III (z let 1621–1623); 4) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na nízkém štítu s písmenem S (dobře dochováno na fol. 173). Pravděpodobně značky papírny **Kempten** v Bavorsku: 5) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, dole štítek s písmeny H M (lépe dochováno na fol. 66); 6–7) dvě značky: korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, dole štít s písmeny H S (dobře dochováno na ff. 81, 104) – jiná var. BRIQUET, č. 285 (z let 1594–1600); 8) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H M (dobře dochováno na fol. 152) – var. EINEDER, č. 1853 (z roku 1593); 9) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H S (dobře dochováno na fol. 187) – var. BRIQUET, č. 291 (z let 1598, 1607–1627); 10) písmeno K v kruhu (dobře dochováno na fol. 232); 11) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H H (dobře dochováno na fol. 234) – nejbližší var. BRIQUET, č. 284 (z let 1586–1599). K různým variantám těchto značek srv. PETZ. *Das Kemptener Papierergewerbe*, s. 280–281. Pravděpodobně značky papírny **Augsburg** v Bavorsku: 12) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno A, po stranách písmena M M (dobře dochováno na fol. 87); 13) vinný hrozen ve štítu, nahoře písmena M M, dole písmeno A (lépe dochováno na fol. 101) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Frucht*, I, 1059–1073 (z let 1604–1619); 14) písmeno P, na něm položen štítek s křížem (dobře dochováno na fol. 247) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Buchstabe P*, XVII, 183 (z roku 1588). Značky Valentina Brämera z papírny **Altmühle (Steyer)** v Rakousku: 15) lev ve štítu, nahoře písmena V B, dole S T (dobře dochováno na fol. 144) – var. EINEDER, č. 330 (z roku 1604); 16) lev s písmenem S ve štítu, nahoře písmena V B, dole S T (dobře dochováno na fol. 249) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Raubtiere*, III, 1950 (z let 1600–1601); 17) rozkřídlený orel, v jehož prsním štítku

písmeno S, umístěný ve štítu, nahoře písmena V B (dobře dochováno na fol. 242). Značka papírný Zittau v Sasku: 18) písmeno Z v kruhovém štítu s opisem ZITDAV (dobře dochováno na fol. 36) – var. PICCARD-ONLINE, č. 30631 (z roku 1603). Další filigrány 19) polcený štít, v polích kříž a polovina orla (dochováno na fol. 54) – var. BRIQUET, č. 940 (z let 1581–1617); 20) vinný hrozen ve štítu (dobře dochováno na fol. 30); 21) polcený štít, v prvním poli půl orla, v druhém děleném pokosem dvě hvězdy (lépe dochováno na fol. 122) – var. BRIQUET, č. 915 (z let 1580–1609); 22) štít dělený pokosem, v polích hvězda (dobře dochováno na fol. 150); 23) korunovaná rozkřídlená orlice, v prsním štítku berla (dobře dochováno na fol. 177); 24) kolo (dobře dochováno na fol. 199). – **Foliace** původní, opravena (ff. 223–245 původně mylně jako ff. 123–145) a dopočítána při katalogizaci. Chyby: Fol. 137 bis, vynecháno fol. 191. – Ff. I, 8v, 30v, 36r–37r, 50r–51r, 52v, 55r, 61v, 66v, 71v, 75r, 87, 91r, 97r, 113, 118r–121r, 122v, 137 bis r, 139r, 140r, 144r, 145v, 150v, 152v, 179v, 190v, 193v, 198v–199v, 208v–209r, 224v–225v, 226v, 227v, 232r, 234, 236v, 239, 242–243, 244v, 246v–247v, 249, 255–256, 259v prázdná. – Vyřiznuta snad prázdná ff. 59, 74, 76–78, 119–120, 138, 180, 235. Ff. I, 6 uvolněna. Fol. 27 vyspraveno lepicí páskou.

Písmo: velký počet písařských rukou. – **Vazba** pergamenová, s lepenkovými deskami a dvěma páry bílých kožených stuh. Žluto-bílý kapitálek. Horní a dolní nezdobená ořízka. Použit pergamenový dvojlist psaný ve dvou sloupcích po 61 řádcích, gothica cursiva formata XV¹. Pravděpodobně Nicolaus de Gorra OP († asi 1295): *Postilla super Epistolas Pauli*, text začíná na zadní desce: „deb[er]em adiuuo. Ille e[n]i[m] Aduocatus p[ro]p[ri]e d[ici]t[ur] p[re]uaricator qui p[ar]tem qua[m] se iuuare promisit“, končí na přední desce: „mi[ni]st[er]io e[n]i[m] ap[osto]lor[um] dabat[ur] sp[irit]us s[an]c[t]us p[er] manum inpo[s]ic[i]o[n]e[m]. Act[us] apostolorum VIII. et op[er]at[ur] mi[ni]sterio“ – srv. edici R. P. Nicolai Gorrani ... *In omnes divi Pauli epistolas enarratio. Tomus I*, Leiden 1692, s. 410–413. Vazba silně poškozena ve hřbetu, pergamen místy poškozen vlhkem, horní stuhy a dolní stuha na zadní desce byly odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 12“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 26“ a platná signatura. Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 27), PLK 1842 (MS 26, cena 12 krejcarů)

„Sammlung verschiedener diplomatischen Stücke Reichssachen betreffend“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Konvolutní sbírka různých konceptů a opisů dokumentů z let 1530–1625, často opatřených kancelářskými poznámkami. Obsahuje především koncepty či opisy listin a listů císařů Rudolfa II. a Matyáše, dále například tyto dokumenty:

(1r–8r) **[Bericht über den Stand des Straßburger Kapitelstreits]**

V textu četné škrty a opravy, zpráva byla zřejmě předložena v říšské dvorské radě 13. a 14. prosince 1602.

(9r–20v) **„Kaysерliche Instruction an beide Churfürsten Saxon und Brandenburg, auch verwittibte Churfürstin zu Saxon“ [Prag 10. I. 1603]**

Následují texty s četnými škrty a opravami na ff. 21r–22v „*Erste Relation aus Dresden*“ [24. I. 1603], (23r–27v) „*Proposition*“ [Dresden 21. I. 1603], (28r–29v) „*Vortrag bey der Churfürstin zu Sachsen*“ [1602], (31r–37v) „*Replica nostra*“ [30. I. 1603].

(38r–51v)   „*Relatio von Berlin auß 31. Januarii 1603*“

V textu četné škrty a opravy, jde o koncept zprávy určené císaři.

(52r)   [Breve Sixti V. papae ad Rudolphum II. Romanorum imperatorem. Roma 20. 8. 1586]

(53r–55v)   [Breve Sixti V. papae ad Rudolphum II. Romanorum imperatorem. Roma 17. 8. 1586]

(60r–61r)   [Epistola Jacobi I. Anglorum regis ad Rudolphum II. Romanorum imperatorem. Westminster II. II. 1605]

(62r–65v)   [Epistola Sigismundi III. regis Poloniae ad Rudolphum II. Romanorum imperatorem. Smolensk 25. 7. 1610]

(66r)   [Epistola Sigismundi III. regis Poloniae ad Matthiam Romanorum imperatorem. Warszawa 17. 8. 1616]

(67r–v)   [Epistola Jacobi I. Anglorum regis ad Rudolphum II. Romanorum imperatorem. Westminster 20. 2. 1607]

(67v–69v)   [Brief des Kardinals Melchior Khlesl. Rom 29. 3. 1625]

(70r–71r)   [Brief des Königs Christian IV. von Dänemark an den Kaiser Matthias. Kopenhagen 13. 6. 1616]

(89r–91v)   „*Responsum regium ad postulata caesarea ante coronationem*“
„*In primo articulo: Rex magnopetre cupiebat Caesariae Majestati satisfacere et diversa circa regimen media proponebat*“ × „*et ad hoc sufficientem cautionem praestabit*“

(116r–117v)   [Schreiben Kaiser Rudolfs II. an die Zisterzienserinnenabteien Marienstern und Marienthal. Prag 5. 9. 1606]

(185v–187v)   „*Confirmatio generalis privilegiorum pro statibus Silesiacis*“ [Breßlau 7. 10. 1611]

(200r–218v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1604]

(220r–224r) „*Regi Persarum ad primam, secundam et terciam legationem*“

V letech 1600–1609 jednali Rudolf II. a perský šáh Abbás o možnosti vytvoření protiturecké aliance. První perská delegace, kterou vedli Hosayn Ali Beg a Anthony Sherley (1565 – asi 1635), dorazila do Prahy roku 1600, druhá mise vedená Zaynal Khan Shamluem v roce 1605 a třetí perská delegace vedená Alim-Qoli Begem roku 1609. Srv. KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Perská poselstva u dvora císaře Rudolfa II. *Nový Orient*, 1997, 52, s. 182–185.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 191.

č. 51

XXIII D 25

MS 27

XVII¹ (post 1621), Slezsko (Vratislav?), papír, rukopis: II + 478 ff. a tisk: 12 ff., 310 × 188 mm, vazba mladší – czerninská: 320 × 205 mm, německy, latinsky

Tisk (vevázan za fol. 36):

Deß Allerdurchleuch=||tigisten/ Großmechtigisten Fürsten vnnd || Herrn/ Herrn RUDOLPHI deß Andern/ Erwöhlten || Römischen Kaysers/ auch zu Hungern vnd Behaimb || Königs/ vber das freye Exercitium Religionis, Aug=||spurgischer Confession, im Lande Schlesien/ || Allergnedigste Confir-||mation, || Der Herrn Fürsten vnd Stende || Abgesandten/ || Dem Wolgebornen/ Auch || Edlen/ Gestrengen/ Ehrnvesten/ Hochge=||lehrten/ Wolweisen Herrn/ Herrn Weigharten von || Promnitz/ Freyherrn auff Soraw/ Triebel/ Pleß/ Hoyerswer=||da/ vnd Falckenberg: Hans Georgen von Zedlitz/ auff Strop=||pen: Sigmunden von Burghauß auff Stoltz: Andreae Geiß=||lern/ beyder Rechten Doctorn/ Fürstlichem Lignitzischen/ Briegie=||schen Rhat/ vnd der Herrn Fürsten vnd Stände in Schlesien || Landesbestelten/ vnd Wentzel Ottern/ deß Rahts zur Schweid=||nitz/ den Acht vnd Zwanzigsten Augusti, in ste=||henden 1609. Jahres/ || ertailtet. || Im Jahr/ 1609.

[1609, Praha: Janata Bohutský z Hranic]

12 pp.

Rukopis:

Filigrány: 1) čtyřikrát polcený štít (dobře dochováno na fol. 351) – jiná var. BRIQUET, č. 2059 (z let 1576–1594). Týž filigrán v rukopisech XXIII D 23, XXIII D 35/1 (č. 49, 61). 2) korunovaný oválný čtvrcený štít, v polích 2x rozkřídlená orlice, 2x mřížování (dobře dochováno na fol. 446); 3) styliz. květ lilie (dobře dochováno na fol. 458). Na dodatečně připojených ff. I–II, 477–478 dvoučlenná značka: srpek měsíce s obličejem × sedmicípá hvězda. – **Foliace** moderní tužková.

– Ff. I, IIv, 122, 274v–275v, 285, 291v–292v, 321v, 352, 353v, 423v, 428, 430r, 438v, 444, 446, 448v, 454r, 456r, 458r, 464r, 476r, 477–478 prázdná.

Písmo: 10 písařských rukou; **A** = ff. 1r–36v, 39r–47v; **B** = ff. 37r–38v, 48r–285r, 322r–421v, 424r–v, 434r–438r; **C** = ff. 286r–321r; **D** = ff. 422r–423r; **E** = ff. 425r–427r, 473r–475v; **F** = ff. 429r–v; **G** = ff. 431r–433r; **H** = ff. 439r–443v; **I** = ff. 445r–448r; **J** = ff. 449r–472r. Ruka **B** též v rukopise XXIII D 35/1 (č. 61). – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora v zlatě orámovaném hnědém štítku vyzlacen titul VARIA ECCLESIAS | TICA & | APOSTOLICA. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). – **Provenience:** Na fol. 11r poznámka „Samlung vid. Catal. Pag. 31 int[er] MS“ vztahující se k neidentifikovanému knihovnímu katalogu. V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „41“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 8“. V horním okraji fol. 1v zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 27“ a platná signatura.

Rukopis má pravděpodobně stejnou provenienci jako sign. XXIII D 35/1 (č. 61), která pochází z knihovny císařského rady Franze Gottfrieda Troila von Lessoth (asi 1583 – asi 1648).

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 42), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (pravděpodobě D. S. I. N. 8), PLK Czerniniana (MS 28), PLK 1842 (MS 27, cena 24 krejcarů)

[Verhandlungen und Korrespondenzen der schlesischen Fürsten und Stände. 1609–1613, 1621]

(a) 1r–13v [Schlesischer Landfried]

„Der erste Artticull. Anfenglich nachdeme bestendiger weltlicher Fride, Ruhe undt Einigkeit, sowohl zwischen dem Haupt- undt Gliedern alß den Glidern undt Unterthanen selbst untereinander einig undt allein auß dem Religionsfriden“ × „alleß gnediglich, treulich undt ungefehrlich etc.“

Nedatovaný slezský landfrýd má 13 článků. Týž text obsahuje rukopis XXIII D 38, text (kk) (č. 64). Srv. BERAN, Zdeněk. Landfrýdní hnutí v zemích České koruny (I) – Slezsko, Horní a Dolní Lužice. *Východočeské listy historické*, 2013, 30, s. 174 (zde přehled rkp. dochování a edic 17. – 18. století).

(b) 14r–476v [Akten der schlesischen Fürstentage. 1609–1613, 1621]

Srv. rukopis XXIII D 35/1–2 (č. 61).

(14r–105v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1609]

(106r–242r) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1610]

(242v–351v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1611]

(353r–390v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1612]

(390v–421v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1613]

(422r–476v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1621]

Srv. edici PALM, Hermann. *Acta publica. Verhandlungen und Correspondenzen der schlesischen Fürsten und Stände. Jahrgang 1621*, Breslau 1875.

Literatura: PERTZ. *Reise nach Böhmen*, s. 478.

č. 52

XXIII D 26

MS 28

XVII² (1664?), Čechy, papír, 103 ff., 298 × 203 mm, vazba dobová: 302 × 202 mm, německy, česky, latinsky

Dva dvoučlenné **filigrány**, rozeznat lze filigrán v části psané písařem **A**: rozkřídlená orlice ve štítu × šestiplátkový květ (dobře dochováno na dvojlistu ff. 72–81). – Za fol. 67 vyříznut 1 asi prázdný list. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 48v, 61, 81, 103v prázdná. **Písmo**: 3 písařské ruce; **A**, německy = ff. 1r–44r, 49r–80v; **B**, německy = ff. 44r–48r; **C**, česky, německy a latinsky = ff. 82r–102v. Rukou **C** poznamenáno na fol. 103r „Im Jahr des Herrn 1664“. – **Vazba** pergamenová s lepenkovými deskami, se zavazováním na 2 páry kožených stuh. Nezdobená ořízka. Použit zlomek pergamenového dvojlistu psaného ve dvou sloupcích, gothica formata XIV. století. Na přední desce lze rozeznat část textu legendy o sv. Jeronýmovi „adesse qui abbatem uellent uid[er]e. Ad quos ille /// p[ro]tinus pedibus eius ///tur p[ro] culpa ueniam postula/// Rogant igitur illi b[ea]t[u]m ///“ – srv. edici GRAESSE, Theodor. *Jacobi a Voragine Legenda aurea vulgo Historia Lombardica dicta. Editio secunda*, Leipzig 1850, s. 657. Vazba silně poškozena, hřbet z větší části stržen, pergamenový potah silně zašpiněn, odtržena a ztracena horní stuha na zadní desce. – **Provenience**: V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 12“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 28“ a platná signatura. **Katalogy**: PLK Czerniniana (MS 29), PLK 1842 (MS 28, cena 6 krejcarů)

„*Entscheidungen, Declaratorien und Rescripten Kaisers Ferdinandi III.*“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Ve skutečnosti jde o chronologicky neuspořádanou sbírku opisů císařských patentů, reskriptů aj. dokumentů z let 1624–1661, přičemž převažují dokumenty vydané v letech 1638–1654, tedy za vlády Ferdinanda III. Část opisů byla pořízena z kvaternů desk zemských, tzn. kvatern pomerančový relací (DZV 623), nový pomerančový relací (?), rozmarýnový relací (DZV 624 a DZV 625), trystamínový památný (DZV 509), červený

karmazínový (DZM 249), lvový relací (?) a broskvový relací přísah dědičné poddanosti (DZSt 55) – srv. BURDOVÁ, Pavla. *Desky zemské 1541–1869. Inventář*, Praha 1990, s. 295, 298, 304, 284, 278. Sbírka obsahuje například tyto dokumenty:

(54r–57r) „[Patent] von dem jüdischen Interesse“ [Wien 12. 3. 1642]

(62r–68r) „Crida Ordnung in Böhmen und Mähren“ [Wien 2. 5. 1644]

(82r–85r) „Poznamenání jmen a posloupnosti pánův commisařův tractationis s věřiteli měst královských s povolením Jeho Milosti Císařské slavné paměti Ferdinanda Třetího, uherského a českého krále, i ode všech čtyř stavův z prostředku jich na sněmě zvolených a nařízených“

K problematice zadlužení českých královských měst v pobělohorském období srv. PEŠÁK, Václav. Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého Města pražského, po třicetileté válce. *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy*, 1933, 7, s. 311–466. Generální traktační komise (commissio tractationis), která byla ustavena roku 1654 a práci zahájila v roce 1657, měla vyšetřit stav a povahu městských dluhů, platební schopnost měst a pokusit se o úpravu dluhů tak, aby se předešlo exekucím. Srv. text (q) rukopisu XXIII D 38 (č. 64).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 380, č. 76. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 196.

č. 53

XXIII D 27/I–3

MS 29

Svazek I:

XVII in. (post 1615), Rakousko či Německo (?), papír, II + 506 (recte 505) ff., 307 × 194 mm, vazba mladší – czerninská: 316 × 207 mm, německy, latinsky

Filigrány: Značky papírny Ravensburg v Horním Švábsku: 1) obsah, texty (p)–(s): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem M (lépe dochováno na fol. IV); 2) texty (a)–(o), (s)–(w), (y): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci se značkou (dobře dochováno na fol. 131) – nejbližší var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, X, 129 (z let 1621–1624); 3) texty (u), (nn), (oo): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem N (lépe dochováno na fol. 219); 4) texty (z), (pp): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci se značkou (dobře dochováno na fol. 437). Značka papírny **Plauen** v Sasku: 5) text (aa): kruhový štít s městským znakem, s opisem PLAVEN (dobře dochováno na fol. 326). Pravděpodobně značka Valentina Brämera z papírny **Altmühle (Steyr)** v Rakousku: 6)

text (gg): lev s písmenem S ve štítu, nad nímž písmena V B (lépe dochováno na fol. 345) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Raubtiere*, III, 1942–1946 (z let 1600–1608). Další filigrány 7) text (x): hlava jelena v kruhovém štítu s opisem GVRCA (lépe dochováno na fol. 289) – var. BRIQUET, č. 2251 (z roku 1597); 8) text (bb): rozkřídlený orel, kosmo dělený prsní štítek, v polích hvězda (dobře dochováno na fol. 328); 9) text (cc): písmeno R ve štítu (dobře dochováno na fol. 332); 10) text (dd): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno R (dobře dochováno na fol. 335); 11) text (ee): štít, v levé polovině lev, v pravé routovaná šachovnice, nahoře koruna, dole jablko (lépe dochováno na fol. 337) – var. BRIQUET, č. 1969 (z roku 1594); 12) text (ff): polcený štít, v polích kříž a půl orla (dochováno na fol. 340) – odlišná var. BRIQUET, č. 940 (z let 1581–1617); 13) texty (hh)–(ii): na sebe postavené štíty, v horním lev a routovaná šachovnice, v dolním nahoře hlava jelena (?), dole trubka, po stranách písmena H S (dobře dochováno na fol. 363); 14) text (ll): ježek (dobře dochováno na fol. 391); 15) text (mm): polcený štít, v polích kříž a půl orla (lépe dochováno na fol. 395); 16) text (nn): korunovaný polcený štít, v pravém poli půl orla, v levém kosmá břevna (dobře dochováno na fol. 416); 17) text (qq): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku mohučské kolo (lépe dochováno na fol. 441). Filigrány v textech (jj)–(kk) nelze rozeznat. Na dodatečně připojených ff. I–II, 505–506 dvoučlenná značka: srpek měsíce s lidským obličejem × sedmicípá hvězda. – **Foliace** původní (do fol. 314), zčásti poškozena vlhkem nebo zasažena seříznutím knižního bloku, dopočítána při katalogizaci. Chyby: Vynechána ff. 181, 183. Fol. 223 bis. V textu (y) starší foliace 1r–25v = dnešní ff. 290r–314v. Očíslovány texty. – Ff. I–II, Vv, 130v–132v, 180v, 189v, 205v–206v, 207v, 246–247, 299, 315, 326r, 330, 332, 341, 364r, 381v, 389–391, 412, 416r, 430, 437v–439v, 504v–506v prázdná. V první části kniž. bloku text v horním okraji poškozen vlhkem. V textech psaných rukou A často silně vybledlé a obtížně čitelné písmo. U řady textů zasáhlo seříznutí kniž. bloku do psací plochy.

Písmo: 22 písařských rukou, A = ff. IIIr–130r, 300r–314v, 417r–425v = texty (a)–(o) (y), (oo); B = ff. 133r–245v = texty (p)–(w); C = ff. 248r–288v = text (x); D = ff. 290r–298v = text (y); E = ff. 316r–319v = text (z); F = ff. 320r–325v = text (aa); G = ff. 327r–329v = text (bb); H = ff. 331r–v = text (cc); I = ff. 333r–334v = text (dd); J = ff. 336r–338v = text (ee); K = ff. 340r–v = text (ff); L = ff. 342r–353v = text (gg); M = ff. 354r–365v = texty (hh)–(ii); N = ff. 366r–372v, 377r–379v = texty (jj)–(kk); O = ff. 373r–376v = text (kk); P = ff. 380r–388v = text (ll); Q = ff. 392r–411v = text (mm); R = ff. 413r–415r = text (nn); S = ff. 426r–429v = text (oo); T = ff. 431r–437r = text (pp). V textu (qq) ruce U = ff. 440r–467r; V = ff. 467r–504r. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora vyzlacen titul ELECTIONALIA | TEMPORE MAXIMILIANI | & VARIA COLLECTANEA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem, useň v patě popraskána. Stejná vazba u dalších svazků. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. IIIr tužkou část sign. „33“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 11“. Na přední předsádce verso tužkou patlná signatura.

Svazek II:

XVI/XVII (post 1594), Rakousko či Německo (?), papír, II + 330 ff., 305 × 200 mm, vazba mladší – czerninská: 314 × 212 mm, německy, latinsky

Z filigránů lze rozeznat: Značky papírny **Ravensburg** v Horním Švábsku: 1) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci se značkou (dobře dochováno na fol. 14) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, X, 195 (z roku 1593); 2) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a bez oken, mezi nimi brána s cimbuřím a polovytaženou mříží, stojí na prázdném podstavci (dobře dochováno na fol. 138) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, V, 27 (z let 1566–1567); 3) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na prázdném podstavci (dobře dochováno na fol. 264) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, VIII, 35 (z let 1595–1597). Značky papírny **Regensburg** v Bavorsku: 4) korunovaný rozkřídlený orel, pod nímž štítek se zkříženými klíči, umístěný v kruhovém štítu (dobře dochováno na fol. 224) – odlišná var. BRIQUET, č. 1150 (z let 1589–1591); 5–6) zkřížené klíče ve štítu, na něm stojí písmeno R (dobře dochováno na ff. 324, 326) – var. PICCARD–ONLINE, 121903, 121886 (z let 1584 a 1589). Značka papírny **Memmingen** v Bavorsku: 7) písmeno P, na něm stojí polcený štítek s křížem a orlím křídlem (lépe dochováno na fol. 249) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Buchstabe P*, XVII, 611 (z roku 1605). Další filigrány 8) znak Wittelsbachů a rýnského kurfiřtství: čtvrcený štít, v polích 2× routovaná šachovnice, 2× korunovaný lev, na erbu stojí písmeno H (dobře dochováno na fol. 74) – odlišná var. BRIQUET, č. 1971 (z roku 1583); 9–10) text (c): dvě varianty volské hlavy s očima, ušima, rohy zahnutými ven a bez nozder, s dvojitou tyčí zakončenou šestiplátkovým květem (dobře dochováno na ff. 16, 20) – var. PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XIII, 178–179 (z let 1560–1564, 1557–1564); 11) volská hlava s očima, ušima, nozdrami a rohy zahnutými ven, s jednoduchou tyčí s křížem (dobře dochováno na fol. 49); 12) znak Saska, devěkrát dělený štít, na něm kosmo položená routová koruna (dobře dochováno na fol. 63) – nejbližší var. PICCARD–ONLINE, 24622 (z roku 1566); 13) písmeno R ve štítu (dobře dochováno na fol. 78) – var. PICCARD–ONLINE, 29199 (z roku 1582); 14) hlava ptáka ve štítu (dobře dochováno na fol. 102) – var. PICCARD–ONLINE, 41988 (z roku 1566); 15) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a bez oken, mezi nimi brána s cimbuřím, stojí na podstavci se značkou (dochováno na fol. 139) – podobné var. PICCARD–ONLINE, 105708–105715 (z let 1574–1579); 16) text (bb): korunovaný rozkřídlený orel (lépe dochováno na fol. 143); 17) písmeno K v kruhu (dobře dochováno na fol. 162); 18) trubka ve štítu (lépe dochováno na fol. 168); 19) trojvrší, na něm kříž ve čtyřlístku, umístěno v kruhu (dobře dochováno na fol. 245) – nejbližší var. PICCARD–ONLINE, 154003 (z roku 1562); 20) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem J (dobře dochováno na fol. 262) – var. PICCARD–ONLINE, 103072 (z roku 1595); 21) text (kk): rozkřídlená orlice s prsním štítkem děleným pošikem (dobře dochováno na fol. 266); 22) polcený štít, v polích kříž a půl orla (dochováno na fol. 279) – var. BRIQUET, č. 940 (z let 1581–1617); 23) had obtočený kolem žerdi zakončené pětiplátkovým květem, dole štítek s písmenem r (dobře dochováno na fol. 302); 24) lvice ve štítu, nad ním páska s nápisem BILAW (dobře dochováno na fol. 328) – též filigrán v rukopise XXIII D 35/1 (č. 61). Na dodatečně připojených ff. I–II korunovaný

rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítku písmeno I x písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 29, XXIII D 32, XXIII D 34, XXIII D 35/1, XXIII D 57 (č. 55, 58, 60–61, 82). – Ff. 110, 111, 255 tvoří malé lístky. – **Foliace** moderní tužková. Původně pouze očíslování textů. – Ff. I–II, 7v, 8v, 14v–15v, 21v, 24v, 45, 59v–60v, 74–75, 78v, 91v–92v, 95v, 102v, 104v, 107v, 109v, 117, 138r, 140r, 144v, 148v, 151v, 156v, 160r, 224v–225v, 227v, 228v–229v, 240v–241v, 245v, 247, 249v, 255r, 261v–264r, 266r, 268, 269v, 274v–276r, 278v, 300–301, 302v, 313, 315, 317, 318v–320r, 323v–324v, 328–330 prázdná. **Písmo:** 38 písařských rukou. V textu (a) A = ff. 1r–3v; B = ff. 3r–7r. Ruce C = ff. 8r–14r = text (b); D = ff. 16r–21r = text (c); E = ff. 22r–25v, 64r–77v, 96r, 103r–107r, 110r–116r, 139r–v, 161r–224r, 250r–261r = texty (d), (e), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (aa), (gg), (jj); F = ff. 27r–28v = text (f); G = ff. 29r–30v = text (g); H = ff. 31r–42r = text (h); I = ff. 43r–44v = text (i); J = ff. 46r–47v = text (j); K = ff. 48r–v, 131r–132v = texty (k), (y); L = ff. 50r–59r, 79r–91r, 108r–109r, 125r–130v, 145r–148r = texty (l), (p), (t), (x), (cc); M = ff. 61r–63r, 133r–138v = texty (m), (z); N = ff. 93r–95r = text (q); O = ff. 97r–102r = text (r); P = ff. 118r–124r = text (w); Q = ff. 131r–132v, 314r–v = texty (y), (pp); R = ff. 141r–144r = text (bb); S = ff. 149r–150r = text (dd); T = ff. 151r–156r = text (ee); U = ff. 157r–160v = text (ff). V textu (hh) V = ff. 226r–228r, 240r; W = ff. 230r–240r. V textu (ii) X = ff. 242r–246v; Y = ff. 248r–249r. V textu (kk) Z = ff. 265r–v, 270r–274r; AA = ff. 267r–v. Ruce BB = ff. 277r–278r = text (ll); CC = ff. 279r–280r = text (mm). V textu (nn) DD = ff. 281r–288v; EE = ff. 289r–297r; FF = ff. 297r–299v. Ruce GG = ff. 303r–312v = text (oo); HH = fol. 316r–v; II = fol. 318r = text (qq). V textu (rr) JJ = ff. 321r–325v; KK = ff. 323r, 325v–326r. Ruka LL = fol. 327r–v = text (ss). – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2. mezivazí shora vyzlacen titul **ELECTIONALIA | TEMPORE MAXIMI | & VARIA COLLECT.** – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „35“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 12“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 29“ a platná signatura.

Svazek III:

XVI/XVII (post 1596), Rakousko či Německo (?), papír, II + 365 ff., 307 × 205 mm, vazba mladší – czerninská: 319 × 218 mm, německy, latinsky

Filigrány: Značka papírny **Ravensburg** v Horním Švábsku: 1) text (b): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem H (lépe dochováno na fol. 43) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, VIII, H 14 (z let 1571–1573). Pravděpodobně značka papírny **Regensburg** v Bavorsku: 2) text (d): zkřížené klíče ve štítu, na něm stojí písmeno R (dobře dochováno na fol. 85) – var. PICCARD–ONLINE, 121941 (z roku 1559). Značka papírny **München** v Bavorsku: 3) text (e): trojvrší, na němž slánka, ve štítu (dobře dochováno na fol. 226) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Dreieberg*, XI, 3314 (z roku 1566). Značka papírny **Lohr am Main** v Bavorsku: 4) texty (j)–(l): čtvrcený štít, v polích 2x šest květů lilie, 2x mohučské kolo, za štítem kříž, meč a berla, po stranách písmena H Z (lépe dochováno na fol. 294) – odlišná var. BRIQUET, č. 2162 (z let 1588–1603). Pravděpodobně značka papírny **Staré Hory (Jihlava)**: 5) text (v): čtvrcený štít, v polích 2x ježek, 2x lev (dobře dochováno na fol. 351). Další filigrány 6) text (a): korunovaná rozkřídlená orlice, na prsou písmeno F (dobře dochováno na fol. 41) – var. BRIQUET, č. 157 (z roku 1574); 7) text (a) psaný rukou **B**: písmeno W; 8)

texty (c), (p): znak Wittelsbachů a rýnského kurfiřtství: čtvrcený štít, v polích 2x routovaná šachovnice, 2x korunovaný lev, na erbu stojí písmeno H (dobře dochováno na fol. 66) – odlišná var. BRIQUET, č. 1971 (z roku 1583); 9) texty (d), (x): korunovaný polcený štít, v pravém poli půl orla, v levém kosmá břevna (dobře dochováno na fol. 110) – nejbližší var. PICCARD–ONLINE, 25319 (z roku 1560); 10) text (d): korunovaný rozkřídlený orel (dobře dochováno na fol. 87); 11) text (d): rozkřídlený orel v kruhu (dobře dochováno na fol. 188); 12–13) text (e): dvě varianty medvěda s vyplazeným jazykem a drápy, otočeného o 90° (dobře dochováno na ff. 257, 259); 14) text (f): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na prázdném (?) podstavci (špatně dochováno na fol. 261); 15) text (i): čtvrcený štít, v polích 2x trubka, 2x routování (lépe dochováno na fol. 287); 16) text (m): špatně dochovaný rozkřídlený orel (?) ve štítu; 17) text (n): písmeno P, na němž stojí štítek s písmeny W H (?) (lépe dochováno na fol. 307); 18) text (o): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem J (dobře dochováno na fol. 321) – var. PICCARD–ONLINE, 103079 (z roku 1595); 19) text (r): dělený štít, v horním poli hlava orlice, v dolním routování (dobře dochováno na fol. 329) – var. PICCARD–ONLINE, 24869 (z roku 1595); 20) text (s): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmena W F (dobře dochováno na fol. 330); 21) text (u): rozkřídlená orlice, prsní štítek se šikmým břevnem (dobře dochováno na fol. 346); 22) text (w): písmeno P, na něm stojí polcený štítek s křížem a orlím křídlem (hůře dochováno na fol. 357); 23) text (y): dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána s polovytaženou mříží, stojí na podstavci s písmenem w (hůře dochováno na fol. 362). Na dodatečně připojených ff. I–II dvoučlenná značka: srpek měsíce s lidským obličejem × sedmicípá hvězda, ff. 364–365 značka papírný Vrchlábí: korunovaný městský znak – var. ZUMAN. *České fliigrány XVIII. století*, tab. LIII, č. 1 (z let 1698–1718). – Za fol. 212 vytržen 1 asi prázdný list. – **Foliace** moderní tužková. Původní započatá foliace ff. 1–27 = dnešní ff. 8–39, tzn. včetně později připojených ff. 9–13. Původně těž očíslovány texty. – Ff. I–II, IV, 39v–42v, 43v, 53v–55v, 65–67, 81v, 84v, 88, 97v–98v, 100v, 104v, 106, 110, 116, 118v, 120v, 124v, 144v–145v, 150v, 155v–156v, 157v–158v, 160, 162, 164, 166v, 176v, 177v–178v, 179v–180v, 189, 194v, 199v, 203v, 209v, 210v, 225v, 226v–227v, 256–259, 262, 267r, 269r, 270v, 289v, 293r, 294, 303r, 312, 321, 323r, 327r, 330, 341r, 344v–345v, 347r, 349v–353v, 357v–358v, 361r, 363r, 364–365 prázdná.

Písmo: 27 písařských rukou, A = ff. 1r–8v, 14r–39r; B = ff. 9r–13r; C = ff. 43r–53r = text (b); D = ff. 56r–64v = text (c). V textu (d) základní ruka E, dále ruce F = fol. 188r–v; G = fol. 190r–v; H = ff. 192r, 197r–198r, 200r–203r, 205r–210r; I = ff. 193r–v, 195r–v, 199r, 204r. Ruce J = ff. 226r–255v = text (e); K = ff. 260r–261v = text (f); L = ff. 263r–267v = text (g); M = ff. 268r–269v = text (h); N = ff. 271r–287v = text (i); O = ff. 288r–289r = text (j); P = ff. 290r–297r = texty (k)–(l); Q = ff. 298r–302v = text (m); R = ff. 304r–311r = text (n); S = ff. 313r–320v, 324r–326v = texty (o), (r); T = fol. 322r–v = text (p); U = ff. 328r–329v = text (r); V = ff. 331r–340v = text (s); W = ff. 342r–346v = texty (t)–(u); X = ff. 348r–349r = text (v); Y = ff. 354r–357r = text (w); Z = ff. 359r–360v = text (x); AA = fol. 362r–v = text (y). – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2. mezivazí shora vylacen titul ELECTIONALIA | TEMPORE MAXIM= | & VARIA COLLEC. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „34“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 13“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 29“ a platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718), kam se snad mohl dostat s částí knihovny císařského rady Franze Gottfrieda Troila von Lessoth (asi 1583–asi 1648) – srv. text (kk) v II. svazku. K Troilově knihovně viz SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty.

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 102–104, I. a 3. svazek pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 34–36), PLK Czerniniana (MS 30), PLK 1842 (MS 29, 3 svazky, cena 1 zlatý a 12 krejcarů)

Svazek I:

Na ff. IIIr–Vr obsah svazku psaný rukou A, do textu (y) včetně. Část textů je obsažena i v rukopise **Praha, KNM, sign. XVII D 5** – srv. BARTOŠ. *Soupis rukopisů Národního musea*, č. 3872.

(a) 1r–20r   *„De electione regis Romani“*
„Ordinatio electorum fuit facta ex causa tempore Ottonis tertii, ne scilicet iret imperium per successionem“ ×
„in pacem non habet imperium“

Edice GOLDAST, Melchior. *Politica imperialia sive discursus politici*, Frankfurt am Main 1614, s. 220–229 (náš text končí na s. 228). Týž text obsahuje rukopis **Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 89–114**.

(b) 20r–21v   *„Materia electionis impugnandae regis moderni“*
„Si quis ab electione voluerit appellare“ × *„non habet locum decretalis ut citra“*

Edice GOLDAST, M. *Politica imperialia*, s. 233–234.

(c) 22r–23r   *„Bulla, que tradit jus imperii, quando eligi debeat rex, futurus imperator, haec habet“*

(d) 23v–24v   *„Coadiutor quando datur“*
„Rex, aut dux aut comes, si provinciam regere“ × *„quia imperium tunc erat ex successione“*

Edice GOLDAST, M. *Politica imperialia*, s. 229–230.

(e) 25r–30r   *„De electione imperatoris“*
„Videatur cardinalis Zabarel[la]“ × *„Restaurus Castol[dus] in tractatu [de] imperatore quaestio 118 in fine“*

Edice GOLDAST, M. *Politica imperialia*, s. 230–231.

Texty (b)–(e) obsahují i rukopisy XXIII D 28, ff. 70r–80v (č. 54) a **Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 210–227**.

(f) 30v–33v   *„Instruction der kaysez[erlichen] May[estät] Gesantten. Werbung an denn Churfürsten zu Sachsen anno 1561“*

Edice GOLDAST, Melchior. *Politische Reichs-Händel, das ist allerhand gemeine Acten, Regimentssachen und weltliche Discursen*, Frankfurt am Main 1614, s. 64–66. Týž text obsahuje rukopis XXIII D 28, ff. 83r–88v (č. 54) a Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 139–145.

(g) 34r–35r   „*Erste Antwortt der Kay[serlichen] May[festät] Pottschaftt mündtlich gegeben*“

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 66. Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 146–148.

(h) 35r–42r   „*Forma deß Proceß bey Kaysers Maximilian I. Wahl anno 1486*“

Edice GOLDAST, Melchior. *Reichssatzung des Heiligen Römischen Reichs. Band 2*, Frankfurt am Main 1613, s. 173–179. Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 129–138.

(i) 42v–79r   „*Decretum electionis Ferdinandi in regem Romanorum, factum Coloniae 5. Januarii in profesto Epiphaniae anno 1531*“

Edice GOLDAST, M. *Reichssatzung des Heiligen Römischen Reichs. Band 2*, s. 230–233. Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 151–165.

(j) 79v–87r   „*Der Churfürstenn vernewerte auffgerichte brüderliche Einigung zue Franckfurth am Meyenn anno 1558*“

Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 238–249.

(k) 87v–96v   „*Vertrag zwischen der Kuniglichen Mayestät, Churfürstenn zu Sachsen, Hertzogen vonn Würtemberg undt Landtgraffen zu Heszen aufgericht zu Cadenn*“ [Friedensvertrag von Kaaden. 29. 6. 1534]

Srv. HLAVÁČEK, Petr. Kadaňský mír z roku 1534 (Katolicko–luterský pokus o záchranu jednoty Svaté říše římské). *Lutheranus 2007/2008. Sborník Lutherovy společnosti*, 2008, 2, s. 138–146. Edice GOLDAST, Melchior. *Reichssatzung des Heiligen Römischen Reichs. Band I*, Hanau 1609, s. 269–273.

(l) 97r–107v   „*Discursus de [rebus] Gallicis et Hispanicis pro imperio*“

Psáno německy.

(m) 108r–118r   „*Churfürstenn Augusti Schreibenn anno 1576, darinnen zu finden, wasz Seiner Churfürstlichen Gnaden Meinung, wie die Religionsbeschwerten auff Reichsversamblung zu tractiren*“ [Glücksburg 5. (?) 10. 1576]

(n) 118v–121r   *„Actus, was sich bey Kayser Rudolphi 2ti zugetragen undt wie solcher Actus ist gehalten worden, zue Regenspurg den 22. Octobris anno 1575“*

Titul nelze pro poškození vlhkem přečíst, byla převzata zkrácená verze z obsahu.

(o) 121v–130r   [*Wahlkapitulation König Rudolfs II. Regensburg 1. II. 1575*]

Edice BURGDORF, Wolfgang. *Die Wahlkapitulationen der römisch-deutschen Könige und Kaiser 1519–1792*, Göttingen 2015, s. 76–90. Týž text v rukopise XXIII D 28, text (m) (č. 54).

(p) 133r–134v   [*Briefe zwischen Dr. Simon Pistoris und Bernhard von Cles. Dresden 30. 4. 1534, Prag 2. 3. 1534*]

„Cardinals undt Bischoffs zue Trient auch D. Simon Pistoris Schreibenn“

Pisateli dopisů byli německý právník a kancléř saského vévody Mořice Simon Pistoris (1489–1562) a tridentský biskup, kardinál Bernhard von Cles (1485–1539).

(q) 135r–144r   *„Bedencken über den kayserlichen Hoff Process auff Ihr Kayserlichen Mayestät Resolution von 20. Augusti anno 1607, welche den 2. [!] Augusti anno 1607 an etliche Reichsfürsten unnd Städte in der Tonawerdischen Sachen zu Beschönung deselben Proceß widerholet wordenn ist“*

Spor mezi protestanty a katolickou menšinou ve svobodném říšském městě Donauwörth o právo katolíků konat procesí přerostl roku 1607 v krizi, kterou musel řešit císař. Na Donauwörth byla uvalena říšská klatba, v prosinci jej Maxmilián I. Bavorský vojensky obsadil a rekatolizované město připojil ke svému území. Srv. též text (aa) rukopisu XXIII D 23 (č. 49).

(r) 144v–155r   *„Copia Herren Doctor Eysens Gutachten wegen etlicher Crais Hülffe“*

Autorem je německý právník Johann Baptist Eisen (1564–1629). Text snad vyšel roku 1663 tiskem – srv. VD 17, 23:234303C.

(s) 155v–180r   *„Berichtt, waß die Herzogin in Bayern Wittib für sich undt Ihr Fürstlichen Gnaden mänliche Leibes-Erben an der Succession des Herzogthumbs Gülich berechtigett“*

Titul byl převzat z obsahu, zpráva zahrnuje následující dokumenty týkající se sporu o jülišsko-klévské dědictví z let 1609–1614.

(166r–167v)   *„Copia Gülchischen Privilegii successionis“* [Regensburg 19. 7. 1546]

(168r–169r)   *„Copia wie Maria Leonora Herzogin aus Preußen, Anna undt Magdalena,*

beyde Pfalzgräfin beim Rhein, Herzogin zu Göllich, dem Gölischen Manstamme zum besten Verzicht gethan anno 1572“

(169v–172v) „*Copia Protestationis Frau Magdalena Pfalzgräfin bey Rehin geborne Herzogin zu Gölch. Anno 1581“*

(172v–173r) „*Extract aus Herzog Joannesen von Cleve mit Frauen Maria Herzogin zu Gölch uffgerichter Heimaths Verschreibung de anno 1496“* [25. II. 1496]

(173v–176r) „*Extract aus Erbverbundnus der Fürstenthumb Cleve Gölch unndt Berg“* [25. II. 1496]

(176v–177r) „*Extract aus dem Reichs Lehenbriff de anno 1580“* [Prag 10. 3. 1580]

(177v–179r) „*Privilegium successionis de anno 1508“* [Speyer 22. 4. 1508]

(179r–180r) „*Extract aus des Hertzog Wihlhelms von Gölch Testament de anno 1564“*

(t) 182r–205r **[Briefe von Christian I. von Anhalt-Bernburg. Prag 1609]**

Ke knížeti Kristianu I. Anhaltskému, který roku 1609 působil v Praze jako vyslanec Protestantské unie, srv. DEINET, Klaus. *Christian I. von Anhalt–Bernburg (1568–1630). Eine Biographie des Scheiterns*, Stuttgart 2020.

(u) 207r–230v „*Exceptiones nullitatis, contrarietatis et impossibilitatis eventualiter annexis exceptionibus recusatoriis, so auf Zeit des durchleuchtigen hochgebornen Fürsten unndt Herren, Herren Johann Sigismundts, Marggraffens unndt Churfürstens zue Brandenburg ... dem jenigen vermeinten nichtigen Decret, welches ihm Nahmen der Römischen Kayserlichen Mayestätth unlangsten in dem Gölchischen Successionis Werkh herauskomben unndt zu Prag publicirt worden, entgegen gestelt werdt müssenn“*

(v) 231r–234v **[Discurs oder politische Erzählung von der neuen Wahl eines römischen Kaisers. 1612]**

„*Wann der Pabst stirbet unndt die Cardinäl zusammen komben sollen einen andern zu erwehlen, gibt es zu Rom allerley freye Discurs, welchem die Wahl treffen“* × „*unndt die Sach Gott bevehlen“*

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 88–90, č. X. K textu a jeho rkp. dochování srv. KOHL, Dietrich. *Die Politik Kursachsens während des Interregnums und der Kaiserwahl 1612*, Halle 1887, s. 3–4. Týž text obsahují rukopisy XXIII D 28, text (o) (č. 54) a Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 296–301.

(w) 235r–245v [Wahlkapitulation des Kaisers Matthias. Frankfurt am Main 18. Juni 1612]

Edice BURGDORF, Wolfgang. *Die Wahlkapitulationen der römisch-deutschen Könige und Kaiser 1519–1792*, Göttingen 2015, s. 91–109.

(x) 248r–289v „*Gutachten die Succession des Hauszes Österreich bey der Cron Böheimb betreffend*“

(y) 290r–314v „*Discursus, wasz gestalt ein Potentat oder Weldtherr einen beharlichen bestendigen Krieg, Sommer und Winter, wieder dem Turcken mitt viehl geringen Uncosten auch weniger Beschwerens seiner eigenen Landschafften undt Unterthanen (alß biß anhero beschehen) anstellen undt führen könne, benebenß etlicher darzu gehörende Beylagen mitt ff. B, C undtt D bezeichnett*“

Psáno touž rukou jako texty (a)–(o) a (oo). Celý text na ff. 290r–314v má starší foliáci 1r–25v. Uvedené přílohy se nacházejí na ff. 290r–298v a byly později očíslovány jako „No. 24“.

(z) 316r–319v [Reichshilfe des Fränkischen Kreises. 1556]

(aa) 320r–326v [Wittenberger Kapitulation. Feldlager vor Wittenberg 19. 5. 1547]

Wittenberskou kapitulací složil dorukoucí císaře Karla V. saský kurfiřt Johann Friedrich I. (1503–1554) po porážce protestantských říšských knížat ve šmalkaldské válce. Srv. regist HERRMANN, Johannes – WARTENBERG, Günther. *Politische Korrespondenz des Herzogs und Kurfürsten Moritz von Sachsen. Band 3*, Berlin 1978, s. 412–415, č. 584.

(bb) 327r–329v „*Privatio Johannis Friderici, electoris Saxoniae, et translatio electoralis dignitatis in Mauritium, ducem Saxoniae*“ [27. 10. 1546]

Za pomoci ve šmalkaldské válce císař Karel V. přenesl 27. října 1546 kurfiřtskou hodnost na saského vévodu Mořice (1521–1553).

(cc) 331r–v [Kaiserlicher Befehl für den böhmischen Oberstkanzler, die Anrede in den Schreiben an Wolfgang Wilhelm von Pfalz-Neuburg betreffend. 10. 12. 1615]

(dd) 333r–334v „*Ursachen, die erneuen ändern fürbringen soll auß welchen zusehen, daß der Turckh sich mit aller Macht gegen uns zu unserm Schaden werden thut*“

(ee) 336r–338v „*Gravamina, welche der kay[serlichen] May[estät] von Churfürsten und Stendt Augspurgischer Confesion angebracht und umb Abschaffung derselben angehalten worden*“ [1582]

(ff) 340r–v „Anno 1596. De confoederatione christianorum adversus Turcas arma capere“

(gg) 342r–353v „Guet Bedunckenn, ob Ir Majjestä]th den Friedenn mit dem Türggen eingehenn oder den Krieg lenger continuiren sol, wirt zum Friedenn gerahten“

„Es ist nit ein geringes Privilegium der Stendt, daß ohne derenn Vorwißenn und Consentirung der Landtsfürst Krieg und Verbundtnuß nit anfahrn mog ...“

(hh) 354r–359v [Bericht über die Prägung der goldenen und silbernen Münzen in Prag. 1601]

(ii) 360r–365v [Berichte des Münzwardeins über die fremden Münzsorten in Prag. 1601]

Zprávy sestavil David Enderle z Burgstadtu, který byl v letech 1591–1603 vardajnem (mincovním kontrolorem) v pražské mincovně.

(jj) 366r–372v „Eine Instruction, welche den Abgesandten ihn alle Kreiß von Ir Kö[niglichen] M[ajestät] abgeben ist“ [S. l. s. d.]

(kk) 373r–379v [Dokumente zum Konflikt zwischen dem König Sigismund III. Wasa und dem polnischen Adel. Chełm 23. 3. 1593, Wittschau (?) 31. 3. 1593]

K počátkům vlády polského krále Zikmunda III. Vasy (1566–1632) srv. LEITSCH, Walter. *Sigismund III. von Polen und Jan Zamoyiski*, Wien 2006.

(ll) 380r–388v „Einhelliger Abhandlung Beschluß des Reichstages zue Sudercoping gehalten den 22. Octobris anno [15]95“

Na sněmu v Söderköpingu roku 1595 švédští stavové – v opozici proti králi Zikmundu III. Vasovi – zvolili regentem budoucího krále Karla IX.

(mm) 392r–411v [Brünner Erbvertrag und andere Urkunden. 1364–1404]

(392r–396r) [Brünner Erbvertrag. Brünn 10. 2. 1364]

Smlouva o nástupnictví mezi Lucemburky a Habsburky uzavřená mezi Karlem IV. a rakouským vévodou Rudolfem IV. (1339–1365). Edice SCHWIND, Ernst von – DOPSCH, Alfons. *Ausgewählte Urkunden zur Verfassungsgeschichte der deutsch–österreichischen Erblande im Mittelalter*, Innsbruck 1895, s. 226–229, č. 114; BRANDL, Vincenz. *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Band 9*, Brünn 1875 (dále CDM 9), s. 257–259, č. 340.

(396r–397v) „Der Ständt in Österreich Steyr unndt Kärndten Revers auff die zwischen Kayser Carl dem Vierden unndt Hertzog Rudolff aufgerichte Successions Gemechtnuß“ [Wien 23. 2. 1364]

Edice CDM 9, s. 265–266, č. 348.

(397v–403v) „Kayser Carl des Vierden, König Wentzel von Böhemb unndt Marggraß Johan von Merhern andere Bundnuß, Ordnung unndt Gemechtnuß mit Georg, Albrechtenn unndt Leopolden, Gebrüdern von Österreich, die Succession unndt Erbfall belangend“ [Prag 26. 3. 1366]

Edice CDM 9, s. 326–332, č. 422.

(404r–409r) „Kayser Carl des Vierden Lehenbriff eventum der zwischen Böhemb unndt Österreich verglichenen Succession“ [Znaim 15. 5. 1366]

Edice CDM 9, s. 341–346, č. 431.

(409v–411r) „Wentzel, römischen unndt böhamischen Königs, auch Jobst unndt Procopien, Marggraven von Merhern, seiner Vettern, Bestätbriff über die hievor zwischen Kayser Carl den 4. unndt Herczogen Rudolffen, Albrechten unndt Leopolden, Herczogen von Österreich, auff gerichte Succession, Verainigung, verneurt mit Herczog Wilhelm unndt Albrechten von Österreich“ [Budweis 3. 11. 1404]

Edice BRANDL, Vincenz. *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Band 13*, Brünn 1897, s. 352–353, č. 336.

(411r–v) „Kayser Carl des Virden Privilegium, daß daß Hauß Österreich Landtherrn, Ritter oder Knecht, Bürger unndt Landsassen von unwissend Enthaltung der Achter nicht solle angefochtenn werdenn“ [S. l. s. d.]

Opis nebyl dokončen.

(nn) 413r–415v [Bulla aurea. Ulm 26. 7. 1216. Bulla aurea Siciliae. Basel 26. 9. 1212]

Edici listin Friedricha II., Zlaté buly ulmské (1216) a Zlaté buly sicilské (1212), pořídil HRUBÝ, Václav. *Archivum coronae regni Bohemiae. Tom. I*, Praha 1935, s. 12–13, č. 6; s. 6–8, č. 3 (zde starší edice).

(oo) 417r–429v [Urkunden zur Geschichte der Markgrafschaft Brandenburg. 1348–1368]

(417r–419r) [Herzog Rudolph von Sachsen, Erzbischof Ernst von Prag und Andere, die dabei gewesen, bezeugen die vom Markgrafen Woldemar vorgenommene Abtrennung der Lausitz an die Krone Böhmen. 2. 10. 1348]

Edice RIEDEL, Adolph Friedrich. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Urkunden-Sammlung zur Geschichte der auswärtigen Verhältnisse der Mark Brandenburg und ihrer Regenten. Band 2*, Berlin 1845, s. 225–227, č. DCCCLVI.

(419r–420v) „Der Marggraven zue Brandenburg Verschreibung, darinn sie sich aller ihrer Gerechtigkeit, so sie zue den Städten Budissin, Gorlitz unnd anderer in Marggraffthumb Lausiz gehabt haben, vorzeihen unnd begehenn“ [Budissin 16. 2. 1350]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 282–283, č. DCCCCIX.

(420v–422r) „Marggraff Ludwigs unndt Ottho, Gebrüdernn zu Brandenburg, Briff, darinn sie Kayser Carl, König zu Bohemb, unnd Herzog Bolcken in Schlesien Macht geben, das Marggraffthumb Lausviz von Herzog Friderich zu Meichsen umb die Summe Geldtes, darumb sie vorsezt, zu lösen“ [Nürnberg 9. 3. 1353]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 346–347, č. DCCCCLXX.

(422r–423r) [Markgraf Ludwig der Römer von Brandenburg erneuet die Verzichtleistung auf die Lande Budessin, Görlitz und die Städte Luban, Löbau und Kamenz. Nürnberg 3. 12. 1355]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 381–382, č. MIII.

(424r–425v) „Herren Friedrichen, Balthasarnn undt Wilhelmen, Marggrafen zue Meichsen, Verschreibung, darinnen sie Karlln als Kunige zue Böhaimb die Marggraffschafft Lauszvitz, welcher Maszen die Ablösung beschehenn soll, außdrücklich nachlaszenn“ [Pirna 12. 4. 1364]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 460–461, č. MLXX.

(426r–v) [Markgraf Woldemar von Brandenburg weist Ulrich von Pack mit dem Land Lausitz an die Krone Böhmen. 2. 10. 1358 (recte 1348)]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 224, č. DCCCLV.

(427r–428r) [Offener Gebotsbrief des Markgrafen Woldemar von Brandenburg an die Stände der Lausitz, dem König Karl IV. und der Krone Böhmen zu huldigen. 2. 10. 1348]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 223–224, č. DCCCLIV.

(428r–429v) [Markgraf Otto von Brandenburg verspricht dem Könige Wenzel IV. alle Versreibungen über die Lausitz herauszugeben. Nürnberg 13. I. 1368]

Edice RIEDEL, A. F. *Codex diplomaticus Brandenburgensis. Band 2*, s. 489–491, č. MXCV.
Psáno touž rukou jako texty (a)–(o) a (oo).

(pp) 431r–437r „*Der Herren Fürsten und Stende in Obero und Nieder Schlesien algemeine Defension Ordnung, welche den 14. Januarii [15]78 Jharers auf dem gehaltenen Fürstentag doselbst zue Breszlaw beratschlaget wordenn*“

(qq) 440r– 504r [Beschluß des böhmischen Landtags (?). S. d.]

Svazek II:

(a) 1r–7r [Schreiben des Herzogs Reichard von Pfalz-Simmern. 9. 2. 1592]

Reichard von Pfalz-Simmern (1521–1598) odůvodňuje po smrti regenta Johanna Kasimira pokračující regentství a poručnictví nad nedospělým Friedrichem IV. Falckým na základě Zlaté buly Karla IV. a listin císaře Zikmunda z let 1414 a 1434. Na fol. 7v kancelářská poznámka „N. 10“.

(b) 8r–14r „*Eines erbarn [Bürgermeisters], innern und eussern Rhats der Statt Amberg außführliche Entschuldigung*“ [13. 6. 1593]

(c) 16r–21r [Schreiben des Kardinals Bischof Otto von Augsburg über das Konzil von Trient. Rom 24. I. 1562]

List augsburského biskupa, kardinála Otty von Waldburg (1514–1573) vydal KNÖPFLER, Alois. Ein Schreiben des Kardinals Otto von Augsburg über das Konzil von Trient. *Historisches Jahrbuch*, 1889, 10, s. 555–560.

(d) 22r–24r „*Extract auß Landmarschalcks, Commissarien und Ausschuss Schreiben an Fridrich Pf[alzburgen] Churfürsten den 5. Martii anno [15]92*“

Psáno touž rukou jako texty (e), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (aa), (gg) a (jj).

(e) 25r–v [Brief des Pfalzgrafen Johann Kasimir. Heidelberg 6. I. 1589]

Na fol. 25v kancelářská poznámka „*Presentatum 14. Januarii anno [15]89*“. Psáno touž rukou jako texty (d), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (aa), (gg) a (jj). BEZOLD, Friedrich von. *Briefe des Pfalzgrafen Johann Casimir mit verwandten Schriftstücken. Band 1–3*, München 1882–1903 nepodchycuje tento ani další listy Johanna Kasimira v našem rukopise.

(f) 27r–28v   „Abschrift des kayserlichen Decrets, der Churfürstlichen Pfaltz zu Prag bey der Kayserlichen Mayestät gesuchten Belehenuung halbern“ [Prag 20. 5. 1592]

(g) 29r–30v   [Brief des Pfalzgrafen Johann Kasimir an den Kanzler und die Räte der kurpfälzischen Regierung in Amberg. 24. 9. 1591]

(h) 31r–42v   [Brief von M. Leonhard Murarius an die kurpfälzische Regierung. Schönthal 21. 11. 1592]

Na fol. 42v poznámka „Herrn Ulrich Wolffen gehörig meinem lieben Herrn Schwager. Copei beiligendes Originals“. Luterský kazatel Leonhard Murarius, jehož literární činnost je doložena v letech 1582–1594, působil tehdy v klášteře Schönthal – srv. též PAULUS, Georg. Beiträge zu einem Schulmeisterlexicon Oberpfalz Dr. Hans Ammon. Neuausgabe, Gesellschaft für Familienforschung in der Oberpfalz. *Familienkundliche Beiträge*, 2006, 39, s. 15, č. 125.

(i) 43r–44v   [Brief des Kaisers Rudolf II. an den Pfalzgrafen Johann Kasimir Prag 27. 2. 1585]

(j) 46r–47v   [Brief des Wilhelm IV., Landgrafen von Hessen-Kassel, an Johannes Marbach und Johannes Sturm. Grünberg 7. 6. 1567]

Na konci listu poznámka „Copey. Schreiben an Marbachen unnd Sturmium“. List Viléma IV. landkraběte Hesenska-Kasselska (1532–1592), jehož adresáty jsou štrasburští teologové Johannes Marbach (1521–1581) a Johannes Sturm (1507–1589).

(k) 48r–49v   „Beurlaubung M. Bartholomei Gerhardi Hoff-Predigers zu Weinmargeschehen 20. Aprilis anno 1573“

Luterský teolog Batholomäus Gernhard, též Gerhard (1525–1600) byl roku 1573 odvolán z místa dvorního kazatele ve Výmaru pro podezření z flacianismu – srv. ANEMÜLLER, Ernst. Gernhard, Bartholomäus, in: *Allgemeine Deutsche Biographie. Band 9*, Leipzig 1879, s. 35–37.

(l) 50r–59r [Religionsbeschwerde der kurpfälzischen Regierung an den Reichstag zu Regensburg. 21. 6. 1594]

Psáno touž rukou jako texty (p), (t), (x) a (cc).

(m) 61r–63v   [Lutherische Bekenntnisschrift, post 1560]

„Wir bekennen unns mit warhafftigen Mund und Hertzenn zu der alltenn, waren, unverruckhten Augspurgischenn Confession. So zu Augspurg im Jhar 1530 Kayser Carln dem Fünfften und dem gantzen Römischen Reich ist übergeben ... anno 1560 ins Corpus doctrinae Philippi Melanchtonis verleibet unnd zu Druckh verfertigt wordenn ...“

Psáno touž rukou jako text (z).

(n) 64r–73v [Brief des Pfalzgrafen Johann Kasimir. Heidelberg 23. 3. 1585]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (o), (q), (s), (t), (u), (aa), (gg) a (jj).

(o) 76r–77v „*Post datum. An die churfürstliche Regierung zu Amberg*“ [Brief des Kurfürsten Friedrich IV. von der Pfalz. Heidelberg 19. 2. 1592]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (q), (s), (t), (u), (aa), (gg) a (jj). List byl původně na zadní straně očíslován „No. 3“.

(p) 79r–91r „*Extract aus dem Testament Pfaltzgraff Ludwigen Churfürstens*“

Pravděpodobně jde o testament rýnského falckraběte Ludvíka VI. (1539–1583). Psáno touž rukou jako texty (l), (t), (x), (cc).

(q) 93r–96v [Brief des Kurfürsten Friedrich IV. von der Pfalz. Heidelberg 17. 2. 1592, (post datum) 19. 2. 1592]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (s), (t), (u), (aa), (gg) a (jj). Dopisy byly původně na zadní straně očíslovány „No. 2“ a „No. 5“.

(r) 97r–102r [Epistola Wilhelmi Hassiae landgravii ad Theodorum Bezam. Epistola pastorum Geneviensis ecclesiae ad Wilhelmum Hassiae landgravium]

List Viléma IV. landkraběte Hesenska–Kasselska (1532–1592) adresovaný ženevskému kalvínskému teologovi Theodoru Bezovi (1519–1605), Grünberg 8. 6. 1567. Srv. MEYLAN, Henri – DUFOUR, Alain – CHIMELLI, Claire. *Correspondance de Théodore de Bèze. Tome VIII. 1567*, Genève 1976, s. 129–131. Na ff. 99r–102r list ženevských pastorů adresovaný Vilému IV. Hesensko-Kasselskému, Ženeva 7. 7. 1567. Srv. FATIO, Olivier – LABARTHE, Olivier. *Registres de la Compagnie des Pasteurs de Genève. Tome 3. 1565–1574*, Genève 1969, s. 227–230, č. 42.

(s) 103r–107r [Briefe des Kurfürsten Friedrich IV. von der Pfalz an die Stadt Amberg. Heidelberg 17. 2. 1592, 25. 1. 1592]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (q), (t), (u), (aa), (gg) a (jj). První list byl původně na zadní straně očíslován „No. 4“.

(t) 108r–109r [Brief in Religionsachen. Regensburg 2. 7. 1594]

Psáno dvěma rukama, které se objevují v textech (d), (e), (l), (n), (o), p) (q), (s), (u), (x), (aa), (cc), (gg) a (jj). List byl původně na zadní straně očíslován „6“.

(u) II0r–II4v [Briefe des Pfalzgrafen Johann Kasimir. Heidelberg 14. 1. 1590, II. 6. 1589, 25. 7. 1590]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (q), (s), (t), (aa), (gg) a (jj).

(v) II5r–II6v [Brief des Kaisers Rudolf II. an den Kurfürsten Friedrich IV. von der Pfalz. Prag 15. 3. 1592]

Na fol. II6v poznamenáno „*Scriptum Caesariae Majestatis ad electorem palatinum Fridericum IV.*“.

(w) II8r–I24v [Akten des Reichstags zu Augsburg vom Jahre 1566]

Srv. LANZINNER, Maximilian – HEIL, Dietmar. *Deutsche Reichstagsakten. Reichsversammlungen 1556–1662. Der Reichstag zu Augsburg 1566*, München 2002.

(x) I25r–I30v [Schreiben der kurpfälzischen Regierung an den Kurfürsten Friedrich IV. von der Pfalz. 10. 10. 1592]

Psáno touž rukou jako texty (l), (p), (t) a (cc).

(y) I31r–I32v „*Graff Burchardts von Barby, des von Pernsteins unnd Doctoris Lindemans Fürhaltung an M. Bartholomeum Rosinum, Pfarherrn zu Weymar, den 20. Apprillis zwischenn 12 unnd 1 Uhr anno 1573 in Johann Rudollffs Behausung*“

Na fol. 132v poznámka „*Beurlaubung M. Rosini Pfarherrs zu Weinmar geschehen den 20. Aprilis anno 1573*“. Luterský farář a superintendent ve Výmaru Bartholomaeus Rosinus (1520–1586) byl v roce 1573 zbaven úřadu, poté působil jako superintendent v Řezně. Srv. HERMANN, Rudolf. Magister Bartholomäus Rosfeld (Rosinus), in: *Luther in Thüringen. Gabe der Thüringer Kirche an das Thüringer Volk*. Ed. Reinhold JAUERNIG, Berlin 1952, s. 212–220.

(z) I33r–I38v „*Verzaichnus vier Articl so mein gnädigster Herr Churfürst Pfalczgraff Friderich etc. einnem erbarn Rath zustellen lassen, den Khirchendiennern fürzehallt sich denen gemeß zuerweisen ... Presentatum Mittwochs den II. Decembris anno 1566*“

„*Demnach einer christlichen Obrigkeit beides zusteet. Erstlich dz sy Abgettereie unnd Irthumb auch Argernusz bey iren Unnderthannen, so vil muglich uffhebt unnd dagegen rechten Gottes Dienst unnd rechte Lehre befurdere unnd erhalte ...*“

Psáno touž rukou jako text (m). Srv. HEPPE, Heinrich. Charakter der deutsch-reformierten

Kirche und das Verhältnis derselben zum Lutherthum und zum Calvinismus. *Theologische Studien und Kritiken*, 1850, 32, s. 689–690.

(aa) 139r–140v   „[Schreiben] an Landgraff Ludwig zu Hessen“ [Amberg 23. 7. 1576]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (gg) a (jj).

(bb) 141r–144r   „[Kirchenlied]. Im Thon: Erhalt unnß, Herr, bey deinem Wortt“
„Bleib bey unnß, Herr, den es ist spadt / Unndt sich der Tag geneiget hatt“ × „33. Darzu, o Herr, dein
Gnad verley ... Zur ewigen Freud und Seeligkeit. Amen“

(cc) 145r–148r   [Schreiben der kurpfälzischen Regierung an den Kurfürsten Friedrich
IV. Regensburg 19. 7. 1594]

Psáno touž rukou jako texty (l), (p), (t) a (x).

(dd) 149r–150v   [Obligation und Revers des gewesenen Hofpredigers Johann
Salmuth. Dresden 12. 9. 1592]

Ze seříznutého titulu lze přečíst pouze „/// Johann Salmueths, gewesenen calvinischen Hoffpredigers zu Tresden“. Text otiskl GLEICHEN, Johann Andreas. *Annales ecclesiastici oder Gründliche Nachrichten der Reformationshistorie*, Dresden 1730, s. 434–435. Johann Salmuth (1552–1622) působil v letech 1587–1591 jako kazatel u dvora v Drážďanech, po smrti kurfiřta Christiana I. byl obviněn z kalvinismu a uvězněn, poté byl v letech 1592–1596 kazatelem v Heidelbergu a od roku 1596 pastorem v Ambergu. Sr. SOMMER, Wolfgang. *Die lutherischen Hofprediger in Dresden. Grundzüge ihrer Geschichte und Verkündigung im Kurfürstentum Sachsen*, Stuttgart 2006, s. 101–114.

(ee) 151r–156r   „Urtheil D[octoris] Jacobi Andreae wegen etlicher der Augspurgischen
Confession verwandten Theologen innerhalb 30 Jharn, eingerissenen Spaltungen in 6 seinen
Predigten fürnemblich uff Prob D[octoris] Luthers Catechismi gestellt, uffs kurtzest in dise Tafell
zusamen gezogen“

K působení luterského teologa Jakoba Andreae (1528–1590) sr. LUDWIG, Ulrike. *Philippismus und orthodoxes Luthertum an der Universität Wittenberg. Die Rolle Jakob Andreaes im lutherischen Konfessionalisierungsprozess Kursachsens (1576–1580)*, Münster 2009.

(ff) 157r–160v   „Hertzog Wollffgangs Pfaltzgraffs Schreiben an die drey Stende“ [Neuburg
an der Donau 22. II. 1566]

Na zadní straně text původně očíslován „No. 9“. List falckraběte Wolfganga von Pfalz-Zweibrücken (1526–1569) – sr. KLUCKHOHN, August. *Briefe Friedrich des Frommen, Kurfürsten von der Pfalz, mit verwandten Schriftstücken. Band I. 1559–1566*, Braunschweig 1868, s. 720–721, č. 384.

(gg) 161r–224r   „Acta und Handlung deß jenigen so auff dem zu Torgau [15]92 gehaltenen Landtag fürgeloffen“

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (aa) a (jj).

(hh) 226r–240r   [Besteuerung der Stadt Weiden und seiner einzelnen Bürger in den Jahren 1581 und 1588]
„In der anno 1581 langelegten Steur hat gemeiner Stat Weyden Cammer, item Michael Ermbeigs Statrichters und deren des Raths doselbsten Einwurf ...“

K dané problematice srv. POTTHAST, Osmar. *Das Steuerrecht und die Steuern der Stadt Weiden in der Oberpfalz bis zum Beginn des 18. Jahrhunderts. Dissertation*, Erlangen 1953.

(ii) 242r–246v   [Briefe zur Aufhebung der Klöster Reichenbach am Regen und Walderbach. 1564]

(jj) 250r–264v   „Relatio in caussa Adami et Caspari a Schliewitz contra Christophorum Landscron et Balthasarum a Schweinitz“ [1575]

Psáno touž rukou jako texty (d), (e), (n), (o), (q), (s), (t), (u), (aa) a (gg).

(kk) 265r–276v   [Dokumente betreffend die Erbschaft des Breslauer Bürgers Martin Richter. 1590–1594]

(265r–266v)   „Belernungs-Urteyl. Urtheil in Sache Frantz Troilo contra Johann Baptista Abrahamo“ [Prag 28. II. 1590]

(267r–v)   [Liquidation der Vormundschaft über die Waisenkinder. Breslau II. 3. 1594]

(269r–276v)   „Relatio in caussa Francisci Troili et consortis contra Martini Richters relictorum liberorum tutores“ [Breslau 18. 10. 1590]

Psáno německy. Podepsaný autor „Franz Troylo von Rouerayd“ je pravděpodobně totožný s otcem bibliofila Franze Gottfrieda Troila von Lessoth.

(ll) 277r–278r   [De debellatione exercitus Turcorum]
„Sit Deus benedictus in secula, qui pro sua benignitate concessit 10. Octobris reverendissimo principi, ut absque ullo suorum sanguine de Sinano triumpharet“ × „crebras in castris esse confessiones & multos ad fidem catholicam converti. Datum Albae Juliae 19. Octobris anno [15]95“

Zpráva o porážce turecké armády vedené velkovezírem Sinan Pašou valašským knížetem Michalem Chrabrým, kterou sepsal jezuita Ladó Bálint (1551–1615). Zprávu citoval španělský jezuita v Sedmihradsku Alfonso Carrillo (1553–1618) v dopise, jehož adresátem byl papežský nuncius u pražského dvora Cesare Speciano (1539–1607) – srv. VERESS, Endre. *Carrillo Alfonz levelezése és iratai 1591–1618*, Budapest 1906, s. 166–168, č. 114.

(mm) 279r–280v [Kaiserliches Druckprivilegium für den Buchhändler Ludegke Brandes in Helmstedt. Prag 26. 9. 1588]

Privilegium na tisk právnických děl, jejichž autory jsou Martin Dobberzin a Joachim Mynsinger von Fundeck (1514–1588), obdržel Ludegke Brandes (1500–1590), nakladatel a knihkupec v Helmstedtu.

(nn) 281r–299v [Gerichtsprotokollbuch. 1572–1579]

„Anno [15]72. Martis 16. Decembris. Ego Sylvius Alß uff Anruffen Conraden von Hatstein Clegers were ausgangn Mandat und Ladung uff die Constitution der Pfändung wider Philipfen und Eberhardten von Reiffenberg Gebrüdere beclagten ...“

(oo) 302r–312v [Korrespondenz aus dem Jahre 1589 betreffend Johann Hartlieb genannt Walsporn]

Především jde o listy falckraběte Johanna Kasimira a právníka a falckého úředníka Johanna Hartlieba řečeného Walsporn (1549–1618). Na fol. 320v kancelářská poznámka „D. Hartlibs Beurlaubung“.

(pp) 314r–v [Bericht von dem Prozeß gegen Ladislav Popel von Lobkowicz]

Ladislav Popel z Lobkovic (1537–1609) byl v nepřítomnosti odsouzen 29. I. 1594 k trestu smrti a ztrátě majetku – srv. DVORSKÝ, František. *Sněmovní jednání léta 1593 a 1594 a právní proces Jiřího a Ladislava z Lobkovic*, Praha 1894.

(qq) 318r „Cautioreligionis [Augustanaea Stephanorege Poloniae Gedanensibus data]“ [Malbork (Marienburg) 12. 12. 1577]

Srv. PAWIŃSKI, Adolf. *Stefan Batory pod Gdańskiem w 1576–77 r. Listy, uniwersały, instrukcje*, Warszawa 1877, s. 271–272, č. CLV.

(rr) 321r–326r [Bericht des pfälzischen Oberforstmeisters]

Jde o nedatovaný koncept, v textu škrty, opravy a doplňky. Autor zmiňuje své relace z let 1577 a 1582.

(ss) 327r–v [Schreiben der kurfürstlich-sächsischen Schoppen zu Leipzig. S. d.]

Svazek III:

(a) 1r–39r „*Extract, was für pfaltzgravische Vertrag unnd andere fürneme Urkunden in den Registraturbuechern czu Amberg czu finden. Actum 6. Februarii anno 1574*“

„*Index. A. E. O. Eschenbach [folio] I. Aurbach I, 20. Amberg 2, 3, 4, 5, 22 ... (fol. 8r) Im Buech No. 9. Verschreibung des Kayser Carl, Wenczelau [!], seiner Kayserlichen Mayestät Sone, unnd Marggraff Joanns ... Datum Nürnberg im 1374 Jar Mittwochs nach Michaelis des Erczangels. Folio 171, 357, 368*“ × „*Im Buech No. 50. Verzaichnus der Neuenmarckhtischen Hasenheg. Folio 22*“

Staatsarchiv Amberg obsahuje sbírku 94 svazků registraturních knih, tyto Oberpfälzer Registraturbücher byly založeny v 16. století.

(b) 43r–53r „*Marggrevische brandenburgischen Schutz belangendt, wie der auff etliche des Stifts Walddsassenn Fleckhen unnd Dörffer gedrunge wordenn, sampt Copia des Schutzbrieffs und Revers*“ [1513–1520]

(c) 56r–64v [Verträge und andere Akten der pfälzischen Kurfürsten. 1424–1510]
„*Ein Vertrag zwischen Herrn Friderichen Bischoven zu Bamberg ains, dann Pfalzgraf Ludwigen Churfürsten anders Theils*“ × „*Vertrag zwischen Pfalzgraf Ludwigen Churfürsten und Herrn Georgen Bischoven zur Bamberg*“

(d) 68r–225r [Beschwerden der neuburgischen fürstlichen Räten]
„*Weitters unnd zum neuntzehendenn, beschweren sich di neuburgischen fürstlichen Rethe ...*“

Složky byly pravděpodobně přeházeny, seřiznutím knižního bloku došlo k menším textovým ztrátám. V textech četné škrty, doplňky a opravy.

(e) 225r–255v „*Berathschlagung uf etzliche durch die Haydlbergische abgesanndte churfürstliche Rethe meinem gnedigen Herren Hertzog Ludwigen Pfaltzgraven etc., churfürstlichen Stathallter, angebrachte Punctn, die Lanndtnutzung dises hirobis des Pfaltz Fürstenthumbs und anders mehr betreffendt. Anno etc. 1565*“

(f) 260r–261v [Akten über die Erbschaft Georg Auschners († 1571)]

Začátek textu ztracen seřiznutím knižního bloku. Psáno latinsky a německy.

(g) 263r–267v [Extrakt aus den Briefen, die Forstverwaltung in der Kurpfalz betreffend]

(h) 268r–269v „*Nachvolgenden Regimenth, Cantzlei und andern Personen solle*

churfürstlicher Pfaltz Rätthe und Rentmeister Herr Johann Schwartzmeyer die Winterleidung an Tuch uff dits gegenwertige [15]86 Jare ausschneiden und verraichen“

(i) 270r–287v [Konzept eines Schriftstücks. 7. 8. 1562]

Text v horním okraji zčásti ztracen seříznutím knižního bloku, četné škrty a doplňky psané jinou rukou. V textu je zmiňován falcký rada Philipp Hayles (1519–1566).

288r–297v [Auseinandersetzungen zwischen dem Mainzer Kurfürsten und Erzbischof Wolfgang von Dalberg und dem Erfurter Stadtrat]

(j) 288r–289r [Kaiserliches Urteil in Sachen des Erzbischofs von Mainz gegen die Stadt Erfurt. 1. 9. 1594. Vidimierung des Notars Wolfgang Romhardus, Mainz 28. 9. 1594]

Na zadní straně původně očíslováno „No. 8“.

(k) 290r–293v [Mandat Kaiser Rudolfs II. für die Stadt Erfurt. Prag 25. 8. 1589]

Na zadní straně poznámka „*Copia mandati de restituendo et amplius non offendendo wie es dem Rath insinuirt worden. Maintz contra Erfurth. Den 25. August. Anno [15]89*“ a seříznuté číslo „No. 7 [?]“.

(l) 295r–297v [Poenalmandat Kaiser Rudolfs II. gegen die Stadt Erfurt. Prag 14. 4. 1594]

Na zadní straně poznamenáno „*Mandatum poenale contra Erfurth pro Adolario Schenfeldt, Burgern daselbst, pro restitutione honoris*“ a „No. 6“.

(m) 298r–303v [Kaufbrief über den Verkauf der österreichischen Güter des Klosters Walderbach. 13. 12. 1563]

Cistercké opatství Walderbach bylo roku 1563 zrušeno, správu statků vykonával administrátor Friedrich Kurz.

(n) 304r–311v [Testament des Johann Freiherr von Sprinzenstein und seiner Frau Anna geb. Gräfin von Lynar. 1594/1595]

Johann (Hans) von Sprinzenstein († 1604) se oženil s hraběnkou Annou von Lynar (1567–1595) v roce 1594 – srv. WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Band 36*, Wien 1878, s. 286.

(o) 313r–320v [Ehevertrag zwischen Anton Fugger Freiherrn von Kirchberg und Barbara Gräfin von Montfort, geb. von Fürstenberg. Augsburg 1590]

Anton Fugger von Kirchberg (1563–1616) a Barbara von Montfort (1554–1599) uzavřeli sňatek 25. 2. 1591 v Augsburgu.

(p) 322r–323v [Resolution des Kaisers Rudolf II. für den Gesandten Kurtz von Senftenau. Prag 5. 6. 1592]

Na zadní straně poznámka „*Copei der dritten Resolution Kayserlicher Majestät uff Churfürstlichen Pfaltz Abgesandten anbringen*“.

(q) 324r–327v „*Confirmatio privilegiorum der Bader zu Schlesien*“ [Wien 20. 7. 1583]

Privilegium císaře Rudolfa II. vydané pro lazebníky ve Slezsku.

(r) 328r–329v „*Extract der anno [15]95 Landtags Proposition*“

(s) 331r–341v „*Erbeinigung zwischen Beheim und Pfaltz*“ [Prag 28. 6. 1596]

(t) 342r–344r [Schuldbrief des Herzogs Heinrich (XI.) von Liegnitz und Brieg für Christoff Schweinitz. 1568]

Psáno touž rukou jako text (u).

(u) 346r–347v [Begnadungsbrief des Kaisers Rudolf II. für Heinrich von Pasterwitz. Prag 8. 6. 1590]

Psáno touž rukou jako text (t). Na zadní straně poznámka „*A. Die Kayserliche Begnadung. Heinrich von Pasterwitz*“.

(v) 348r–349r [Privilegium Friedrichs II. und Georg I., Herzogen zu Liegnitz und Brieg, über die Vererbung der Lehngüter auf Bruder und Bruderskinder. Liegnitz 1. 5. 1511]

(w) 354r–357r Johann Voit der Ältere zu Berg: „*Summarischer Vorschlag kheuffiger Nutzbarkeit inn der Ober und Untern Chur auch Fürstlichen Pfaltz*“, „*Copien der Obligation oder Assecuration*“ [1583/1592]

Oba texty byly původně na zadní straně očíslovány „*No. 1*“ a „*No. 2*“, na konci prvního textu stopa červeného pečetiho vosku. Návrh je adresován regentu Johannu Kasimirovi von Pfalz-Simmern a budoucímu falckému kurfiřtovi Friedrichu IV. K autorovi a šlechtickému rodu Voit zu Berg srv. HEINLOTH, Bernhard. *Historischer Atlas von Bayern. Teil Altbayern. Heft 16*, München 1967, s. 174–175.

(x) 359r–361v [Konzeptbrief der kurfürstlichen Regierung zu Amberg. Amberg 22. 9. 1578]

V textu četné škrty a doplňky, srv. poznámku na fol. 361v.

(y) 362r–363v   „*Keiser Maximiliani Schreiben oder Juditium an die Churfürstlich Pfalz von seinem neueren zwinnglischen Catechismus. Presentatum in Bruchweyler 24. Juli anno [15]66*“
[Wien 25. 4. 1566]

Text pojednává o reformovaném Heidelberském katechismu z roku 1563, který vypracovali na popud falckého kurfiřta Friedricha III. jeho teologové pod vedením Zachariase Ursina († 1583).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 375, č. 23. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 191.

č. 54

XXIII D 28

MS 30

XVII¹ (post 1612), Čechy (?), papír, 182 ff., 291 × 195 mm, vazba mladší – czerninská: 297 × 205 mm, německy, latinsky

Filigrán papírny **Kempen** v Bavorsku: korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H S (dobře dochováno na fol. 98) – var. BRIQUET, č. 291 (z let 1598, 1607–1627). K různým variantám této značky srv. PETZ. *Das Kemptener Papierergewerbe*, s. 280–281. – Fol. 1 vzniklo slepením dvou listů. – **Foliace** provedena při katalogizaci. Původní paginace z větší části ztracena seřiznutím knih. bloku při převazbě, pp. 1–350 = dnešní ff. 5r–179v. Texty byly očíslovány. – Ff. 1, 3–16, 27v, 42v–43v, 59v, 65v, 69v, 81–82, 97, 98v, 107v–108v, 128r–129r, 134–145, 149v, 150v, 161, 162v, 166, 174v–182v prázdná.

Písmo: 2 základní ruce patřící zřejmě jednomu písaři; **A**, německy = ff. 17r–59r, 66r–68r, 72v–74v, 83r–127v, 146r–160v, 167r–174r; **B**, latinsky = ff. 60r–65r, 68r–72v, 74v–80v. Další ruce **C** = ff. 129v–133v; **D** = ff. 163r–165v. Rukou **E** obsah na fol. 2r–v, některé latinské tituly a část marginálních poznámek. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem ELECTIO | NALIA | IMPERAT. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 2r tužkou část sign. „31“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 18“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 97, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 32), PLK Czerniniana (MS 31), PLK 1842 (MS 30, cena 15 krejcarů)

„*Electionalia imperatorum Maximiliani, Ferdinandi et Rudolphi, nebst anderen diplomatischen Stücken*“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Na fol. 2r–v nedokončený obsah svazku. Řadu textů obsahují i rukopisy XXIII D 27/1 (č. 53) a Praha, KNM, sign. XVII D 5 – srv. BARTOŠ. *Soupis rukopisů Národního musea*, č. 3872.

(a) 17r–27r   **„Forma des Procesz bey Kaisers Maximiliani I. Waahl anno 1486“**
„*Citatio principum electorum ad electionem faciendam per Mogutinensem episcopum emanata anno 1486 ...* (fol. 18r) *Aydt der Churfürsten in der Wahl ... Form der Stim in der Wahl ...* (fol. 18v) *Decretum electionis regis Romanorum domini Maximiliani per principes electores emanatum. 15. Februarii 1486 ...* (fol. 22v) *Wie die Churfürsten dem erwählten König die Wahl und Chur verkünden und bitten ihn die anzunehmen ...* (fol. 23v) *Wie Kaiser Fridrich die Chur des römischen Königs seines Sohnes bewilliget und annimpt ...* (fol. 24v) *Wie Kaiser Fridrich seinen Sohn bittet die Wahl eines römischen Königs anzunehmen ...* (fol. 25v) *Wie der erwählte römische König auf Bitt des Kaisers die Chur annimpt ...* (fol. 26r) *Wie der erwehlte König auf Bitt der Churfürsten die Wahl annimbt ...“*

Edice GOLDAST, Melchior. *Politische Reichs-Händel, das ist allerhand gemeine Acten, Regimentssachen und weltliche Discursen*, Frankfurt am Main 1614, s. 3–9, č. II–X. Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 129–138.

(b) 28r–59r   **[Wahl Ferdinands I. zum römischen König]**
„*Ursachen dadurch König Ferdinandi Wahl zum römischen König angefochten worden. Geschrieben ausz des alten Doctor Brucken Handtschrift etc. Ist aber nicht vollkommen ...* (fol. 37r) *Gedencken der küniglichen Wahl halben ausz Doctor Brucken Handtschrift abcopyrt ...* (fol. 44r) *Die vermeinte künigliche Wahl betreffendt etc. Actum et productum in Schweinfurt anno Domini 1532 ...* (fol. 53r) *Notel der Whalsachen [!], was fürsclage Herzog Johans Fridrich gethan, zu sambt den gesantten Bottschaftten, der man entlich verglichen ...“*

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 137–148, č. II–V. Týž text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 166–209.

(c) 60r–65r   **„An vivo abbate et consentiente, vivo pontifice et consentiente, vivo imperatore et consentiente possit creari alius abbas, papa, imperator“**

(d) 66r–69r   **„An electio institui possit vivo adhuc imperatore vigore Bullae aureae“**

(e) 70r–80v   **„Materia electionis impugnandae regis moderni“**
„*Si quis ab electione voluerit appellare, in appellationis instrumento seu literis super appellatione confectis ...* (fol. 72v) *Bulla, quae tradit ius imperii, quando eligi debeat rex futurus imperator, haec habet ...* (fol. 74v) *Coadiutor quando datur ...* (fol. 77r) *De electione imperatoris ...“*

Edice GOLDAST, Melchior. *Politica imperialia sive discursus politici*, Frankfurt am Main 1614, s. 229–231, 233–234. Tých text obsahují rukopisy XXIII D 27/1, ff. 20r–30r (č. 53) a Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 210–227.

(f) 83r–88v   *„Instruction der kayserlichen Majestäts Gesanten. Werbung an den Churfürsten zue Sachsen anno 1561“*

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 64–66, č. VII. Tých text obsahují rukopisy XXIII D 27/1, ff. 30v–33v (č. 53) a Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 139–148.

(g) 89r–96v   *„Decretum electionis Ferdinandi in regem Romanorum, factum Coloniae 5. Januarii in profesto Epiphaniae anno XXXI“*

Edice GOLDAST, Melchior. *Reichssatzung des Heiligen Römischen Reichs. Band 1*, Hanau 1609, s. 230–233. Tých text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 151–165.

(h) 99r–107r   *„Capitulatio. Kaiser Carln mit den Churfürsten aufgerichtet, da er zum römischen Künig erwehlt worde. 3. Julii 1519“*

Edice BURGDORF, Wolfgang. *Die Wahlkapitulationen der römisch-deutschen Könige und Kaiser 1519–1792*, Göttingen 2015, s. 21–32.

(i) 109r–117v   *„Kaiser Ferdinandi Revers den sechs Kurfürsten, als er von Carolo V. das Kayserthumb übernommen, anno Domini 1558 gegeben“*

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 162–165, č. I. Tých text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 228–238.

(j) 118r–127v   *„Der Churfürsten vernewerte aufgerichte brüderliche Einigung zue Franckfurtt am Mayn anno 1558“*

Tých text obsahuje rukopis Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 238–249.

(k) 129v–133v   *„Forma ceremoniarum, quae adhibentur, cum feuda principatuum imperii ab imperatore conferuntur. Exemplum in Pfaltz Neuburg a Zwaibrick 27. Februarii 1578“*

(l) 146r–149r   *„Actus so sich bey der Election Künig Rudolphen zue Hungern und Böhheimb, alß Ihre Römische Majestät zu einem römischen Künige von uns allen Churfürsten einhellig gewehlet zugetragen, und wie solcher Actus ist gehalten worden und ist geschehen zue Regenspurg den 22. Octobris anno 1575“*

Srv. edici NEERFELD, Christiane. *Der Kurfürstentag zu Regensburg 1575*, Berlin 2016.

(m) 150r–160v   „*Capitulation römisch kayserlichen Majestät Rudolphi II. über die künigliche Whal [!] zue Regenspurch fürgangen den Churfürsten gegeben*“ [1. 11. 1575]

Edice BURGDORF, W. *Die Wahlkapitulationen*, s. 76–90. Týž text obsahuje rukopis XXIII D 27/1, text (o) (č. 53).

(n) 162r–165v   „*De vicariis imperii commentatio I. Fennerii. 1612*“
„*Der kayserlichen Statthalter unnd Vicarien sein zweyerley im Reich herkommen. Ettliche sein temporanei, ettliche perpetui*“ × „*Datiert Franckfurth den 28. Junii anno 1519*“

(o) 167r–174r   [Discurs oder politische Erzählung von der neuen Wahl eines römischen Kaisers. 1612]
„*Wan ein Bapst stirbt und die Cardinäll zusammen kommen sollen, einen andern zuerwehlen, giebt es zu Rom allerhadt freye Discurs, welchem die Wahl treffen*“ × „*Matthiae regnante pax certa redit*“

Edice GOLDAST, M. *Politische Reichs-Händel*, s. 88–90, č. X. K textu a jeho rkp. dochování srv. KOHL, Dietrich. *Die Politik Kursachsens während des Interregnums und der Kaiserwahl 1612*, Halle 1887, s. 3–4. Týž text obsahují rukopisy XXIII D 27/1, text (v) (č. 53) a Praha, KNM, sign. XVII D 5, ff. 296–301.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 375, č. 25. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 191.

č. 55

XXIII D 29

MS 32

XVI ex., Rakousko (?), papír, XIV + 586 (recte 590) pp., 290 × 200 mm, vazba mladší – czerninská: 299 × 214 mm, německy, latinsky

Filigrány: 1) rozkřídlená orlice (dobře dochováno na pp. XIII–XIV). Značky papírny **Kempton** v Bavorsku; 2) polcený štít, v polích polovina orla a písmeno K (lépe dochováno na pp. 248–249); 3) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, dole štít s na sobě postavenými písmeny H S (lépe dochováno na pp. 553–554). K různým variantám těchto značek srv. PETZ. *Das Kemptener Papierergewerbe*, s. 280–281. Na dodatečně připojených pp. I–IV dvoučlenná značka: korunovaný rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítku písmeno I x písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 27/2, XXIII D 32, XXIII D 34, XXIII D 35/1, XXIII D 57 (č. 53, 58, 60–61, 82). – **Paginace** původní, místy zasažena seříznutím knižního bloku. Chyby: Pp. 20 ter, 29 bis, 176 bis, 229 bis, 232 bis, 239 bis, 282 bis. Za pag. 267 mylně pp. 262 bis–267 bis. Vynechány

pp. 350–359. – Pp. I–VI, XII–XIV, 20 bis–20 ter, 29 bis, 176 bis, 229 bis, 232 bis, 239 bis, 282 bis, 582–586 prázdné. – Začátek knižního bloku lehce poškozen hmyzem. Písmo často vybledlé.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem SCRIPTA | AVSTRIACA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Hřbet lehce poškozen hmyzem. – **Provenience:** V horní části pag. VII hustě přeškrtnaný text, snad by mohlo jít o vlastnický přípisek. V pravém horním rohu pag. VII tužkou část sign. „28“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 15“. Na pag. II tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 28), PLK Czerniniana (MS 33), PLK 1842 (MS 32, cena 8 krejcarů)

„Sammlung verschiedener Prozesse, Tractate, Verhandlungen etc., sämmtlich das Land Nieder-Oesterreich betreffend“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Na pp. VII–XI obsah svazku. Velkou část textů obsahuje rukopis Melk, **Benediktinerstift**, Cod. 519 – srv. GLASSNER, Christine. *Katalog der deutschen Handschriften des 15. und 16. Jahrhunderts des Benediktinerstiftes Melk. Katalogband*, Wien 2016, s. 184–189 (zde u jednotlivých textů odkazy na další rukopisy). Srv. též rukopis, který popisuje EDLER VON BÖHM, Constantin. *Die Handschriften des kaiserlichen und königlichen Haus-, Hof- und Staats-Archivs. Supplement*, Wien 1874, s. 90–91.

(a) I–II *„Der fünf N[ieder] Ö[sterreichischen] Lannde und fürstlichen Graffschafft Görtz Vergleichung. Anno 1542“*

Pravděpodobně opis tisku vydaného ve Vídni roku 1555 – srv. VD 16, N 1698.

(b) 12–13 *„Berathschlag und Ausztaillung in den Erblanden von wegen Haltung der gerüsten Pferd“*

(c) 14–20 *„Auszzug von der N[ieder] Ö[sterreichischen] Erblände sambt der fürstlichen Graffschafft Görtz aufgerichteten Vergleichung und Anlag des Wertts, so neben der Cron Böhaimb und derselben zugeordneten Fürstenthumben und Lannden zu Prag beschlossen worden den II-ten Januarii anno 1542“*

Pravděpodobně opis tisku vydaného ve Vídni roku 1542 – srv. VD 16, ZV 23217.

(d) 21–29

[Bernhard Walther: Von den Bürgschaften]

„Ain Tractat von Pürgschafftenn, wie es damitt nach dem Landtsgebrauch in Österreich unter der Ennß auch in Lanndt Steyr gehalten wierdt. 1558“

„Welliche Pürgschafftten verschaidenlich oder unverschaidenlich sein. Das erst Capitl. Wann irr zween oder mehr mitteinander für jemandts Pürg werden“ × (pag. 26) „so wäre ihm alsdan der Pürg gentzlich entrachtten. Volgen hernach die lateinischen juridicae allegationes ...“

Autorem je rakouský právník a kancléř Bernhard Walther von Walthersweil (1516–1584) – srv. WESENER, Gunter. Bernhard Walther, in: BRAUNEDER, Wilhelm. *Juristen in Österreich 1200–1980*, Wien 1987, s. 39–42, 369–371. Traktát vydal RINTELEN, Max. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate aus dem 16. Jahrhundert, vornehmlich agrarrechtlichen, lehen- und erbrechtlichen Inhalts*, Leipzig 1937, s. 132–138, Traktat XI.

(e) 30–61

[Bernhard Walther: Extraordinari-Prozess]

„Ain Procesz, mitt was maszen vor der Röm[ischen] Khün[iglichen] Ma[jestät]tth unsers allergnedigsten Herren hochlöbliche N[ieder] Ö[sterreichische] Regierung in den Extraordinari Sachen und Handlungen verfahren werden solle, durch den edlenn hochgelertten Bernhardten Walther J. U. D., der N[ieder] Ö[sterreichischen] Lannden Cantzler, gestellt und in denn 22 Capitl verfast. Anno Domini 1558 etc. emulgiert“

„Von Unterschaidt zwischenn den Ordinari und Extra-Ordinari Handlung, auch umb waserley Sachen und gegen wellichen Personen Extraordinari erlegt werden müge. Das erst Capitl. Was maßen in denn Ordinari Rechtsachen verfahren wirdet, ist in dem vorgehenden gerichtlichen Proceß“ × (pag. 58) „Volgen hernach die lateinischen Allegationes in nächstgeschriebnen Tractätlin angetzogen ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d).

(f) 62–176

[Bernhard Walther: Ordinari-Prozess]

„Ain gerichtlicher Procesz, wie vor der Röm[ischen] Khay[serlichen] M[ajestät]tth N[ieder] Ö[sterreichischen] Regierung in Hoffrechtten verfahren wierdet, doch allein auf Verbeßerung gestellt durch den edlen und hochgelertten Herrn Doctorem“

„Umb waserley Sachen auch gegen was Personen in Hoffrechtten clagt werden müge. Das erst Capitl. Wiewol manniglich bey seinem ordentlichen Gerichtt erster Instantz gelaßen und davon nit getzogen werden solle“ × „das er sich aus diesem Landt erheben und flüchtigen Fueß setzen walle. (pag. 150) Hernach volgen die Puncta der Rechten ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d).

(g) 177–184

[Onophrius Reutter: Erläuterungen zum Ordinari-Prozess Bernhard Walthers vom Jahr 1552]

„Ein Erleutterung sambt zugethanem Guettbedungkhen, durch der Röm[ischen] Khay[serlichen] M[ajestä]tth Rath und derselben hochlöblichen N[ieder] Ö[sterreichischen] Regierung Gerichts Secretarium Onophrium Reutter über den Ordinari Proceß gestellet und vleißig durchlesen. Anno etc. 1552 Jarr“

„Umb waserley Sachen. Bedunckt mich quett und sicher sein, diesen Artichel in gemain zu stellenn“ × „näme khein Supplicirung ahn, allein von Endt urteln“

(h) 185–200

[Bernhard Walther: Von Abfertigung der Wittfrauen]

„Ain Tractat von Abfertigung der Wittfrawen, doch nur auff die vom Herren und Adlßstandt gestellt, nach dem Landtsbrauch in Österreich unter der Enß. Anno Domini 1558“

„Was maszen ain Wittfraw nach Absterben ihres Haußwierts deßselben verlaßne Gütter bis zu ihrer Abfertigung innenhaben mag. Das erst Capitl. Ein Wittib ist ihres verstorbenen Haußwierts verlaßene Haab und Gütter seinen Erben“ × „davon ist man der Wittib in ainem und dem andern Faill ichtes volgen zu laßen nit schuldig. (pag. 198) Volgen hernach die lateinischen Allegationes in abbeschriebenen Tractat ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 59–76, Traktat V.

(i) 201–204

[Bernhard Walther: Von Abfertigung des Witwers]

„Ain Unterrichtung, was ainem Wittiber nach Ableibung seiner Haußfrawen aus deroselben verlaßenn wahrunden und ligenden Güettern zustehen und ervolgen mag. Anno Domini 1558“

„Ob ain Ehwirtt vor Voltziehung des Heyratsbriefs seiner verstorbenen Ehwirttin Gütter, derselben Erben abzutretten schuldig seye. Das erst Capitl. Wan ain Fraw mit Todt abgeet, so soll ihrem Haußwirtt alles“ × „mag im also der Vatter an sollichen Güettern kheine Fruchtnießung dem Landtsbrauch nach zuziehen“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 77–80, Traktat VI.

(j) 205–229

[Bernhard Walther: Von den erblichen Sukzessionen]

„Ain Tractat von erblichen Successionen und Fälln, wie die gesibten Erben nach dem Landtsbrauch des Ertzhertzogthumbs Österreich unter der Enß in den Erbschafften succedieren und Zuegang haben“

„Von den Erben in absteigunder Lini und erstlich wie die Erbschafften auf Söhn und Tochter fallen. Das erst Capitl. Wan ain Mann oder Fraw mit Todt abgeet und Söhn oder Tochter, die sie im ehelichen Standt erworben“ × (pag. 226) „so mag der Vertrag wol umbgestoßen werden. Volgen hernach die lateinischen Allegationes in abbeschriebenen Tractatt ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 81–108, Traktat VII.

(k) 230–232 [Bernhard Walther: Von den Legitimationen und Beweisungen der Sippschaft]

„*Ain Tractat von Legitimation und Beweysung der Sipschafft*“

„*Was ein Legitimation seye. Das Wörttel Legitimation heist ein Zufreundung oder rechte Beweysung einer warhafften Pluettfreundtschafft und rechtmäßigen Sipschafft*“ × „*der Fiscus vor allen denen Freunden außer zehenden Gradts mit der Succession freien Zugang. Allegata ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 117–119, Traktat IX.

(l) 233–239 [Bernhard Walther: Von Teilungen der Erbschaften]

„*Von Thaillung der erblichen Güetter und von der Wahll in den getailten Güettern*“

„*Von Thaillung der Erbschafft. Wer die Güeter thailen soll und wie es mit der Wahl auch dem Loß in der Thaillung gehalten wiertt. Das erst Capitl. Wan ain Erbschafft zwischen Seithen Erben getailtt werden soll*“ × (pag. 237) „*der alßdan das Lehen an ihrer aller Statt empfahe. Allegationes latinae in tractatum Von Theillung der erblichen Güetter ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 109–116, Traktat VIII.

(m) 240–267 [Bernhard Walther: Von den dienstbaren Gütern]

„*Von dienstparn und zinszparn Grundt und Güettern, so in Rechten Emphyteoses genent werden*“

„*Was ain dienstpar oder zinszpar Guett oder Grundt sein, wie auch sollich Grundt und Güetter in geschriebenen Rechten genentt werden. Das erst Capitl. Wan ain Praelat, Herr oder Landtman einen Grundt oder Guett*“ × (pag. 262) „*sondern der Landtsfürst möchte daßelb durch den Fiscum eintziehen laßenn. Volgen die lateinischen Allegationes in abbeschriebenen Rubricen von zinßparn Güettern ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 3–29, Traktat I.

(n) 262 bis–271 [Bernhard Walther: Von der gesippten Freunde Vorkauf]

„*Von Vorkhauff der gesippten Freundt, auch wie dieselbenn in ainem Khauff einstehenn mögenn*“

„*Was maßen die gesippten Freundt in Verkhauffung der ligunden Güetter den Vorkhauff haben, auch wie sy inn Khauff einstehen mügenn. Das erst Capitl. Der Lanndtsbrauch vermag, wan ainer ain ligundts Guett zu verkhauffen in willens ist*“ × (pag. 269) „*welches gleichwol den gemeinen Rechten zuwider ist. Allegationes in abbeschriebenen Tractat vom Einstanndt Recht ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 35–42, Traktat III.

(o) 272–282 [Bernhard Walther: Von den Zehenten]

„Von Zehenden, die Abnutzung gebürn, wie dieselben auch geraicht werden sollen, aus dem Gebrauch des Ertzhertzogthumbs Österreich unter der Enß gestellt“

„Ob die Layen oder weltlichen Personen der Zehend thailhafftig sein oder nit. Das erst Capitl. Wiewol die Geistlichen Recht nit zulaßenn, das die Layenn oder weltliche Personen Zehendt haben sollen“ × (pag. 280) „hat er daßelb in ordentlichen Rechttten thuen müßenn. Allegationes in tractatum Von Zehenden ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 139–150, Traktat XII.

(p) 283–290 [Bernhard Walther: Von den geistlichen Lehenschafften]

„Von den Lehenschafften der Geistlichenn. 1558“

„Was ain geistliche Lehenschafft sey, auch von Praesentierung und Einsetzung der Priester. Das erst Capitl. Welcher ain Kirch mit seinem Darlegen erpautt, oder ainen Grundt“ × (pag. 288) „darumb beklagen und fürnemen mag. Lateinische Allegationes in Tractat von geistlichen Lehenschafften ...“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 151–158, Traktat XIII.

(q) 291–295 [Bernhard Walther: Von den Vogteien]

„Von den Vogteyen“

„Von Unterschiedt der Vogteyenn. Das erst Capitl. Die Vogteyenn sein in diesem Ertzhertzogthuemb Österreich under der Enß zwayerley, nemblich Peditvogteyen und Erbvogteyen“ × „wan es für die mehrer Obrigkheitt gelangt, aberkhendt wordenn“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 30–34, Traktat II.

(r) 295–310 [Bernhard Walther: Sippschaftsbaum]

„Sipschafft-Paumb oder Arbor consanguinitatis, nach dem Landtsbrauch Österreich und der andern Erblanden gemacht“

„Von Unterschiedt zwischenn den geschriebnen Rechttten und dem Landtsbrauch in Vertzaichnuß der Sipschafft-Paumb. Das erst Capitl. Nachdem vermüg der geschriebenen Khayserlichen Rechttten die Erbschafften erstlich auf die absteigend“ × „allein er dz Guett nit ererbt, sonder selbist von neuen gewonnen hatt“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 120–131, Traktat X.

(s) 311–332 [Bernhard Walther: Von den Testamenten]

„*Ain Tractat von den Testamenten, wie dieselben mitt Bestandt auffgericht werden, mügen und sollen*“
„*Was ain Testament sey und vonn zweyersley Art des Testaments. Das erst Capitl. Ein Testament ist nichts anders, den ain endtlicher letster Will des, so ain jeder Geschäftiger nach seinem Todt*“ × (pag. 327) „*als ob sollich Testamentt nach aines jeden Landes Rechttenn und Gebrauch auffgerichtet worden währe. Allegationes in abgeschriebenen Tractat von Testamentenn ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 159–181, Traktat XIV.

(t) 333–348 [Bernhard Walther: Crida-Ordnung]

„*Ain Tractat von Crida Handlungenn, mitt was Ordnung in Crida Handlungenn die Glaubiger und Ansprecher betzalt werden sollen*“
„*Von Anschlahung der Crida, was maßen auch darinnen verfahrenn wierdett. Das erst Capitl. Wan ainer mit Todt abgeet und sich seine verlaßne Güeter zu Betzallung der Glaubiger*“ × (pag. 345) „*jeder zu seinem Rechtt auf die Crida ansteen. Haec omnia latius continentur in [libro] I. de separatione bonorum. Allegationes in abverleibten Tractatt von Crida Handlungen ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 43–58, Traktat IV.

(u) 349–368 „*Neue Hoffrechts und Gerichts Ordnung, so durch die N[ieder] Ö[sterreichische] Regierung den den neu Tag Aprilis anno 1563 eröffnet*“

(v) 369–397 [Bernhard Walther: Von den Lehengütern]

„*Ain Tractat von den Lehengüettern nach dem Landtsbrauch des Ertzhertzogthumbs Österreich unter der Ennß*“
„*Von Unterschied der Lehengüetter. Das erst Capitl. Die Lehengüetter sein in diesem Ertzhertzogthumb Österreich unter der Ennß unterschiedlich. Erstlich ist diese Unterschied, das etliche Lehen geistlich sein*“ × (pag. 381) „*das hierinnen khain bestendiger Landtsgebrauch angetzaigt, oder bewiesen werden müge ...*“

K autorovi srv. údaje u textu (d). Traktát vydal RINTELEN, M. *Bernhard Walthers privatrechtliche Traktate*, s. 182–190, Traktat XV.

(w) 397–405   „General. Wegen der verstorbenen Pfarrer in Steyr Verlaßenschaft“

Listiny vydané Ferdinandem I. (Videň 6. 7. 1562) a jeho synem arcivévodou Karlem II. Štýrským (1540–1590), Graz 15. II. 1583 a 27. 8. 1573.

(x) 405–420   „Tractatus de testibus, ex secundo tomo Actionum forensium D. Joannis Oldendorffii“

„Pro testibus. Testes alioquin non admittendi, multum tamen fidei faciunt apud judicem pro eo“ × „Quoties obruta. C. de naufragiis. Et ibi Bartolus“

Autorem je německý právník Johann Oldendorp (asi 1488–1567) – srv. PAHLMANN, Bernhard. Johann Oldendorp, in: *Deutsche und Europäische Juristen aus neun Jahrhunderten*. Edd. Gerd KLEINHEYER – Jan SCHRÖDER. 4. Auflage, Heidelberg 1996, s. 313–316.

(y) 421–424   „Khuniglicher Bevelch, das ain jede Sach vor dem ordentlichen Gericht erster Instantz klagt solle werden, datum 4. Martii anno [15]34“

(z) 425–426   „Römischen Khayserlichen Majestät Ordnung und Bevelch, wie es mit denen Verhørsachen und Waigerung auf daz Recht gehalten solle werdenn“ [Wien s. d.]

(aa) 427–430   „Ertzhertzogn Ferdinandn Ordnung und Bevelch, das die Praelaten und andern Geistlichen die verstifften und an sich erkhaufften Reintgült und Güetter denselben oder ihren nágsten Freunden oder wem sie die vergönnen wällen, zu lösen geben sollen“ [Wien 14. 10. 1524]

(bb) 431–432   „Hernach folgt ain Freyhaitt von den Bürgern, die sich aus der Stadt Gratz ziehenn, auf das Landt, von allen ihren Haab und Güetern mit den Bürgern in der Stadt zu steuern und mitleiden zu tragen, dergleichen alle die so Hoff oder Häuser in der Stadt habenn“ [Graz 21. 12. 1524]

(cc) 433–436   [Urkunde des Herzogs Albrechts III. von Österreich. Wien 2. 2. 1383]
„Der Stadt Wien Freyheitt wegen gefallener Erbrecht“

(dd) 436–439   „Hertzog Ferdinanden Confirmation über die Freyheitt“ [Graz 30. 8. 1537]

(ee) 439–441   „Römischen Khayserlichem Majestät außgangen General, die Vogteyen und Pfarren im Landt Steyr anlangend“ [Wien 11. 2. 1547]

(ff) 442–446   „General betreffend den Glaitt und zwischen den Gefellmaß“ [Graz 1. 1. 1559]

(gg) 447–450   „Volgt hernach die khönigliche Commißeion auf die Fürforderung“ [1505]

(hh) 450–452   *„Abschiedt, so zwischenn Sebaldenn Pögl und denen von Gratz ergangenn, das die Landleutt über die Grundtst-Bürger zu haben und darüber ain Landtgrundtherr ist, selbist verhaben zu sehen haben“* [Graz 26. 2. 1537]

(ii) 452–455   *„Wan in Purgation khein Ancläger, ex officio zu handeln“*

(jj) 455–458   *„Abschiedt zwischen Herrn Jacoben von Windischgrätz und Fruen von Judenburg des abgeschößnen Stärтин Weins wegen“* [Graz 5. 3. 1566]

(kk) 458–460   *„Volgen Abschiedt, wie es im Vitzdoms Ambt erkhentt ist werdenn, wie es mit Verkhauffung der Häuser hie zu Gratz gehalten wierdt“* [Graz 9. 3. 1569]

(ll) 460–464   [Generalmandate des Erzherzogs Karl II. von Steiermark. 1565–1574]

(460–462)   *„General von wegen des Viechkhaufs in Crain“* [Graz 4. II. 1570]

(462–463)   *„General per nit Verkhauffrechtung der Weingartenn“* [Graz 3I. 3. 1574]

(463–464)   *„General, wie es mit den Malefitz Personen gehalten werden solle“* [Wien 15. 5. 1565]

(mm) 465–471   *„Khayserlicher Majjestät Declaration und Spruch zwischen der löblichen Universitt zu Wien unnd gemainer Statt daselbist“* [1571]

(oo) 472–518   *„Gemaine Beschwörung der Erblande und die Erledigung der Fridigung darauß“*
„Nachdem was lange Jar durch die gantze Christenhait allenthalben viel und mergklich Krieg ...“

Pravděpodobně z roku 1526. Obsahuje 43 článků.

(pp) 519–523   [Steiermark, Kärnten und Krain betreffende Urkunden Friedrichs III. 1444–1470]

(qq) 524–532   [Augsburger Libell vom Kaiser Maximilian I. Augsburg 10. 4. 1510]
„Libell zu Augspurg von Khayser Maximilian mit den Erblanden beschloszen unndt aufgerichtt“

(rr) 532–543   [Innsbrucker Libell vom Kaiser Maximilian I. Innsbruck 24. 5. 1518]
„Mehr ain Libell zu Insprugg mit den Ausschüßen derer Lande von aller Fürsehung wegen aufgericht. 1518“

(ss) 543–547   *„Gemainer Bürgerschafft Freyheitten und Privilegien durch die Römische Khayserliche Majjestät darüber gegebenen Confirmation“* [Wien 12. II. 1528]

(tt) 548–561 [Prelaten und Geistlichen betreffende Mandate Ferdinands I. Wien 16. II. 1528, 17. II. 1528, 16. I. 1545, 14. 4. 1545, 14. 9. 1542, 12. 9. 1542]

(uu) 561–569 [Bernhard Walther: Über die Wittfrauen]
„Was maszen die Wittfrawen in ihrer Abfertigung den Vorgang vor den Glaubigern haben sollenn. Wan es zu Betzallung der Schulden kombt“ × „Wan khain Hayratts Vermächt verhanden ist ... zu laßen nit schuldig. Bernhardus Balthar [!] U. I. D. anno Domini 1551“

K autorovi srv. údaje u textu (d).

(vv) 570–576 „Copi ainer Declaration von den Herren und Landtleutten beschehen, Grundt, Böden, Brieff und Sigel betreffendt. [Graz 8. 9. 1501]. Actum den 3. Martii anno 1534“

(ww) 576–577 „Abschiedt zwischen Brigitta Fuxin und Jacoben Guntzhofer“ [Graz 8. 2. 1549]

(xx) 576–577 [Instruktion Ferdinands I. für den Tiergärtner zu Graz]

(yy) 577–579 [Erklärung der Artikeln 47–49 des Landgerichtsordnung für Steiermark]
„Erklärung des Artickels Anbiettung in Antwoth ... Tag abnemen oder zu Anttworten nit schuldig ... Clag fallen laszenn ... Ob man umb Iniuriclagen ...“

(zz) 580–581 „Ain Artickel aus dem Pragerischem Libell“

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 191.

č. 56

XXIII D 30

MS 33

1663, Čechy či Rakousko (?), papír, III + 222 ff., 302 × 195 mm, vazba czerninská: 310 × 210 mm, německy

Filigrán papírny Regensburg v Bavorsku: zkřížené klíče v oválné kartuši, nad ní písmeno R (dobře dochováno na fol. 217) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Schlüssel*, VI, 681–682 (z roku 1670). Na dodatečně připojených ff. I a 221: oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – Foliace původní (do fol. 195), místy zasažena seřiznutím knižního bloku. – Ff. I–II, IIIv, 23r, 217–222 prázdná.

Písmo: 2 písarské ruce, A = ff. 1r–194v; B = ff. 194v–216v. – Vazba kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním

válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem SUTTING: | CONSV: | AVSTRIA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobené stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Ořízka stříkaná v modrých a vínových pruzích. Tragantový předsádkový papír (vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r tužkou část sign. „60“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. 4“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 61), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (F. S. 3. N. 10), PLK Czerniniana (MS 34), PLK 1842 (MS 33, cena 8 krejcarů)

[Johann Baptist Suttinger: Consuetudines Austriacae]

„*Consuetudinarium Austriacum ad stylum iudicii provincialis infra Onaesum accomodatae. Per dominum Joannem Bapt. Suttinger, S[acrae] C[aesareae] M[ajestatis] consilarii et excelsi regiminis cancellarii. Anno 1663*“ [A–G]

„A. Der keinen ordentlichen Abfarth-Brieff vorbringt demselben wirdt billich das Bürger-Recht und andere dennen Bürgeren zustehende Handtierung verwaigert“ × „Grundtdienst ... (fol. 214v) Guardiae-Soldaten Fürkauff vide Fürkauff... Gewaldt-Sachen ... (fol. 216r) Gewöhr auf gesamte Handt ... Gewöhr auf Ueberleben ...“

Právnícké dílo *Consuetudines Austriacae* sepsal Johann Baptist Suttinger von Thurnhof (asi 1580–1662) kolem roku 1660, tiskem vyšlo posmrtně roku 1716 v Norimberku, předtím se šířilo v opisech. Dochovala se řada rukopisů, především ze šedesátých let 17. století – srv. ELLRICHSHAUSEN, Egon. Die Consuetudinarienbücher im Oberösterreichischen Landesarchiv. Ein Beitrag zur Rechtsquellenforschung der frühen Neuzeit. *Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines*, 1982, 127/1, s. 114–115; náš rukopis nebyl dosud evidován. K autorovi srv. WESENER, Gunter. Johann Baptist Suttinger und Benedikt Finsterwalder – zwei bedeutende Juristen Österreichs im 17. Jahrhundert, in: *Festschrift für Gernot Kocher zum 60. Geburtstag*. Edd. Helfried VALENTINITSCH – Markus STEPPAN, Graz 2002, s. 367–381; NESCHWARA, Christian. Johann Baptist Suttinger (1608–1662). Porträt eines bedeutenden Juristen Österreichs im Rechtsleben seiner Zeit, in: *Rechtsgeschichte mit internationaler Perspektive. Festschrift zum 65. Geburtstag von Wilhelm Brauneder*. Edd. Gerald KOHL – Christian NESCHWARA – Thomas SIMON, Wien 2008, s. 363–384.

č. 57

XXIII D 31

MS 34

XVI ex. (post 1587)/XVII in., Slezsko, papír, V + 300 ff., 304 × 191 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 201 mm, německy, latinsky

Filigrány: Značka papírny **Dušníky** v Kladsku: 1) městský znak, sv. Petr s klíčem v kruhu (dobře dochováno na fol. 172) – var. EYSYMONTT, Rafał – SACHS, Rainer – SZYMCZYK, Maciej. *Ruční papírna v Dusznikách-Zdroji*, Duszniki-Zdrój 2018, s. 9. Týž filigrán v rukopise XXIII D 23 (č. 49). Další filigrány 2) pták ve štítu (lépe dochováno na fol. 8); 3) korunované písmeno W (dobře dochováno na fol. 86) – týž filigrán v rukopisech XXIII D 33, XXIII D 34, XXIII D 35/2 (č. 59–61). Na dodatečně připojených ff. I–II, 299–300 dvoučlenná značka: půlměsíc s obličejem × sedmicípá hvězda. – **Foliace** původní. – Ff. I–II, IIIv, IVv, Vv, 7v, 8v, 138–141, 151–154, 172–175, 187–188, 245v–249v, 264v–265v, 267, 274v, 275v–300v prázdná.

Písmo: 3 písařské ruce, základní ruka A; ruce B = ff. 8r–80v; C = ff. 81r–86v, 250r–275r. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem ACTA | PUBLICA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Hřbet poškozen hmyzem. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. IIIr tužkou část sign. „38“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 15“. Na fol. Ir tužkou platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718). Představuje třetí svazek nedochovaného celku, zřejmě k němu patřil rukopis XXIII D 23 (č. 49) z knihovny císařského rady Franze Gottfrieda Troila von Lessoth (asi 1583 – asi 1648).

Katalogy: HANNL 1717 (G. 1. 107, kožená vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 39), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 10), PLK Czerniniana (MS 35), PLK 1842 (MS 34, cena 10 krejcarů)

„No. 3. In diesem Buch findestn beschrieben etzliche Acta politica publica, welche in genere oder generaliter alle undt jede Fürstenthumber in Ober- und Nieder-Schlesien concerniren und mitbegreifen“

Na ff. IVr–Vr je uveden obsah rukopisu.

(a) 1r–7r

„Desz algemeinen Landes Schlesienn Privilegia“

Konfirmace tzv. velkého privilegia pro Slezsko krále Vladislava Jagellonského z roku 1498, kterou Ferdinand I. vydal 15. 5. 1528 v Praze.

(b) 8r–86v

Georgius a Wentzky: „De iudicio et iure equestri“

„Divino auxilio implorato. Tractatus de iure et iudicio equestri. Das übliche unndt gebräuchliche Ritterrecht unndt Ehrengericht in Schlesien diesem unseren Vaterlandt“ × „damit wieder ihnen iniuriarum zue agiren nicht Ursach sey. Ad lectorem ex nobilitate ... Bonum et rectum custodiant me. Auctore Georgio a Wentzky (fol. 81r) Beschickung wegen einer Nachreden oder Iniurien ... (fol. 85r) Ordnung des Ritter-Rechtenn, wie es zum Brieg gehalten wordenn ... (fol. 86v) Actum 16. Martij anno [15]43“

Autorem spisu o rytířském právu je slezský právník, rada lehnického a březského knížectví Georg Wentzky von Petersheyde († 1590). Dílo vyšlo pod titulem Kurtzer Tractat und Bericht von dem Schlesischen Ritter Recht und Ehren Gericht roku 1615 v Lipsku – srv. VD 17, 3:004265N. Náš rukopis zachycuje variantní znění, text na ff. 81r–86v je psán jinou rukou.

(c) 87r–137v   **„Kirchen-Recht desz Bisthumsz Breslau. Anno 1568. Vidimus oder Transumptus“**

„Wir Rathmanne der Stadtt Neiß dieseß gegenwertigen Jahreß bekennen offenbahr ... Privilegium oder Kirchenrecht. Wir Wenceßlauß vonn Gotteß Gnadn (fol. 87v) Bischoff zu Breßlau thun Khundt und bekennen offentlig mit diesem Brieffe ... (fol. 110r) Privilegium Bieschoff Baltzari wegen der Gerichte ... (fol. 116v) Desz hochwürdigen in Gott Fürsten undt Herren, Herren Caspari, Bischoff czu Breslau, obrister Hauptman in Ober undt Niederschlesien, Privilegium ... publiciret im MDLXVIII Jahre den 19. Februarii“ × *„Daß Urthell. Waß die leczte Fraw zu ihn hat braucht, daß sie beweisen mag ...“*

Vidimovaný opis městské rady v Nise z roku 1568, který zahrnuje tři privilegia vratislavských biskupů, tzv. Wenzeslaisches Kirchenrecht (1415) biskupa Václava (II.) Lehnického († 1419), privilegium Baltazara z Promnitz (1488–1562) z roku 1549 a tzv. Kasparisches Kirchenrecht (1567) biskupa Kaspara z Logau (1524–1574).

(d) 142r–151v   **[Privilegium oder Kirchenrecht des Breslauer Bischofs Kaspar von Logau. Breslau 12. 9. 1567]**

„Liebenn Vorfahreñ Bischoffß Wenczelß hochmilder Gedächtnuß Privilegiønn vormerckt worden ... (fol. 143v) Erstlichenn sol das Privilegium unsers Vorfahren Bischoff Wenczelß etc. in allen seinen Artickeln ... Der erste Artickell. Wann ainem Mann sein Weib stirbet“ × *„welcheß mann jürlich nach s. Johanniß Enthauptnung zu haltenn pflaget. Continuiret wordenn“*

Privilegium vratislavského biskupa Kaspara z Logau, tzv. Kasparisches Kirchenrecht, je datováno 12. 9. 1567, publikováno bylo 19. 2. 1568 a poté vyšlo opakovaně tiskem. Edice HEYNE, Johann. *Dokumentierte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Aktenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtsschreibern. Band 3*, Breslau 1868, s. 510–519. Srv. WEBER, Matthias. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen der Frühen Neuzeit*, Köln – Weimar – Wien 1996, č. 293. V našem rukopise schází začátek textu (intitulace), text začíná až ve druhé polovině stránky.

(e) 155r–171v   **„Erbeinigun[g] zwischen der Kron Böheimb unndt dem Hause Sachsen“**
[Prag 24. 4. 1587]

(f) 176r–186v   **„Pollicey-Ordnung“**

Policejní řád Rudolfa II. pro Slezsko vydaný 19. 6. 1577. Srv. WEBER, M. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen*, s. 35–37, 326–327.

(g) 89r–243v   „Was sich vor königlichen Mayestäth alhier zue Breslau wegenn des gemeinen Landes-Privilegion begeben. Anno 1546“

„Demnach nuhnn lanngne Zeit der Adell zue Fürstenthumb Schweinicz undt Jauer von dem gemeinen Lande sich begeben und genn Böhmen gezogenn“

(h) 244r–245r   „Schätzung königliches Amths Königs Ferdinandi“ [1528–1559]

(i) 250r–264r   „Der neue Landfriede in Schlesienn“

Slezský landfrýd datovaný 22. 9. 1528. Srv. BERAN, Zdeněk. Landfrýdní hnutí v zemích České koruny (I) – Slezsko, Horní a Dolní Lužice. *Východočeské listy historické*, 2013, 30, s. 174 (zde přehled rkp. dochování a edic 17. – 18. století).

(j) 266r–v   „Keysers Ferdinandi Erklerung wegen der Seßion unndt Stimmen des Herrenstandes und der Erbfürstenthüemern“ [Nisa (Neiße) 22. 5. 1546]

(k) 268r–274r   [Kolowratscher Vertrag vom Jahre 1504]

„Vortrag zwischen den Herren Fürstenn unnd Stendenn in Schlesien mit der Geistlichkeit des hohen Stieffts zu Breszlaw“

Tzv. kolovratská smlouva mezi slezskými stavy a vratislavskou kapitulou byla uzavřena ve Vratislavi 3. 2. 1504 – srv. LAUG, Werner. Der Kolowratsche Vertrag von 1504, sein Wortlaut und seine Auswirkung. *Jahrbuch für schlesische Kirchengeschichte*, 1977, 56, s. 37–56. Edice STENZEL, Gustav Adolph. *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter*, Breslau 1845, s. 365–370, č. CCCX. Náš rukopis obsahuje zřejmě kopii opisu pořizeného 30. 8. 1559 ve Vratislavi – srv. fol. 274r.

(l) 275r   „Confirmation König Vladislzai auff den vorigen Vertrag“

Konfirmace kolovratské smlouvy, vydaná Vladislavem Jagellonským 18. 2. 1504 – srv. edici STENZEL, G. A. *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau*, s. 370–371, č. CCCXI. Opsán byl pouze začátek listiny.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 373, č. 3. – BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 192. – *Adel in Schlesien. Repertorium*, s. 289.

č. 58

XXIII D 32

MS 36

1580, Slezsko, papír, II + 76 ff., 312 × 199 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 210 mm, německy

Filigrán: trubka ve štítu (dobře dochováno na fol. 69) – podobné var. PICCARD. *Wasserzeichen Horn*, IX, 1–7 (z let 1598–1607). Na dodatečně připojených ff. I–II, 75–76 dvoučlenná značka: korunovaný rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítku písmeno I × písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 27/2, XXIII D 29, XXIII D 34, XXIII D 35/1, XXIII D 57 (č. 53, 58, 60–61, 82). – **Foliace** původní (Das erste Blatt–Das 61. Blatt), dopočítána při katalogizaci. – Ff. I–II, 75–76 prázdná.

Písmo: 1 ruka, pisař s iniciálami V. A. – srv. kolofon na fol. 74v „Anno Domini 1580 den 10. Tag des Monats May abgeschrieben, V. A. m[anu] p[ro]p[r]ia“. – **Výzdoba:** Písařské ornamentální iniciály. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Schlesi | sche | Landes- | Ordn. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba ve hřbetu lehce poškozena hmyzem, v hlavici useň zčásti stržena, obnažen horní kapitálek. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „25“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 6“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 36“ a platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (B. I. 212), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 25), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 3), PLK Czerniniana (MS 37), PLK 1842 (MS 36, cena 10 krejcarů)

[Landesordnung des Fürstentums Oppeln–Ratibor vom Jahre 1562]

Opolsko-ratibořské zemské zřízení bylo kodifikováno Ferdinandem I. v roce 1562, k jeho vzniku a obsahu srv. naposledy JANIŠOVÁ, Jana – JANIŠ, Dalibor. Několik poznámek ke vzniku Opolsko-ratibořského a Těšínského zemského zřízení v kontextu předbělohorských kodifikací v zemích Koruny české. *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis*, 2012, 5, s. 83–94. Poprvé bylo Opolsko-ratibořské zemské zřízení vytištěno česky roku 1563 v Olomouci – *KNIHOPIS*, č. 17472. Okolnosti vzniku německého překladu nejsou známy, tištěné vydání pořídil teprve SCHICKFUSS, Jakob. *New vermehrete Schlesische Chronica unnd Landes Beschreibung. Theil 3.* [1625], s. 450–502. Přehled rkp. dochování tohoto německého znění uvádějí KAPRAS, Jan. Zemská zřízení opolsko-ratibořské a těšínské. *Sborník věd právních a státních*, 1922, 22, s. 247–248 a WEBER, Matthias. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen der Frühen Neuzeit*, Köln – Weimar – Wien 1996, s. 417–420, č. 313. Dosud nevidovaný lobkowiczký rukopis možná představuje nejstarší dochované znění německého překladu Opolsko-ratibořského zemského zřízení. Jedná se o opis, který neznámý pisař s iniciálami V. A. dokončil 10. 5. 1580. Na ff. 62r–74v se nachází „*Register zu besserer Erfindung der Arttickell*“.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 192. – *Adel in Schlesien. Repertorium*, s. 289. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 69.

č. 59

XXIII D 33

MS 38

XVII ex./XVIII in. (post 1672/ante 1722), Slezsko (Vratislav?), papír, II + 962 (recte 948) pp., 314 × 192 mm, vazba dobová: 325 × 202 mm, německy

Filigrány: 1) korunované písmeno W (dobře dochováno na pp. 951–952) – týž filigrán v rukopisech XXIII D 31, XXIII D 34, XXIII D 35/2 (č. 57, 60–61); 2) gryf (lépe dochováno na pp. 273–274). Na pp. I–II neidentifikovaný, špatně dochovaný korunovaný znak. – **Paginace** původní. Chyby: Vynechány pp. 146–155, 595–596, 613–614. – Živá záhlaví. – Pp. I–II, 951–952, 957–962 prázdné. – Často silnější prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka. Četné německé a latinské marginální přípisky. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 5 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora vyzlacen titul MANUSCRIPTUM | SILESITICUM. Vínová stríkaná ořízka, lehce vhloubená. Vazba lehce poškozena hmyzem, useň v patě stržena, odtržen dolní kapitálek. – **Provenience:** V pravém horním rohu pag. I tužkou část sign. „46“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 7“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 38“ a platná signatura.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 47), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (H. S. I. N. 13), PLK Czerniniana (MS 39), PLK 1842 (MS 38, cena 20 krejcarů)

[Christianus Friederich: Gerichtsordnung der Stadt Breslau]

„Der Kayser- und königlichen Stadt Breszlau wohlverordnete Herren Praeses undt Rathmanne. Wohledle, gestrenge, ehrenveste, hoch- undt wohlbenampte Herren, großgünstige Patroni. Daß dieses löbliche Judicium ordinarium für ein groses Kleinot dieser Stadt undt der Schöppenstuhl, in Sonderheit wegen der frembdebn Urtel ... (pag. 7) dienstschuldiger undt gefliessener Christianus Friederich J. U. L. (pag. 8) In nomine Jesu. Notae et observationes ad proemium ordinationis judicariae seu processus Wratislaviensis“ × „Urtel in contumaciam, wie contra absentem“

Autorem je slezský právník Christian Friederich (1609–1674), původem z Lehnice, působící jako sekretář u městského soudu ve Vratislavi – srv. KÖHLER, Johann David. *Der Schlesischen Kern-Chronicke anderer Theil*, Frankfurt am Main – Leipzig 1714, s. 568. Dílo pravděpodobně nevyšlo tiskem, nejmladší letopočet zachycený v textu je rok 1672. Na pp. 953–956 zapsán obsah.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 192. – *Adel in Schlesien. Repertorium*, s. 289.

XVI/XVII (post 1583/ante 1610), Slezsko (Vratislav?), papír, 140 ff., 300 × 195 mm, vazba mladší – czerninská: 305 × 200 mm, německy, latinsky

Filigrány: 1) korunované písmeno W (dobře dochováno na fol. 73) – týž filigrán v rukopisech XXIII D 31, XXIII D 33, XXIII D 35/2 (č. 57, 59, 61); 2) písmeno W ve štítu (dobře dochováno na fol. 15); 3) text (j): korunovaný erb města Břehu (lépe dochováno na fol. 86) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Anker*, III, 216–220 (z let 1577–1579); 4) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno A (lépe dochováno na fol. 101). Na dodatečně připojených ff. 139–140 dvoučlenná značka: korunovaný rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítku písmeno I x písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 27/2, XXIII D 29, XXIII D 32, XXIII D 35/1–2, XXIII D 57 (č. 53, 55, 58, 61, 82). – **Foliace** moderní tužková. Původně očíslovány jen texty; (a)–(n) = Nr. 1–14, (q) = Nr. 15. – Ff. 15–16, 17v, 42v, 73–80, 86v–94v, 99–100, 110, 111v, 118v, 130–131, 137–140 prázdná. – Fol. 1 zčásti uvolněno. Na ff. 102–109 již silné prosvítání písma.

Písmo: 6 písařských rukou; **A** = ff. 1r–14v; **B** = ff. 17r–72v; **C** = ff. 81r–86r; **D** = ff. 95r–98v; **E** = ff. 101r–118r; **F** = ff. 119r–136v. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem *Breszlauische | Gerichts. | Ordnung*. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** Na fol. 1r dole „Ex lib[ris] Fran[cisci] Godef[ridi] Troili in Les[so]t[h] Sac[rae] Caes[areae] M[aiesta]tis Aulae Familiaris. 1610“. V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „26“ knihovny Františka Josefa Czernina. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „C. IV. 8“. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 8“. Na přední předsádce verso tužkou sign. PLK „Ms. 39“ a platná signatura.

Majitelem rukopisu byl císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 12, XXIII D 18, XXIII D 23, XXIII D 35, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37–38, 44, 49, 61, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718) se rukopis dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami.

Katalogy: HANNL 1717 (B. I. 17, vazba kožená), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 26), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (F. S. 3. N. 16), PLK Czerniniana (MS 40), PLK 1842 (MS 39, cena 10 krejcarů)

[Sammelhandschrift zur Geschichte Schlesiens, besonders des Fürstentums und der Stadt Breslau]

(a) 1r–2v   *„Den erbaren wolweysen, unsern besondern lieben N. N. Rathmannen der Stadt Bresslau Revers wegen der Gefangenen, wie ihn die von Bresslau zue geben pflegen“* [8. 6. 1583, 22. 6. 1583]

„Wir Rathmanne bekhennen und thuen kund öffentlich mit diesem Brieve for iedermenniglich, so und als die erlauchten unnd hochgebornen Fürsten unnd Herrn Herr Heinrich unnd Herr Carl Gebruedere, Herzoge zue Münsterberg ...“

(b) 2v–4v   *„Consuetudo Vratislaviensium, quod in productione testium adversam partem non sit necesse citari, item quod interrogatoria non admittantur“* [8. 10. 1546]

„Casus. Nicklas Rhedinger zue Bresslau hat einen mit Namen Hans Schwarz ins Gefengnuss einziehen lassen ... (fol. 3v) Orthel. Wir Schoppen zue Bresslau Georg Hornigk, Anthonius Banck, Sigismundus Bucher ...“

(c) 5r–8r   *„Privilegia de testamentis Vratisla[viensium]“*

Listiny Matyáše Korvína (Budín 13. 12. 1470, latinsky) a Vladislava Jagellonského (1501, německy).

(d) 8r–12r   [Schreiben des Breslauer Rats über die Hindernisse in Eintreibung des Strafgeldes an den Kaiser Ferdinand I. 20. 10. 1560]

(e) 12r–14v   *„Privilegia urbis Vratislaviensis“*

Nedokončený opis listiny Maxmiliána II.

(f) 17r–42r   *„Gerichts-Ordnung unnd Process der Stadt Breslaw“*

„Vonn Klagenn. Item so N. N. beklaget wirdt von H. H., so magk N. N. die Klag anhören und auf denn erstenn Dingtage die Frist nemen“ × *„sein soll ausgeschlossen in den Vorwerkenn klagenn“*

Přehled soudních řádů města Vratislavi z let 1527–1641 uvádí WEBER, Matthias. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen der frühen Neuzeit*, Köln – Weimar – Wien 1996, s. 481–483, č. 471–477 (zde i výčet edic a rkp. dochování). Náš rukopis, jehož text se odlišuje od vratislavského soudního řádu vydaného tiskem roku 1591 (č. 474, srv. též VD 16, B 8007), nebyl evidován.

(g) 43r–60v   [Wenzeslaisches Kirchenrecht]

„Videmus oder Transsumpt. Wir Rathmanne der Stadt Neisse dieses kegenwertiges [!] Jares bekennen offenbar ... Privilegium oder Kirchenrecht. Wir Wenceslaus von Gottes Gnaden Bischoff zu Breslau thuen Kunth und bekehenn öffentlichen mit diesem Brieffe ... (fol. 43v) Der erste Artickel. Welcher Man oder Weib, sie sey Fraw oder Jungfraw, Erbe und Gütter farrende“ × *„Das 46. Cappittell ... (fol. 60r) Das Orttell. Wir geben euch zu einem Recht und ist Kirchenrecht ...“*

Nedatovaný vidimovaný opis městské rady v Nise obsahuje privilegium vratislavského biskupa Václava II. Lehnického († 1419) z roku 1415. Srv. ORZECZOWSKI, Kazimierz. Waclaw Legnicki

biskup wrocławski i jeho „Kirchen-Recht“, in: *Ludzie Kościoła katolickiego na Ziemi Śląskiej. Zbiór studiów*. Ed. Krystyn MATWIJOWSKI, Wrocław 1994, s. 23–31. Jiný vidimus niské rady z roku 1568 v rukopise XXIII D 31, text (c) (č. 57), další vidimus se nacházel v knihovně při kostele sv. Bernardina ve Vratislavi – srv. HEYNE, Johann. *Dokumentierte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Aktenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtsschreibern. Band 2*, Breslau 1864, s. 245–246.

(h) 61r–72v   **[Ferien des Stadtgerichts zu Breslau, Statuten der Stadt Breslau von 1534]**

„Ferienn des Stadtgerichts zu Bresslaw inn volgenden Tagen werden weder ordenlich noch ander Recht gehalten undt gepflegen. Nemlich an allen Sontagen, Montagk und Dinstagk nach dem Oster und Pfinstag, Auffarthtag, des heyiligen Leichnamstag und alle Monden wie folgenn. Januarius ... (fol. 62v) Wer Vormundt sein soll. Am Tausendt fünffhundert und 34 Jhare am 21. Tage des Monats Aprilis haben die Herr Rathmanne zusampt den Scheppen obvormelte Statuta ... Vonn Gaben und Ehestiftung“ × „Vonn Heimlichkeiten, Backoffenn, Schmidessenn. Jederman soll auch seinen Schacht ... (fol. 72v) ann der Maur unnd auch an dem Erbe geldenn nach der Stadt Scharzunge“

Srv. WEBER, M. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen*, s. 513–514, č. 585 (zde přehled edic a rkp. dochování). Edici statut vydal WENDROTH, Emil. *Statuten der Stadt Breslau von 1527/1534. Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, 1862, 4, s. 39–113. Lobkowiczký rukopis nebyl dosud znám.

(i) 81r–v   **„Urtell besagende Königs Johansen Privilegien wegenn der Geraden“ [5. 6. 1493]**

„Als Nickell Reideburg vonn wegen unnd zu Vormundschaft Hedwig seiner Hausfrawen anklagt“

(j) 82r–86r   **„Breger Bussens Bericht, wie es auf dem Landt mit Manungen, Penthauen und Pfändungen gehalten wirdt“ [9. 4. 1575]**

Zpráva končí na fol. 85v, následující text je datován do roku 1582.

(k) 95r–98v   **„Artickel deren sich die Bresslischen und Neumargktischen Landstende beschwerett und umb geburliche Amptseinsetzung und Wendunge dinstlich Bitten thun“**

(l) 101r–v   **„Hoffarbeith. Wan die Dörffer nit richtige Hoffarbeith mit ihrer Herrschafft [haben], wirdt es gewönlich auf folgende Hoffarbeit vorglichen, so man acht, dem Landesbrauch nach zu thun schuldig sein, zu recht oder wirdt gewinlich erkant, das sie soviel Hoffarbeit thun müssen, als die benachbarten Dörffer den Herrschafften thun etc.“ [11. 7. 1571]**

Srv. MUNCHEBERG, Gustav. *Beiträge zur Geschichte der bauerlichen Lasten in Mittelschlesien*, Breslau 1901, s. 38.

(m) 102r–109v   *„Ratschlag oder Information auf Ober- und Erbgericht und von Brüchen, Straffen unnd Bussen darin gehörende. Aus dem Sachsen[spiegel] getzogen und Folio DLXV [sic!] zu finden“*

Jde o opis pořízený z tisku Sachsenspiegel auff's new fleissig corrigirt vydaného roku 1545 v Lipsku – srv. VD 16, D 746–747.

(n) 111r   *„Ursachen der Fürsten unnd Stende, warumb das Capitell zu Breslaw und seine Underthanen den gemeinen Lands-Beschwerden underworfen und von denselben nicht egimirt sein sollen“*

(o) 112r–118r   *„Extract des Capitels Bescheinigung, ihre Immunitates, Freiheiten, Recht unnd Gerechtigkeiten betreffende“*

(p) 119r–129v   *„Casus“*
„Es ist vor erzlichen Jahren ein Bürger allhier verstorben, der hat vier Söhne und erzliche Töchter hintter ihm vorlassen, und hat in seinem Testament geordnet, das seine hinterlassene Wittib sein Haus ... (fol. 121r) Gestrenger, edler, ehrnvester, namhafter, grossgünstiger Herr und Patron demnach E. G. mir diese Tage einen Fall sambt dreyen unterschiedenen Fragen übergeben ... Dass zwar die Ehfrauen in allen ihrer Ehmänner Güttern tacitam hypothecam haben“

(q) 132r–136v   *„Ordnung wegen der Gerichte im königlichen Manrecht zu Bressla beschlossen und publiciret den 10. Januarii des 1571 Jares“*

Srv. WEBER, M. *Die schlesischen Polizei- und Landesordnungen*, s. 367–368, č. 204 (zde přehled edic a rukopisného dochování). Náš rukopis nebyl dosud znám.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 60.

č. 61

XXIII D 35/1–2

MS 40

Svazek I:

XVII in. (post 1609), Slezsko, papír, II + 420 (recte 414) ff., 311 × 196 mm, vazba mladší – czerninská: 320 × 208 mm, německy, latinsky

Filigrány: 1) styliz. květ lilie (dobře dochováno na fol. 29); 2) trubka ve štítu, na němž stojí písmeno B (dobře dochováno na fol. 75); 3) kráčeující medvěd s obojkem (lépe dochováno na fol. 89 bis); 4) čtvrcený štít, v polích 2x koruna, gryf a kanec (dobře dochováno na fol. 157) – jiná var. BRIQUET, č. 1186 (z let 1577–1580); 5) čtyřikrát polcený štít (lépe dochováno na fol. 237) – jiná var. BRIQUET, č. 2059 (z let 1576–1594) – týž filigrán v rukopisech XXIII D 23, XXIII D 25 (č. 49, 51); 6)

lvíce ve štítu, nad nímž páska s nápisem BILAW (lépe dochováno na fol. 239) – týž filigrán v rukopise XXIII D 27/2 (č. 53). Na dodatečně připojených ff. I–II, 419–420 dvoučlenná značka: korunovaný rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítku písmeno I x písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 27/2, XXIII D 29, XXIII D 32, XXIII D 34, XXIII D 57 (č. 53, 55, 58, 60, 82). – Za fol. 359 vytržen i popsáný list. Schází ff. 1–7, ztracená pravděpodobně před poslední převazbou. – Původní foliace (ff. 8–100) dopočítána při katalogizaci, místy zasažena seříznutím kniž. bloku při převazbě. Chyby: Fol. 89 bis. – Ff. I–II, 8v, 16–17, 18v, 28v–30v, 36–37, 38v, 51v, 75, 76v, 89 bis v–90v, 91v, 97–98, 99v, 120v, 138v, 147v, 156v–157r, 167v, 169v, 171, 174v–175v, 183v, 191v, 198v, 202v, 211, 218v, 222, 236, 239, 295v–296v, 310v–311v, 351v–352v, 387v, 416v–420v prázdná. – Seříznutí kniž. bloku místy zasahuje do psací plochy. Silnější prosvítání písma na titulních listech. **Písmo:** základní ruka A; ruce B = ff. 233r–235v; C = ff. 388r–403v. Ruka A se objevuje též v rukopise XXIII D 25 (č. 51). – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Fürsten=Tags Pro- | position zu Breszlau | de An. 1607.8.9. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). – **Provenience:** Na fol. 8r „Ex lib[r]is Francisci Godefridi Troili in Lessoth Sac[rae] Caes[areae] M[aiesta]tis Consiliarij“. V horním okraji fol. 8r tužkou část sign. „39“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 14“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Svazek II:

XVII in. (post 1619), Slezsko, papír, 193 ff., 297 × 197 mm, vazba mladší – czerninská: 318 × 207 mm, německy

Filigrán: korunované písmeno W (dobře dochováno na fol. 183) – táž značka v rukopisech XXIII D 31, XXIII D 33, XXIII D 34 (č. 57, 59–60). Na dodatečně připojených ff. 1–2 korunovaný rozkřídlený orel držící meče, v prsním štítku písmeno I. – Ff. 1–2, 81, 135v–136v, 171–193 prázdná. – Fol. 103 natrženo.

Písmo: 2 písmašské ruce, A = ff. 3r–135r; B = ff. 137r–170v. – **Vazba** stejná jako u I. svazku. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem FürstenTags Pr | position zu Bres | lau de A. 1610.11 & 12 | varia de A. 1618 19 & 20. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 3r tužkou část sign. „40“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 15“. Vloženy kusy vylišané rostliny. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „ad 40“ a platná signatura.

První svazek má pravděpodobně stejnou provenienci jako rukopis XXIII D 25 (č. 51). Majitelem tohoto prvního (a snad i druhého) svazku byl císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth

(asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 95. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 12, XXIII D 18, XXIII D 23, XXIII D 34, XXIII D 57, XXIII D 90/1–4, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37–38, 44, 49, 60, 82, 100, 109, 159, 240–241, 245). Svazky se neznámou cestou dostaly do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 109, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 40–41), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (C. S. I. N. 8, C. S. 4. N. 6), PLK Czerniniana (MS 41), PLK 1842 (MS 40, cena 24 krejcarů)

[Schlesische Fürstentage zu Breslau. Kaiserliche Propositionen und Instruktionen, Fürstentagsbeschlüsse und andere Dokumente. 1607–1612, 1618–1619]

Srv. též rukopis XXIII D 25 (č. 51).

Svazek I:

(8r–74v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1607]

(76r–310r) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1608]

(312r–416r) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1609]

Svazek II:

(3r–8v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1610]

(9r–58v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1611]

(59r–80v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1612]

(82r–135r) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1618]

Srv. edici PALM, Hermann. *Acta publica. Verhandlungen und Correspondenzen der schlesischen Fürsten und Stände. Jahrgang 1618*, Breslau 1865.

(137r–170v) [Schlesischer Fürstentag im Jahr 1619]

Srv. edici PALM, Hermann. *Acta publica. Verhandlungen und Correspondenzen der schlesischen Fürsten und Stände. Jahrgang 1619*, Breslau 1869.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 374, č. 12. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 192. – *Adel in Schlesien. Repertorium*, s. 289.

XVIII (post 1723/ante 1755), Čechy, papír, 684 ff. (ff. 1–54 a ff. 177–807), 320 × 210 mm, vazba soudobá: 328 × 217 mm, německy, česky, latinsky, italsky

Filigrány: Dvoučlenná značka papírny **Poběžovice (Ronšperk):** 1) korunovaný městský znak (jelen ve štítu) × nápis ROMSPERG (lépe dochováno na ff. 17–18) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 26. Dvoučlenná značka **klatovské papírny** (Klatovy či Volenov): 2) páska s nápisem GLATTAV × písmeno H (lépe dochováno na ff. 43–44) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 15, tab. XXI, č. 4 a–b (z roku 1713). Značka papírny **Choceň:** 3) erb Kinských (tři vlčí zuby) v oválném štítu zasazeném v kartuši, nad níž koruna, v obroučce písmena W N G K (dobře dochováno na fol. 52) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 12, tab. XV, č. 3 (z roku 1722). Další filigrány 4) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno I, dole písmena H M C (dobře dochováno na fol. 3); 5) jelen (dobře dochováno na fol. 41). Na ff. 1, 760–807 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – **Foliace:** První část, ff. 1–54, tvořená rejstříkem, byla profoliována při katalogizaci. Další část, ff. 177–807, představuje druhý svazek s původní foliací psanou průběžně jednotlivými písaři, jež byla dopočítána při katalogizaci. První svazek obsahuje ff. 1–176. – Ff. 1–3, 11v, 17v, 18v, 24v, 25v–26v, 28v–29v, 32v, 37v, 38v–39v, 40v–42v, 43v, 44v, 46v, 52v–53v, 54v, 757v–807v prázdná. – Fol. 31 zčásti uvolněno.

Písmo: 4 písařské ruce, A = ff. 4r–54r (rejstřík); na ff. 177r–757r se střídají ruce B a C patřící jednomu písaři s iniciálami I. F. S. – srv. níže; D (poprvé na fol. 322v). Písař s iniciálami I. F. S. psal též první svazek XXIII D 55 (č. 81) a rukopis XXIII C 15 (č. 17). – **Vazba** pergamenová, tmavozelená se světlým hřbetem, se zavazováním na dva páry bílých kožených stuh. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Na přední desce stržena část potahu, odtržena a ztracena horní stuha. – **Provenience:** V horní části hřbetu již nečitelná inkoustová signatura či letopočet „///6“, v dolní papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 8“. V horním okraji předního předeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 41“ a platná signatura.

Rukopis pořídil sestavovatel s iniciálami I. F. S., od něhož pochází první svazek XXIII D 55 a rukopis XXIII C 15 (č. 81, 17). Do czerninské knihovny se zřejmě dostal – stejně jako tyto rukopisy – již před rokem 1755.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 42), PLK 1842 (MS 41, cena 30 krejcarů)

„Kayserliche und königliche Pragmatical-Sanctionen, Resolutionen, Rescripten, Patenten und königlicher Statthalterey Verordnungen“

Chronologicky neuspořádaná sbírka opisů dokumentů z let (1509) 1587–1723, pravidelně s poznámkou, že opis byl pořízen z originálu nebo výjimečně z kopie. Převažují dokumenty z let 1624–1723, to znamená císařské rezoluce (Ferdinand II., Ferdinand III., Ferdinand IV., Leopold I., Josef I., regentka Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská, Karel VI.) a dekrety českého místodržitelství. Jde o druhý svazek; první představuje rukopis XXIII D 55 (č. 81),

který pořídil v letech 1715–1717 sestavovatel s iniciálami I. F. S. Na ff. 4r–54r tematický rejstřík odkazující i k prvnímu svazku a uvádějící předmětové heslo, datum vydání dokumentu, číslo svazku a příslušné folio. Rukopis též obsahuje:

(401v–414r) „*Erbeinigung zwischen der Cron Böhaim und Hauß Sachsen*“ [Prag 24. 10. 1587]

(414v–421r) „*Erb-Vereinigung zwischen Ludwig Churfürsten und Friedrich, beiden Pfaltzgraffen bey Rhein, und Königreich Böhaim*“ [Prag 11. 12. 1509]

K dědičné dohodě mezi Falcí a českým královstvím z roku 1509 srv. FUCHS, Bernhard. *Erbeinigung zwischen der Kurpfalz und Böhmen 1509, Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberpfalz und Regensburg*, 2015, 155, s. 89–105, zde též edice listiny. Táž listina v rukopise XXIII D 38 (č. 64).

(421r–435v) [Taxordnung Kaiser Ferdinands II. Wien 18. 4. 1629]

(435v–437v) [Taxordnung Kaiser Leopolds I. Laxenburg 24. 5. 1671]

(443v–462r) [Instruktion Kaiser Ferdinands III. für das Prager Appellationsgericht. Linz 26. 11. 1644]

Tzv. linecká instrukce o 34 člancích. Edice SCHMIDT, Johann Ferdinand. *Monographie des kaiserl. königl. Böhm. Appellations-Gerichtes*, Prag 1850, s. 55–85, č. VII. K obsahu instrukce ZDENĚK, Václav. *Dějiny král. appellačního soudu na hradě Pražském*, Praha 1933, s. 24–26 a NOVOTNÝ, Lubomír. *Apelační soud ve 2. polovině 17. století*. (Vliv instrukcí Ferdinanda III. z roku 1644 na činnost apelačního soudu), in: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Sborník z 20. odborné konference Olomouc, 20.–21. září 2011*, Olomouc 2012, s. 47–55. V PLK se nacházejí další opisy instrukce v rukopisech XXIII D 53 (č. 79) a XXIII C 65.

(465v–481v) [Instruktion Kaiser Karls VI. für die böhmische Landtafel. Wien 18. 3. 1712]

(483r–490v) [Instruktion Kaiser Leopolds I. für die Prager Statthalter. Budweis 11. 7. 1680]

(491r–498r) [Instruktion Kaiser Karls VI. für die Prager Statthaltereikanzlei. Wien 1. 2. 1715]

K obsahu instrukce pro místodržitelenskou kancelář srv. ROUBÍK, František. *Místodržitelství v Čechách v letech 1577–1749. Sborník archivních prací*, 1967, 17, s. 548–550.

Na apelační soud byla v roce 1651 Ferdinandem III. přenesena agenda hejtmanství německých lén.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 70. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 196.

č. 63

XXIII D 37

MS 42

XVIII (post 1716/ante 1780), Čechy, papír, konvolut rukopisu (225 ff.) a 14 tisků (6 ff. + 8 ff. + 18 ff. + 12 ff. + 14 ff. + 15 ff. + 10 ff. + 6 ff. + 2 ff. + 9 ff. + 23 ff. + 14 ff. + 8 ff. + 19 ff.), 300 × 211 mm, vazba dobová: 315 × 224 mm, německy, česky, latinsky

Konvolutní sbírka tisků a rukopisů. Na ff. 1r–2r obsah tehdy nefoliovaného svazku „*Consignation dern hier begrieffenen Schriften und Materien*“ psaný touž rukou jako obsah v rukopise XXIII D 38 (č. 64).

Rukopis:

Lze rozeznat **filigrány**: Značka papírny **Hamr na Jezeře**: 1) text (a): korunovaný rozkřídlený orel, v obroučce koruny nápis DEWIN (lépe dochováno na fol. 14) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 447, tab. CXLIII, č. 1 (z roku 1674). Další filigrány 2) texty (b), (n): menší korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (dobře dochováno na fol. 30); 3) texty (c), (l)–(m) dvoučlenná značka: divý muž s kyjem v oválném štítu zasazeném v korunované kartuši × písmena H R (dobře dochováno na ff. 155–156); 4) texty (h)–(i): biskup či opat s mitrou a patriarším křížem, s ďáblem (?) u nohou (dobře dochováno na fol. 87); 5) text (j): rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (dobře dochováno na fol. 94); 6) text (k): trubka (dobře dochováno na fol. 99). Na ff. 1–12, 194–225 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – Za fol. 42 vyříznut 1 asi prázdný list. – **Foliace** provedena při katalogizaci. V textu (m) původní, z větší části seříznutá foliace [1r]–30v = dnešní ff. 132r–161v. – Ff. 2v–12v, 29r–30r, 39r–40r, 51r, 71v–77v, 84–87, 94v–95v, 99v, 130v–131r, 191–225 prázdná. – Ff. 154–157 zcela uvolněna.

Písmo: 12 písarských rukou, **A** = ff. 13r–22v; **B** = ff. 23r–28v, 43r–50v, 100r–130r, 138r–153v, 158r–160v; **C** = ff. 31r–38v, 132r–133v; **D** = ff. 41r–42v; **E** = ff. 52r–57v; **F** = ff. 58r–61v; **G** = ff. 62r–71r; **H** = ff. 78r–83v; **I** = ff. 88r–94r; **J** = ff. 96r–99r; **K** = ff. 134r–137v, 154r–157v; **L** = ff. 162r–190v. Ruka **B**, která se objevuje i v rukopise XXIII D 38 (č. 64), psala též obsah na ff. 1r–v a registry na posledních paginách některých dokumentů. – **Vazba** kožená, se zavazováním na dva páry bílých kožených stuh. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní orámovány raženou několikanásobnou linkou. Hlavice, pata a 4 vazy ohraničeny touž linkou. Zeleno-bílý kapitálek. Nebarvená horní a dolní ořízka. Vazba poškozena hmyzem, useň v hlavici odchlípena. Stejná vazba u rukopisu

XXIII D 38 (č. 64). – **Provenience:** V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 15“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 42“ a platná signatura.

Konvolut má zřejmě stejnou provenienci jako sign. XXIII D 38 (č. 64); do czerninské knihovny se tyto knihy dostaly neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 43), PLK 1842 (MS 42, cena 30 krejcarů)

(a) 13r–22v [Kaiserliche Instruktion für die böhmische Statthalterei, Prag 13. 10. 1638. Korrespondenz der böhmischen Statthalterei 1645–1650]

K českému místodržitelství a jeho instrukcím srv. ROUBÍK, František. Místodržitelství v Čechách v letech 1577–1749. *Sborník archivních prací*, 1967, 17, s. 539–603.

(b) 23r–30v [Kaiserliche Instruktion für Franz Ferdinand Kinsky zum Reichstag in Regensburg. Wien 14. 8. 1708]

Instrukce Josefa I. pro hraběte Františka Ferdinanda Kinského (1678–1741), vyslance u říšského sněmu v Řezně. Srv. VOKÁČOVÁ, Petra. *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014, s. 374–375, s. 705, pozn. 1439.

(c) 31r–40v [Kaiserliche Instruktion für die böhmische Statthalterei. 10. 9. 1706]

Instrukce pro české místodržící se týká příští manipulace při repartici a vybírání vojenských dávek, kontribucí.

(d) 41r–42v „*Instructio in puncto der Juden-Collecta*“ [S. l. s. d.]

(e) 43r–51v [Kaiserliche Instruktion für Franz Karl Wratislaw von Mitrowitz zum Reichstag in Regensburg. 28. 12. 1708]

Instrukce Josefa I. pro hraběte Františka Karla Vratislava z Mitrovic (1679–1750), vyslance u říšského sněmu v Řezně.

(f) 52r–57v [Instrukce Ferdinanda III. pro hejtmana Pražského hradu Jana Karla Příchovského z Příchovic. Wallerstein 3. 11. 1635]

(g) 58r–61v [Koncept instrukce Ferdinanda III. pro hejtmana Starého Města pražského Václava Vratislava z Mitrovic. 1637]

Václav Vratislav z Mitrovic (1588–1651).

(h) 62r–71r   *„Instruction vor dem Würth- oder Zuchtmeister des hießigen Pragerischen Zucht- oder Sitten-Haußes, wie er sich sambt seinem Weib undt denen Ihme zugehörigen Leuthen gegen seinen dahin zur Straff- und Züchtigung gegebenen Züchtlingen oder Gästen verhalten solle“*

Nedatovaná instrukce pro správce pražské káznice (Zuchthaus).

(i) 78r–83v   *„Instruction an die gesambte Herren Crayßhaubtleuthe wegen Führung der Völcker, Munition, Proviant und andern Kriegs-Nothwendigkeiten“* [Linz 8. 3. 1646]

(j) 88r–94r   [Instrukce Ferdinanda II. pro hejtmana Pražského hradu Oldřicha Beřkovského z Šebířova. Praha 2. II. 1627]

(k) 96r–99r   [Instruktion für den Superintendenten der Prager Universität, Franz Ferdinand Camel. Wien II. I. 1655]

První superintendent pražské univerzity, apelační rada František Ferdinand Camel († 1681) zastával svůj úřad v letech 1654–1669.

(l) 100r–131v   *„Instructio und Ordnung, wie sich die Magistratus und Inwohnere in denen königlichen Städten zu verhalten“* [Prag 2. 3. 1651]

(m) 132r–161v   [Instruktion für den Unterkämmerer des Königreichs Böhmeim, Wenzl Ernst Marquard von Hradek. Wien 28. II. 1707]

Nejvyšší zemský podkomoří Václav Arnošt Markvart z Hrádku (1667–1739) zastával svůj úřad v letech 1707–1737.

(n) 162r–190v   [Relation von der Krönung Leopolds I. zum König von Böhmen]
„In dem andern Eyszen-Farben Quatern der gemeinen Landtügen anno 1658 am Mittwoch nach dem Festtag st. Gregorii, das ist den 13-ten Martii, Leopoldi, Königs in Hungarn, königliche Krönung im Böhmeim Relation. Wie und welcher Gestalt die königliche Crönung deß durchleuchtigsten hochgebohrnen Fürsten undt Herrn Herrn Leopoldi alß Erben und Successoren an dießem Königreich Böhmeimb ...“

Korunovace Leopolda I. českým králem se konala 14. 9. 1656. Opis byl pořízen z desk zemských I. 12. 1711, na konci přitiskli své sekretní pečeti zemský místosudí Václav Kryštof Hložek ze Žampachu a zemský místopisář František Sezima Mitrovský z Nemyše († 1720).

Tisk I (vevázán za fol. 161):

Josef I. (1678–1711), římskoněmecký císař

Die von || Ihro Kayserl. || auch zu || Hungarn und Böhmeimb Königl. || Majestät [et]c. [et]c.

[et]c. || Denen || Evangelischen || Schlesiern || allergnädigst || Von Neuen || ertheilte || Religions=||Freyheit/ || d. d. || Wien den 6. Sept. 1707. || Auch gedruckt in diesem Monat.

[1707, s. l., s. t.]

6 ff.

Tisk II:

August II. (1670–1733), polský král

MANIFESTUM || Sacr. Reg. Maj. || AUGUSTI II. || D. G. POLONIARUM || REGIS, || Magni Ducis
Lithuaniae, || [et]c. [et]c. [et]c. || In Poloniae Regnum reducis. [et]c. [et]c. [et]c. || A. O. R. MDCCIX.
[1709, Dresden: Harpeter]

8 ff., A1–D2.

Tisk III:

Johann Theodoretus Fließbach

JOHANNIS THEODORETI || Des Heiligen Römischen Reichs Edelgebohrnen || von
Fliessenhaussen || und || Chur=Sächßischen von Adels/ aus dem Marck=Graffthum || Meissen/ ||
hochbefriedigtes Kayserliches || Wappen=REGAL || oder Verboth || Der selbst=angenen
falsch=erdichteten || Affter= oder Bastart=Wappen/ || mit || Cronen/ Schild und Helm/
|| Wie solches || In der Anno 1658. zu Franckfurth aufgerichteten/ und bey neu=||lichster
Crönung zu Augspurg Anno 1690. wiederholten Käyserl. und Kö=||nigl. Wahl=Capitulation
ausdrücklich enthalten/ vermittelt eines Extracts || aus derselben/ und darüber ausgeführten
gründlichen Discurs, von wem/ wie und wo=||durch die Wappen mit zugethanen oder offenen
Helmen zu erlangen? wo sie erstlich || ihren Ursprung genommen/ was sie bedeuten/ und
wem solche zu führen || zukommen? || Der Römischen Käyserlichen Majestät/ vermittelt/
eines mühsam=geschriebenen Exemplars, am 31. Ju=||lii, des 1699sten Jahrs/ auff der
Favorite zu Wien/ von dem Authore per=||sönlich allerunterthänigst übergeben/ itzo aber
auff Dero allergnädigsten Befehl/ und || Verlangen vieler Großen/ zu alleruntergnädigster
Vertheidigung der Käyserlichen ho=||hen Reservaten/ sowohl auch der rechtmäßig=erlangten
Wappen=Gerechtigkeit hochlöbli=||cher Stands=Personen/ von Fürsten/ Grafen/ Herren
und Edler Ritterschafft/ || wie ingleichen auch anderer zu Schild und Helm begnadiger
Wappen=||Genossen/ zum öffentlichen Druck befördert. || Anno 1699. || Was uns der Käyser
gab/ das wird mit Recht geführt/ || Kein Pastart=Wappen selbst zu nehmen sich gebühret.
|| DRESDEN/ || In Verlegung des Authoris, || Gedruckt bey Johann Riedeln/ Königl. Maj. In
Pohlen und || Churfl. Durchl. zu Sachsen [et]c. Hoff=Buchdruckern.

[1699, Dresden: Johann Riedel]

18 ff., A1–J2.

VD 17, 3:602355R.

Tisk IV (vevázán za fol. 193):

FERDINANDI IV. || Königliche Crönung in || Böheimb. || Gedruckt im Jahr/ 1646.

[1646, s. l., s. n.]

12 ff., A1–F2.

Tisk V:

Ansteckender || Seuche/ || Welche dises 1713. Jahr || In das Ertz=Hertzogthum || Nieder=Oesterreich || eingeschlichen/ || Gründlich= und ausführliche Nach=||richt/ sonderbar auf das Land/ || Sambt benöthigter || Hülfss=Rettungs= || Und || Verwahrungs=Mittlen. || Auß dem Nieder=Oesterreichischen || Gesundheits=Rath. || Gedruckt zu Wienn / || Bey Johann Van Ghelen/ Kayserl. Hoff=Buchdrucker / Anno 1713.

[1713, Wien: Johann van Ghelen]

14 ff., A1–G2.

Tisk VI:

PLENITUDO DIERUM || MAJESTATIS, & GLORIAE || In Augustissimo Flore; || Dum || IMpLeta pLenItVDIne aetatIs ChrIstI || Per maturam aeternitati || VIRTUTEM, || Adultam SAPIENTIAM, || Provectam in immortalis gloriae triumphos || FORTITUDINEM, || Plurimô saeculorum miraculô || Consum[m]atus in brevi explevit tempora multa || AUGUSTISSIMUS OCCIDENTIS MONARCHA || JOSEPHUS I. || Praepropero fato Regnis, atq[ue] Imperio, || Cum || Omnium universim Provinciarum, || ac peculiariter || BoheMiae LVctV, & DoLore || Ereptus, || quae || DoLorVM VeCtIgaL || persolutura || In Pragensi Metropolitana Divi VITI Ba||silica, per continuatas Triduum Exequias || Pompa funebri Justa persolvit || Annô || à DoLore atqVe LaCryMIs sVppresso. || Mense Julio, Die || PRAGAE, Typis Universit: Carolo-Ferdin: in Coll: Soc: JESU ad S. Clementem, 1711.

[1711, Praha: jezuitská tiskárna]

Defektní, 15 ff., A1–G2, H1.

Tisk VII:

MISSAE || ET || ORATIONES PROPRIAE || SANCTORUM, || S. PRAGENSIS ECCLESIAE || PATRONORUM, || A Sacra Rituum Congregatione approbatae, || saepius editae, || Nunc denuo in usum || Patrum SOCIETATIS JESU || recusae, || PRAGAE, || Typis Universitatis Carolo-Ferdinandae, in Collegio Socie-||tatis JESU ad S. Clementem.

[s. d., Praha: jezuitská tiskárna]

10 ff., A1–B4, C1–2.

Tisk VIII:

Eigentliche Beschreibung || der || Vestung || TEMESWAR, || wie selbige durch die || gerechtesten
Waffen || Ihr. Röm. Keyserl. und Kö=||nigl. Kathol. Majestät || unter || kluger Anführung || Des ||
Welt=berühmten und Durchleuchtigsten || Heldens || Prinzens EUGENII von Sa=||voyen und
Piemont etc. || Den 1. Sept. 1716. belagert/ || und || denen unglaubigen Muselmännern || den
12. Octobr. glücklichst entrissen || worden. || Nebst einem accuraten Grund-Riß. || Wienn/ 1716.

[1716, Wien]

6 ff., A1–B2, uprostřed kolorovaný Neuester Plan der Kayserl. Attaque vor TEMESWAR.

Tisk IX:

Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667), pražský arcibiskup

Neidentifikovaný tisk, list farářům pražské arcidiecéze.

[1653, Praha, s. n.]

2 ff.

Tisk X:

Das wir der || RÖM: KAY: || Majestätt New Erlangt= Confirmirt, || und verbessertes Privilegium
und Appotecker Ord=||nung zu Wienn/ etc. || Gedruckt zu Wienn in Oesterreich/ bey Johann
Jacob || Kürner/ im Jahr 1667.

[1667, Wien: Johann Jakob Kürner]

9 ff., A1–B4, C1.

Tisk XI:

Der || Kayserlichen || Stadt Breßlaw/ || Statuta vnd Ordnungen/ auffß || New vmbgefertiget/
vormehret || vnd gebessert. || ANNO || M. D. LXXXVIII.

[1588, Wrocław: Johann Scharffenberg]

23 ff., A1–E4, F1–3.

VD 16, B 8012.

Tisk XII:

Rudolf II. (1552–1612), římskoněmecký císař

Czýsaře Rzym=||ského/ a Vherského/ Českého [et]c. || Krále [et]c. Geho milosti/ Pána nasseho Naymilo=||stiwěgssýho/ Nařijzenij mezy Ržemeslnijky/ a někte=||rými ginými Obchodnijky/ z strany Drahot w tomto Králow=||stwij Českém/ podle kteréhož se gedenaždý zachowáwati || powinen bude/ počnauc od Pondělíjho po Swa=||tém Mathausy/ Létha tohoto Tisýcýho/ || Pětistého/ Sedmdesátého osmého. || Wytisštěno w Starém Městě Pražském/ || v Giříjho Melantrycha z Awentýnu.

[1578, Praha: Jiří Melantrich z Aventinu st.]

14 ff. (poslední prázdný), A1–6, B1–4, C1–3.

KNIHOPIS, č. 15025.

Tisk XIII:

Rudolf II. (1552–1612), římskoněmecký císař

Cýsaře Rzymské[h]o || Vherského a Českého Krále [et]c. Geho= || milosti/ Ržád a vstanowenj/ yakby se na potom w Mě=||stech Pražských z strany gistých a w témž Ržádu zegména obsažených || Artykulůw, gedenaždý chowati měl. || Léta Páně || M. DC. I.

[1601, s. l., s. n.]

8 ff. (poslední prázdný), A1–[7].

Tisk XIV:

Rudolf II. (1552–1612), římskoněmecký císař

Cýsaře Rzymské[h]o || a Vherského/ Českého [et]c. Krále [et]c. Geho= || milosti/ Pána nasseho Naymilostiwěgssýho/ Nařijzenij mezy || Ržemeslnijky/ a některými ginými obchodnijky/ z strany Dra=||hot w tomto Králowstwij Českém/ podlé kteréhož se gedenaždý za=||chowáwati powinen bude/ počnauc od || Léta tohoto Tisýcýho/ Ssestistého/ Čžtwrtého. || Wytlačeno w Starém Městě Pražském w Impressý Ssumanské.

[1604, Praha: Šumanská tiskárna]

Defektní, 19 ff., A1–B6, D1.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 192.

XVI ex., XVII + XVIII in., Čechy, papír, 538 ff., 310 × 211 mm, vazba dobová: 322 × 222 mm, německy, latinsky, česky

Z velkého počtu filigránů lze rozeznat: Značka papírny **Dolní Poustevna**: 1) texty (a) a (d): erb Kinských, tři vlčí zuby, nad ním páska s písmeny R V K V T (dobře dochováno na fol. 9) – var. ZUMAN, František. Papír a heraldika. (Studie zapomenutých pramenů), *Rodokmen. Časopis pro rodopis, znakovství a ostatní pomocné vědy historické*, 1948, 3, s. 74, tab. II, č. 1 (z roku 1624). Pravděpodobně značky papírny **Augsburg** v Bavorsku: 2) texty (b), (c), (e), (ee): vinný hrozen ve štítu, nahoře písmena M M, dole písmeno A (lépe dochováno na fol. 59) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Frucht*, I, 1059–1073 (z let 1604–1619); 3) text (f): vinný hrozen ve štítku, pod nímž písmeno A (dobře dochováno na fol. 79) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Frucht*, I, 1010–1012, 1014 (z let 1563–1566); 4) text (f): rozkřídlený orel, v prsním štítu písmeno A (dobře dochováno na fol. 66). Značky papírny **Benešov nad Ploučnicí**: 5) text (m): korunovaný rozkřídlený orel, v obroučce koruny nápis BENSEN × korunované písmeno B (dobře dochováno na fol. 170) – var. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 444, tab. CXXXVII, č. 2 a–b (z roku 1672); 6) text (ll): korunované písmeno B ve štítu, nad nímž páska s nápisem BENSEN (lépe dochováno na fol. 469). Značka papírny **Jáchymov**: 7) text (o): dělený štít, v horním poli zkřížená kladiva, v dolním tři těžné věže (dobře dochováno na fol. 194) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 448–450. Značky papírny **Hamr na Jezeře**: 8) text (v): kruh s písmenem D a opisem DEWIN (lépe dochováno na fol. 220) – var. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 447, tab. CXLII, č. 4 (z roku 1668); 9) text (gg): korunovaný rozkřídlený orel, v obroučce koruny nápis DEWIN (lépe dochováno na fol. 363) – var. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 447, tab. CXLIII, č. 1 (z roku 1674). Značka papírny **Staré Hory (Jihlava)**: 10) text (x): čtvrcený štít, v polích 2x lev, 2x ježek (dobře dochováno na fol. 229) – var. ZUMAN. *České filigrány XVI. století*, s. 283, tab. XXVII, č. 1 (z roku 1602). Značka papírny **Dittersbach** v Sasku: 11) text (y): štítek s mříží v kruhu s opisem DITERSBACH (lépe dochováno na fol. 246). Značka rakouské papírny **Schafwiesen (Wels)**: 12) text (ll): korunovaná kartuš s nápisem WER GOT | VERTRAVT | HAT WOL | GEBAVT | WOLF EISEL (dobře dochováno na fol. 433) – var. EINEDER, č. 875 (z roku 1619). Značka papírny **Mimoň**: 13) text (ll): kruh s písmenem N a opisem NIEMES (dobře dochováno na fol. 496) – var. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 454, tab. CLV, č. 2. Další filigrány 14) text (d): dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi zeď bez brány se špičatou střechou, stojí na nízkém podstavci s písmenem N (dobře dochováno na fol. 42); 15) text (f): medvěd (dobře dochováno na fol. 94); 16) text (g): korunovaná rozkřídlená orlice, na hrudi písmeno F (dobře dochováno na fol. 108); 17) text (k): koruna, v obloučku iniciály H S (dobře dochováno na fol. 145) – odlišná var. PICCARD. *Die Kronen-Wasserzeichen*, XIV, 32 (z let 1640–1643); 18) text (l): písmena I A V Z (dobře dochováno na fol. 168); 19) text (m): kruhový dělený štít, v horním poli písmena M R, v dolním trubka, na štítu písmeno B (dobře dochováno na fol. 169); 20) texty (q), (nn): tři věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, stojí na

podstavci s písmeny W B (dobře dochováno na fol. 202); 21) text (z): polcený štít, v polích kříž a půl orla (dobře dochováno na fol. 258); 22) text (bb): dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem S (dobře dochováno na fol. 304); 23) text (dd): písmeno B v korunovaném štítu (dobře dochováno na fol. 344); 24) text (ff): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno B (dobře dochováno na fol. 349); 25) text (hh): písmeno R v korunovaném štítu (lépe dochováno na fol. 366); 26) text (ll): stonek s lístky vyrůstající z cibulky v kruhovém štítu, pod nímž číslice 3 či písmeno Z (dobře dochováno na fol. 413); 27) text (ll): korunovaný rozkřídlený orel (dobře dochováno na fol. 417); 28) text (ll): korunovaný rozkřídlený orel, v kulatém prsním štítku písmeno Z (dobře dochováno na fol. 445). Na ff. 1–8, 519–538 dvoučlenný filigrán: oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy × písmeno R. – Za ff. 118, 184 a 471 vyříznut 1 asi prázdný list, za fol. 221 vyříznut 1 popsaný list. Odříznuta větší část fol. 348. Fol. 360 zcela uvolněno. – **Foliace** moderní tužková. Původně pouze očíslované texty. V textu (j) původní samostatná foliace (1)–6 = dnešní ff. 137–142. – Ff. 2v–9v, 23, 27r, 40v–41v, 42v, 60–61, 66v, 77v–78v, 85v, 94, 102v, 108, 117–118, 125v, 145v, 166, 169v–170v, 185–186, 194, 195v–196v, 202, 206r, 208v, 221v, 224–225, 229, 237, 257v–258v, 293v, 304–307, 308v, 348r, 349v, 361, 363v, 370r–371r, 378v, 403v, 413r, 414v–415r, 417r, 431, 433r, 445, 459, 469, 471r, 474r, 476r, 484r, 496v, 518–538 prázdná.

Písmo: více než 45 písařských rukou. – **Vazba** kožená, se zavazováním na dva páry bílých kožených stuh. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní orámovány raženými linkami. Hlavice, 4 vazy a pata zdobeny týmiž linkami. Nebarvená horní a dolní ořízka. Vazba poškozena hmyzem, v horní části hřbetu popraskána v kloubech. Stejná vazba u rukopisu XXIII D 37 (č. 63). – **Provenience:** V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 13“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „43“ a platná signatura. Rukopis má zřejmě stejnou provenienci jako sign. XXIII D 37 (č. 63); do czerninské knihovny se tyto knihy dostaly neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 44), PLK 1842 (MS 43, cena 30 krejcarů)

Konvolutní sbírka opisů dokumentů. Na ff. 1r–2r mladší rukou obsah ještě nefoliovaného svazku „*Specification, was in diesem Volumine enthalten*“; jednotlivé texty byly tehdy očíslovány. Některé tituly byly převzaty z tohoto obsahu. Touž rukou psán i obsah a část textů sign. XXIII D 37 (č. 63).

(a) 10r–22v

[Schlesischer Majestätsbrief Kaiser Rudolfs II. Prag 20. 8. 1609]

Majestát Rudolfa II. pro Slezsko povolující náboženskou svobodu evangelíkům augsburské konfese. Srv. edice GOLDAST, Melchior. *Commentarii de regni Bohemiae incorporatarumque provinciarum iuribus ac privilegiis*. Vol. 2, Frankfurt am Main 1719, s. 379–388, č. XCVIII a KONRAD, Paul. *Der schlesische Majestätsbrief Kaiser Rudolfs II. vom Jahre 1609 in seiner Bedeutung für das städtische Konsistorium und die evangelischen Kirchengemeinden Breslaus*, Breslau 1909, s. 93–100.

(b) 24r–27v

„*Kaysers Matthiae Proposition wegen Erzherzog Ferdinand zum König in Böhmen*“

(c) 28r–31v   „Extract die königliche Wahl und Crönung eines Königs in Behaimb
betreffend“ [1609]

(d) 32r–40r   „Confirmatio Rudolphi II. dreyen Majestätbrieffen denen Schlesziern 1577“
[Breslau II. 6. 1577]

Cisář Rudolf II. potvrzuje dvě předchozí konfirmace velkého privilegia, vydaného roku 1498 pro Slezsko Vladislavem II. Jagellonským. Na konci poznamenáno „*Collationatum et concordat cum suo vero originali. Wratislaviae 26. Februarii anno 1620. Otto Hieronymus Popp, Registrator*“. Srv. edici privilegia z roku 1498 GRÜNHAGEN, Colmar – MARKGRAF, Hermann. *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter. Theil 1*, Leipzig 1881, s. 49–53, č. 29.

(e) 42r–59v   „Compactata. Exemplum compactatarum renovatarum“ [10. 7. 1589]

Smlouva mezi císařem Rudolfem II. a polským králem Zikmundem III. Vasou (1566–1632).

(f) 62r–102r   „Vertzeichnus, was jetziger Zeit von der Römischen Kayserlichen M[ajes]t[ät] etc. alls Kunigen und der Cron zu Beheim für Stette, Schlösser, Vessten, Merckhte unnd Dörffer in specie durch Chur- und Fürsten auch Graven, Herrn unnd Adlßpersonen im Reiche, deßgleichen von der Statt Nürnberg unnd iren inwonenden Bürgern in guetter Richtigkeit unnd in alle Irrungen zu lehen getragen werden“ [post 1557]

Týž text zřejmě obsahuje rukopis **Wien, ÖNB**, Cod. 7549 – srv. *Tabulae codicum manu scriptorum praeter graecos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum. Vol. V. Cod. 6501–9000*, Wien 1871, s. 149.

(g) 103r–107v   [Egerer Vertrag zwischen Sachsen und Böhmen. Eger 25. 4. 1459]

„*Sachsische Erbvereinigung mit Cron Böhaimb de anno 1459*“

Srv. TRESP, Uwe. Das Fürstentreffen von Eger und die sächsisch-böhmischen Beziehungen um 1459 (Setkání panovníků v Chebu a sasko-české vztahy kolem roku 1459). Mit Editionsanhang, in: *Eger 1459 – Fürstentreffen zwischen Sachsen, Böhmen und ihren Nachbarn: Dynastische Politik, fürstliche Repräsentation und kulturelle Verflechtung / Cheb 1459 – Setkání panovníků Saska, Čech a jejich sousedů: Dynastická politika, panovnícká reprezentace a kulturní vazby*. Edd. André THIEME – Uwe TRESP, Döbel 2011, s. 67–128.

(h) 109r–125r   „Abschätzungs-Taxa im Königreich Böhaimb“

(i) 126r–136v   „Information die zwischen der Statthalterey undt königl. Appellation

haftende Strittigkeith betreffend. Übergeben Ihr Fürstlichen Gnaden von Lobkowitz ... den 20. Julii 1668“

V textu škrty a doplňky.

(j) 137r–144v „*Deduction wegen Unterschied dern böhmischen Lehen*“ [Wien 5. 5. 1706]

(k) 146r–165v „*Privilegia capituli metropolitani ecclesiae ad s. Vitum*“

Opis staršího notářsky ověřeného opisu dokumentů datovaného 17. 6. 1586 – srv. text na fol. 146r–v.

(147r–151v) „*Statuta quondam Arnesti, archiepiscopi Pragensis*“ [18. 11. 1350]

Neúplný opis statut pražské metropolitní kapituly – srv. edici PODLAHA, Antonín. *Statuta metropolitanae ecclesiae Pragensis anno 1350 conscripta*, Praha 1905.

(151v–153r) „*Bulla Caroli quarti aurea I^a*“ [Praha 12. 5. 1352]

Srv. ZACHOVÁ, Jana. *Regesta diplomatica necnon epistolaria regni Bohemiae. Pars V. 1346–1355. Fasc. 3. 1350–1352*, Dolní Břežany 2000 (dále RBM V/3), s. 621–622, č. 1313.

(153v–154v) „*Bulla Caroli quarti aurea II^a*“ [Praha 31. 12. 1351]

Srv. RBM V/3, s. 575–576, č. 1198.

(154v–156v) „*Confirmatio privilegiorum a quondam rege Wladislao ecclesiae Pragensi concessa*“ [Praha 24. 11. 1472]

Srv. ERŠIL, Jaroslav – PRAŽÁK, Jiří. *Archiv pražské metropolitní kapituly. II. Katalog listin a listů z let 1420–1561*, Praha 1986, s. 100, č. 274.

(156v–157v) „*Privilegium generalis synodi Basiliensis capitulo Pragensi ratione optionis concessum*“ [Basel 28. 6. 1437]

Srv. ERŠIL, J. – PRAŽÁK, J. *Archiv pražské metropolitní kapituly. II*, s. 36, č. 76.

(157v–158r) „*Breve Pii papae secundi ad decanum Pragensem quondam venerabilem d[ominum] Hilarium ratione administrationis scriptum*“ [Tivoli 9. 8. 1463]

(158v–160r) „*Regis Wenceslai confirmatio privilegiorum a Carolo quarto et predecessoribus capitulo Pragensi datorum*“ [Praha 5. 12. 1396]

Srv. JENŠOVSKÁ, Věra. *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16). Tomus I. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis. Fasc. 5. 1395–1396*, Praha 1978, s. 1373, č. 5536.

(160r–160v) „*Regis Ferdinandi privilegiorum confirmatio capitulo Pragensi concessa*“ [České Budějovice 10. 1. 1530]

Srv. ERŠIL, J. – PRAŽÁK, J. *Archiv pražské metropolitní kapituly. II*, s. 222, č. 638.

(161r) „*Regis Joannis donationis literae super decimis in Montibus Kuttinis capitulo Pragensi concessae*“ [Kutná Hora 23. 10. 1341]

Srv. ERŠIL, Jaroslav – PRAŽÁK, Jiří. *Archiv pražské metropolitní kapituly. I. Katalog listin a listů z doby předhusitské (–1419)*, Praha 1956, s. 60, č. 184.

(161r–163v) „*Binae epistolae venerabilis domini Hanussi de Colowrath, quondam praepositi Pragensis, ad venerabilem capitulum scriptae, ex actis, quae Exilii inscribuntur, decerptae*“ [29. 11. 1473]

(165r–v) „*Copia authentica confirmationis privilegiorum ecclesiae Pragensis invictissimi imperatoris Ferdinandi secundi anno 1626*“

(l) 167r–168r „*Ordo et series grand priorum Pragensium*“

Seznam generálních převorů a velkopřevorů řádu maltézských rytířů (johanitů) v Čechách dovedený do roku 1722.

(m) 169r–184v „*Militar-Articuln Leopoldi I.*“

Obsahuje 81 článků.

(n) 187r–190v [Prager Vertrag zwischen Kaiser Ferdinand I. und Kurfürst Moritz von Sachsen. Prag 14. 10. 1546]

(o) 191r–195r [Patenty Ferdinanda III.]

Český patent zakazuje lov bažantů, koroptví a zajíců v okolí pražských měst, Vídeň 10. 3. 1642. Mezi ff. 192 a 195 vezván druhý německý patent datovaný ve Vídni 9. 11. 1641.

(p) 197r–198v „*Extract, waß auf Ihrer Excellenz und Gnaden, der königlichen Herrn Stadthaltern, im Königreich Böhaimb ergangenen Beschluss wegen der Succession und Erbfall hienach gemelte Städte berichten*“

(q) 199r–201v [Verordnung die Verschuldung der böhmischen königlichen Städte betreffend. S. d.]

K problematice zadlužení českých královských měst v pobělohorském období srv. PEŠÁK, Václav. Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého Města pražského, po třicetileté válce. *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy*, 1933, 7, s. 311–466. Viz též rukopis XXIII D 26 (č. 52).

(r) 203r–204v [Konfirmační privilegium Ferdinanda II. pro pražské město Hradčany. Vídeň 22. 9. 1628]

Kolacionovaný opis ověřený notářem Johannem J. Leutterem 14. 1. 1653 v Praze. Srv. edici privilegia ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *Codex juris municipalis regni Bohemiae. Tom. I. Privilegia civitatum Pragensium*, Praha 1886 (dále CIM I), s. 563–565, č. 316.

(s) 205r–206v [Privilegium Vladislava II. Jagellonského pro pražské Město Hradčany. Budín 6. 1. 1512]

Srv. CIM I, s. 340, č. 207, kde se uvádí, že znění nedochovaného privilegia není známo.

(t) 207r–208r „Handbriefel an den obristen Hauptman in Schlesien“ [Laxenburg 1. 6. 1702]

(u) 209r–212v „Zlatá bulle Karla římského krále o volení a posloupnosti králův českých“ [Praha 7. 4. 1348]

České znění konfirmace Zlaté buly sicilské – srv. BOBKOVÁ, Lenka. Zlaté buly sicilské v ustanoveních Karla IV., in: *Zlatá bula sicilská. Mezi mýtem a realitou*. Edd. Martin WIHODA – Josef ŽEMLIČKA, Praha 2016, s. 98–126, tamtéž edice s. 178–184.

(v) 213r–221r „Berckwercks–VergleichungsoaufdemLandtagimeintausendfünffhundert vier und dreyszigsten Jahr gehalten beschloszen“ [Prag 1. 4. 1534]

Srv. edici *Die böhmischen Landtagsverhandlungen und Landtagsbeschlüsse vom Jahre 1526 bis auf die Neuzeit. Band I*, Prag 1877, s. 387–395, č. 244.

(w) 222r–223v „Přísaha nejvyšších úředníkův zemských a jiných úředníkův ... Přísaha purgkrabí karlštejnského, jednoho i druhého obojího stavu ... Přísaha pánův a vladyk do soudu zemského ... Přísaha pánův a vladyk do soudu dvorského a komorního a do raddy Jeho Milosti královské“

(x) 226r–228v „*Vejtah majestátův horníkův*“ [1359–1523]

(y) 230r–236v „*Erbeinigung und Verbündnuszeetzlicher Churfürstender Heyligen Reichs mit den Kunigen und derselben Crone zu Böhaim*“ [Prag 11. 12. 1509]

K dědičné dohodě mezi Falcí a českým královstvím z roku 1509 sr. FUCHS, Bernhard. *Erbeinigung zwischen der Kurpfalz und Böhmen 1509. Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberpfalz und Regensburg*, 2015, 155, s. 89–105, zde též edice listiny. Týž text v rukopise XXIII D 36 (č. 62).

(z) 238r–257r „*Nider Lausitzische Gerichts Ordnung*“ [Wien 6. 10. 1577]

Konfirmace zemského soudního řádu vydaného Rudolfem II. roku 1538 pro markrabství Dolní Lužice. Opis pořídil v dolnorakouském městě Horn 8. 9. 1611 notář Josias Neander, kolacionoval ho Martin Steigius.

(aa) 259r–293r „*Deduction wegen des böhmischen Churfürsten und Ertzschencken Ambts*“ [18. 10. 1613]

Autory textu byli zřejmě říšský vicekancléř Hans Ludwig von Ulm (1567–1627) a sekretář Christoff Grapler.

(bb) 294r–303v „*Ein Discurs, ob auch wie die böhmische Jura respectu der Chur- und Stimmen im Reich zu suchen*“

(cc) 308r–334v „*Der römischen khaiserlichen auch zu Hunngern unnd Behaimb etc. könniglichen Maiestatt etc. aufgerichten Policy-Ordnung im Königreich Behaim*“ [27. 7. 1578]

Policejní drahotní řád pro řemeslníky a obchodníky v českém království – sr. edici *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Díl V. 1577–1580*. Edd. Antonín GINDELY – František DVORSKÝ – Julius PAŽOUT, Praha 1887, s. 260–294, č. 154.

(dd) 335r–344v „*Erbainigung zwischen der Cron Böhaimb unnd Pfaltz*“ [11. 8. 1595]

(ee) 345r–348v „*Pravdivé poznamenání a zpráva, jakej jest se proces při korunování Jeho Milosti císařské Rudolfa, krále českého, léta 1575 ve čtvrtek na den svatého Matouše 22. dne měsíce Septembris zachoval*“

Popis korunovace Rudolfa II. českým králem, týž text zřejmě v rukopise Brno, Archiv města Brna, Mitrovského sbírka, sign. A 195.II.21 – sr. ZACHOVÁ, Irena – PETR, Stanislav. *Soupis sbírky Antonína Bedřicha Mitrovského v Archivu města Brna*, Praha – Brno 1999, s. 157–158, č. 316.

(ff) 349r–361v   *„Reformation und Ordnung der Apoteckhen desz Königreichs Böhaimb, wie es hinführo mit solchen gehalten werden solle, damit sie zue jederzeit in gueten Zuestandt verbleiben mögen“*

„I. Soll hinführo keinen Apothecker in der Stadt Prag zugelassen werden, ainige Apoteckhen auffzuerichten oder an sich zubringen“ × „unschädliche Experiment zu machen oder in den Apoteckhen machen zulaßen unverbotten sein“

Lékárnický rád obsahuje 38 článků, na konci jinou rukou poznámka „Apotheken Taxen und Ordnung“.

(gg) 362r–363r   *„Iuramentum pro apothecariis“*

„Ich N. N. schwäre zu Gott dem Allmächtigen, seiner gebenedeyten Mutter undt allen lieben Heyligen, dz ich in dießer apothecker Kunst, welche ich nach Außweisung der Articuln gelehret ...“

(hh) 364r–371v   *„Elnbognischer Vertrag“ [Prag 29. 6. 1562]*

Listina Ferdinanda I. o zástavě hradu Loket a Loketského kraje městu Lokti – srv. HAAS, Antonín. *Archiv Koruny české. Díl 7. Katalog listin z let 1526–1576*, Praha 1968, s. 95, č. 238.

(ii) 372r–375v   *„Landtags Articul wegen denen Prager Juden anno 1541“*

(jj) 376r–377v   *„Specification dessen was von der königlichen Collegial-Capellen Allerheiligen auf dem königlichen Prager Schloß unter meinen wenigen Notitien vermerket habt“*

Autor textu není uveden.

(kk) 378r–403r   *„Nottell des neuen schlesischen Landtfriedenns“*

„Der erste Artickel. Anfenglich nach dem bestendiger weltlicher Friede, Ruhe und Einigkeig, so wol zwischen dem Haupt und Gliedern alß den Gliedern und Underthanen selbst untereinander einig undt allein aus dem Religions-Friede“ × „alles gnedig, treulich und ungefehrlich“

Nedatovaný slezský landfrýd má 13 článků. Viz stejný text (a) rukopisu XXIII D 25 (č. 51). Srv. BERAN, Zdeněk. *Landfrýdní hnutí v zemích České koruny (I) – Slezsko, Horní a Dolní Lužice. Východočeské listy historické*, 2013, 30, s. 174 (zde přehled rkp. dochování a edic 17.–18. století).

(ll) 404r–517v   *„Fundatio, privilegia et alia scripta Carolo-Ferdinandeam universitatem concernentia“*

Sbírka dokumentů zřejmě vznikla v souvislosti s dlouholetým sporem pražského arcibiskupa Harracha se staroměstskými jezuiti o pražskou univerzitu, kterou převzali do své správy v roce 1622.

(404r–405v)   [Sixtus V. papa: Bulla „De circumspecta Romani pontificis providentia“.
Roma 5. 2. 1588]

Opis vidimusu listiny papeže Sixta V., který vydal Camillo Borghese, apoštolský protonotář a auditor papežské komory, v Římě 19. II. 1591. Sixtus V. potvrzuje rozhodnutí Řehoře XIII. převést na seminář (domus pauperum) při pražské jezuitské koleji plat českého špitálu a přidává i plat ze švédského špitálu sv. Brigity v Římě. Edice dokumentu HAMMERSCHMID, Joannes Florianus. *Prodromus gloriae Pragenae*, Praha 1723, s. 114–116. Srv. též DOLEŽALOVÁ, Eva. Seminář sv. Václava a konvikt sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském. *Pražský sborník historický*, 2000, 31, s. 186–261. Týž text obsahuje rukopis XXIII D 39 (č. 65).

(406r–407v) [Fundatio pro alumnis ecclesiasticis in collegio Clementino erecta. Wien 22. 5. 1629]

Studijní nadace založená Ferdinandem II. pro seminář při jezuitské koleji v pražském Klementinu – srv. edici *Studijní nadání v království českém. Studien-Stiftungen im Königreiche Böhmen. Svazek I*, Praha 1894, s. 138–139.

(408r–409v) „Summa diplomatis et rei petendae etc. Pro academia Carolo-Ferdinandaea“
„Postquam Carolinae administratores claves et sigilla una cum officio iussu illustrissimi principis de Lichtenstein ex voluntate Sacrae Caesareae Majestatis deposuissent ...“

(410r–413v) „Extractum formae regiminis Carolo-Ferdinandaeae universitatis“
„Immutatur forma regiminis Carolinae universitatis et assumitur, quae in Ferdinandaea extitit abolitis omnibus Carolinae privilegiis ...“

(414r–415v) „Puncta breviter excerpta, quae pro diplomate academico in consultationem cadunt“
„In consultationem veniunt. Ad examinandas causas criminales et iudicandas (quae facultas habetur) ut iudices a rectore electi teneantur facere ...“

(416r–417v) „Responsio ad censuram diplomatis“

Srv. edici KOLLMANN, Hynek. *Acta Sacrae Congregationis de propaganda fide res gestas Bohemicas illustrantia. Tom. I/2*, Praha 1950, s. 50–51.

(418r–419v) „Puncta breviter ex diplomate extracta et in consultationem cadentia“
„I. Rector universitatis perpetuus constituitur ita ut rector collegii Societatis Jesu sit etiam rector universitatis“ × „26. Notariatus gradum academia conferre possit“

(420r–423v) „Ratio et modus, quo Carolina academia cum patrum Societatis Jesu academia utiliter uniri et incorporari possit, servata augusta Caroli IV. memoria“

Návrh představených pražských jezuitů na inkorporaci Karlovy university do jezuitské akademie

z roku 1622 – srv. edici KOLLMANN, Hynek. *Acta Sacrae Congregationis de propaganda fide res gestas Bohemicas illustrantia. Tom. I/I*, Praha 1923, s. 67–75, č. 17.

(424r–430r) „*Illustrissimi et reverendissimi principis, domini archiepiscopi Pragensis, legati nati, iudicium et censura bullae a patribus Societatis caesari oblatae, caesarea ac regali auctoritate firmandae, pro erectione Carolo-Ferdinandae academiae*“ [1634]

(432r–432v) „*Articuli fundamentales in negotio academico*“
„*I. Articulus. Quod academia patrum Societatis Jesu Pragae, a gloriosae memoriae Ferdinando I. erecta et a quatuor deinceps augustis Austriacis confirmata et ornata, debet salva consistere*“ × „*6. Articulus ... priusquam a maiori potestate fuerit approbatus*“

Týž text jinou rukou na fol. 444r–v.

(434r–443v) [Diplomatis a Ferdinando II. edendi, ad Carolinam universitatem pertinentis forma a Jesuitis Pragensibus confecta. 1623]

Srv. edici KOLLMANN, Hynek. *Acta Sacrae Congregationis de propaganda fide res gestas Bohemicas illustrantia. Tom. I/I*, Praha 1923, s. 428–464, č. 88.

(446r–458v) „*Notae politicae ad scriptum collegii Societatis Pragensis sub titulo bullae aureae imperatori oblatae*“ [12. 8. 1624]

Vyjádření arcibiskupa Harracha k předchozímu textu – srv. edici KOLLMANN, Hynek. *Acta Sacrae Congregationis de propaganda fide res gestas Bohemicas illustrantia. Tom. I/2*, Praha 1950, s. 69–85.

(460r–468v) „*Catalogus eorum imperatorum, regum, pontificum et aliorum, qui variis diplomatum, privilegiorum, legum ac praemiorum beneficiis scholam generalem Pragensem condiderint, aluerint, auxerint et ornarint*“

(470r–471v) „*Bulla aurea Caroli IV.*“ [Praha 7. 4. 1348]

Zakládací listina Karlovy univerzity – srv. edici HRUBÝ, Václav. *Archivum coronae regni Bohemiae. Tom. II*, Praha 1928, s. 67–69, č. 62.

(472r–474v) „*Confirmatio Clementis papae VI. super fundatione universitatis*“ [Avignon 26. I. 1347]

Srv. edici KLICMAN, Ladislav. *Acta Clementis VI. pontificis Romani. 1342–1352 (Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia I.)*, Praha 1903, s. 495–496, č. 845. Viz též HLAVÁČEK, Ivan – ROYT, Jan – SVOBODNÝ, Petr – ZILYNSKÁ, Blanka. *Nejstarší listiny Univerzity Karlovy*, Praha 2018.

(475r–476v) „*Diploma regis Wenceslai super libertatibus universitatis*“ [22. 11. 1392]

(477r–478v) „*Diplomae seu literae maiestatis Sigismundi regis*“ [Praha 12. 4. 1437]

(479r–480v) „*Ratificatio Nicolai papae V-ti*“ [Roma 12. 4. 1447]

(481r–484v) „*Confirmatio privilegiorum Wladislai regis*“ [Praha 22. 4. 1472]

(485r–486v) „*Confirmatio privilegiorum Ferdinandi primi*“ [Praha 5. 5. 1537]

(487r–488v) „*De auctoritate rectoris Innocentii VII.*“ [Roma 13. 1. 1405]

Srv. edici ERŠIL, Jaroslav. *Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia. Pars I. (Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia VI.)*, Praha 1980, s. 50–51, č. 68.

(489r–490v) „*Bulla Bonifacii IX. de potestate rectoris magnifici*“ [Roma 21. 12. 1397]

Edice *Monumenta historica universitatis Pragensis. Tom. II/1*, Praha 1834, s. 370–374, č. XLV; srv. též KROFTA, Kamil. *Acta Urbani VI. et Bonifatii IX. Pontificum Romanorum. Pars II. (Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia V.)*, Praha 1903, s. 673, č. 1244.

(491r–496r) [Mandatum imperatoris Matthiae. Praha 25. 2. 1617]

Srv. edici KINK, Rudolf. *Geschichte der kaiserlichen Universität zu Wien. Band 2. Statutenbuch der Universität*, Wien 1854, s. 424–433, č. 77.

(497r–502v) [Gregorius XIII. papa: Bulla „Ad apostolicae dignitatis apicem meritis licet“. Roma 4. 7. 1583]

Opis pořídil veřejný notář Bartholomaeus Cantagalli na Starém Městě pražském 6. 12. 1653.

(503r–517v) „*Fundatio et confirmatio collegii Pragensis et donatio praedii Kopaniensis, prout est in tabulis regni autentice*“ [1562–1581]

Opisy listin Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II. pořizené roku 1584 z desk zemských.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 377–378, č. 47–52. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 192.

XVI. a XVII. stol., Čechy, papír, II + 48 ff., 310 × 206 mm, vazba mladší: 323 × 215 mm, německy, latinsky, italsky

Konvolut rukopisů XVI. a XVII. století.

Filigrány: Značka papírny **Kempten** v Bavorsku: 1) text (f): korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno K, po stranách písmena H M (dobře dochováno na fol. 17) – var. EINEDER, č. 1853 (z roku 1593). K různým variantám této značky srv. PETZ. Das Kemptener Papierergewerbe, s. 280–281. Značka papírny **Jirkov**: 2) text (g): erb Hrzánů z Harasova umístěný v kruhu s opisem ADAM HIRSCHAN (dobře dochováno na fol. 25) – srv. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 451. Značka papírny **Český Krumlov**: 3) text (l): štít, v něm dvě věže s okny vyrůstající z hradební zdi s bránou, mezi věžemi pětিলistá růže, nad štítem písmeno K, po stranách písmena C P (dobře dochováno na fol. 38) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 452–453, tab. CLII, č. 1 (z roku 1664). Značka papírny **Praha-Staré Město**: 4) text (m): tři věže s okny, vyrůstající z hradební zdi s otevřenou bránou, umístěné ve štítu (dobře dochováno na fol. 39) – nejbližší var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, XVII, 302 (z roku 1543). Na začátku a konci knižního bloku značka papírny **Pivoň**: 5) stuha s nápisem STOCKAV (lépe dochováno na fol. 43) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 26. Další filigrány 6) texty (a), (h)–(j): písmeno B v korunovaném štítu (dobře dochováno na fol. 32); 7) texty (b), (e): štít dělený šikmým břevnem, v polích šestícípá hvězda (dobře dochováno na fol. 12); 8) text (c) dvoučlenná značka: trojvrší × poštovská trubka, v rohu seříznutý stonek s trojlístem a písmena I C (dochováno na ff. 8–9); 9) text (d): rozkřídlená orlice s prázdným srdcovitým štítkem ve štítu (dobře dochováno na fol. 11); 10) text (e): písmeno P, nad ním štít s pětिलistou růží (dobře dochováno na fol. 15); 11) text (k): štít dělený pošikem břevnem s třemi srdci (dochováno na fol. 34). – Za fol. 27 vyříznut 1 zřejmě prázdný list. – **Foliace** moderní tužková. Původně pouze očíslovány jednotlivé texty. – Ff. I–II, 9, 10v–11v, 17v–18v, 25, 27, 29, 32v, 37v–38v, 41–48 prázdná.

Písmo: 12 písařských rukou, A, německy, post 1649 = text (a); B, německy = text (b); C, latinsky, post 1638 = text (c); D, německy = text (d); E, latinsky, post 1610 = text (e); F, latinsky, post 1610 = text (f); G, německy, 1646 = text (g); H, italsky = text (h); I, italsky = texty (i)–(j); J, latinsky, post 1654 = text (k); K, latinsky = text (l); L, německy, post 1541 = text (m). – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Bílý hřbet. Potah hřbetu potrhán. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 6“. Na předním přičeští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 44“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 45), PLK 1842 (MS 44, cena 8 krejcarů)

(a) 1r–6v

„*Deductio juris succincta ex transactione sancti Wenceslai contra extensa jura civitatum Pragensium ac confirmationem caesaream de anno 1649*“

„Im Jahre 1517 am Tag St. Wenzeslaus zwischen denen höhern Ständen des Königreichs Böhaimb und den Pragern und andern königlichen Städten ein ewiger Vertrag St. Wenzels Vertrag genandt gemacht“ × „ein ganzer löblicher Herrn- und Ritterstandt sich deßsen billich anzunehmen hetten“

(b) 7r–v   *„Auffgerichte Erbeinigungsbrieff zwischen der Cron Behaim und Marggraffes zue Brandenburgkh“* [Sulzbach I. 8. 1354]

Ludvík, markrabě braniborský, slibuje českému a římskému králi Karlu IV. a moravskému markraběti Janovi, že v jejich zemích nekoupí žádný hrad ani statek. Srv. HRUBÝ, Václav. *Archivum Coronae regni Bohemiae. Tom. II*, Praha 1928, s. 439–440, č. 354.

(c) 8r–v   [Modus sessionis praelatorum in comitiis provincialibus regni Bohemiae]

Edici dokumentu datovaného do roku 1638 přináší TADRA, Ferdinand. Archiv zámecký v Mostě nad Litavou. *Sborník historický*, 1883, I, s. 28.

(d) 10r   *„Forml deß Jurament eineß Rectoris magnifici“*
„Ich N. N. schwäre Gott dem Allmächtigen, der gebenedeyten Mutter Gottes unnd allem Heiligen, daß ich will unnd soll die römische catholische Religion ...“

Text přísahy nově zvoleného rektora pražské univerzity (na tridentské vyznání víry).

(e) 12r–15v   *„Responsum illustrissimi domini nuntii ad scriptum camerae Bohemicae, cum protestatione de lite non contestandae“*

(f) 16r–17r   *„Breviter excerpta argumenta Caesariae Maiestati a camera Bohemica super electione abbatis Aulae Regiae, hisce diebus humillime oblata“*

Texty (e) a (f) se týkají sporu o volbu zbraslavského opata, který vedl v letech 1610–1611 papežský nuncius Antonio Caetani, hájící právo kanonické volby, s českou komorou, prosazující císařova kandidáta – srv. KADLEC, Jaroslav. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*, České Budějovice 1949, s. 166–167.

(g) 19r–24v   [Bergwerks- und Münzprivilegium für den Grafen Heinrich Schlick. Linz 20. I. 1646]

Císař Ferdinand III. udílí hraběti Jindřichu Šlikovi z Holíče a Pasounu nové horní a mincovní privilegium. Listina s přitištěnou císařskou pečeti, kolacionovaná registrátorem české komory 9. 2. 1646.

(h) 26r–v   [Storia dell' ospizio dei pellegrini boemi a Roma]

„La nazione bohema ha havuta altre volte un proprio ospedale in Roma per ri[c]evere li pellegrini di detta nazione et hoggi di vi sono ancora le case...“

(i) 28r–v [Storia dell'ospizio dei pellegrini boemi a Roma]

„Per quello che sino al giorno d' hoggi apparisce la nazione boema in Roma anco prima, che Carlo Quarto, imperatore e re di Boemia, vi erigisse l' hospedale a beneficio de pellegrini de quel regno haveva una particular habitatione ...“

(j) 30r–32r [Storia dell'ospizio dei pellegrini boemi a Roma]

„L' hospedale di Bohemia anticamente stava nella strada, che va dal Pellegrino verso Banchi, incontro alla chiesa di santa Lucia detta del Confalone, come apparisce dall' inscrizione ...“

Texty (h)–(j) se týkají českého špitálu v Římě určeného pro chudé poutníky – srv. MAREŠ, František. Český hospic v Římě. *Časopis Musea království Českého*, 1890, 64, s. 65–100.

(k) 33r–34r [Innocentius X. papa: Bulla „Salutis humanae amator et auctor“. Roma 21. 1. 1654]

Papež Inocenc X. připojuje k římskému špitálu Trinità špitál Santa Maria in Capella se všemi příjmy, tzn. včetně příjmů zrušeného českého špitálu. Edice *Bullarium Romanum*. Tom. XV, Torino 1868, s. 751–753, č. CLXXXII.

(l) 35r–37r [Sixtus V. papa: Bulla „De circumspecta Romani pontificis providentia“. Roma 5. 2. 1588]

Opis vidimusu listiny papeže Sixta V., který vydal Camillo Borghese, apoštolský protonotář a auditor papežské komory, v Římě 19. 11. 1591. Sixtus V. potvrzuje rozhodnutí Řehoře XIII. převést na seminář (domus pauperum) při pražské jezuitské koleji plat českého špitálu a přidává i plat ze švédského špitálu sv. Brigity v Římě. Edice dokumentu HAMMERSCHMID, Joannes Florianus. *Prodromus gloriae Pragenae*, Praha 1723, s. 114–116. Srv. též DOLEŽALOVÁ, Eva. Seminář sv. Václava a konvikt sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském. *Pražský sborník historický*, 2000, 31, s. 186–261. Stejný text v rukopise XXIII D 38 (č. 64).

(m) 39r–40v „Der sechst Articl auß der Neuen Ordnung wegen Aufrichtung der verprunnen Landtafl des Kunigreichs Behaim im 1541 Jar“

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 69. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 194.

XVII. ex./XVIII. in. (ante 1718), Čechy, papír, II + 122 ff., 307 × 194 mm, vazba mladší – czerninská: 319 × 206 mm, německy

Filigrány: 1) menší korunovaný rozkřídlený orel (dobře dochováno na fol. 95); 2) větší korunovaný rozkřídlený orel (lépe dochováno na fol. 116). Na dodatečně připojených ff. I–II, 121–122 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – **Foliace** moderní, tužková. – Ff. I–II, 94–122 prázdná, pouze na ff. 97–118 tenakly s písmeny abecedy.

Písmo: 1 ruka, pravděpodobně Václav Řehoř Hannl. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Privilegien | verschiedener | Cathalo- | gus. Uprostřed desek zlacené a kolorované czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Zadní deska a předsádka poškozeny hmyzem. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r „Ex libris Wenceslai Gregorii Hannl JVD. R[egiarum] App[elationum] Consil[iarii]“. V pravé horní části fol. 1r tužkou část sign. „58“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 4“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 59), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 4), PLK Czerniniana (MS 46), PLK 1842 (MS 45, cena 10 krejcarů)

[Inventarium der Urkunden in zehn Truhen auf der Burg Karlstein]

„In der ersten Truhen A. 1°. seind befündlich die Privilegien auf das Königreich Böhmen und Mähren. Auf das Land Mähren. In der ersten Schübladt unten gegen der linckhen Seithen sind die Briefe wegen des Landes Mähren nebst einer guldenen Bulla zufünden ... (fol. 3v) In der 10ten Truhen K CXXIII^o. Auf das Österreicher Landt ... In der ersten Truhen seind Privilegia unnd Freyheiten des Königreichs und der Cron Böhmen ... (fol. 4r) Privilegia der Cron Böheimb. Von Befreyung der Königen in Böhmen ... Kayser Fridrich befreyet das Königreich Böhmen von allen Geldsanlagen“ × „Die zehende Truhen ... (fol. 93r) Der Stadt Wienn unnd aller Städte Verbündnuss ... (fol. 93v) welche nur zur Gedächtnus aufgehalten worden, sonsten aber nichts nützen thuen“

Německý inventář desíti truhlic označených písmeny A–K s listinami archivu České koruny uloženými v kapli sv. Kříže na hradě Karlštejn. Obsahuje registry i několik opisů německých překladů listin z let 1212–1502. K dějinám korunního archivu srv. KOSS, Rudolf – BAUER, Otakar. *Archiv koruny České. 1. Dějiny archivu*, Praha 1939. Dochované listiny podchycují KOSS, Rudolf. *Archiv koruny České. 2. Katalog listin z let 1158–1346*, Praha 1928; HAAS, Antonín. *Archiv*

koruny České. 5. *Katalog listin z let 1378–1437*, Praha 1947; HAAS, Antonín. *Archiv koruny České*. 6. *Katalog listin z let 1438–1526*, Praha 1958 a rovněž HAAS, Antonín. *Archiv České koruny 1158–1935. Inventář*, Praha, Státní ústřední archiv, 1961 (strojopis). Náš rukopis bude třeba porovnat s německým překladem Registra desíti truhlic Matouše z Chlumčan – srv. KOSS, R. – BAUER, O. *Archiv koruny České*. 1, s. 133–139; HANOUSKOVÁ, Jana. *Česká koruna a král v představách české šlechty na přelomu středověku a novověku (Registrum desíti truhlic Matouše z Chlumčan jako pramen k politickému myšlení české šlechty)*. Diplomová práce. Filozofická fakulta UK. Ústav českých dějin, Praha 2009, na s. 104–126 přehled rkp. dochování.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 194.

č. 67

XXIII D 4I

MS 46

XVIII in., Čechy (Praha?), papír, II + 68 ff., 306 × 205 mm, vazba dobová: 321 × 219 mm, česky, německy

Filigrány: Značka papírny Ústí nad Labem: 1) texty (b)–(i): kruhový štít s písmenem A a opisem AVSIG (lépe dochováno na fol. 12) – jiné var. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 459, tab. CLXV, č. 4–5 (z let 1654 a 1692). Na prázdných listech na začátku a konci knižního bloku značka papírny Pivoň: 2) stuha s nápisem STOCKAV (lépe dochováno na fol. 64) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 26. Další filigrány 3) text (a): rozkřídlený orel, v prsním štítku písmeno P (špatně dochováno na ff. 1–3); 4) texty (j), (l)–(r), (w): korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (dobře dochováno na fol. 24); 5) texty (s), (x)–(aa): poprsí anděla (dobře dochováno na fol. 51); 6) text (t): štít s neidentifikovanou výplní (špatně dochováno na fol. 41); 7) text (u): písmeno B v korunovaném štítu (dobře dochováno na fol. 44). – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. I–II, 6r, 13, 16v, 24r, 26r, 28r, 35v–36r, 42r, 44r, 46r, 49r, 51r, 53r, 55r, 58r, 61–68 prázdná. –Výřiznut 1 prázdný list za ff. 16, 28, 31, 46.

Písmo: 13 písařských rukou, A = ff. 1r–5v = text (a); B = ff. 7r–16r = texty (b)–(i); C = ff. 17r–19r, 23r–31r, 35r–38r, 47r–48v = texty (j), (l)–(o), (q)–(r), (w); D = ff. 20r–22r = text (k); E = ff. 32r–34r = text (p); F = ff. 39r–40v = text (s); G = ff. 41r–42v = text (t); H = ff. 43r–46v = texty (u)–(v); I = ff. 50r–v = text (x); J = ff. 52r–v = text (y); K = ff. 54r–55r = text (z); L = ff. 56r–57v = text (aa); M = ff. 59r–60r = text (bb). – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý), bílý hřbet. Popraskaný hřbet zčásti stržen, odkryty zlomky neidentifikovaného tisku. Zadní deska lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 8“. Na fol. IIv tužkou sign. PLK „MS 46“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 47), PLK 1842 (MS 46, cena 10 krejcarů)

„*Sammlung k. k. Privilegien und Dekrete den Weintatz, Weinschenk und Weingärten betreffend*“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Konvolutní sbírka opisů českých a německých privilegií, dekretů aj. dokumentů z let 1358–1697 týkajících se zakládání a správy vinic, vinného šenku, kontroly jakosti vín, dovozu cizích vín, vinného tácu aj. poplatků v pražských městech, především na Starém Městě pražském. Opsány byly často jen pasáže vztahující se k tomuto tématu, na zadních stranách opisů bývají kancelářské poznámky. Větší část dokumentů otiskl ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *Codex juris municipalis regni Bohemiae. Tom. I. Privilegia civitatum Pragensium*, Praha 1886 (dále *CIM I*).

(a) 1r–5v [Privilegium Ferdinanda III. pro Staré Město pražské. Bratislava 20. 4. 1649]

Srv. edici *CIM I*, s. 598–610, č. 327, též text (i).

(b) 7r–v [Nový viniční řád Vladislava II. Jagellonského. Kutná Hora 21. 7. 1497]

Srv. edici *CIM I*, s. 308–310, č. 189, též texty (l) a (x).

(c) 7v [Privilegium Ferdinanda I. pro Staré Město pražské. Praha 22. 9. 1562]

Srv. edici *CIM I*, s. 430–437, č. 256.

(d) 8r–v [List Rudolfa II. pražským městům zakazující šenkování dovezených vín. Praha 8. 11. 1584]

(e) 8v–9v [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 5. 7. 1593]

Srv. edici *CIM I*, s. 470–476, č. 280, též texty (n) a (y).

(f) 10r–v [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 13. 12. 1593]

Srv. edici *CIM I*, s. 478–479, č. 282.

(g) 11r–12v [Nařízení purkmistra a rady Starého Města pražského týkající se vinic, šenku a dovozu vín. Praha 20. 12. 1593]

(h) 14r–15r [List Rudolfa II. pražským městům týkající se vinic a dovozu vín. Praha 25. 11. 1597]

(i) 15v–16r [Privilegium Ferdinanda III. pro Staré Město pražské. Bratislava 20. 4. 1649]

Srv. edici *CIM I*, s. 598–610, č. 327, též text (a).

Texty (b)–(i), psané touž rukou a označené jako littera A–K, představují opis kolacionovaných opisů, které ověřil veřejný notář a německý deklamátor úřadu desk zemských Karel Ferdinand Schebel z Bluttigenfelsu v Praze I. a 3. 2. 1667.

(j) 17r–19r [Dekret der königlichen Statthalterei an den Bürgermeister und Rat der Alten Stadt Prag. Prag 18. 11. 1662]

(k) 20r–22v [Urkunde der Bürgermeister und Räte der Alten, Neuen und Kleinen Stadt Prag. Prag 18. 8. 1678]

(l) 23r–24v [Nový viniční řád Vladislava II. Jagellonského. Kutná Hora 21. 7. 1497]

Srv. edici *CIM I*, s. 308–310, č. 189, též texty (b) a (x).

(m) 25r–26v [Privilegium Maxmiliána II. pro Staré Město pražské. Vídeň 17. 12. 1575]

Srv. edici *CIM I*, s. 450–452, č. 266.

(n) 27r–28v [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 5. 7. 1593]

Srv. edici *CIM I*, s. 470–476, č. 280, též texty (e) a (y).

(o) 29r–31v [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 8. 11. 1602]

Srv. edici *CIM I*, s. 499–502, č. 291, totéž obsahuje rukopis XXIII D 42, text (h) (č. 68).

(p) 32r–34v [Missiv Rudolfa II. purkmistrům a radám Starého, Nového a Menšího města pražského. Praha 18. 11. 1605]

(q) 35r–36v [Privilegium císaře Matyáše pro Staré Město pražské. Vídeň 31. 1. 1613]

Srv. edici *CIM I*, s. 508–512, č. 298.

(r) 37r–38v [Privilegium Ferdinanda II. pro Staré Město pražské. Vídeň 8. 4. 1627]

Srv. edici *CIM I*, s. 527–540, č. 309.

(s) 39r–40v [Schreiben Ferdinands III. an die königliche Statthalterei zu Prag. Wien 29. 11. 1656]

- (t) 41r–42v [Dekret der königlichen Statthaltereii zu Prag. Prag 23. 3. 1657]
- (u) 43r–44v [Schreiben Leopolds I. an die königliche Statthaltereii zu Prag. Wien 20. 12. 1659]
- (v) 45r–46v [Schreiben Leopolds I. an die königliche Statthaltereii zu Prag. Winsheim 27. 2. 1658]
- (w) 47r–49v [Viniční řád Karla IV. Praha 16. 2. 1358]

Srv. edici *CIM I*, s. 110–112, č. 66.

- (x) 50r–51v [Privilegium Ferdinanda III. pro Staré Město pražské. Bratislava 13. 5. 1649]

- (y) 52r–53v [Nový viniční řád Vladislava II. Jagellonského. Kutná Hora 21. 7. 1497]

Srv. edici *CIM I*, s. 308–310, č. 189, též texty (b) a (l).

- (z) 54r–55v [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 5. 7. 1593]

Srv. edici *CIM I*, s. 470–476, č. 280, též texty (e) a (n).

- (aa) 56r–58v [Bericht an die kaiserliche Hofkammer. Oberstdorf 2. 10. 1651]

- (bb) 59r–60v [Schreiben Leopolds I. an die königliche Statthaltereii zu Prag. Wien 22. 10. 1697]

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 200.

č. 68

XXIII D 42

MS 47

post 1698, Čechy, papír, II + 84 ff., 318 × 194 mm, vazba dobová: 324 × 201 mm, německy, česky

Rozeznané **filigrány**: Značky papírny **Pardubice**: 1) korunované písmeno L (dobře dochováno na fol. II) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 455, tab. CLVIII, č. 1 (z roku 1687); 2) dvoučlenná značka: pán s pohárem a dáma s květem, mezi nimiž stonek s tulipánem, stojí na pásce snad s nápisem ALLE MODE × rozkřídlený orel s erbem na prsou (špatně dochováno na dvojlistu ff. 48–49); 3) dvoučlenná značka: pán s pohárem a dáma s květem, mezi nimiž stonek s květem, stojí na pásce s nápisem ALLE MODE PAPIER × korunovaný rozkřídlený

orel, v prsním štítku písmeno L (dobře dochováno na dvojlistu ff. 61–62) – podobná var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 455, tab. CLVI, 2 a–b. Další filigrány 4) korunovaný lev s vyplazeným jazykem, držící žezlo a jablko, kráčí na kartuši (dobře dochováno na fol. 19); 5) poštovská trubka (dobře dochováno na fol. 24); 6) rozkřídlená orlice, na prsou písmeno F (špatně dochováno na fol. 32); 7) zkřížená hornická kladiva ve štítu (lépe dochováno na fol. 70). – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. Původně pouze očíslovány jednotlivé texty. – Ff. I–II, 2v, 11v–12v, 13v, 21v, 24v–25v, 27v, 31r, 33r, 35v, 39v, 41v, 47, 53, 67v, 76r–78r, 82r–84r prázdná. – Vyříznut 1 list za fol. 16, asi 7 listů za fol. 75. Uříznuta dolní polovina fol. 76. **Písmo:** 30 písařských rukou. – **Vazba** polokožená, se zavazováním na dva páry textilních stuh. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Hnědý kožený hřbet a nárožní trojúhelníky zdobený raženou trojlinkou. Vazba poškozena hmyzem, stuhy odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** Neznámý majitel zapsal na ff. 78v–79v „Poznamenání dluhů“. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 28“. Na předním příděšti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 47“ a platná signatura. Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou. **Katalogy:** PLK Czerniniana (MS 48), PLK 1842 (MS 47, cena 6 krejcarů)

„Sammlung verschiedener Patente, Dekrete und Missiven“

Konvolutní sbírka opisů patentů, reskriptů, dekretů a missivů vydaných v letech 1635–1698 za vlády Ferdinanda III. a Leopolda I. Rukopis též obsahuje:

(3r–6v) *„Extract aus der Criminal-Action zwischen Frau Gräffin Wrbnin und ihrer Unterthanen“*

Jedná se o Alžbětu Polyxenu Dembinskou z Vrbna († 1669), vdovu po hraběti Václavovi Bruntálském z Vrbna (1589–1649).

(22r–24r) [Privilegium Rudolfa II. pro Staré Město pražské. Praha 8. II. 1602]

Edice ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *Codex juris municipalis regni Bohemiae. Tom. I. Privilegia civitatum Pragensium*, Praha 1886, s. 499–502, č. 291, stejné privilegium má rukopis XXIII D 41, text (o) (č. 67).

(36r–37v) *„Decret z strany mlado-boleslavských židů“* [Praha 8. I. 1683]

(56r–67r) *„Specificatio, jací páni obyvatelé stavu panského neb rytířského v kterém kraji se nacházejí. Anno 1686“*

(69v–70r) *„Poznamenání všech Jeho Milosti císařské královských měst i některých přednějších poddacích, v kterém kraji se vynacházejí, též kde císařští rychtářové jsou“*

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196.

XVI ex.–XVIII in., Čechy, papír, 107 ff., 313 × 200/210 mm, vazba dobová: 325 × 212 mm, německy, česky, latinsky, francouzsky

Konvolut rukopisů XVI. ex. – XVIII in.

Filigrány: Značka papírny **Memmingen** v Bavorsku: 1) text (c): písmeno P, nad ním polcený štítek, v polích kříž a půl orla (lépe dochováno na fol. 27) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Buchstabe P*, XVII, 654 (z roku 1618). Značka papírny **Chomutov**: 2) text (j): lev v kruhovém štítu, s opisem KOMVTAW (lépe dochováno na fol. 63) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVI. století*, s. 279–280, tab. XXIV, č. 2 (z roku 1598). Dvoučlenná značka papírny **Opava**: 3) text (k): korunovaný znak města Opavy × písmena M H (lépe dochováno na dvojlistu ff. 64–67) – var. INDRA, Bohumír. *Opavská papírna*, in: *Opava. Sborník k 10. výročí osvobození města*, Ostrava 1956, s. 184. Dvoučlenná značka papírny **Mladé Buky (Jungbuch)**: 4) text (l): korunovaný schwarzenberský znak (sedmkrát polcený štít hrabat von Seinsheim), ovinutý Řádem Zlatého rouna × poštovský panáček na koni (lépe dochováno na ff. 76–77). Značka papírny **Telnice** u Ústí nad Labem: 5) text (p): kruhový štít, v jehož středu písmeno T, s opisem TELNIZ (špatně dochováno na fol. 99) – var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 28–29, tab. XLVIII, č. 2 (z roku 1726). Značka papírny **Pivoň**: 6) stuha s nápisem STOCKAV (lépe dochováno na fol. 105) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 26. Další filigrány 7) text (a): korunovaný rozkřídlený orel držící meč a žezlo, v srdcovitém prsním štítku písmeno L (dobře dochováno na fol. 13r); 8) text (b): dva vedle sebe ležící klíče (dobře dochováno na fol. 26); 9) text (e): znak Saska, polcený štít, v polích zkřížené meče a routová koruna, nahoře nápis DRESTEN (lépe dochováno na fol. 37) – var. PICCARD–ONLINE, č. 24658 (z roku 1608); 10) text (g): čtvrcený štít, prsní štítek se zkříženými klíči, v polích 2x šesticípá hvězda, 2x polovice orla, nad štítem biskupská mitra, berla a rukavice, po stranách písmena F M (dobře dochováno na fol. 49); 11) text (h): divý muž s kyjem v oválném štítu zasazeném v korunované kartuši × písmena H R (lépe dochováno na dvojlistu ff. 50–56); 12) text (i): polcený štít, v polích kříž a půl orla (lépe dochováno na fol. 61) – var. BRIQUET, č. 940 (z let 1581–1617); 13) text (m): poštovská trubka (dobře dochováno na fol. 78); 14) text (n): šestiplátkový květ v korunovaném štítu, po stranách písmena C H (lépe dochováno na fol. 89); 15) text (o): oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za ním biskupská mitra, berla aj. atributy (lépe dochováno na fol. 91). – Za fol. 44 vyříznut i zřejmě prázdný list. – **Foliace** moderní. – Ff. 1–2, 27, 32v, 49r, 56, 61r, 67v, 79, 81v, 89v, 90v, 96v, 102–107 prázdná.

Písmo: 17 písarských rukou, A, post 1708, německy = text (a); B, německy = text (b); C, latinsky = text (c); D, německy = text (d); E, německy = text (e); F, post 1710, německy = text (f); G, post 1706, německy = text (g); H, německy = text (h); I, německy = text (i); J, německy = text (j); K, post 1707, latinsky = text (k); L, post 1708, německy = text (l); M, post 1711, česky = text (m); N, česky, německy = text (n); O, post 1712, latinsky = text (o); P, německy = text (p). Rukou Q na fol. 57r francouzské poznámky z roku 1709. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý), bílý hřbet.

Popraskaný hřbet zčásti stržen, obnaženy zlomky neidentifikovaného německého tisku. Zadní deska poškozena hmyzem. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou černinskou sign. „B. I. No. 7“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 48“ a platná signatura.

Rukopis se do černinské knihovny dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 49), PLK 1842 (MS 48, cena 8 krejcarů)

Konvolutní sbírka obsahuje tyto texty:

(a) 3r–13r   *„Rationes pro introductione accisarum“*

Na fol. 15v touž rukou datum 28. I. 1708.

(b) 15r–26r   *„Rationes contra accisas introducendas“*

(c) 28r–30r   *„Secundo Daczicz. O XVI“*

„Nota civi[ta]tes et castra et terras, quas serenissimus dominus dominus Carolus, Romanorum imperator augustus et Bohemiae rex, ad terram et regnum Bohemiae acquisit et eidem annexit etc. Primo propria et libera, quae sequuntur scilicet: Karlßwaldt prope Egram, Warenbergkh“ × „Item comes de Montfort cum Altmofort castris. Item de Netijn cum Spilberg castro. Actum anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarta feria post conductum paschae“

Text snad pochází ze shořelého trhového kvaternu desk zemských označovaného Secundus Daczicz. Srv. rekonstruovanou edici EMLER, Josef. *Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptorum. Pozůstatky desk zemských království českého r. 1541 pohořelých*, Praha 1870, s. 433–439, která ovšem tento text neobsahuje.

(d) 31r–32r   *„Caßirung undt Aufhebung des Schleßischen Fürsten Mayestettbriefs“*
[Prag 18. 9. 1522]

Ludvík Jagellonský ruší platnost listiny vydané Vladislavem Jagellonským slezským knížatům na potvrzení starých a udělení nových privilegií.

(e) 33r–44r   *„Böheimischer Haupt-Lehenbrief [vom Kaiser Matthias]“* [Prag 1. 9. 1615]

(f) 45r–47r   *„Entwurf, wie viel zu Bestreitung der Landes Auszgaab für dz mit Gott eintretende 1710 Jahr unumbgänglich erfordert wirdt“*

(g) 48r–v   *„Extract, waß von Kirchen, Spital undt Geistlicher an Gütern in Königreich Böhemb pro Januario anno 1706 Ansaesßigkeit betraget, wie beym königlichen Obersteuerambt in Praag zuersehen“*

(h) 50r–55v   „Project, wie zu Vermeidung der bishero üblichen Ungleichheit, die Verpflegung der durch das Lande marchirenden Militz einzurichten wäre, daß die zu Bueß über die gewöhnliche Etappen nothwendig beygetragen werden muß, das gantze Land in corpore verschaffe“

(i) 58r–61v   „Verzeichnus der Stücks unnd Guetter, so Kaiser Carl der Vierdte der Cron Behaimb incorporirt unnd nochmaln der Pfaltz versetzt hat. Item was die Pfaltz sowol als Nürnberg noch heutiges Tages zu Lehen emphahen“

(j) 62r–63v   „Confirmation Khaysers Rudolphi des Andern dem ritterlichen Orden St. Joannis Hierosolimitani. Anno 1598“ [Prag 9. 6. 1598]

Německé privilegium císaře Rudolfa II. upravuje obsazování českého velkopřevorství řádu maltézských rytířů a jeho komend.

(k) 64r–67r   [Manifestum principis Francisci Rakoczi et confoederatorum regni Hungariae. Ónod 16. 5. 1707]

Na sněmu v Ónodu byli Habsburkové sesazeni z uherského trůnu.

(l) 68r–77r   „Meine gantz geringfüfige und unvorgreifliche Gedancken wegen der von denen höhern löblichen dreyen Herren Ständen ansuchenden Einfuhr ihres auswärtig[en] Biers in die Städte“ [5. 9. 1708]

(m) 78r–v   [Prohlášení komisařů delegovaných Eleonorou Magdalenou Falcko-Neuburskou k českému zemskému sněmu]

Císařova matka Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská (1655–1720) spravovala říši po smrti Josefa I. († 1711) až do návratu jeho bratra Karla VI.

(n) 80r–90r   [Instrukce pro úředníky desk zemských]

„Začátek uvedení před zámek. Titul pánům commissarům. Urození a stateční rytíři, mně laskavě přízniví. Že jsou se na prošlou insinuatí od Jeho Milosti Císařské radd a pánův ouředníkův pra[ž]ských menších desk zemských V. M. sem neobtěžně najíti dáti ráčili, služebně děkuji ... (fol. 82r) Khurtzer Entwurf, wie sich ein Cammerling in einer oder andern Function verhalten sole. An Son- oder Feyertag kan kein actus judicialis exerciret werden ... (fol. 86r) Folgen die hypothecalische Executiones. So sehen eine Schuldt mit der landtftafflichen Auffeindigung in der Landtaffel einverleibet ...“

(o) 91r–96r   „Decretum caesareum concernens Ordinem Melitensem“

Latinská listina vydaná císařem Josefem I. potvrzující privilegia českého velkopřevorství řádu maltézských rytířů (Videň 20. 5. 1710) byla confirmována císařem Karlem VI. (Videň 22. 2. 1712).

(p) 97r–101r [Erbeinigung zwischen dem kurfürstlichen und markgräflichen Hause Brandenburg und dem König von Böhmen. Eger 25. 4. 1459]

Listinu vydal LÜNIG, Johann Christian. *Codex Germaniae diplomaticus. Tomus I*, Frankfurt am Main – Leipzig 1732, sl. 1481–1484, č. CCCLXXX.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196.

č. 70

XXIII D 44

MS 52

1748 či post 1748, Čechy, papír, 52 ff., 317 × 190 mm, vazba dobová: 323 × 192 mm, německy

Filigrán: dvoučlenná značka papírny **Hoštka**: korunovaný orel, v prsním štítku písmeno G × stuha s nápisem GASTARF (dobře dochováno na fol. 1) – tuto var. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 10–11 neuvádí. – Za fol. 4 vyříznut 1 asi prázdný list. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 17v–18v, 51v–52v prázdná.

Písmo: 2 ruce; A = ff. 2r–21v; B = ff. 21v–51r. – **Vazba** polokožená, s dvěma páry zelených textilních stuh. Hnědý kožený hřbet zdoben slepými raženými linkami. Lepenkové desky potaženy zlaceným brokátovým papírem s motivy lidských postav a stromů na světlehnědém podkladu. Vínová stříkaná ořízka. Papírový potah místy stržen, zlacení otřeno, stuhy byly odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** Vložena tištěná francouzská modlitba. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. VI. No. 9“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „M.S. 53“. Na předním přideští tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 53), PLK 1842 (MS 52, cena 2 krejcarsy)

(a) 2r–17r „*Wirtschaftsregeln und Verhaltensbefehle des Herrn Grafen Franz Anton von Spork für seine Wirtschaftsbeamten*“

„*In Nahmen der allerheyligsten hochgelobten Dreyfaltigkeit, Gott des Vaters, des Sohnes und des heyligen Geistes. Amen. Und dann auch des hoch- und wohlgebohrnen Herrn, Herrn Franz Antoni deß Heyligen Römischen Reichs Grafen von Spork, Herrn auf Lyßa*“ × „*Die Straf dir nicht wird bleiben aus. Sie kommet dir endlich gar ins Hauß*“

Titul byl převzat ze starých katalogů. Instrukce hraběte Františka Antonína Sporka (1662–1738), vydané pro jeho patrimoniální úředníky, obsahuje rukopis **Praha, Národní archiv**, Sbíрка rukopisů A, inv. č. 472, sign. 62 A 2, Konzeptbuch z let 1697–1702. Srv. NOVÁK, Václav. Frant. Antonín hrabě Spork jako hospodář a vrchnost panství Choustníkova Hradiště. *Časopis pro dějiny venkova*, 1938, 25, s. 16–37, 77–89, 157–163, 202–210 (zejména s. 27–30).

(b) 19r–51r [Franz Karl Rudolph von Swéerts-Sporck: Wirtschaftsinstruktion zur Verwaltung der Harrach'schen Herrschaften. 1748]

„Nro. 1-mo. Praeliminarie Grundsätze zum Eingang in die wahre solide christliche Würtschafft. Nachdeme es einen jeglichen christlichen khatolischen Haußvattern eben auch Landes-Vatter obliegt sich sein Weib, seine Kinder, Bediente, Untergebene und Unterthanen zu regieren ... (fol. 21r) Nro. 2-do. Frage: Was ist die christliche Würtschafft? Antwort: Sie ist eine Gattung der Klugheit“ × „Dieße bey der den 20. Februar gehalten Hauptwürthschaffts-Conferenz geschlossene Verordnung und Anmerckung sollen fleissig ... Lyßa den 21. Februar 1748. Frantz Carl Graf Swertz und Sporck. Ende“

Nástupce F. A. Sporcka, jeho synovec, zeť a zároveň adoptivní syn František Karel Rudolf hrabě Swéerts-Sporck (1688–1757) byl vzdělaným zemědělským ekonomem, který na svých panstvích Lysá nad Labem, Konojedy, Lnáře a Nový Bernštejn úspěšně uplatňoval nové hospodářské zásady, je také autorem hospodářských instrukcí vydaných v letech 1738–1748. Na žádost hraběte Bedřicha Augusta Harracha se pokusil i o zavedení hospodářských reforem na panství Jilemnice a dalších harrachovských panstvích; tzv. harrachovská instrukce byla vydána po několikadenních konferencích s hospodářskými úředníky v Lysé nad Labem 21. 2. 1748. Rozbor a edici částí instrukce podal MENČÍK, Ferdinand. *Das ökonomische System des Grafen Swéerts-Sporck. Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, 1898–1899, 37, s. 233–286. Srv. též ČERNÝ, Václav. *Hospodářské instrukce. Přehled zemědělských dějin v době patrimoniijního velkostatku v XV.–XIX. století*, Praha 1930, s. 290 a HANZAL, Josef. Významný zemědělský ekonom 18. století F. K. Swéerts-Sporck. *Vědecké práce Zemědělského muzea*, 1980, 20, s. 85–99.

č. 71

XXIII D 45

MS 55

XVII ex./XVIII in., Čechy, papír, II + 56 ff., 325 × 211 mm, vazba dobová: 330 × 220 mm, německy

Dvoučlenný **filigrán**: kruhový štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy × písmeno R. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. I, IIv, 20–21, 22v, 54v–56v prázdná.

Písmo: 2 základní písařské ruce; **A** = ff. 1r–19v; **B** = ff. 23r–54r. Další rukou zkrácené tituly na ff. 11r a 22r. – **Vazba** polopergamenová. Lepenkové desky potažené tragantovým papírem (mramorovaný, vínovo-šedo-fialový). Bílý hřbet a nárožní trojúhelníky. Vínová stříkaná ořízka. – **Provenience**: V dolní části hřbetu štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 31“. Na př. přidešty zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 55“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 56), PLK 1842 (MS 55, cena 4 krejcarey)

(a) 11r–19v „*Eleonora, römischer Kayserin, königliche Crönung in Böheimb. Beschreibung oder Relation, wie und welcher Gestalt die königliche Crönung der allerdurchleuchtigsten*

und großmächtigsten Fürstin und Frauen Eleonora, römischer Kayserin und Königin in Böhemb, fürgangen und was vor Ceremonien bei solchen Actu observiret worden“

(b) 22r–54r   *„Leopoldi, Königs in Hungarn, königliche Crönung in Böhemb. Relation, wie und welcher Gestalt die königliche Crönung des durchleuchtigsten hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn Leopoldi als Erben und Suicesern an dießen Königreich Böhemb heut dato den vierzehenden Septembris des instehenden sechzehen hundert sechs und fünffzigsten Jahrs allhier zu Prag fürgangen und es darbey in einen und dem anderen gehalten worden“*

Česká královská korunovace Leopolda I. (1640–1705), k níž došlo ještě za života jeho otce, se konala 14. 9. 1656. Císařovna Marie Eleonora Mantovská (1630–1686), třetí manželka Ferdinanda III. a Leopoldova nevlastní matka, byla korunována na českou královnu 11. 9. 1656. Srv. KOKOŠKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek ke korunovačním slavnostem v Praze v roce 1656. *Documenta Pragensia*, 1995, 12, s. 127–136, kde i přehled pramenů. Náš rukopis obsahuje opisy německých zápisů o korunovacích, které byly 13. 3. 1658 vloženy do desek zemských stavovských – viz **Praha, Národní archiv**, Desky zemské, sign. DZSt 14, kvatern železný druhý sněmův obecních z let 1656–1676. Ve fondu NK ČR jsou další opisy z desk zemských na sign. XVI C 35 a XVI C 36.

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196.

č. 72

XXIII D 46

MS 57

XVII med. (post 1634), Čechy, papír, 47 ff., 313 × 191 mm, vazba mladší - czerninská: 325 × 199 mm, německy

Filigrán papírný **Jirkov**: kruh s městským erbem a opisem STAT GERKAV (lépe dochováno na fol. 25) – srv. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 451, tab. CXLIX, č. 2–3. Na dodatečně připojených ff. 1–2, 46–47 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 25v, 41v, 46–47 prázdná. – Zhnědlý papír se skvrnami, silné prosvítání písma. Fol. 3 poškozeno v pravém horním rohu.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ lilie, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlaté orámovaný rudohnědý štítek s vyzlaceným zkráceným titulem BERICH | FRIED | CONF | GUTT. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Vínová stříkaná ořízka. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). – **Provenience:** V horním okraji fol. 3r tužkou část sign. „55“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen

papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. II. No. 13“. Na fol. iv tužkou platná signatura. Rukopis se do czerninské knihovny dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 56), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 14), PLK Czerniniana (MS 58), PLK 1842 (MS 57, cena 1 zlatý)

[Konfiskation der Wallensteinischen Güter]

(31r–25r) *„Bericht von denen zu Händen Ihrer Kayserlichen Maiestät confiscirten und hin wiederumb dem Fürsten von Friedlandt <abgetrette>nen Güter, welche von ermelten Fürsten wiederumb anderen Personen verkaufft und überlassen worden sein“*

„No. 1. Das Gutt Neustadt über der Metau, weiland Rudolffen von Stubenberg gehörig, ist von Ihr Mayestät dem Friedlander verkaufft umb ... 109 789 fl. × „No. 121. Das Gutt Klein Miletin ... 19 216 fl. 57 kr. 4 d. Dass also dies Gutt bezalet worden“

(26r–41r) *„Bericht von den Fridlendischen Cammer-Gütern, wie dieselben Confiscationis Weise von Ire Keiserlichen Maiestätt dem gewesenen Fridländer überlassen, auch was von Andern verkaufft, derer etliche gedachter Fridländer nach denen von Smirschicz vermeg geschlossener Teilung geerbet hat und wiederumb dem iczigen Werth nach taxiret werden sein“*

„No. 122. Das Gutt Kumburgk und Aulibicz so dem Fridlander nach denen von Smirschicz erblich angefallen ist in der Teilung getaxiert gewesen ... 156 874 fl. 33 kr.“ × „208. Das Gutt Niemss ... 117 064 fl. 35 kr. Was etwa Verschulden und Onera auf diesem Gutt sein möchten, kan man nicht wiessen“

(42r–45r) *„Register, wo unter welcher Numero hievor schriebene friedländische Güter aufzusuchen sein“*

„Erstlich die Güter so ausserhalb des Fürstenthumbs verkaufft und abgetreten worden sein. Das Gutt Neustadt ... No. 1. Zzielowes und Sadowi ... 2. Herschmanicz ... 3“ × „Volgen die Cammer-Güter im gewesten Herzogthumb Friedland ... (fol. 45r) Kost ... 203. Neuschloss ... 204. Drahmb oder Stolinky ... 207. Niemss ... 208“

K valdštejnským konfiskacím po chebské vraždě z roku 1634 podrobně BÍLEK, Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1883, s. 732–835, nejnověji srv. KNOZ, Tomáš. *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 401–407 (zde další literatura).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 374, č. 14. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 196. – SVOBODOVÁ. *Zapomenutá sbírka*, s. 51.

XVII ex./XVIII in., Čechy, papír, XII + 954 (recte 947) pp., 306 × 184 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 195 mm, německy

Filigrán papírný Střední Lánov: korunovaný městský znak Vrchlábí, v dolní části hradební zeď, přes ni položen štítek se zkříženým hornickým želízem a mlátkem, v horní části vyrůstají dva stromy (dobře dochováno na fol. 232). Na dodatečně připojených pp. I–II, 951–952: oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – **Paginace** původní. Chyby: Vynechány pp. 21–22, 57–58, 197, 226–227, 230–231, 234–235, 238, 245–246, 407. Pp. 7 bis, 8 bis, 14 ter, 59 bis, 423 bis, 472 ter. – Pp. I–X, XII, 7 bis–8 bis, 28, 59 bis, 124, 161–162, 166, 188, 190, 201, 224–237, 286, 290, 306, 310, 331–332, 368, 378, 454, 472 bis–ter, 476, 492, 506, 818, 893–894, 916, 924, 926, 945–954 prázdné. – Vybledlé písmo, místy již obtížněji čitelné.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavičky, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem *Lista de Anno 1618 | Rebellions wegen | confiscirter Gütter*. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Vazba lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V horním okraji pag. XI tužkou část sign. „56“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 9“. Na pag. I tužkou sign. PLK „M.S. 58“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 57), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. 3. N. 4), PLK Czerniniana (MS 59), PLK 1842 (MS 58, cena 3 zlaté)

[Confiscations-Buch anno 1643]

(1–892) *„Lista derer Gütter, welche wegen der in Böheimb anno 1618 angegangener und biesz zu der Victoria anno 1620 den 8. Novembris continuirenden Rebellion hernacher confiscirt worden“*
„Angelska Hora oder Engelsberg, Kysybel oder Gieshübel, Bochow, Schönaw oder Czinow. Diese Gütter seind gelegen in Saatzer Creyß, haben Gütter gehört dem Leonhard Colonna von Felß, welcher ist in totum condempnirt“ × *„Zu Ziezelitz ein Hoff ... (pag. 892) Zu Zehub ein Guth ...“*

(895–923) [Alphabetischer Register der konfiszierten Herrschaften und Güter]

(925–944) *„Index über die Käufer derer confiszirten Gütter im Königreich Böheimb“*

Konfiskační kniha z roku 1643 eviduje statky zkonfiskované v Čechách po porážce stavů na Bílé hoře, přičemž zachycuje stav do roku 1642. Abecedně řazený soupis uvádí název panství, okres, jméno původního vlastníka, odhad ceny konfiskátu, jméno kupujícího, výši částky, za níž bylo panství prodáno, jaké byly sjednány podmínky splátek a zda byl konfiskát již splacen. Edici pořídil z děčinského rukopisu RIEGGER, Joseph Anton von. Verzeichnis der nach der 1620 gestillten Rebellion konfiszierten Herrschaften und Güter in Böhmen aus einer gleichzeitigen Handschrift, in: *Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen. Heft 6*, Leipzig – Prag 1788, s. 139–156; *Heft 9*, Leipzig – Prag 1789, s. 1–116; Nachträge und Verbesserungen des Verzeichnißes der nach der 1620 gestillten Rebellion konfiszierten Herrschaften und Güter in Böhmen, in: *Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen. Heft 9*, Leipzig – Prag 1789, s. 302–305; Fortgesetzte Nachträge und Verbesserungen des Verzeichnißes der nach der 1620 gestillten Rebellion konfiszierten Herrschaften und Güter in Böhmen, in: *Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen. Heft 10*, Leipzig – Prag 1790, s. 295–306; *Heft 12*, Leipzig – Prag 1794, s. 215–224. K této edici srv. BÍLEK, Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1880, s. V–IX. Původní rukopis má Praha, Národní archiv, fond České oddělení dvorské komory – Rukopisy, inv. č. 90. Dochovala se také řada opisů; v NK ČR se nacházejí na sign. XIX A 37 – srv. RICHTEROVÁ. *Děčinské rukopisy*, č. 35; XVI BB 13; Kinskyana F II 123 a XXIII C 74.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 374, č. 13. – BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 51.

č. 74

XXIII D 48

MS 59

1714, Čechy (Praha?), papír, XII + 509 (recte 508) pp., 312 × 201 mm, vazba dobová: 315 × 206 mm, německy

Filigrán: korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem drží v pařátech kotvu a větévku (dobře dochováno na pp. 504–505). Na dodatečně připojených pp. I–II a 508–509 dvouocasý lev držící kotvu, pod ním tabulka s písmeny I G G. – Původní **paginace**, místy značně vybledlá. Chyby: Vynechána pag. 193. – Psací plocha orámována inkoustovou linkou. – Pp. I–IV, VI, XII, 491–493, 503–509 prázdné.

Písmo: 1 ruka, Martin Petr Treschel – srv. níže. – **Vazba** kožená slepotisková, se zavazováním na dva páry hnědých kožených stuh. Dřevěné desky potažené tmavohnědou usní, rámová kompozice s motivem vpadlého pole tvořená trojlinkami. V 2. mezivazí shora zčásti stržený štítek s fragmentem inkoustového titulu „Königlich<e> | Lands<-Ord>/nung“. Nezdobená ořízka. Useň místy odřena, stuhy odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 29“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 60), PLK 1842 (MS 59, cena 12 krejcarů)

„Der römischen kayserlichen auch zu Hungarn undt Böhaimb königlichen Majestät Ferdinandi II. Verneuwerte Landes-Ordnung deroselben Erb-Königreichs Böheimb. Abgeschrieben von mir Martino Petro Treschel anno M.D.CCXIV“

(VII–490)

„Wir Ferdinandt der Ander, von Gottes Genaden erwöhlter römischer Kayßer ... (pag. 1) Von der Erb-Succession im Königreich Böheimb. A I. Demnach unßer hochgehrter Vorfahrer am Königreich Böheimb so wohl als am Hayligen Römischen Reich, wayland Kayßer Carl der Vierte“ × „Z VI. Da aber jemandt eines andern Unterthan in der Gefängnus hätte undt denselben umb sein Leben brächte ... unßer Landt-Recht zu beschicken. Ende dieszer Vernewerten Landes-Ordnung. O[mnia] A[d] M[aiorem] D[e]i] G[loriam]“

(494–502)

„Register der Tituln, so in dieser Vernewerten Landes-Ordnung zu finden“

„Weil diese Landes-Ordnung getheilet würdt in zwey Theil, so werden im ersten Theil gesätzt, erstlich die Tituli vom Jure publico“ × „Von [der] Straff derjenigen, so einem andern seine Unterthanen ohne Uhrsach einziehen ... Z I – 487“

Edici německého znění a českého překladu Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 pořídil JIREČEK, Hermenegild. *Obnovená Práva a Zřízení zemská království Českého. Vernewerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhaimb. Codex juris Bohemici. Tom. V, 2.* Praha 1888. Německé znění vydal znovu RENTZOW, Lutz. *Die Entstehungs- und Wirkungsgeschichte der Vernewerten Landesordnung für das Königreich Böhmen von 1627*, Frankfurt am Main 1998. Náš rukopis mohl vzniknout v souvislosti s přípravou tisku vydaného v Praze roku 1714 anebo je opisem tohoto tisku – viz VD 18, 11001054. Písařem a snad i prvním majitelem rukopisu byl Martin Petr Treschel, uváděný v témže tisku jako lenní viceregistrátor apelačního soudu. Srv. WOITSCHOVÁ, Klára. *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783*, Pelhřimov 2010, s. 144–145, kde v soupisu lenních viceregistrátorů není Treschel evidován.

č. 75

XXIII D 49/1–4

MS 60

Svazek I:

XVIII¹ (post 1723), Čechy, papír, 494 (recte 496) ff., 316 × 199 mm, vazba dobová: 323 × 206 mm, německy

Velmi špatně dochované filigrány, které též v dalších svazcích. Rozeznat lze: 1) jednorožec, pod ním páska s iniciálami I H S (lépe dochováno na fol. 410); 2) oválný štít s neidentifikovanou výplní, zasazený v korunované kartuši (lépe dochováno na fol. 490). – **Foliace** moderní tužková. Chyby: Ff. 233 bis, 400 bis. – Ff. 1–2, 3v, 6r, 13v–14r, 20v, 30v–31r, 34r, 40v–41v, 55v, 75v–76r, 132, 134v, 146v, 152v–174v, 175v, 182v, 189v, 201, 204r, 213v, 224v, 227–238, 239v, 242r, 265r, 323r, 346r–347r,

352r, 357v–358r, 367v–369v, 380–381, 392v–393v, 396v–418v, 419v, 427r, 440v, 452r, 456–457, 462v–463r, 472v–473r, 476v, 478v, 479v–494v prázdná.

Písmo: 1 ruka, která psala i další svazky. Doplnky textu další rukou na ff. 30r, 75r, 99v, 131v. – **Vazba** kožená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní orámovány raženými násobnými linkami. Hlavice, pata a hřbítky 5 vazů orámovány týmiž linkami. V 2. mezivazí shora žlutý štítek s vyraženým titulem :A. B. C. D.:. Nezdobená ořízka, lehce vhloubená. Žluto-bílý kapitálek. Zadní deska lehce poškozena hmyzem. Stejná vazba u dalších svazků. – **Provenience:** V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 3“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Svazek II:

XVIII¹ (post 1723), Čechy, papír, 494 ff., 316 × 196 mm, vazba dobová: 324 × 204 mm, německy

Tytěž velmi špatně dochované **filigrány** jako v dalších svazcích. – Za fol. 208 vyříznut 1 asi prázdný list. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–2, 3v, 10v, 20v, 23r, 28, 33, 38r–39r, 42v–43r, 51, 53v, 57r, 59r, 60v, 62r, 66, 70v–71r, 76r–77r, 99v–100r, 126v–127v, 129v, 136r, 143–156, 157v, 162v–163r, 169v, 173v–174r, 181v–183v, 200v–201r, 220v–221v, 227v–228r, 238v, 240–249, 250v, 269–270, 284–285r, 286v, 290v–291r, 292–304, 305v, 309r–310r, 312v, 315v, 319v–320r, 326v, 330v, 336v–337v, 345–348, 349v, 359v–360r, 364r, 369r–370r, 372v, 374r, 375v, 380v, 386r, 389v, 398–400, 412r–414r, 421, 434, 454, 462, 464r, 479v–480v, 485r, 489, 493–494 prázdná.

Písmo: 2 písařské ruce, **A** = ff. 4r–344v, 414v–426v; **B** = ff. 350r–411v, 427r–492v. Ruka **A** psala též další svazky, ruka **B** svazky III–IV. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2. mezivazí shora žlutý štítek s vyraženým titulem :E. F. G. H. I.:. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 4“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Svazek III:

XVIII¹ (post 1723), Čechy, papír, 534 ff., 318 × 198 mm, vazba dobová: 329 × 205 mm, německy

Tytěž velmi špatně dochované **filigrány** jako v dalších svazcích. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1–2, 3v, 17, 19v, 22r, 25r, 28v, 45v–54v, 55v, 61r, 80, 87v–88r, 96v–98r, 100, 115–116, 122, 133v–134v, 135v, 136v–137r, 142, 147–148, 155r, 162r, 169v, 174, 175v, 178r, 179, 183v–184r, 185v–186r, 189v–190r, 191v–192r, 201v–203v, 204v, 206, 208r, 209v, 211, 213, 215, 217–228, 229v, 232r, 234r, 236r, 246r, 250v, 254r, 259r–260r, 262v–263r, 267v–268v, 271–282, 283v, 287r, 289v, 292r, 293–296, 322v–325v, 341v, 344v, 347v–348r, 360r–361r, 364v, 367v, 376r, 383v–385r, 393r–394r, 402, 412v–413v, 426r, 428, 429v–432v, 433v, 440–442, 448v–449r, 454r, 459r, 460v, 464, 474v, 484v, 486v, 516r, 533v–534v prázdná.

Písmo: 3 písařské ruce, **A** = ff. 4r–233r, 284r–292v, 434r–439v; **B** = ff. 233r–270v, 297r–429r, 443r–533r; **C** = fol. 258v. Ruka **A** psala též další svazky, ruka **B** svazky II a IV. – **Vazba** stejná jako u dalších svazků. V 2. mezivazí shora žlutý štítek s vyraženým titulem :K. L. M. N: | :O. P. Q. R.:. Vazba poškozena v dolní části hřbetu. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 5“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Svazek IV:

XVIII' (post 1723), Čechy, papír, 510 ff., 314 × 194 mm, vazba dobová: 322 × 202 mm, německy

Tytěz velmi špatně dochované filigrány jako v dalších svazcích. – Foliace moderní tužková. – Ff. 1, 2v, 22v, 33r, 57r, 73r, 75r, 77r, 107r, 110r, 112r, 120v, 132r, 133, 151v–152r, 156r, 161v, 162v–164v, 165v, 172v, 181, 193, 216v–218v, 226r–227r, 235v–237r, 242–243, 247v, 250v, 253v, 277v–279v, 283r, 287r, 299–300, 301v–302v, 303v, 308v, 312v, 319v, 324v, 326v, 332r, 362r–364r, 370v, 372r, 377–378, 380v–381r, 383v, 384v, 385v–393v, 394v, 400r, 406, 412v–413v, 419r, 420r, 421r, 424, 429, 432r, 433v, 437r, 446–447, 456–457, 458v, 459v, 461r, 462v, 464v, 467v, 468v, 470v–475v, 476v, 502–510 prázdná. – V části psané rukou B silnější prosvítání písma.

Písmo: 3 písařské ruce; A = ff. 3r–162r, 304r–470r; B = ff. 166r–256v, 262v–301r; C = ff. 257r–262r, 477r–501v. Ruka A psala též další svazky, ruka B svazky II–III. – Vazba stejná jako u dalších svazků. V 2. mezivazí shora žlutý štítek s vyraženým titulem :S. T. V. W. Z.:. Vazba poškozena v hlavici hřbetu. – Provenience: V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 6“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 61), PLK 1842 (MS 60, cena 2 zlaté)

„Index seu Extractus alphabeticus deren kayserlichen Declaratorien, Novellen, Pragmaticen, Rescripten etc. der böhmischen und mährischen Landesordnung, Landtags-Schlüssen, Stadt- und allgemeinen kayserlichen Rechten“

Datování rukopisu vychází z data nejmladšího dokumentu, který byl zachycen v textu.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 375, č. 26.

č. 76

XXIII D 50

MS 61

1574, Německo nebo Čechy (?), papír, 190 ff., 305 × 188 mm, vazba mladší – czerninská: 318 × 198 mm, německy

Filigrány: 1) monogram M V (?) ve štítu (lépe dochováno na fol. 2); 2) pětiplátkový květ, obklopený pěti listy, ve štítu (dobře dochováno na fol. 189) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Blatt, Blume, Baum*, III, 1572 (z roku 1555). Na dodatečně připojeném fol. 190 poštovský panáček na koni. – Foliace v pravém dolním rohu provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v, 175v, 189–190 prázdná. – Silné prosvítání písma. Seříznutí kniž. bloku v horním okraji na některých listech lehce zasahuje do psací plochy.

Písmo: 1 ruka. – Rubrikace. – Vazba kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem

CONSTIT. | REGNI | BOHEMICI. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žlutý). Useň v hlavici popraskána. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 6“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura. Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718). **Katalogy:** HANNL 1717 (B. I. 209, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 18), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (snad K. S. 5. N. 2), PLK Czerniniana (MS 62), PLK 1842 (MS 61, cena 12 krejcarů)

[Landesordnung des Königreichs Böhmen von 1564]

(3r–4r) [Vorrede]

„Dem allerdurchlauchtigsten und grossmechtigsten unüberwindlichsten Fürsten und Herrn Herrn Maximiliano, römischen Kayser, ungerischen und behemischen König“ × „Datum [auf] Preger [!] Schloss, Sonnabend nach Mariae Himmelfarth, anno 1564 ... Wolff Watzesowo [!], oberster Landtschreiber im Königreich Behaim“

(4v–175r) [Text]

„Von Wehlung, Election oder Chur Königlicher Maiestätt. A. I. So oft es dahin gereicht, das nach laut der Privilegien dieses Königreichs, als der gulden Bul Kayser Carls des Vierdten“ × „Z. IIII. Die Fürsten und die Herschafft und die Ritterschafft haben mit Willen der Königlichlichen Maiestätt an gemainem Landtag ... (fol. 175r) soll sich einer gegen dem andern verhalten. Finis. Deo sit laus. 1574“

(176r–188v) „Repertorium oder Register über das Buch der Landtsordnung nach dem Alphabet mit allem Vleis geordnet“

Na konci rejstříku písař poznamenal „Finis. Deo sit Laus. Anno Domini 1574 den 1. Januarii.“

Německý překlad zemského zřízení českého království z roku 1564 pořídil v roce 1566 kadaňský měšťan Petr Štěrbá ze Štěrbic (1517/1518–1591), který později přeložil do němčiny také Koldinova Práva městská. Štěrbá pocházel z Pelhřimova, po univerzitních studiích se usadil v Kadani, kde působil jako městský písař, od padesátých let zasedal v městské radě a posléze byl v letech 1583–1590 královským rychtářem – srv. ADAMOŤÁ, Karolina – LOJEK, Antonín. *Právníci doby rudolfínské*, Praha 2014, s. 104. Tiskem vyšel Štěrbův překlad zemského zřízení teprve roku 1604 ve Frankfurtu nad Mohanem, druhé vydání bylo pořízeno roku 1617 v Lipsku – srv. KNIHOPIS, č. 4671–4672 a KREUZ, Petr. Edice zemských zřízení a ústavně historických pramenů k dějinám českých zemí v raném novověku (1500–1619), in: *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619)*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 7. – 8. prosince 2000 v Praze. Edd. Karel MALÝ – Jaroslav PÁNEK. Redakce Dalibor JANIŠ, Praha 2001, s. 271–273 (zde další literatura). Předtím se Štěrbův překlad šířil v opisech, také náš rukopis

zřejmě vznikl ještě před tištěným vydáním. Srv. též rukopis XXIII D 54 (č. 80); dále např. **Praha**, KNM, sign. VII C 33 a VII C 34 – srv. BARTOŠ. *Soupis rukopisů Národního musea*, č. 2143–2144; **Hamburg**, Staats- und Universitätsbibliothek, sign. JUR. 24II – srv. MATTHES, Elke. *Die juristischen Handschriften der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg. I. Foliohandschriften (Cod. Jur. 2227–2482)*, Stuttgart 1996, s. 79.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 374, č. 16. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 68.

č. 77

XXIII D 51

MS 62

XVIII. in. (ante 1718), Čechy, papír, 266 ff., 302 × 190 mm, vazba mladší – czerninská: 311 × 197 mm, notace, německy, česky

Filigrány: 1) větší korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (lépe dochováno na fol. 18); 2) menší korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (dobře dochováno na fol. 179); 3) nezřetelná kurzivní písmena A M D G (?) (lépe dochováno na fol. 130); 4) poštovský panáček na koni (lépe dochováno na fol. 246). Na dodatečně připojených ff. 1 a 265 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská mitra, berla aj. atributy. – **Psací plocha** vymezena svislými inkoustovými nebo tužkovými linkami. – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. – Ff. 1v–2v, 179v, 263v–266v prázdná.

Písmo: 2 písácké ruce; **A** = ff. 3r–34r; **B** = ff. 34v–263r. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobený zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Rosenber | gische | Cronica. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová barvená ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Desky a předsádky poškozeny hmyzem. Useň na více místech odřena, obnažen a potrhán horní kapitálek, zlacení na hranách zčásti setřeno. – **Notace** na fol. 260r. – **Provenience:** V horním okraji fol. 3r „Ex libris Wenceslai Gregorii Hannl JVD. R[egiarum] App[elationum] Consil[iarii]“. V horním okraji fol. 3r tužkou část sign. „59“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. 1“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 62“ a platná signatura, zde a na ff. 1r, 3r, 10r, 51r, 101r, 151r, 179r, 201r, 251r, 263r, 266v malé červené kulaté razítko s českým lvem a opisem NÁR. A UNIVERS. KNIHOVNA V PRAZE.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718). Pravděpodobně až v PLK ho studoval historik František Martin Pelcl (1734–1801) – srv. jeho poznámku v horním okraji fol. 1r „Der Wittingauer Probst, Norbert Hermann, hat diese

Rosenbergische Kronik im J. 1694 zu Wittingau geschrieben und verfasst. Er dedicirte sie einem Grafen von Sternberg. Pelzel“.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 60), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (O. S. 3. N. 5), PLK Czerniniana (MS 63), PLK 1842 (MS 62, cena 30 krejcarů)

„Rosenbergische Kronika, in welcher beschrieben wirdt, was die Herren von Rosenberg, undt wohero sie, undt von wannen sie in dieses Böhmerlandt undt wie gleich in diese Gegendt kommen seindt, was ihr erster Zustandt ihres Aufnehmens sowohl an Güttern, Landt undt Leuthen, Herrschaften als auch Landts-Digniteten und Vornemigtheit wie von heroischen undt politischen ja auch vornehmst militarischen Thaten gewesen ... undt dieser Simplicitet oder Einfalt günstlichen verzeihen“

Tzv. Heermannova Rožmberská kronika vznikla německým překladem konceptů k prvním třem dílům Historie rožmberské, v nichž kronikář Václav Březan (1568 – asi 1618) zachytil události od počátků rodu až do roku 1545. Z těchto Březanových konceptů se dochoval pouze zlomek pro léta 1457–1472. Probošt kanonie sv. Jiljí řeholních kanovníků sv. Augustina v Třeboni, Norbert Heermann (1629–1699), není ovšem autorem tohoto překladu, pouze rukopis, který treboňský klášter věnoval roku 1694 nejvyššímu purkrabímu Adolfovi Vratislavovi ze Šternberka, opatřil latinskou dedikací a tzv. Dodatky. Dosud užívaná edice KLIMESCH, Matthäus. *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*, Prag 1898 tyto Heermannovy Dodatky nezahrnuje. Srv. též MAREŠ, František. Norbert Heerman a Václav Březan. *Časopis Musea Království českého*, 1899, 73, s. 221–243; edici PÁNEK, Jaroslav. *Václav Březan Životy posledních Rožmberků /III/. Z autografů Státní knihovny ČSR v Praze a Státního oblastního archivu v Třeboni*, Praha 1985, s. 667–672 a KUBÍKOVÁ, Anna. K otázce vzniku Březanova Summovního výtahu ve vztahu k Historii rožmberské. *Jihočeský sborník historický*, 1987, 56, s. 186–197. Přehled a stručnou charakteristiku textů, které Norbert Heermann doplnil k vlastní Rožmberské kronice, podali KLIMESCH, Johann Matthäus. Ein literarischer Streit aus dem Ende des 17. Jahrhunderts, die Geschichte der Wittingauer Canonie und der Wittingauer Herrschaft betreffend. *Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, 1898, 36, s. 454–469 (o našem rkp. s. 461, č. 4) a SALABA, Josef. K dějinám někdejšího augustiniánského kláštera v Třeboni. *Časopis Musea Království českého*, 1899, 73, s. 271–285, 422–435. K přehledu rkp. dochování Rožmberské kroniky v Klimeschově edici, s. 4–6 (naš rkp. eviduje na s. 5, č. 4) přidej rukopisy **Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově**, sign. DG II 1, DG II 3 a DG III 18 – srv. RYBA, Bohumil. *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Díl 3*, Praha 1979, č. 1553, 1555, 1619 a **Praha, NK ČR**, sign. XVI F 24. Do PLK se dostaly i další rukopisy Rožmberské kroniky na sign. XXIII C 51 – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 36; XXIII C 106 a XXIII D 148.

(4r–233r)

[Rosenbergische Chronik]

„Von dem Witko Ursino, wie er anfänglich in diese Gegendt hinter die Donau zu dem Böhmerlandt kommen ist. Aus dem römischen Historien ist genugsamb khundt undt wissendt, wie die damahlen weltbreith berümbte undt gewaltige Stadt Rom“ × (fol. 220v) „Von dem hinckenden Herrn Petro ... (fol.

232v) 1543 [!]. Sambstag nach Matthiae verkaufte der Herr den Mltschinern ... (fol. 233r) zu 2 Terminen bezahlt haben. So viel von Petro dem Hinckenden ... von welchen Nachfolgenden memorabilia aus bewehrten authoribus extrahirt und beygefügt werden“

Opis odpovídá rozsahem edici KLIMESCH, M. *Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik*, s. 20–263, text v rukopise je ale na některých místech bohatší. Na fol. 179r–v vynecháno místo pro neopsaný text [Von dem Herrn Jobsten] – srv. *ibid.*, s. 209.

(233r–243v) **„Von dem Herrn Wilhelm, Regierer des Hauses Rosenberg“**
„Der Herr Wilhelm ist gebohren worden anno 1533. Sein Herr Vatter war Jodocus, Gubernator des Hauses Rosenberg“ × „Nach tödtlichen Hintritt des Herrn Wilhelms ist das Gubernium sambt allen Gütern des Hauses Rosenberg erblich gelinget auf seinen Brudern Petrum Wock“

(243v–246r) **„Petrus Wock Rosensis, Regierer des Hauses Rosenberg“**
„Dieser Petrus Wock ist der letzte gewesen von den Geschlecht und Stammen der Rosen“ × „Eben in selben Jahr ist Herr Peter Wock Tods verblichen, ehe und bevor dessen Tod umständlich referirt wird, seind folgende Particularia zu annotiren“

(246r–263r) **[Dodatky k Rožmberské kronice]**

(246r–249v) **[Vavřinec Benedikt Mecer: Wittingauer Denkschriften]**
„Nach dem Todt seiner Gemahlin, Catharinae von Ludanitz oder von Krawarsch ist Herr Petr Wock von Rosenberg sehr gäch zornig worden“ × „Zimmer auf denen Stadmauren. Anno 1708 [!]. Herr Petr Wock von Rosenberg wolte seine Residenz vergrössern ... Der Baumeister war ein Wälscher mit Nahmen Dominicus Cometa“

Jde o německý překlad úryvků Třeboňských pamětí Vavřince Benedikta Mecera – srv. níže. Srv. též edici českého znění KOLÁR, J. *Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou*, s. 126–132, č. [16], [6]–[7], [13]–[15], [23], [21], [24].

(249v–257r) **[Vavřinec Benedikt Mecer: Třeboňské paměti]**

„Rosenbergische Geschichte in böhmischer Sprach“
„Zigmund Zikl, starý komorník pana Petra Voka z Rožumbergka, nemoha pro sešlost věku svou službu zastávat“ × „Pasovští splacený. Léta Páně 1611. Činíc lid pasovský v Čechách veliké škody ... (fol. 257r) vyrozuměl, že se s ním falešně a neupřímně děje, v podzim dne 6. Novembris v melancholii umřel. Jak jeho dobrý oumysl před smrtí pana Petra Voka z Rožumbergka byl, více v německý řeči náležitě se vyrozumí“

Tzv. Třeboňské paměti, soubor více než padesáti stručných kronikářských záznamů, glos a historek, zapsal většinou jako ústně tradovaná místní vyprávění v 60. až 70. letech 17. století

třeboňský purkmistr a též zámecký archivář Vavřinec Benedikt Mecer (1603–1683) – srv. heslo KOLÁR, Jaroslav. Vavřinec Benedikt Mecer, in: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 3/I*. Redakce Jiří OPELÍK, Praha 2000, s. 190–191 (zde přehled literatury). Edici pořídil KOLÁR, Jaroslav. Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou (Třeboňské paměti Vavřince Benedikta Mecera). *Strahovská knihovna*, 1969, 4, s. 111–151. Naposledy srv. ŠTOVÍČEK, Petr. *Zrození a proměny rožmberské tradice v Třeboni. Edice textů Třeboňských pamětí*. Diplomová práce, České Budějovice, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. Náš rkp. obsahuje texty č. [3]–[5], [8]–[9], [51], [10]–[12], [32], [43], [17], [37]–[38], [18], [25]–[26] Kolárovy edice; u č. [18] a [26] jde o variantní znění.

(257v–259v)

[Vavřinec Benedikt Mecer: Wittingauer Denkschriften]

„Gutte Meinung vor dem Todt des Herrn Peter Wock von Rosenberg. Anno 1611. Lage Herr Peter Wock von Rosenberg, letzterer aus diesen [!] Geschlecht, auf seinen Todtbett. Ohne Zweifel betrachtent wie alle seine Vorfahrer ... (fol. 258r) Von Todt des Herrn Peter Wock von Rosenberg. Anno 1611. Am Sonntag nach Allerheiligen, das ist dem 6. Novembris ... Bericht von der Begräbnus des Herrn Petr Wok von Rosenberg“ × „dieser sunge ein Gesang, welches er selbst en componiert, von den Todt des letzten aus dem Rosenberghischen Haus mit weinenden Augen und dardurch war er ein Ursacher vieler Zäher des Volks, die Formalia des Gesangs lauten also“

Jde o německý překlad úryvku Třeboňských pamětí Vavřince Benedikta Mecera – srv. výše. Srv. též edici českého znění KOLÁR, J. Mezi kronikářstvím a zábavnou prózou, s. 132–134, č. [27]–[29].

(259v–263r)

[Šimon Lomnický z Budče: Lied zum Tod und Begräbnis des Herrn Peter Wok von Rosenberg] „Und wird gesungen in Thon: Es ist ein Mensch gewest“

„[I.] Es ist ein Herr gewest im wehrten Böhmerlant, von fürnehmen Geschlecht, war allem Volk bekant. 2. Herr Petr Wock genant, von Rosenberger Stamme“ × „93. ... Doch weil es Gott so schickt, muss Gottes Will geschehen“

Německý překlad Pohřební písně, kterou Lomnický složil a údajně i zpíval během pohřbu Petra Voka. Píseň je zde opatřena notací. Výběrovou edici českého textu pořídil DVORSKÝ, František. O Šimonovi Lomnickém z Budče. *Časopis Musea Království českého*, 1884, 58, s. 502–507. K literární činnosti Šimona Lomnického z Budče (1552–1623) dále srv. FROLÍKOVÁ, Miluše. Šimon Lomnický z Budče. *Jihočeský sborník historický*, 1963, 32, s. 97–109 a heslo PRAŽÁK, Emil. Šimon Lomnický z Budče, in: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 2/II*. Ed. Vladimír FORST, Praha 1993, s. 1214–1216 (zde další literatura).

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 374, č. 18. – URBÁNKOVÁ. Přírůstky rukopisného oddělení, s. 56.

XVII med. (post 1644), Morava (?), papír, 116 ff., 297 × 201 mm, vazba czerninská: 314 × 213 mm, německy

Dvoučlenný **filigrán**: divý muž v oválném štítu zasazeném v korunované kartuši × písmeno P stojí na písmeni M (lépe dochováno na ff. 65, 107). Na dodatečně připojených ff. 1–2, 115–116 oválný štít s křížem zasazený v kartuši, za níž biskupská berla, mitra aj. atributy. – **Foliace** provedena při katalogizaci. Dvakrát započatá původní paginace; pp. 1–114 = dnešní ff. 5r–61v, pp. 1–98 = dnešní ff. 66r–114v. – Ff. 1–2, 65v, 107v, 115–116 prázdná. – Knižní blok v dolním okraji poškozen vlhkem.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlaté orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Verzeich/nuß alle[r] | eingezogene[n] | Rebellen-/Gütter in | Mähren. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-žluto-bílý). – **Provenience**: Na fol. 3r tužkou část sign. „57“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 16“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 58), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. 3. N. 14), PLK Czerniniana (MS 64), PLK 1842 (MS 63, cena 1 zlatý)

(a) 3r–4v   „Verzeichnuss aller eingezogenen Rebellen Guetter im Marggrauffthumb Mähren gesetzt nach dem Alphabeth“

„A. Austerlitz. Auspitz ... 84. Altitschein ... 84“ × „Zastrizl ... 107. Zechinie“

(b) 5r–61v   [Mährisches Confiscations- und Crida-Protocoll]

„Hanns Czeikha in totum condemnirt, seindt nachfolgende Gueter von Ihme als New Syrowitz“ × „Caspar Hezer verliehrt zwey Drilt, gestorben und Kinder verlassen ... daher man von Ihnen nichts nehmen oder bekhumen kan“

K moravskému konfiskačnímu a úpadkovému protokolu z roku 1624 srv. KNOZ, Tomáš. *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 218–238, 782–791. Dodnes užívanou edici pořídil D'ELVERT, Christian. *Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation, des dreissigjährigen Krieges und der Neugestaltung Mährens im siebenzehnten Jahrhundert*, Brünn 1867, s. 237–280. Další edici ovšem s četnými chybami, doplněnou překladem vydal SLOVÁK, Jindřich. *Pobělohorský konfiskační protokol moravský z r. 1623*, Kroměříž 1920, s. 65–122. Moravský protokol se dochoval v četných opisech, v NK ČR jde ještě o sign. XIX A 36 – srv. RICHTEROVÁ. *Děčinské rukopisy*, č. 34; XXIII C 5/4 – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 2.

(c) 62r–65r   *„Verzeichnuss aller deren Rebellen so bey alhie gehaltenen mährischen Cridae Commission in die Straff gezogen und disem Prothocollo einverleibt worden, gesetzt nach dem Alphabeth“*

„A. Andre Seidl ... 31. Alesch Straneczky ... 63. Antoni de Monte“ × „Z. Zdenckho von Wallstain ... 3. Zdenckho von Ruppowa ... 64. Zdenckho Zialkowsky ... 105“

Na ff. 66r–90r jde o opisy výtahů pořízených z originálních dokumentů císařským radou Jindřichem Schwabem ze Salbergu dne 8. I. 1639 v Brně – srv. údaje na ff. 81v a 90r.

(d) 66r–81v   *„Extract aus dem auff Ihro Kayserlichen Mayestät allergnädigsten Befelch in Monath Octobris 1628 zu Brüin angefangenen und hernach anno 1629 den 25. Aprilis zu Nicolspurg reassumiert und Brüin vollenden Revision- und Tractations-Commission Original-Prothocoll in Marggraffthumb Mähren“*

(e) 82r–86v   *„Extract aus dem Original-Concept Ihrer Kayserlichen Mayestät über die im Brüiner und Znaimber Craysen confiscierte Guetter sub dato Brüin 20. May 1629 eingeschikt Relation“*

(f) 87r–88v   *„Extract aus dem Originali der von Ihrer Kayserlichen Mayestät hierauff erfolgter allergnädigster Resolution sub dato Wienn den 21. Augusti 1629“*

(g) 88v–89r   *„Extract aus dem Original-Concept Ihrer Kayserlichen Mayestät über die in Ollmützer, Iglair und Hradischer Craysen confiscierte Guetter eingeschickter Relation sub dato Nicolspurg den 13. Juni anno 1629“*

(h) 89r–v   *„Extract aus dem Original-Concept Ihrer Kayserlichen Mayestät nach Publicierung derselben über die Revisions-Commission ergangener Resolutionen eingeschickter Relation sub dato Nicolspurg den 14. Octobris 1629“*

(i) 90r   *„Extract aus dem Originali den von Ihrer Kayserlichen Mayestät hierauff ergangener gemesner Resolution sub dato Wien den 18. Novembris anno 1629“*

(j) 90v–93v   *„Cridae Processus“ [Wien 30. 5. 1625]*

(k) 94r–95v   [Kaiserliche Resolution vom 3. Juni 1625]

(l) 96r–101r   *„Kayserliche Resolution wegen Abschätzung der Guetter in Marggraffthumb Mähren“ [Wien I. 2. 1642]*

(m) 101v–107r   *„Abschrift der kayserlichen Resolution, wie man in dem Crida Process verfahren soll“ [Wien 2. 5. 1644]*

(n) 108r–114v   „*Ferdinandt der Andere. Instruction vor unsern Landshaubtman, Cantzler und Rätthe, wie weit sich derselben Jurisdiction bey unsern in dem Marggraffthumb Mähren fundierten Tribunali erstreket in was für Sachen, wie die Erkandtnus vor dieses unser Tribunal gewisen haben wollen*“ [Regensburg 13. 12. 1636]

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 192. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 51.

č. 79

XXIII D 53

MS 64

XVII (post 1644), Čechy, papír, 44 ff., 296 × 185 mm, vazba dobová – czerninská: 303 × 195 mm, německy

Dvoučlenný filigrán papírny Benešov nad Ploučnicí: malý rozkřídlený orel × korunované písmeno B (lépe dochováno na dvojlistu ff. 4–9) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, tab. CXXXVI, č. 4, a–b. Na dodatečně připojených ff. 1–2, 43–44 dvoučlenná značka papírny Perštejn (Pürstein): korunovaný thunovský erb v ratolestech × poštovská trubka – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, tab. CLXII, č. 1, a–b. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–4, 40–44 prázdná.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ lilie, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem FERDI | NANDI | TERCII | APELL. | INSTR. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žlutý). – **Provenience:** Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. „O III 14“. V dolním mezivazí zčásti odřený papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. V. No. ///“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „64“. Na fol. 1v tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 24), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. 4. N. 4), PLK Czerniniana (MS 65), PLK 1842 (MS 64, cena 6 krejcarů)

[**Instruction Ferdinands III. für das Appellationsgericht in Prag. Linz 26. 11. 1644**]

Takzvaná linecká instrukce o 34 člancích, s přehledy tax a prázdnin u apelačního soudu. Srv. edici SCHMIDT, Johann Ferdinand. *Monographie des kaiserl. königl. Böhm. Appellations-Gerichtes*, Prag 1850, s. 55–85, č. VII. K obsahu instrukce srv. ZDENĚK, Václav. *Dějiny král. appellačního soudu na hradě Pražském*, Praha 1933, s. 24–26 a NOVOTNÝ, Lubomír. Apelační soud ve

2. polovině 17. století. (Vliv instrukcí Ferdinanda III. z roku 1644 na činnost apelačního soudu), in: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Sborník z 20. odborné konference Olomouc, 20. – 21. září 2011*, Olomouc 2012, s. 47–55. V PLK se nacházejí další opisy instrukce na sign. XXIII D 36 (č. 62) a XXIII C 65.

č. 80

XXIII D 54

MS 65

XVI ex., Německo nebo Čechy (?), papír, II + 338 ff., 295 × 184 mm, vazba mladší – czerninská: 305 × 195 mm, německy

Filigrán papírný **Bautzen** v Sasku: štítek s cimbuřím umístěný v kruhu s opisem BVDISSIN (lépe dochováno na fol. 336) – var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, XVII, 651–652 (z let 1589–1594). – **Psací plocha** vymezena svislými inkoustovými linkami. – **Foliace** původní. – Ff. Ir–IIr, 4v, 10v, 31v, 332v, 336–338 prázdná. – Silné prosvítání a počínající propadávání písma. **Písmo**: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem *Verteutsche | Böhm. L. O. Uprostřed* desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínově a hnědě stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žlutý). – **Provenience**: V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „20“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. 3“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura. Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718). **Katalogy**: HANNL 1717 (B. I. 2II, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 20), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 4. N. 4), PLK Czerniniana (MS 66), PLK 1842 (MS 65, cena 10 krejcarů)

[Landesordnung des Königreichs Böhmen von 1564]

(1r–4r)

[Vorrede des Übersetzers]

„Dem hochwürdigen Herrn Herrn Balthasarum, Abbt des Stieffts zu Ossecks etc., meinem gnedigenn Herrnn. Welcher Mainung die ewige göttliche Allmechtigkeitt im Anfang“ × „Datum Kadenn den 21. May anno im eintausendt fünfhundert sechs unndt sechzigirenn. Euer Gnaden dinstwilliger Peter Stirba, Bürger zum Kadenn“

(5r–7v)

„Register der Capitell, wie die nach der Ordnung in diesem Buch der verteuschten Lands-Ordnung stehen unndt zufinden sein, welches Register in dem Böheimischen übergangen und doch gar nützlichen unndt fürträglichen ist“

(8r–10r) [Vorrede]

„Dem allerdurchlauchtigstenn grossmechtigsten unndt unüberwindtlichsten Fürsten unndt Herrn Herrn Maximiliano, römischenn Kayser, hungriſchen und böhmischen Künlich“ × „Datum aufm Prager Schloss, Sonabendt nach Mariae Himelfarth, anno im fünfzeñ hundert vier und sechzigsten ... Wolf von Wrzesowicz, obrister Landtschreiber im Königreich Böhemb“

(11r–311r) [Text]

„Vonn Wehlung, Election oder Chur Künlichlicher Maystät. A. I. So oft es dahin gereicht, das nach laut der Privilegien dieses Künlichreichs, alls der güldenn Bull Kayzers Carlls des Vierdten“ × „Z. 4. Die Fürsten, Herrschafft unndt Ritterschafft haben mit Willen der Künlichlichen Maystät angemainem Landtag ... (fol. 311r) soll sich ein jeder gegen dem andern verhalten“

(312r–332r) „Repertorium über das Buch der Lanndsordnung nach dem Alphabet mit allem Vleis geordnnett“

(333r–335v) „Vocabularius etlicher böhmischen Vocabe, die zu diesem Buch der Landsordnung zu befinden unndt nit von jedermann was ihre eigentliche Deutung zuvornehmen sein“

Německý překlad zemského zřízení českého království z roku 1564 pořídil v roce 1566 kadaňský měšťan Petr Štěrba ze Štěrbc (1517/1518–1591), který později přeložil do němčiny také Koldínova Práva městská. Štěrba pocházel z Pelhřimova, po univerzitních studiích se usadil v Kadani, kde působil jako městský písař, od padesátých let zasedal v městské radě a posléze byl v letech 1583–1590 královským rychtářem – srv. ADAMOVÁ, Karolina – LOJEK, Antonín. *Právníci doby rudolfinské*, Praha 2014, s. 104. Tiskem vyšel Štěrbov překlad zemského zřízení teprve roku 1604 ve Frankfurtu nad Mohanem, druhé vydání bylo pořizeno roku 1617 v Lipsku – srv. KNIHOPIS, č. 4671–4672 a KREUZ, Petr. Edice zemských zřízení a ústavně historických pramenů k dějinám českých zemí v raném novověku (1500–1619), in: *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619). Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 7. – 8. prosince 2000 v Praze*. Edd. Karel MALÝ – Jaroslav PÁNEK. Redakce Dalibor JANIŠ, Praha 2001, s. 271–273 (zde další literatura). Předtím se Štěrbov překlad šířil v opisech, také náš rukopis zřejmě vznikl ještě před tištěným vydáním. Srv. též rukopis XXIII D 50 (č. 76); dále např. **Praha**, KNM, sign. VII C 33 a VII C 34 – srv. BARTOŠ. *Soupis rukopisů Národního musea*, č. 2143–2144; **Hamburg**, Staats- und Universitätsbibliothek, sign. JUR. 2411 – srv. MATTHES, Elke. *Die juristischen Handschriften der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg. I. Foliohandschriften (Cod. Jur. 2227–2482)*, Stuttgart 1996, s. 79.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 69.

1715–1717, Čechy, papír, II + 178 ff., 304 × 201 mm, vazba soudobá: 308 × 204 mm, německy, česky

Dvoučlenný **filigrán**: divý muž s kyjem v oválném štítu zasazeném v korunované kartuši × písmena H R (lépe dochováno na fol. 10). – **Foliace** původní. – Ff. I, IIv, 177v–178v prázdná. – Silnější prosvítání písma.

Písmo: dvě střídající se písařské ruce, patřící jednomu písaři s iniciálami I. F. S., který psal i druhý svazek XXIII D 36 a rukopis XXIII C 15. – **Vazba** pergamenová, tmavozelená se světlým hřbetem, se zavazováním na dva páry textilních stuh. Vínová stříkaná horní a dolní ořízka. Na přední desce nalepen papírový štítek s inkoustovým titulem „Von Ihrer Kay. und Königl. Majestäten, Königen in Böhaimb Benantl. Rudolphi I. Ferdinandi II. III. Leopoldi, Josephi, & Caroli Sexti ergangenen Resolutionen [!], Rescriptorum, Intimationum, Novellar. Declarat. & Decretorum Volumen Primum. Industria I. F. S. Anno MDCCXV conscriptum“. Stuhy odtrženy a ztraceny. – **Provenience**: Vložen útržek jakési hudební partitury, na němž zapsán vzkaz „Pane bratze deg mu Pan Buch dobrau noc. Chtel sem ho nawstywity negni doma uss neprzigdu ass w nedely daly Pan Buch ode Johanes wot hagku Khunes [?] Treksler wot cybule“. V horní části hřbetu inkoustová sign. (?) „16“, v dolní papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 26“. Na předním přideščí tužkou platná signatura.

Rukopis má zřejmě stejnou provenienci jako sign. XXIII C 15 a XXIII D 36 (č. 17, 62). Do czerninské knihovny se dostaly neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (I. S. I. N. 16), PLK Czerniniana (MS 67), PLK 1842 (MS 66, cena 8 krejcarů)

[Sammlung der kaiserlichen Resolutionen. Band I. 1628–1717]

„A[d] M[aiorem] D[ei] G[loriam]. Ihrer kayserlichen und königlichen Majestäten im Königreich Böhaimb benantlichen Rudolphi I., Ferdinandi II. & III., Leopoldi, Josephi & Caroli VI. ergangenen Resolutionen, Rescripten, Intimationen, Novellen, Declaratorien, Decreten und Patenten. Volumen primum. Industria & labore I. F. S. Anno Domini MDCCXV, XVI“

Chronologicky neuspořádaná sbírka opisů dokumentů z let 1628–1717, pravidelně s poznámkou, že opis byl pořízen z originálu, výjimečně z kopie. Převažují opisy císařských rezolucí (Ferdinand II., Ferdinand III., Leopold I., Josef I., regentka Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská, Karel VI.), dále byl opsán např. robotní patent Leopolda I. z 28. 6. 1680 (ff. 58r–62v) a některá nařízení českého místodržitelství. Druhý svazek představuje rukopis XXIII D 36 (č. 62), který obsahuje i tematický rejstřík k oběma svazkům.

1608 – asi 1612, Čechy (Praha), papír, IV + 777 (recte 776) pp., 306 × 195 mm, vazba mladší – czerninská: 317 × 205 mm, německy

Filigrány papírny Ravensburg v Horním Švábsku: 1) dvě věže, každá se čtyřmi stínkami cimbuří a dvěma okny, mezi nimi brána, stojí na podstavci s písmenem M (dobře dochováno na pp. 67–68) – nejbližší var. PICCARD. *Die Turmwasserzeichen*, XIII, 137–141 (z let 1600–1603); 2) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem S (lépe dochováno na pp. 89–90) – nejbližší var. PICCARD. *Turmwasserzeichen*, VIII, S 11 (z roku 1616). Na dodatečně připojených pp. I–IV: půlměsíc s obličejem × sedmicípá hvězda; pp. 774–777: korunovaný rozkřídlený orel držící v pařátech meč a žezlo, v prsním štítu písmeno I × písmena H M C – týž filigrán v rukopisech XXIII D 27/2, XXIII D 29, XXIII D 32, XXIII D 34, XXIII D 35/1–2 (č. 53, 55, 58, 60–61). – **Paginace** původní, místy lehce zasažena seřiznutím kniž. bloku. Chyby: pp. 253 bis, 259 bis, 506 bis, 708 bis, vynechána pag. 507. Schází pp. 63–66. – Pp. I–IV, 2, 12, 17, 52, 59–68, 130, 133, 231, 245, 277–280, 317, 394, 412, 427, 459, 477, 481, 484, 538, 551, 767, 769–777 prázdné. – Začátek knižního bloku lehce poškozen hmyzem.

Písmo: 1 ruka. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný hnědý štítek s vyzlac. titulem Beschreibun | des Ratschins. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Vazba byla v minulosti restaurována, doplněna chybějící useň v hlavici a patě hřbetu. Přední deska lehce poškozena hmyzem. – **Provenience:** V horním okraji pag. 1 „Ex lib[ris] Fran[cisci] Godef[ridi] Troili S[acrae] C[aesareae] M[ajesta]tis Consiliiarij“. V pravém horním rohu pag. 1 tužkou část sign. „36“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí potrháný papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. III“. V levém horním rohu předního předeští a v pravém horním rohu zadního předeští nalepeny papírové štítky s inkoustovými sign. PLK „69“ a „MS 69“. Na pp. 2 a 769 černé heraldické razítkové exlibris PLK s legendou P[rincipum] D[e] L[obkowitz] BIBLIOTHECA. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „69“ a platná signatura.

Majitelem rukopisu byl císařský rada Franz Gottfried Troilo von Lessoth (asi 1583 – asi 1648) – srv. SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty, o rkp. s. 86. Knihu pravděpodobně obdržel od svého příbuzného dvorského kvartýrmistra Maxmiliana Wolgemutha z Muttburgu. Z Troilovy knihovny pocházejí též sign. XXIII D 11, XXIII D 12, XXIII D 18, XXIII D 23, XXIII D 34, XXIII D 35, XXIII D 90, XXIII D 99, XXIII E 80, XXIII G 28, XXIII G 29 a XXIII G 33 (č. 37–38, 44, 49, 60–61, 100, 109, 159, 240–241, 245). Do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718) se rukopis dostal neznámou cestou s dalšími Troilovými knihami.

Katalogy: HANNL 1717 (G. I. 105, kožená vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 37),

Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 2. N. 2), PLK Czerniniana (MS 69), PLK 1842 (MS 69, cena 1 zlatý)

[Quartierbuch des Prager Hofes Rudolfs II. für den Hradschin und die Kleinseite. 1608-1612]

Ubytovací kniha Malé Strany a Hradčan, založená roku 1608, obsahuje 301 jmen dvořanů. Každý zápis udává jméno majitele domu, jeho profesi nebo postavení, druh stavení a občas i domovní znamení, přehled všech obytných i neobytných prostor v domě, jména nájemníků a výši jejich nájmu, respektive předepisuje potenciální byty s nájemní taxou – srv. HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava – HOJDA, Zdeněk. Pražský rudolfinský dvůr mezi Hradem a městem, in: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*. Ed. Václav BŮŽEK, České Budějovice 1993, s. 115–136. Dosud nevydanou edici ubytovací knihy připravila Jaroslava Hausenblasová.

(1–58) *„Beschreibung des Ratschins“*

Popisy 117 domů na Hradčanech.

(69–768) *„Beschreibung der Khlein-Stadt Prag“*

Popisy 602 domů na Malé Straně. V horním okraji pag. 69 písař poznamenal „den 24. Augusti a[nno] [1]608 angefangen“.

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 373, č. 10. – BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 196. – HOJDA, Zdeněk. Hudebníci Rudolfova dvora v ubytovací knize Malé Strany a Hradčan z roku 1608, *Hudební věda*, 1987, 24, s. 162–167. – Praha – Čechy – Evropa. 1100 let kulturní, hospodářské a politické metropole střední Evropy. *Publikace k výstavě Clam-Gallasův palác 7. dubna – 1. června 2003*. Ed. Václav LEDVINKA, Praha 2003, s. 136, č. 139 (s chybnou signaturou). – PRŮVODCE, s. 143. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 60.

č. 83

XXIII D 58

MS 70

XVI ex., Čechy, papír, 126 ff., 313 × 201 mm, vazba nedochována, německy

Filigrán: kráčejší medvěd s vyplazeným jazykem a obojkem, na zádech má trubku (dobře dochováno na fol. 74). – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–3, 34v–35r, 46v, 59, 72v–126v prázdná.

Písmo: 2 písařské ruce; A = ff. 4r–58v; B = ff. 60r–72r. Další rukou čtenářské marginálie. – **Vazba** chybí, dochován pouze tmavohnědý kožený hřbet, v horní části stržený. Nezdobená ořízka.

– **Provenience:** V dolním mezivazí zbytky papírového štítku s torzem inkoustové czerninské sign. „<A> I. <No.> 11“. V horním okraji fol. 1r inkoustem táž czerninská sign. „A. I. N. 11“. Na fol. 2r tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 70), PLK 1842 (MS 70, cena 30 krejcarů)

„Landtags-Beschlüsse auf dem Prager Schloß von den Jahren 1556, 1557, 1558, 1561“

(4r–18v) *„Landtags-Beschlus anno 1556 zu Prag“*

(19r–34r) *„Pragerisch Landtags-Beschlus im Martio anno etc. [15]57“*

(35v–46r) *„Pragerischer Landtags-Beschluß den Montag nach dem neuen Jarstag anno etc. im November anno [15]58“*

(47r–58v) *„Pragerischer Landestages Beschlus im November anno 1558“*

(60r–72r) [Landtagsbeschluß vom Jahre 1561]

Titul byl převzat ze starých katalogů. Srv. edici *Die böhmischen Landtagsverhandlungen und Landtagsbeschlüsse vom Jahre 1526 an bis auf die Neuzeit. Band 2. 1546–1557*, Prag 1880, s. 700–715, 800–812; *Band 3. 1558–1573*, Prag 1884, s. 8–17, 30–39, 51–74. Na fol. 72r pod textem jinou rukou poznámka „*Sniem obeczni de Anno 1575 vid. in M. S.*“.

Literatura: BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 193.

č. 84

XXIII D 59

MS 71

1668, Čechy (Praha), papír, 92 ff., 285 × 182 mm, vazba dobová: 289 × 182 mm, německy

Filigrán: korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem. – **Foliace** moderní tužková, v pravém dolním rohu. – Fol. 92 prázdné. – Zcela uvolněno fol. 37. Prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka, Adam Ernst Chladnowsky von Longendorf. – Na ff. 89r a 91v přitřítěna sekretní znaková pečeť z červeného vosku. – Světlá pergamenová **vazba**, s lepenkovými deskami. Vazba těžce poškozena, hřbet z větší části stržen, přední deska zcela oddělena. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 1r tužkou část sign. „29“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. No. 14“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 71“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis snad dostal díky příbuzenským svazkům mezi Michny a Slavaty – srv. níže.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 29), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 4. N. 21), PLK Czerniniana (MS 71), PLK 1842 (MS 71, cena 1 krejcar)

„Gräfllich Michnishes Inventarium“

Rukopis obsahuje dokumenty vzniklé v průběhu dědického řízení po smrti Václava Jana hraběte Michny z Vacínova († 21. 5. 1667), který zemřel bez potomků. V testamentu, sepsaném 23. 8. 1658 a intabulovaném 23. 5. 1667, hrabě zřídil fideikomis a dědicem ustanovil svého bratrance Zikmunda Norberta Michnu z Vacínova († asi 1668). Příslušné dokumenty vyhotovil a opatřil svou pečeti komorník desk zemských Adam Arnošt Chladnovský z Dlouhé Vsi (Chladnowsky von Longendorf). Na ff. 1r–89r byly opsány záznamy o povolení (Verwilligung) a uvedení v dědictví (erbliche Einführung), datované 7. 6. 1667 a 19. 10. 1668, a inventář michnovského paláce na Újezdě na Menším Městě pražském. Inventář obsahuje popis malostranského paláce, přilehlé zahrady a mlýna. V paláci je detailně popsáno zařízení jednotlivých místností, nábytek, obrazy, sochy i zbraně, pečlivě je seznámenán obsah psacích stolů, truhel a skříní, tzn. nalezené peníze, obligace aj. písemnosti, šatstvo, šperky aj. cennosti. Inventář popisuje i vybavení kuchyně, obsah vinných sklepů a počty i plemena koní ve stájích. Na ff. 38r–88r je zapsán lokační katalog knihovny z roku 1668 „*Die Beschreibung deren befündlichen Büchern in gräfl. Michnischen Hause oben in der Bibliothec, wie folget. Anno 1668*“. K michnovské knihovně, která je rozptýlena ve fondu Knihovny Národního muzea v Praze a postupně rekonstruována na základě našeho inventáře, srv. SVOBODOVÁ, Milada. „Weiter folgen alten pergamenene geschriebene Bücher.“ Sběrka středověkých rukopisů v knihovně Václava Jana hraběte Michny z Vacínova († 1667). *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků*, 2011, 21, s. 27–59 a KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Jazykově románské tisky v knihovně Václava Jana Michny z Vacínova († 1667), syna významného katolického šlechtice Pavla Michny z Vacínova, in: *Opera Romanica 13. Európske cesty románských knih v 16.–18. storočí. K výskumu zámokových, meštianskych a cirkevných knižnic*. Ed. Klára KOMOROVÁ, Martin 2012, s. 167–181. Na ff. 89v–91v záznam o uvedení bratří Zikmunda Norberta a Viléma Bedřicha hrabat Michnů z Vacínova v dědictví domu v Široké ulici („auf der Breiten Gassen“) na Novém Městě pražském, datovaný 9. 8. 1667.

Rukopis by mohl pocházet ze slavatovského archivu, manželka Jindřicha Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka († 1654), hraběnka Anna Polyxena Slavatová z Vacínova († 1650), byla totiž sestrou Václava Jana Michny z Vacínova a ve svém testamentu zmínila vysokou finanční částku, kterou jí bratr dlužil – srv. KRÁL, Pavel. *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1630*, České Budějovice 2002, s. 536–540. Srv. též pozůstalostní inventář Václava Jana Michny z Vacínova – Praha, Národní archiv, fond Stará manipulace, sign. M 13 3/V, kart. 1456.

Další literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 199. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 51.

č. 85

XXIII D 75

MS 73

1615, Čechy (Praha), papír, 389 ff., 292 × 193 mm, vazba dobová: 301 × 198 mm, česky, latinsky, německy

Filigrány: Značka papírny **Šumperk:** 1) půlený kruhový štít, v pravém poli jelení paroh, nalevo polovina orla, opis SCHIMBERG (dobře dochováno na fol. 16) – var. EINEDER, č. 217 (z roku 1628), jiná var. STRUŽOVÁ. *Filigrány moravských papíren*, s. 69, obr. č. 9 (z roku 1603). Značka papírny **Velké Losiny:** 2) korunovaný štít, v něm lev stojící na trojvrší (dobře dochováno na fol. 110) – var. STRUŽOVÁ. *Filigrány moravských papíren*, s. 65, obr. č. 5 (z roku 1607). – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. I, 2v, 5v–6v, 10v, 16, 20v, 24v, 90v, 94v, 110–111, 117v, 125v, 145v, 147v, 163v, 175v–176v, 178v, 202v, 206v, 211v, 223v, 233, 235v, 244v, 267, 273v, 290v, 297, 304v, 331v, 362v, 371v, 387v–389v prázdná. – Knižní blok na začátku a na konci lehce poškozen hmyzem.

Písmo: větší počet písařských rukou. – **Vazba** světlá pergamenová, s lepenkovými deskami, s předním a zadním hranovým přehybem, se zavazováním na dva páry kožených stuh. V horní části hřbetu inkoustem titul „8. | Wegpisy Privi | legij a Swobod | Margkr. Mora | wskeho“. Horní a dolní zelená ořízka. Vazba lehce poškozena hmyzem. Potah zašpiněn, na hřbetu potrhán, dole zčásti stržen. Stuhy byly odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** V dolní části hřbetu papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 18“. Na přední předsádce zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 73“ a platná signatura.

Rukopis se do czerninské knihovny dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 4. N. 8), PLK Czerniniana (MS 73), PLK 1842 (MS 73, cena 40 krejcarů)

„*Vejpis privilegii a svobod margkrabství Moravského*“ [1615]

Okolnosti vzniku rukopisu jsou objasněny na fol. 386v „*Tyto vejpisové dáni jsou z privilegii zemských království Českého na markrabství Moravský se vztahující s povolením všech tří stavův pod pečeti zemskou téhož království Českého, tak jakž o tom relací sněmovní ve dskách zemských, v kvaternu relací krále Jeho Milosti, pánův Jich Milostí a vladyk plného soudu zemského zeleném, léta 1615 v sobotu po svatém Matouši B. 29 sepsaná plněji svědčí a v sobě širěji obsahuje a zavírá. Actum na Hradě pražském při dskách zemských království Českého v pondělí po Všech svatých léta tisícého šestistého patnáctého*“ a na fol. 387r „*Na poručení Jich Milostí nejvyšších pánův ouředníkův a pánův soudcův zemských margkrabství Moravského. My dole podepsaný osoby tyto vejpisy svobod a privilegii zemských margkrabství tohoto Moravského sme vypsati dali a že se slovo od slova s originali všechny všudy v punktích a klausulích srovnávají, na svědomí sekryty své k těmto vejpisům sme přitiskli a v nich se vlastními rukami podepsali*“, kde připojili své sekrety a podpisy Jan Šťas[t]ný z Prusinovic, K[ryštof] K[arel] z[e] Švábenic a další osoba, jejíž podpis se nepodařilo rozluštit.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 71. – BERÁNEK. *Soupis archivních rukopisů*, s. 192.

č. 86

XXIII D 76

MS 74

XVII (post 1627), Čechy, papír, 163 ff., 308 × 197 mm, vazba dobová: 319 × 200 mm, česky

Špatně rozeznatelné **filigrány**: 1) polcený štít, v jednom poli věž s cimbuřím, v horní pásce neidentifikovaná písmena (lépe dochováno na fol. 1); 2) korunovaný lev držící žezlo stojí na podstavci (lépe dochováno na fol. 144); 3) kruhový štít s písmeny E G (lépe dochováno na fol. 153). – **Foliace** moderní tužková, započítány předsádky. – **Stránkové reklamanty**. – Ff. 1–2, 4v, 161–163 prázdná. – Prosvítání písma.

Písmo: 2 písmařské ruce; **A** = ff. 3r–96r; **B** = ff. 96r–160v. – **Vazba** kožená, slepotisková smíšeného kompozičního typu, se zapínáním na dvě spony. Dřevěné desky potažené tmavohnědou usní. Vnější rám vyplňuje zdvojený ornamentální váleček, střední rám pás z kolků styliz. květů lilie, vnitřní rám pás z kolků šestiplátkového květu. V horním a dolním vloženém poli ve středu a při okrajích opět šestiplátkové květy. Dominantu tvoří kompozice sestavená z obou použitých kolků. Nezdobená ořízka. Vazba lehce poškozena hmyzem, spony byly odtrženy a ztraceny. Useň na více místech stržena, při hranách odchlípena. – **Provenience**: V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. I. No. 11“. Na předním přidešti tužkou platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 3. N. 2), PLK Czerniniana (MS 74), PLK 1842 (MS 74, cena 15 krejcarů)

[Obnovené zřízení zemské království Českého. 1627]

(3r–4r)

[Uvozovací patent Ferdinanda II. Vídeň 15. 5. 1627]

(5r–155v)

[Právo a zřízení zemské dědičného království Českého]

„*Obnovená práva a zřízení zemská království Českého. O dědičné successi v království Českém. A. I. Jakož jest slavné paměti Karel Čtvrtý, římský císař a český král, předek náš*“ × „*Z. 6. Jestliže by pak kdo, maje u vězení poddaného, jej umoril ... soud náš zemský obeslati. Konec tohoto Obnoveného zřízení zemského*“

(156r–160v)

„*Registrum titulův, jenž se v tomto Obnoveném zřízení zemském nacházejí*“

„*O právu veřejném. O dědičné successi v království Českém A. I. O slibu a přísaze dědičné poddanosti*“ × „*O pokutách, kteří by cizí lidi bez příčiny do vazby a vězení brali Z I do 6. Finis coronat opus*“

Český překlad Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 byl vytištěn pouze do článku F I, zbytek textu je doplněn rukopisně – srv. *KNIHOPIS*, č. 2447. Stále se užívá edice JIREČEK, Hermenegild. *Obnovená Práva a Zřízení zemská království Českého. Vernewerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhaimb. Codex juris Bohemici. Tom. V, 2, Praha 1888*. Německé znění vydal znovu RENTZOW, Lutz. *Die Entstehungs- und Wirkungsgeschichte der Vernewerten Landesordnung für das Königreich Böhmen von 1627*, Frankfurt am Main 1998. Srv. též rukopisy XXIII D 77 a XXIII D 81 (č. 87, 91).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 376, č. 33 (mylně uvádí rok 1677).

XVII² (post 1654), Čechy, papír, 244 ff., 301 × 195 mm, česky

Filigrán papírny Český Krumlov: štít se dvěma věžemi s bránou, nad níž pětilistá růže, nad štítem písmeno K, po stranách písmena C P (dobře dochováno na fol. 211) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 452–453, tab. CLI, č. 3. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Stránkové reklamanty. – Ff. 1, 2v, 211v prázdná. – Knižní blok poškozen vlhkem, hnitím a hmyzem. Silné prosvítání písma. Vybledlé písmo na ff. 121v–130r již téměř nečitelné.

Písmo: 2 písařské ruce, A = texty (a)–(b); B = texty (c)–(d). – **Vazba** stržena a ztracena.

– **Provenience:** Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „Q III 5.“.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (E. S. 3. N. 2), PLK Czerniniana (MS 75), PLK 1842 (MS 75, cena 10 krejcarů)

(a) 3r–210v [Obnovené zřízení zemské království Českého. 1627]

„Císaře římského, uherského a českého krále, Jeho Milosti Ferdinanda Druhého etc. Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého“

(3r–4r) [Uvozovací patent Ferdinanda II. Vídeň 15. 5. 1627]

(5r–207r) [Právo a zřízení zemské dědičného království Českého]

„Obnovená práva a zřízení zemská království Českého. O dědičné successi v království Českém. A. I. Jakož jest slavné paměti Karel Čtvrtý, římský císař a český král, předek náš“ × „Z. 6. Jestliže by pak kdo, maje u vězení cizího poddaného, jej umořil ... soud náš zemský obeslati. Konec Obnoveného zřízení zemského od Jeho Milosti císařské léta 1627 vydaného“

(207v–210v) „Registrum na zřízení zemské obnovené v království Českém“

„Předně titul neboližto přímliuva o dědičné successi v království Českém A. I. O slibu a přísaze dědičné vrchnosti poddanosti“ × „O pokutách těch, kteří by cizí lidi poddané bez příčiny do vazby a vězení brali vod Z I až do 6. Konec registříku na zřízení zemské“

Český překlad Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 byl vytištěn pouze do článku F I, zbytek textu byl doplněn rukopisně – srv. KNIHOPIS, č. 2447. Stále se užívá edice JIREČEK, Hermenegild. *Obnovená Práva a Zřízení zemská království Českého. Vernewerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böheimb. Codex juris Bohemici. Tom. V, 2, Praha 1888.* Německé znění OZZ vydal znovu RENTZOW, Lutz. *Die Entstehungs- und Wirkungsgeschichte der Vernewerten Landesordnung für das Königreich Böhmen von 1627, Frankfurt am Main 1998.* Srv. též rukopisy XXIII D 76 a XXIII D 81 (č. 86, 91).

(b) 211r–242v   „*O hory a kovy též jich pavování v království Českém, kteréž se od slavné paměti Jeho Milosti císaře Maximiliana Druhého spolu s stavy téhož království v létu 1575 stalo a vůbec publikováno bylo. Tolikéž Smlouva svatováclavská. O kterýchžto obou věcech v Obnoveném zřízení zemském léta 1627 vydaném pod litt. A. 21 též A. 25 zmínka se činí. Vytisknuto v Starém Městě pražském v impressi Šumanské léta 1627. Cum speciali privilegio caesareo ad decennium*“

(212r–224r)   [Narovnání o hory a kovy vydané Maxmiliánem II. roku 1575]

(224v–242v)   [Svatováclavská smlouva. 1517]

Opis tisku z roku 1627 – srv. *KNIHOPIS*, č. 6018. Edici obou dokumentů otiskl GLÜCKLICH, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*, Brno 1936, s. 437–442, 448–471.

(c) 243r–244r   [Nařízení Ferdinanda III. o povinnosti habilitace v zemi u osob, které získaly deskové statky sňatkem s habilitovanou vdovou. Ebersdorf 28. 9. 1654]

(d) 244v   „*O lidech svobodných a dítkách jich*“ [Praha 20. 7. 1652]

Patent Ferdinanda III. upravuje právní postavení dětí svobodných rodičů, jež se narodily na poddanských gruntech. Srv. edici KALOUSEK, Josef. *Řády selské a instrukce hospodářské 1627–1698* (AČ 23), Praha 1906, s. 285, č. 245.

č. 88

XXIII D 78

MS 76

XVII' (post 1604), Morava (?), papír, I + 122 ff., 294 × 199 mm, vazba dobová: 300 × 203 mm, česky

Filigrán Valentina Brämera z papírny Altmühle (Steyr) v Rakousku: lev s písmenem S ve štítu, nad nímž iniciály V B, po stranách písmena S T (dobře dochováno na fol. 121) – nejbližší var. PICCARD. *Wasserzeichen Raubtiere*, III, 1950 (z let 1600–1601). – Nedokončená původní foliace zčásti ztracena seříznutím knižního bloku, dopočítána při katalogizaci. – Ff. Iv, 66v, 118v–122v prázdná.

Písmo: 2 písařské ruce; A = ff. 1r–94r; B = ff. 65r, 94r–118r. – **Vazba** tmavozelená pergamenová s lepenkovými deskami, se zavazováním na dva páry bílých kožených stuh. – **Provenience:** V horní části hřbetu setřené inkoustová sign. „III <506?> F.“, dole papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. I. Nro. 9“. Na předním přidešti zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 76“ a platná signatura.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (D. S. 4. N. 5), PLK Czerniniana (MS 76), PLK 1842 (MS 76, cena 10 krejcarů)

„Zřízení zemské Margkrabství moravského vnově vydané 1602 [!]"

Velmi pravděpodobně jde o opis tisku moravského zemského zřízení vydaného roku 1604 u Jiřího Handla v Olomouci – *KNIHOPIS*, č. 17478. Kritickou edici tisku vydala JANIŠOVÁ, Jana. *Zřízení zemské Markrabství moravského z roku 1604*, Praha 2015, zde též starší literatura a přehled rkp. dochování; náš rukopis není evidován. V rukopise schází část textu článku 1 a čl. 2 (vynecháno místo na fol. 3r), čl. 100 (vynecháno místo na fol. 66r–v), čl. 182 a závěrečný rejstřík. Srv. též rukopis XXIII F 33 (č. 176).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 73.

č. 89

XXIII D 79

MS 77

XVII ex. (ante 1690) + 1693, Čechy, papír, 182 ff., 292 × 193 mm, vazba dobová: 299 × 197 mm, česky

Filigrány: 1) korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem (lépe dochováno na fol. 4); 2) značka papírny **Trutnov**: lev v kruhovém štítu s opisem TRAVTENAV (lépe dochováno na fol. 172). – Za ff. 1 a 82 vytrženo po 1 listu. – **Psací plocha** rozdělena do sloupců, vymezených svislými inkoustovými linkami. – **Foliace** moderní tužková. – Ff. 1, 178v, 181r–182r prázdná.

Písmo: 2 písarské ruce; **A** = text (a); **B** = text (b). – **Vazba** kožená slepotisková, se zavazováním na dva páry zřejmě kožených stuh. Lepenkové desky potažené světlou usní. Na deskách stejná kompozice. Prázdné okrajové pole s křížením v rozích. Jediný rám vyplňuje pás obloučků (se zubatými okraji) s palmetami, v kratších stranách zdvojený. Volné pole zůstalo prázdné. Horní a dolní vložené pole prázdné. Na plochem hřbetu vystupují 3 dvojité vazy ohraničené linkou s trojúhelníkovými výběhy na deskách. Nezdobená ořízka. Vazba lehce poškozena hmyzem, stuhy byly odtrženy a ztraceny. – **Provenience:** Na přední desce v horním vloženém poli inkoustem iniciály „I. S. A. M. 1690“. V horním okraji předního přیدهští podpis téhož majitele „Joannes Sebastianus Marcžan Anno 1690“, níže jinou rukou „W tegto knize ge 90 Archu“. V horním mezivazí stopy strženého štítku, v dolním mezivazí inkoustem sign. „19“ a papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 1<8?>“. Vložen papírový proužek se sign. „M. 77“. Na předním přیدهští zapsány v NK ČR tužkou sign. PLK „MS. 77“ a platná signatura. Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 77), PLK 1842 (MS 77, cena 12 krejcarů)

(a) 2r–180v
městských“

„*Vejtach alphabetský zřízení zemských, Nowellých, Declaratorií a Práv*

Titul byl převzat ze starých katalogů. Jedná se o abecední rejstříkové uspořádání článků případně odstavců ve zkráceném znění, převzatých z Obnoveného zřízení zemského království Českého

(1627), Deklaratorií a Novel Obnoveného zřízení království Českého (1640) a Koldínových Práv městských království Českého (1579). Rukopis eviduje HOFFMANN, František. Rozšíření Koldínových Práv městských v českých, německých a latinských podobách (Ke 400. výročí vydání Práv městských). *Studie o rukopisech*, 1979, 18, s. 78–79, č. 60. Stejný text obsahuje zřejmě i rukopis Praha, NK ČR, sign. XVII C 13, kde jsou navíc latinské verše datované do roku 1664 – srv. *ibid.*, s. 78, č. 59.

(b) 182v

„*Copia listu vejhostního*“

Opis výhostního listu pro poddaného Jiřího Kozla z panství Zbiroh (Praha 13. I. 1693).

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 72/1.

č. 90

XXIII D 80

MS 78

XVI², Čechy, papír, VI + 394 (recte 396) ff., 298 × 202 mm, vazba mladší: 309 × 215 mm, česky

Filigrány: 1) korunovaná rozkřídlená orlice (lépe dochováno na fol. 144); 2) šíp (lépe dochováno na fol. 176); 3) medvěd s vyplazeným jazykem a obojkem s cvočky stojí na zadních (lépe dochováno na ff. 215, 244) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Raubtiere*, I, 935 (z roku 1549); 4) medvěd s obojkem stojí na zadních (lépe dochováno na fol. 286) – var. BRIQUET, č. 12347 (z roku 1547); 5) volská hlava s očima a rohy zatočenými dovnitř, s dvojitou tyčí obtočenou hadem s ukrytou hlavou, zakončenou křížem (lépe dochováno na fol. 292) – var. PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XVI, 296 (z let 1545–1546); 6) volská hlava s očima a rohy zatočenými dovnitř s dvojitou tyčí obtočenou hadem, zakončenou křížem (lépe dochováno na fol. 295) – var. PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XVI, 293 (z let 1547–1550). Na ff. I–VI, 378–394 a přelepech přidešší snad značka papírny **Cheb**: dělený štít, v horním poli půl orlice, v dolním mřížování – var. BRIQUET, č. 2235 (z let 1558–1568). – **Foliace** moderní tužková, dopočítána při katalogizaci. Chyby: Fol. 139 bis, 169 bis. Započatá původní foliace v Předmluvě a Rozdílu, tzn. dnešní ff. 1–10 = list A I–V, list A 6–10. – Ff. I–VI, 377v–394v prázdná. – Knižní blok v horním a dolním okraji lehce poškozen hmyzem. Prosvítání písma v nadpisech.

Písmo: I ruka, snad písař s iniciálami L. B. – srv. text na fol. 377r. Rubrikace, červeně psána část nadpisů. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené hnědou usní. Hlavice, hřbítky 5 vazů, pata a hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. V mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. kytice, v rozích rostlinné úponky. Ve 2. mezivazí shora ve zlatě orámovaném světlém štítku vyzlacen zkomolený titul IVS | BOHEMICVM | WSCHCHERT. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Vazba poškozena hmyzem. Useň na více místech odřena, v hlavici, patě i rozích desek potrhána. Zlacení na hranách téměř setřeno. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. IIr tužkou část sign. „22“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí

papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. II. No. 17“. Na předním přidešti tužkou platná signatura. Na zad. přidešti dole vlevo tištěný štítek o zařazení rkp. do soupisu prováděného Komisí pro soupis rukopisů ČSAV, datovaný 3. 4. 1959 a podepsaný Františkem Čádou.

Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 22), PLK Czerniniana (MS 78), PLK 1842 (MS 78, cena 40 krejcarů)

Viktorin ze Všehrd: O právích země české knihy devatery

„Najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Vladislavovi, uherskému, českému etc. králi, markrabí moravskému, lucenburgskému a slezskému vývodě a lužickému margrabí etc. O právích země české Viktorina ze Vehr [!] počínají se knihy první“

(1r–6v) **„Předmluva“**

„Země česká od založení svého, najjasnější králi, až do tohoto času jak položením okolní země převyšuje, tak mužností lidí z nich poslych“ × „aby každý čehož by hledal, snadně po těch nápisích k potřebě své mohl najíti“

(6v–13r) **„Rozdiel všech knih, co se v kterých zavírá“**

„I. První po předmluvení summu, co se ve všech jiných knihách píše, ukazují“ × „Co v knihách devátých. O zmatcích ... Co jest při diskách a soudu za těchto časů změněno. Zavření všech knih“

(13r–363r) **[O právích země české knihy devatery]**

„O rozličnosti soudu země české a nejprvé o soudu zemského velikosti a moci hlava první. V království a v zemi české soudové jsou rozliční, ale nejvyšší a najznamenitější jest soud zemský“ × „A o tom proměnění a o správě při soudích i při diskách potud jest povědíno. Kteréžto sepsání, ač snad nevelmi veliký užitek ... ani opravené ani mnů vydané, než z připsi a z kart přepsané“

Z epilogu, tzv. Zavření všech knih, byla opsána jen závěrečná část.

(363v–377r) **„Registrum“**

„Bráti kto chce pro úrok, co sobě má více po rukojmí jednati“ × „Zpuosob puohonu z odboje v třetí hlavě XXII. Konec. Chvála Bohu. L. B.“

Spis O práviech, súdiech i o diskách země české knihy devatery dokončil někdejší místopisár desk zemských Viktorin ze Všehrd (asi 1460–1520) v roce 1499, dílo však nevyšlo tiskem. Srv. též heslo KOLÁR, Jaroslav. Viktorin Kornel ze Všehrd, in: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 4/II*. Ved. redaktor Luboš MERHAUT, Praha 2008, s. 1530–1532 (zde další literatura). Edici Knih devaterých pořídili – na základě jiných rukopisů – HANKA, Václav. *Viktorina Kornelia ze Všehrd Knihy devatery o práviech a súdiech i o diskách země české*, Praha 1841 a JIREČEK, Hermenegild. *O právích země české knihy devatery*, Praha 1874. Kritiku obou edic a přehled dochovaných rukopisů s rozlišením redakcí podal ČÁDA, František. Všehrdovo

právnícké dílo v dochovaných rukopisech, in: *Sborník prací věnovaných k 500. výročí narození M. Viktorina ze Všehrd (Corolla disertationum piae memoriae magistri Victorini Cornelii de Všehrd ante D annos nati dedicatarum). Právně historické studie*, 1961, 7, s. 77–129 (popis našeho rkp. na s. 121, Ms 7, „Lobkovický třetí“). Náš rukopis zařadil F. Čáda do skupiny rukopisů vladislavské redakce (z let asi 1502–1508) a datoval široce do 17. století.

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 379, č. 72/2. – PRŮVODCE, s. 143.

č. 91

XXIII D 81

MS 80

XVII², Čechy, papír, 281 ff., 295 × 185 mm, vazba mladší – czerninská: 306 × 194 mm, česky

Nejméně 10 druhů papíru, rozeznat lze filigrány: Značka papírny **Praha-Staré Město**: 1) staroměstský znak (lépe dochováno na fol. 166) – jiné var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 456, tab. CLIX, č. 5–6. Značka papírny **Jirkov**: 2) erb Hrzánů z Harasova v kruhu s opisem ADAM HERSAN (špatně dochováno na fol. 147) – var. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 451, tab. CXLVIII, č. 2. Dvoučlenná značka papírny **Benešov nad Ploučnicí**: 3) malý rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem × korunované písmeno B (lépe dochováno na ff. 276–277) – srv. ZUMAN. České filigrány XVII. století, s. 444 a ZUMAN. České filigrány XVIII. století, s. 5–6. Snad značka papírny **Pardubice**: 4) korunované písmeno L (lépe dochováno na fol. 253). Další filigrány 5) korunovaný rozkřídlený orel (lépe dochováno na fol. 77); 6) rozkřídlený orel, mezi hlavami a po stranách písmena M M M (lépe dochováno na fol. 83); 7) dvě věže (lépe dochováno na fol. 102); 8) vzpřímený medvěd opírající se o ostrev, umístěn ve štítu, v jehož horní části písmena I (?) V Z (lépe dochováno na fol. 188). – **Psací plocha** textů (b) a (c) orámována inkoustovou dvojlíničkou. – **Foliace** provedena při katalogizaci. Původně jen očíslovány texty. – Ff. 1, 188, 268v, 273–281 prázdná. – Ve větší části knižního bloku silné prosvítání písma, místy již hrozí propadávání inkoustu. Na ff. 100–105 zasáhlo seříznutí lehce do psací plochy.

Písmo: V textu (a) střídavě větší počet písařských rukou. Texty (b) a (c) psal jeden písař. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce; styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem Obnovená Práva | Zemská Králowstw[i] | Českého. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 2r tužkou část sign. „21“ knihovny Františka Josefa Czernina. Vložen papírový štítek s inkoustovou sign. „C. IV. 9.“. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 9“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura. Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 21), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (C. S. 3. N. 7 nebo D. S. 3. N. 8), PLK Czerniniana (MS 80), PLK 1842 (MS 80, cena 40 krejcarů)

(a) 2r–193v [Obnovené zřízení zemské království Českého. 1627]

(2r–187v) [Právo a zřízení zemské dědičného království Českého]

„Obnovená práva a zřízení zemská království Českého. A. I. Jakož jest slavné paměti Karel Čtvrtý, římský císař, předeck náš“ × „Z. 6. Jestliže by pak kdo, maje u vězení cizího poddaného, jej umořil ... soud náš zemský obeslati. Finis. Soli Deo gloria. Amen“

Byl vynechán uvozovací patent Ferdinanda II. z 15. května 1627.

(189r–193v) „Registrum anebo pořádek titulův Obnoveného práva a zřízení zemského království Českého“

„V prvním dílu obsahuje se o právu obecném a soudech, též o dědičné successi, o slibu a přísaze, o ouřadech, sněmích a jiných právech a dskách zemských“ × „O pokutě těch, kteří by cizí lidi poddané bez příčiny do vazby a vězení brali Z I až do 6. Konec Titulův. Omnia ad maiorem Dei gloriam cedat. Velikou prací sepsané tyto Zřízení zemská. Amen. Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine“

Český překlad Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 byl vytištěn pouze do článku F I, zbytek textu byl doplněn rukopisně – srv. KNIHOPIS, č. 2447. Stále se užívá edice JIREČEK, Hermenegild. *Obnovená Práva a Zřízení zemská království Českého. Vernewerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhaimb. Codex juris Bohemici. Tom. V, 2, Praha 1888.* Německé znění vydal znovu RENTZOW, Lutz. *Die Entstehungs- und Wirkungsgeschichte der Vernewerten Landesordnung für das Königreich Böhmen von 1627*, Frankfurt am Main 1998. Srv. též rukopisy XXIII D 76 a XXIII D 77 (č. 86–87).

(b) 194r–268r [Deklaratoria a Novely Obnoveného zřízení zemského království Českého. 1640]

„Ad rubricam O slibu a přísaze dědičné poddanosti. Aa I. Ačkoliv v Obnoveném zřízení zemském pod literou A 2, jak notule slibu a přísahy poddanosti nařizena, tak i přitom rozdílné způsoby, formy a obzvláště že to vyměřeno jest“ × „aby se o tom další potřebné nařízení státi mohlo. Finis coronat opus. (fol. 267v) Registrum titulův. O slibování poddanosti Aa I ... (fol. 268r) O vězních Ll 12“

Srv. MALÝ, Karel – ŠOUŠA, Jiří – KUČEROVÁ, Klára. Deklaratoria a Novely Obnoveného zřízení zemského, in: *Vývoj české ústavnosti v letech 1618–1918*, Praha 2006, s. 793–823; zde i edice a přehled rkp. dochování. Náš rukopis, který vynechává uvozovací patent Ferdinanda III. z 1. února 1640, nebyl dosud znám.

(c) 269r–272v „Způsob vedení práva při dolejší i hořejší instanci“

„O cedulích řezaných. Před sporem dle Obnoveného zřízení zemského B 12, Q 56, Práva městského Q 26 mají se řezané cedule, když kdo co předzvěděti chce, posílati“ × „O zaručení škod. Podle Práva

městského A 57 měšťané Starého, Nového a Menšího Měst pražských ... co mu rozsudkem vynalezeno bude, podniknouti chce“

č. 92

XXIII D 82

MS 81

XVI² + XVII¹, Čechy, papír, 313 ff., 284 × 204 mm, vazba mladší – czerninská: 294 × 210 mm, česky, latinsky, německy

Filigrány: 1) písmeno P, nad ním štítek s podstavcem a hvězdou (dobře dochováno na fol. 78) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Buchstabe P*, XVII, 118 (z let 1553–1554); 2) písmeno P, nad ním štítek s podstavcem a hvězdou (lépe dochováno na fol. 146). Na dodatečně připojených ff. 1–2 a 312–313 půlměsíc s lidským obličejem a sedmicípá hvězda. – **Foliace** v pravém dolním rohu, provedena při katalogizaci. – Ff. 1–2, 3v, 4v, 64v, 67v, 68v, 78v, 118r, 312–313 prázdná. – Seřiznutí kniž. bloku zasáhlo častěji do okrajů psací plochy.

Písmo: 11 písařských rukou 16. století (uvádí se datum nejmladšího opsaného dokumentu); A (1564) = ff. 4r–26v, 53v–54r; B (1561) = ff. 27r–53r; C (1567) = ff. 54v–62v, 69r–78r; D a E (1572) = ff. 79r–102r, 103v–114v; F (1570) = ff. 114v–117r, 199v–211r; G (1572) = ff. 120r–125r, 126r–156v; H (1572) = fol. 157r; I (1573) = ff. 157v–158r, 164r–199r; J (1573) = ff. 159r–162v; K (1573) = ff. 162v–164v; L (1574) = ff. 211r–243v. Na ff. 4r, 63r–68r, 78r, 102v–103r, 117v, 125v, 158r–v, 176r, 241v–311v zápisy nejméně 6 písařských rukou 1. poloviny 17. století. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbitky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem MANVSSCRIP | TA | BOHEMICA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobený zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žluto-bílý). Useň místy odřena, v pravém dolním rohu přední desky odchlípena. – **Provenience:** Na fol. 3r čtyřma rukama odshora dolů zápisy „Jan Lukess Winttrbersky“, rukou Jakuba Menšíka připsáno „Smilug se Pan Buoh nad twau milau dussi. Amen“, „Jan Lukess Wyntrbersky“, „Jakub Menssik Prachatyczsky pisarz darem przigal Knyhu tuto od Jana Wyntrbergskeho z Pleckhenssteyna w pondielj po s[wa]lte Pannie Katerzinie [27. 11.] Letha Panie 1570“, „Anno domini 1571 vigesima secunda die Mensis Octobris solers literis atque ingenio clarus vir Joannes Winterbergensis a Plekenstain extremam vitae suae diem clausit peste correptus, atque subsequutus filiam atque filiolum suum eodem morbo peremptos, eius animae Deus largitor veniae felicem atque placidam dignetur largiri cum omnibus suis electis quietem. Amen“. V pravém horním rohu fol. 3r tužkou část sign. „44“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 11“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura. Prvním majitelem rukopisu byl Jan Vintrberský z Plekenštejna († 22. 10. 1571) – srv. SEDLÁČEK, August.

Českomoravská heraldika. Část zvláštní, Praha 1925, s. 572, 670. V roce 1570 získal od něho knihu darem Jakub Menšík z Menštejna († 1614), prachatický měšťan a radní písař (v letech 1570–1576), povýšený roku 1577 do vladyckého stavu, který se později stal královským celným v Prachaticích, vrchním písařem při nejvyšším purkrabství (1581), hejtmanem Menšího Města pražského (1586), místosudím království českého (1593), královským prokurátorem (1601) a purkrabím Pražského hradu (1603). Roku 1600 vydal v Praze spis O mezech, hranicích, soudu a rozepři mezní. Z manželství s Alžbětou Pětipeskou z Chýš a Egerberka měl děti Jana, Václava Eusebia a Marii Eusebii – srv. alespoň TEPLÝ, František. Vrcholtovice. Dějepisný nástin. *Sborník historického kroužku*, 1898, 7, s. 121–133; PETŘÍK, Josef. Jakub Menšík z Menštejna. *Zeměměřičský věstník*, 1933, 21, č. 7, s. 117–119; FENCL, Pavel – MAGER, Jan Antonín – JURČO, Antonín. *Prachatice: obrazy z paměti města*, Prachatice 2012, s. 328–329. Rukopis se dostal neznámou cestou do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (O. I. 4), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 45), PLK Czerniniana (MS 81), PLK 1842 (MS 81, cena 10 krejcarů)

[Kniha nálezů a apelací z let 1548–1637]

Kniha byla založena před rokem 1570, kdy ji Jan Vintřberský z Plekenštejna daroval prachatickému městskému písaři Jakubu Menšíkovi z Menštejna († 1614), a bylo do ní zapisováno až do roku 1637. V řadě případů umožňuje sledovat téměř celý průběh soudní pře, jelikož zachycuje obsah žaloby, výpovědi stran a svědků, rozsudek (nález) městského soudu a potvrzení (konfirmování) či napravení (reformování) nálezu vydané pražským apelačním soudem. Nejčastěji se přitom jedná o soudní pře projednávané před městským soudem v Prachaticích, ale opsány byly i nálezy z dalších měst; samostatný oddíl tvoří nálezy města Nymburk nad Labem z let 1548–1560 (ff. 27r–49r). Ve 2. polovině 16. století byly záznamy, které nejdou chronologicky přesně za sebou, psány úhledně a bez škrtnů a všechny byly pořízeny v českém jazyce. V záznamech z 1. poloviny 17. století, psaných též německy či latinsky a zapisovaných často velmi zběžnou kurzívou, se již objevují škrty a opravy, písaři navíc začali na volné listy zapisovat i texty neodpovídající určení knihy, jako například alchymistické návody a recepty (ff. 63r–64r, 67r, 252v), „*Proti zimnici jisté a zkušené lékařství*“ (fol. 310r) nebo záznam o křtu blíže neurčeného nemluvněte Anny Marie konaném dne 29. 7. 1634 (fol. 263r).

Literatura: BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů, s. 193. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 70.

č. 93

XXIII D 83

MS 82

1695–1701, Čechy, papír, 297 (recte 298) ff., 289 × 190 mm, vazba mladší – czerninská: 300 × 199 mm, česky

Dva filigrány nelze rozeznat (dochovány na ff. 294, 296). – Foliace původní, místy zasažena seříznutím kniž. bloku při převazbě. Chyby: Fol. 183 bis. – Psací plocha orámována inkoustovou linkou. – Ff. 294–297 prázdná. – Zhnědnutí papíru, prosvítání písma.

Písmo: 1 ruka. V textu četné škrty a opravy další rukou. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem De IVRIS:DI | CTIONE CRIMIN. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínově a hnědě stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-žlutý). – **Provenience:** Na fol. 2r „Ex libris Wenceslai Gregorii Hannl JVD. R[egiarum] App[elationum] Consil[iarii]. Ex propriis Expensis descriptus“. V pravém horním rohu fol. 2r tužkou část sign. „23“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. 7“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura.

Rukopis byl pořízen pro pražského apelačního radu Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 23), PLK Czerniniana (MS 82), PLK 1842 (MS 82, cena 12 krejcarů)

„De jurisdictione criminali. O soudu práva útrpného a hrdelního“

„A. 1. Poprava aneb soud práva útrpného a hrdelního jest právo a mocnost v hrdelních případnostech souditi a zločinství trestati. A 2. Žádný práva popravního, to jest hrdelního a útrpného, se ujímati a jeho užívati nemá, leč bychom my neb dědicové naši a budoucí králové čeští jemu takového pořádně propůjčiti ráčili anebo že by takové popravní právo od starodávna měl a v užívání jeho zůstával. De captura et incarceratione reorum in flagranti delicto deprehensorum. O jímání a ujíšťování zločinců při spáchaném skutku postižených. A. 3. Každý zločinec a jiný řádu a práva přestupník“ × „De carnificibus et patibulis. O katanech a šibenících. X 23. Kati neb katanové jinak mistři ostrého meče neb mistři popravní obyčejně nemilosrdný bývají ... (fol. 289r) De taxis judicialibus. O záplatách soudních. X 27. Jest již na jednom místě podotknuto, kterak obecnému dobrému ... (fol. 291v) X 35. Za sedmé: Popravci od exekucí má se dáti. \$ 1. Od meče 5 kop míšeňských. \$ 2. Od provazu 5 kop míšeňských ... (fol. 293r) X 45. Jsou také mnohá města, která svého vlastního popravce nemají ... (fol. 293v) Závěrek. Poněvadž všechna práva z nepravostí a nešlechtností lidských pošla ... na časy budoucí nejmilostivěji pozůstavovati ráčíme. Laus Deo. Amen“

Rukopis by snad mohl souviset s přípravami trestního zákoníku Josefa I., podněty k jeho vydání se totiž objevily již na sklonku vlády Leopolda I. a vyšly i z prostředí pražského apelačního soudu. Constitutio criminalis Josephina vstoupila v platnost roku 1707, oficiální český překlad Nové právo útrpné a hrdelní pro království české, markrabství moravské a knížectví slezské, který pořídil rada apelačního soudu a jeho český sekretář Kryštof Jan Kupec z Bílenberka (asi 1655–1720), vyšel roku 1708 – srv. URFUS, Valentin. *Císař Josef I. nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004, s. 109–121. Náš rukopis obsahuje snad

návrh trestního zákoníku, odlišný od finální verze Josephiny, který byl v letech 1695–1701 předkládán k posouzení blíže neurčené komisi. Pravděpodobně Hannlovou rukou je totiž připsáno na ff. 2r „*Ad amplissimum collegium I. Julii 1695*“, (32r) „*Hucusque perventum in Commissione 27. Februarii 1696*“, (34r) „*Hucusque perventum in Commissione 15. Martii 1696*“, (39r) „*Hucusque perventum 4. Aprilis 1696*“, (46v) „*Hucusque perventum 26. Aprilis 1696 in Conferentia ...*“, (51r) „*Hucusque perventum in Conferentia qua Dr. Ebelin 3. Octobris 1696*“ – zřejmě míněn pražský apelační rada Johann Wolfgang Ebelin (asi 1650–1712), (53v) „*Hucusque perventum 10. Octobris 1696*“, (57r) „*Hucusque perventum 25. Octobris 1696*“, (69r) „*Hucusque perventum in Conferentia die 19. Septembris 1697*“, (75v) „*Hucusque in Conferentia 7. Octobris 1697*“, (81r) „*Hucusque perventum in Conferentia 2. Decembris 1697*“, (86v) „*Hucusque perventum in Conferentia 16. Decembris 1697*“, (94r) „*Hucusque Deo favente perventum in Conferentia 14. Januarii 169[8]*“, (98r) „*Hucusque perventum in Conferentia 22. Februarii 1701*“.

č. 94

XXIII D 84

MS 83

1605, Čechy, papír, II + 762 (recte 751) pp., 306 × 188 mm, vazba mladší: 320 × 193 mm, česky

Filigrány: 1) dvě věže, každá s třemi stínkami cimbuří a jedním oknem, mezi nimi brána se špičatou střechou, stojí na podstavci s písmenem S (lépe dochováno na pp. 62–63); 2) dvě věže, s třemi stínkami cimbuří a dvěma okny, mezi nimiž brána se špičatou střechou a padací mříží, stojí na podstavci se značkou (dobře dochováno na pp. 190–191). 3) erb pánů z Valdštejna: čtvrcený štít s přivrácenými lvy, nad štítem knížecí koruna (dobře dochováno na pp. 669–670) – jiné var. STRUŽOVÁ. *Filigrány moravských papíren*, s. 71–72, která předpokládá existenci neznámé papírny na panství Brtnice. 4) písmeno Z ve štítu (dobře dochováno na pp. 723–724). – **Paginace** původní (do pag. 662), dopočítána při katalogizaci. Chyby: Vynechány pp. 36, 430–439, pag. 275 bis. – Pp. I–II, 669–680, 711–762 prázdné. – Prosvítání písma.

Písmo: základní písařská ruka A; ruce B = pp. 261–264; C = pp. 265–336. V textu poměrně časté škrty a opravy. Četné marginálie. – **Vazba** kožená, se zlaceným hřbetem. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 5 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu styliz. květ lilie, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora vyzlacen titul MANUSCRIPTU: | BOHEM. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. – **Provenience:** V pravém horním rohu pag. I tužkou část sign. „45“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí přes starší štítek přelepen papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „B. III. No. 5“. Na pag. I zapsána v NK ČR tužkou sign. PLK „MS 83“, na předním přičeští platná signatura.

Rukopis vznikl v roce 1605, o čemž svědčí letopočet uvedený na konci několika kapitol textu (a), na pp. 446, 519, 568, 608, 623, 624. Majitel rukopisu byl prasynovcem Kateřiny Hozlauerové z Hozlau († 1548), manželky nejvyššího kancléře království Českého Jana (Hanuše) Pluha z Rabštejna († 1537) – srv. poznámku u Hanušova jména na pag. 585 „Sestru pana dieđa meho

za Manželku miel“. Do czerninské knihovny se rukopis dostal neznámou cestou.

Katalogy: František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 46), PLK Czerniniana (MS 83), PLK 1842 (MS 83, cena 20 krejcarů)

(a) 1–668 [Bartoš Písař: Kronika pražská]

„Počínají se Knihy o příhodě a o pozdvižení jedněch proti druhým v obci pražské, s některými příjemnými přídávky potřebnými, jimžto latiníci annotaci říkají, v jistých místech položenými, kteréž se stalo za kralování nejjasnějšího knížete a pána, pana Ludvíka, uherského a českého etc. krále, pána mého milostivého“

(1–8) „Předmluva“

„Služby ponížené a podle vši možnosti hotové s pozdravením a s žádostí všeho dobrého a prospěšného tuto se všem vůbec podle povahy vyšších i nižších lidí předkládají. Poněvadž všecky věci od Pána Boha stvořené s časem nastávají a pomíjejí“ × „a v tom již se počne tuto vypisovati. Mějte se dobře“

(8–10) „Předmluva k čtenáři“

„Není pod nebem člověka, aby mohl sám všecko paměti a rozumem svým obsáhnouti“ × „Skonávají se předmluvy na Kronyky o bouře pražské etc.“

(10–232) „První knihy“

(233–380) „Začíná se druhá kniha Kronyky pražské“

(381–446) „Počíná se kniha třetí“

(447–662) „Počíná se čtvrtá kniha této kronyky“

(663–668) „Registrum“

„Anna královna narodila se. Anna královna uherská umřela“ × „N. Nožíři jednomu Pražané vymrskati kázali ... Náprava u oltáře v Tejně jaká byla“

Text rejstříku nebyl dopsán, chybí také příslušné odkazy na stránku či na knihu a kapitolu.

Staroměstský měšťan Bartoš Písař (asi 1470–1535) vyličil ve své kronice události od převratu M. Jana Paška z Vratu v srpnu 1524 do roku 1530, z pohledu přívrženců reformní proluterské strany Jana Hlavy z Liboslavě – srv. BLÁHOVÁ, Marie. Bartoš Písař, in: *Biografický slovník českých zemí. Díl 2*, Praha 2005, s. 250–251. Kritickou edici kroniky s přehledem rkp. dochovaní pořídil ŠIMÁK, Josef V. Kronika pražská Bartoše písaře, in: *Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých. Díl 6*, Praha 1907, s. V–XXX, 1–296; o našem rukopise s. XXIII, č. 6 (rkp. I). Nový přehled rkp. dochovaní přináší TOŠNEROVÁ, Marie – KVĚTOVÁ, Miroslava. *Paměť měst. Narativní*

prameny k dějinám Prahy, Českých Budějovic a Litoměřic do roku 1800, Praha 2019, s. 90–92, 224–237; popis našeho rukopisu s. 229, č. 15.

(b) 681 **„Přísaha, kterou zvolenci činí, když králevoliti mají, za krále Albrechta z pánův, z zemanův a z měst anno 1440“**

„Já Petr neb Jan přísahám Bohu, Matce Boží, všem svatým i obci vši koruny České, že z jednání a volení krále českého nebudu jinak raditi ani koho voliti“ × „Toho mi Bůh pomoz i všickni svatí a Boží umučení“

Srv. edici PALACKÝ, František. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Díl 1*, Praha 1840, s. 264, č. 5.

(c) 681–682 **[Korunovační přísaha Vladislava Jagellonského]**

„O přísaze, když přijímají krále nového k české koruně takto léta Božího MCCCCLXXI“

„My Vladislav, z Boží milosti volený král český, jakožpak nyní vstupujem i přijati jsme v království toto jisté České“ × „Toho pomáhaj nám Pán Bůh i všickni svatí“

(d) 682–686 **[Zápis svatomartinského sněmu v Praze. 22. 12. 1433]**

„Čtyři artykulové víry svatě“

„Ve jméno Pána našeho Jezu Krista, jenž jest pokoj náš a jemuž všeliké koleno klaní se ... My páni a hejtmané vojska, zemané, města i obce království Českého a margkrabství Moravského i se všemi přidržícími našimi v při čtyř artykulův spasitedlných, o něž jsme se zasadili, vyznáváme všickni“ × „nejprve přijde jemu správci našemu etc.“

Srv. edici PALACKÝ, František. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Díl 3*, Praha 1844, s. 412–413, č. 5.

(e) 687–688 **„Bulle od papeže, jenž sloul Klemens, o koruně české, která jest slavně vysazena etc.“ [Avignon 6. 5. 1346]**

„Clemens biskup, slouha sluh Božích, k věčné paměti jasných osob. Žádostem zvláště těch, kterýchž k poctivosti svatých hledí, dlužni jsme“ × „Tato bulle svrchu psaná jest také na Karlštejně s jinými klenoty zemskými“

(f) 689 **„Osazení soudu zemského za krále Vladislava“**

„Léta od narození Syna Božího 1485 v pondělí po svatém Bonifáci osazen soud zemský na Hradě pražském a tito jsou voleni k soudu zemskému“ × „Hašek Střežek z Lužan a Smiřic“

(g) 689–710 **„Léta Božího MCCCCLXVI ve čtvrtek po svatém Remigii za krále Jiřího páni a zemané k tomu vydávání seděli sou na ohledání práv a listův a desk Koruny české, což se svobod zemských, dotýče, na Karlštejně co jest“**

„První bulle neb privilegium císaře Fridricha, jeruzalémského a sicilského krále, pod zlatou bullí, kterým potvrzuje... Datum léta Božího MCCXXXI. Item císaře Fridricha [pro] krále českého a polského privilegium“ ×

„O berni zemské listové jsou před sebou. Král Jan slibuje berně nebrati ... (pag. 710) O minci. Králův a císařův list na minci, aby ke stu hřivnám čistého stříbra ... mohou, když by chtěli“

Opis inventáře archivu České koruny pořízeného v roce 1466 – srv. KOSS, Rudolf – BAUER, Otakar. *Archiv Koruny české. Český zemský archiv. Katalogy, soupisy, registáře a rozborů. I*, Praha 1939, s. 129.

Texty (b)–(e) a (g) obsahuje také rukopis XXIII C 5/5, ff. 73r–76v, 85r–121r – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 2, s. 39–40.

Další literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 376, č. 34. - TOŠNEROVÁ, Marie. *Raně novověké narativní prameny k dějinám českých měst*. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2012, s. 381–382, č. 98.

č. 95

XXIII D 85

MS 84

XVII. ex./XVIII. in. (ante 1722), Čechy, papír, IV + II53 (recte II58) pp., 319 × 191 mm, vazba dobová: 337 × 200 mm, česky

Filigrány: Dvoučlenná značka papírny **Benešov nad Ploučnicí**: 1) korunovaný rozkřídlený orel s prázdným srdcovitým prsním štítkem × korunované písmeno B (lépe dochováno na pp. 79–82) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVII. století*, s. 443–444 a ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 5–6. Snad značka papírny **Bělá pod Bezdězem** v Podolí: 2) písmeno W v korunované kartuši s palmami (lépe dochováno na pp. 1148–1149) – srv. ZUMAN. *České filigrány XVIII. století*, s. 6–7. – **Paginace** původní. Chyby: ff. 622 ter, 713 bis, 754 bis, 971 bis. – Pp. I–IV, 80, 622 ter, 1149–1153 prázdné.

Písmo: I ruka. – **Vazba** kožená zlacená. Lepenkové desky potažené hnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 5 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce s motivy květů bodláků a akantů, v rozích rostlinné úponky. Hrany zdobeny zlac. ornamentálním válečkem. Nezdobená ořízka, lehce vhloubená. Useň na mnoha místech odřena, v rozích a dolní části hřbetu odchlípena, dolní kapitálek přetržen. – **Provenience:** V horním okraji fol. 1r tužkou psaná část sign. „54“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí poškozený papírový štítek s inkoustovou sign. czerninské knihovny „B. II. No. III“. Vložen papírový proužek s inkoustovou sign. PLK „84“. Na pag. I tužkou sign. PLK „MS 84“ a poznámka „Praha Lobkow.“. Na předním přidešti tužkou platná signatura. **Katalogy:** František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 55), PLK Czerniniana (MS 84), PLK 1842 (MS 84, cena 1 zlatý)

[Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka: Historické spisování. Kniha I–II]

„Jak se to vyházení z okna dalo a co se přitom zběhlo. Předně není divu, že v svatě římský říši, ve všech

královstvích, zemích, v celém křesťanstvu, tak mezi Turky a Tartary i do kterýchkoliv míst se to doneslo a k vědomosti přišlo, za zlé to ujali a za neslušné a pokuty hodné býti soudili“ × (pag. 1111) „Třetí spis. Obsahuje v sobě refutací na psaní pod jménem stavův království Českého Jich Milostem kurfiřtům učiněného ... (pag. 1124) Fridrich falckrabě z Rejnu volen byl, o čemž dáleji v II. dílu obšírně pravdivá informací ... (pag. 1148) Datum v našem římském městě Frangfurtu nad Mejnem 28. dne měsíce Augusti po narození Krista pána a milého spasitele našeho 1619 a království pak našich římského v prvním, uherského v druhém a českého v třetím létu“

Na čtrnácti knihách tzv. Historického spisování pracoval nejvyšší kancléř království českého Vilém Slavata hrabě z Chlumu a Košumberka (1572–1652) od roku 1636 až do své smrti. Dílo nebylo vydáno tiskem, ale dochovalo se v řadě rukopisů. Prozatím je k dispozici pouze kritická edice prvních dvou knih – srv. JIREČEK, Josef. *Paměti nejvyššího kancléře království českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a z Košumberka. Díl I. 1608–1609, pak 1618–1619. Díl II. 1611, 1615, 1617–1619, Praha 1866–1868.* NK ČR vlastní další opisy Slavatova díla na sign. XVII B 12, XVII B 26, XVII D 29, F VI 128 a F VI 129 – srv. TRUHLÁŘ. *Katalog českých rukopisů*, č. 59, 77, 159, 413–414; ve fondu PLK jsou to ještě sign. XXIII D 86, XXIII D 194/1–10 (č. 96, 137), XXIII C 31/1–8 (německý překlad) a XXIII C 48/1–2 – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 18, 33. Náš rukopis není v novější literatuře znám.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 378, č. 59.

č. 96

XXIII D 86

MS 85

XVII² (ante 1689), Čechy (?), papír, 451 ff., 288 × 194 mm, vazba dobová: 298 × 190 mm, česky

Filigrány: 1) korunovaný rozkřídlený orel, v prsním štítu písmeno A, po stranách písmena C H (dobře dochováno na fol. 17); 2) značka papírny **Kremsmünster** v Horním Rakousku: 2) čtvrcený štít, na němž položen štítek s písmenem K, v polích kanec proboděný kopím, tři psí hlavy, vůl a pes (dobře dochováno na fol. 12) – blízké var. EINEDER, č. 348–351 (z let 1655–1669). Stejně filigrány v rukopise XXIII D 194/1–10 (č. 137). – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1–7, 12–17, 440–451 prázdná. – Začátek i konec kniž. bloku značně poškozen hmyzem.

Písmo: 1 ruka, která se objevuje i v rukopise XXIII D 194/1–3 (č. 137). – Světlá pergamenová vazba s lepenkovými deskami, s předním a zadním hranovým přehybem a dvěma páry zelených textilních stuh. Barvená zelená ořízka. Vazba značně poškozena hmyzem. Perg. potah při předních hranách odchlípen, stuhy byly odtrženy a ztraceny. Stejná vazba u rukopisu XXIII D 194/1–10 (č. 137). – **Provenience:** V dolním okraji fol. 8r „*Librariae Excell[entissimi]mi D[omini] D[omini] Jo[ann]is Joachimi Comit[is] Slauatae*“. V horní a dolní části hřbetu zcela setřené inkoustové údaje, snad zkrácený titul a signatura. V horní části přední desky tužkou číslice „I“. Na předním přidešti a fol. 7v tužkou sign. PLK „MS 85“, na předním přidešti též platná signatura.

Rukopis vlastnil autorův vnuk hrabě Jan Jiří Jáchym Slavata z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689), od roku 1673 vladař domu hradeckého, nejvyšší hofmistr království Českého. Slavatovská fideikomisní knihovna se nacházela v pražském paláci na Malé Straně – srv. KUBEŠ, Jiří. Sídla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37–1689) v proměně. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series C. Faculty of Humanities*, 2003, 9, s. 55–87 (o knihovně s. 73–74). Stejně slavatovské exlibris nesou i rukopisy XXIII D 16, XXIII D 21, XXIII D 194/1–10, XXIII F 13, XXIII F 82, XXIII F 147 a XXIII F 172 (č. 42, 47, 137, 161, 205, 208, 221). V PLK stál rukopis na sign. MS 85 spolu s dalšími svazky dnešní sign. XXIII D 194/1–10 (č. 137).

Katalogy: PLK Czerniniana (MS 85, II svazků), PLK 1842 (MS 85, II svazků, celková cena II zlatých)

[Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka: Historické spisování. Kniha I]

„Informatio neboližto pravdivá zpráva proti spisu Hendrycha Mathesa hraběte z Turnu i spolu gruntovní refutací téhož spisu jeho. A za příčinou téhož spisu a též refutací vypisuje se obšírně, jakým způsobem od císaře a krále českého Rudolfa Druhého Majestát na náboženství v království Českém vymožen a co se při tom dalo a zběhlo. Item refutýruje se strany podobojí téhož království ne gruntovní zástiny a příčiny, poněvadž jsou (prej) stavové téhož království svobodné volení na krále a pána jich měli ... (fol. 8v) Item poněvadž Kronyka česká od někdy Václava Hájka, v jazyku českém sepsaná a do jazyku německého přeložená, při korunování za krále českého na hradě pražském Ferdinanda Prvního se dokonává, totiž až do léta 1526, od toho léta až do našich časův vypisuje se, co jest se netoliko v království Českém, ale téměř ve všem křesťanstvu i jinde každého léta pamětihodného zběhlo a dalo. Což vše v rozdílných knihách a dílech sepsáno jest“

(8v–11v)

[Obsah]

„První kniha. Kterážto v sobě šest dílů obsahuje. První díl. Extrakt aneb summarium téhož prvního dílu. Nejprve nachází se příčina, pro kterou se ta zpráva a refutací na spis hraběte z Turnu činí“ × „Šestý díl. Summarium šestého dílu ... (fol. 11v) a jakou jsou protestací stavové podobojí za touž příčinou proti nim učinili“

(18r–339v)

[Kniha I]

„Byvše já léta Páně 1636 v městě Řezně při sjezdu Jeho Milosti císařské, Jeho Milosti královské a Jich Milostí kurfiřtův svatě římské říše, dostal se do mých rukou jeden spis, kterýž Hendrych Mathes hrabě z Turnu sepsal“ × „A ačkoliv to, což jsou tíž hrabata proti též protestací za odpověď dali, málo vejšeji doloženo jest, však dále na jiném místě, dole v dílu 9. k tomu se příčina dá, něco obšírněji o též protestací napsati a doložiti. Navracuji se k spisu hraběte z Turnu, v němž tato slova následují“

Jedná se o první z jedenácti svazků, další dnes stojí na sign. XXIII D 194/1–10 (č. 137). Na tzv. Historickém spisování pracoval nejvyšší kancléř království českého Vilém Slavata hrabě z Chlumu a Košumberka (1572–1652) od roku 1636 až do své smrti, celkem jde o čtrnáct knih. Dílo nebylo vydáno tiskem, ale dochovalo se v řadě rukopisů. Prozatím je k dispozici pouze kritická edice prvních dvou knih – srv. JIREČEK, Josef. *Paměti nejvyššího kancléře království*

českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a z Košmberka. Díl I. 1608–1609, pak 1618–1619. Díl II. 1611, 1615, 1617–1619, Praha 1866–1868. NK ČR vlastní další opisy Slavatova díla na sign. XVII B 12, XVII B 26, XVII D 29, F VI 128 a F VI 129 – srv. TRUHLÁŘ. *Katalog českých rukopisů*, č. 59, 77, 159, 413–414; ve fondu PLK jsou to ještě sign. XXIII D 85 (č. 95), XXIII C 31/1–8 (německý překlad) a XXIII C 48/1–2 – srv. SVOBODOVÁ. *Rukopisy ze sbírek*, č. 18, 33.

Literatura: HIRSCHING. *Versuch einer Beschreibung*, s. 378, č. 58. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 51.

č. 97

XXIII D 87

MS 87

1550, Čechy, papír, 402 ff., 300 × 199 mm, vazba mladší – czerninská: 308 × 213 mm, latinsky, česky

Filigrány: 1) písmeno P, nad ním štítek s hvězdou na podstavci (dobře dochováno na fol. 18) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Buchstabe P*, XVII, 118 (z let 1553–1554); 2) písmeno P, nad ním štítek s vinným hroznem (lépe dochováno na fol. 35); 3–4) varianty písmene P, nad ním štítek s hvězdou na podstavci (lépe dochováno na ff. 269, 283). Na dodatečně připojených fol. 2: značka papírny **Staré Hory (Jihlava):** ježek; fol. 402: poštovský panáček na koni. – **Skladba:** X (fol. 23) + 3 . VII (fol. 67) + VI (fol. 79) + 9 . VII (fol. 206) + VIII–I (fol. 221) + 12 . VII (fol. 400). Na začátku složek dole uprostřed písmenné kustody A–DD. Ff. 46, 65, 125, 164, 369 tvoří menší vevázané lístky. – **Foliace** provedena při katalogizaci. – Ff. 1, 2v–3v, 17–23, 125v, 164v, 199v, 369v, 401–402 prázdná. – Knižní blok na začátku a na konci v dolní části poškozen hmyzem. Seříznutí při převazbě zasáhlo lehce do psací plochy. V dolní polovině fol. 34r překryta část textu inkoustovou skvrnou. **Písmo:** 1 základní ruka. Další rukou, patřící pravděpodobně autorovi Oldřichu Humpolci z Prostiboře – srv. podpis na konci předmluvy na fol. 5v, byly provedeny korektury. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem STATVTA. IVRA & ORDI | NATIONES | REGVM BOHEMIAE. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-bílo-žlutý). Vazba v dolní části těžce poškozena hmyzem. Useň v patě z větší části odchlípena. – **Provenience:** V pravém horním rohu fol. 2r tužkou část sign. „19“ knihovny Františka Josefa Czernina. V dolním mezivazí zbytky strženého papírového štítku s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. III“. Na fol. 400v „Ex Collectione Manuscriptorum Principis Antonii de Lobkowitz“. Vložen papírový proužek se zbytkem inkoustové sign. PLK „87“.

Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (B. I. 210, pergamenová vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 19), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (K. S. 4. N. 7), PLK Czerniniana (MS 87), PLK 1842 (MS 87, cena 24 krejcarů)

„Statuta, jura et ordinationes regum Bohemiae, sumptibus nobilis Udalrici [de Prostiborz], sub anno 1550 conscripta“

„*Praefatio. Lectori salutem. A. I. Qui in legendis historiis ... (fol. 5v) Udalricus Humpolecz Prostiborsky, viconotarius regni Boemiae. A. 2. Nos Ferdinandus, divina favente clementia Romanorum rex, semper augustus, Hungariae Bohemiaeque etc. rex ... (fol. 6r) Notum facimus tenore praesentium universis et singulis, quod accedens praesentiam nostram nobilis Udalricus de Prostiborz, viconotarius regni nostri Bohemiae, fidelis dilectus nobis humiliter supplicavit“ x „Haec statuta, iura et ordinationes regni Bohemiae sunt factae et impressae sumptibus nobilis Udalrici etc. anno 1550. Amen. Sic nos non nobis nidificamus aves. Sic vos non vobis nidificatis aves. Et tulit alter honores“*

Rukopis marně hledal ČÁDA, František. *Nejvyššího sudího království českého Ondřeje z Dubé Práva zemská česká*, Praha 1930, s. 103–104, č. 37. Jedná se o latinské znění zemského zřízení království Českého z roku 1549. Na přípravě tohoto zemského zřízení se výrazně podílel místopisář desk zemských Oldřich Humpolec z Prostiboře a na Lochovicích († 1552), který také obdržel od císaře Ferdinanda I. privilegium, aby jako jediný mohl zřízení následujících deset let vydávat tiskem. Česky vyšlo zřízení zemské roku 1550 v Praze nákladem Oldřicha Humpolce v tiskárně Jana Kosořského z Kosoře – srv. *KNIHOPIS*, č. 14316 a JIREČEK, Hermenegild. *Právníký život v Čechách a na Moravě v tisícileté době od konce IX. do konce XIX. století*, Praha – Brno 1903, s. 352, č. 246. Kritickou edici pořídili JIREČEK, Josef – JIREČEK, Hermenegild. *Codex juris Bohemici. Tom. IV. Pars I. Sectio I. Jura et constitutiones regni Bohemiae saeculi XVI*, Praha 1882, s. 129–496. Latinské ani německé vydání není známo – srv. KREUZ, Petr. Edice zemských zřízení a ústavně historických pramenů k dějinám českých zemí v raném novověku (1500–1619), in: *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619). Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 7.–8. prosince 2000 v Praze*. Edd. Karel MALÝ – Jaroslav PÁNEK. Redakce Dalibor JANIŠ, Praha 2001, s. 270. Lobkowiczký rukopis, obsahující četné škrty a opravy provedené možná Humpolcovou rukou, mohl tedy snad vzniknout v souvislosti s přípravou latinského vydání, které se po jeho předčasné smrti již nerealizovalo.

Literatura: SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 68.

č. 98

XXIII D 88

MS 89

XV ex. (1472–1480), Čechy (Praha), papír a pergamen, 508 (recte 513) ff., 306 × 206 mm, vazba mladší – czerninská: 319 × 215 mm, latinsky, česky, iluminace

Psací látka: Papír, fol. 310 pergamenové. **Filigrány** v původním knižním bloku špatně dochovány, lze rozeznat: 1) volská hlava s očima a ven zatočenými rohy, s dvojitou tyčí s křížem zakončenou hvězdou (dobře dochováno na fol. 192) – nejbližší var. PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XI, 227 (z roku 1473); 2) trojvrší s křížem (dobře dochováno na fol. 291) – var. PICCARD. *Wasserzeichen Dreiberg*, VII, 2314 (z let 1475–1476); 3) volská hlava s očima a dovnitř zatočenými rohy, s dvojitou tyčí zakončenou květem (lépe dochováno na fol. 498). Na dodatečně připojených ff. 1 a 508 poštovský panáček na koni. – **Skladba:** I (fol. 1) + VI-2 (fol. 11) + VI-2 (fol. 21) + VI-1 (fol. 32) + VI-1 (fol. 43) + 7. VI (fol. 127) + VII (fol. 141) + VI (fol. 153) + VI-1 (fol. 164) + 2. VI (fol. 188) + VI+1 (fol. 201) + VI-1 (fol. 212) + VI-1+1 (fol. 224) + VI-5+1 (fol. 231) + VI+2-1 (fol. 244) + 3. VI (fol. 280) + VI-1 (fol. 291) + VI (fol. 303) + VI-5 (fol. 310) + VI (fol. 322) + VI-1 (fol. 333) + 2. VI (fol. 357) + VI+1 (fol. 370) + VI (fol. 382) + VI+2 (fol. 395) + VI-1+4 (fol. 406) + VI-1 (fol. 417) + VI+1-3 (fol. 427) + VI-3 (fol. 436) + 3. VI (fol. 472) + VI+1 (fol. 485) + VI (fol. 497) + VI-2 (fol. 507) + I (fol. 508). První list 1. složky slepen s přední předsádkou, poslední list 47. složky slepen se zadní předsádkou. Po 1 listu chybí za ff. 1, 11, 15, 17, 22, 32, 154, 212, 217, 229, 240, 291, 303 (pergamen), 323, 391, 396, 415, 422, 425, 426. List, který schází za fol. 240, byl mylně vevázán jako dnešní fol. 421 (jeho zbytek za fol. 391). Za fol. 224 chybí 5 listů, za fol. 306 chybí 4 listy, za fol. 427 chybí 3 listy, za fol. 507 chybí 2 listy. Jako samostatný list vevázána ff. 192, 387, vlepeny či vevázány také menší listy ff. 220, 228, 234, 244, 367, 386 bis, 395 bis, 398 bis, 399 bis, 402 bis, 473. V části psané rukou C na konci složek v pravém dolním rohu reklamanty a řada oříznutých kustod arabskými číslicemi začínající od 1 (zbytky kustod dochovány na ff. 357v, 382v, 395v). Za 186 vložen útržek o rozměrech 8 × 4,5 cm s fragmentem komentáře. Za ff. 232 a 366 vloženy jejich vyříznuté části. – **Psací plocha:** Text bible psán v jednom sloupci, nejčastěji v zrcadle o rozměrech 21,5 × 11 cm po 33–34 řádkách, zrcadlo ohraničeno inkoustovými linkami, inkoustové řádkování. Komentáře a výklady psané v nelinkovaných sloupcích obtékají základní text, v postranních sloupcích až 105 řádek. Rejstřík perikop na ff. 285r–290v psán v zrcadle 27,5 × 17 cm, orámovaném a nalinkovaném inkoustem, rozděleném do šesti sloupců. Biblické prology na ff. 292r–293r psány v zrcadle 26 × 16 cm orámovaném a nalinkovaném inkoustem. – **Foliace** moderní tužková. Chyby: Ff. 386 bis, 395 bis, 398 bis, 399 bis, 402 bis. Původní soudobá foliace na ff. 2–507 červeně dole uprostřed mezi sloupci; po ztrátách listů dochováno L 4–13, 15–18, 20–21, 23–27, 29–38, 40–50, M 1–50, N 1–50 (chyba fol. N 17 bis), O 1–10, 12–50, P 1–18, 20–24, 26–31, 36–[40], 42–59 (fol. P 51 omylem vevázáno za fol. T 25), Q 1–36, 38–48 (chyba fol. Q 34 bis), R 1, 3–5, 10–26, [28]–50, S 1–49, T 1–19, 21–26, 28–30, 32, 34, 38–59, V 1–39, X 1–18. Živá záhloví udávají biblickou knihu a zčásti i její kapitolu. – Ff. 1, 220v, 284v, 291, 398 bis r, 506r, 508 prázdná. – **Dochování:** Silnější prosvítání písma, výjimečně již propadávání inkoustu. Většina listů ve vnějších dolních rozích poškozena červotočem, vlhkostí a plísní. Z ff. 64, 102, 146, 196, 230, 232–233, 235, 242, 266–267, 303, 324, 339, 366, 388, 406, 412, 420–421, 423, 425, 435, 460, 463, 466–467, 470–471, 474 vyříznuty části (většinou malované iniciály). Spodní část fol. 324 utržena, ff. 220, 345 roztržena v dolním okraji. Ff. 2–3, 63, 103–104, 195, 231, 236–237, 304–305, 325, 336–338, 340–344, 367–372, 413, 424, 475 proříznuta. Ff. 126v–127r, 179v–180r, 221v–222r, 478r–480r zabarvena od rudky.

Písmo: 5 písařských rukou, A, bastarda = text bible: ff. 2r–284r, 421r–v, 431v–485v, rejstřík perikop: ff. 285r–290v; B, bastarda = ff. 292r–293r; C, bastarda = fol. 303r–v; D, Jakub z Jemnice,

bastarda = text bible: ff. 304r–386v, 388r–420v, 422r–431r, ostatní texty a marginálie; E, bastarda = fol. 387r–v. – **Výzdoba:** Rukopis původně obsahoval na začátku biblických knih a prologů 55 malovaných a zlacených ornamentálních iniciál, z nichž bylo 34 vyříznuto a ztraceno. Dochovány malované a zlacené ornamentální iniciály o výšce 4–10 ř., jejichž drůtky pokryté vínovým, zeleným, modrým či tmavošedým akantem jsou položeny na pravoúhlé zelené, vínové, modré či tmavošedé pozadí se zlac. rohy v modrém, zeleném či vínovém rámu, zdobené zlac. rostlinným ornamentem, rostlinnou tapetou či slunečními kotouči s paprsky, část iniciál s vínovými, zelenými, modrými a tmavošedými akantovými výběhy se zlatými kapkami a kouličkami, které někdy přecházejí v borduru. Na ff. 20r **O-Sculet[ur]** v. 7 ř., 149v **L-Iber** v. 4 ř., **E-T** v. 6 ř., 195v **D-Anielem** v. 5 ř., 221r **U-Erba** v. 7 ř., 229r **O-Nus** v. 7 ř., 245r **E-T** v. 8 ř., 296r **U-Idi** v. 10 ř., 300v **Q-Vatuor** v. 7 ř., 362r **A-Pp[ro]pinq[ua]bat** v. 4 ř., 386v **R-Omani** v. 9 ř., 406r **P-Ost** v. 4 ř., 418r **F-Hilippe[n]ses [!]** v. 5 ř., **P-Aul[us]** v. 10 ř., 420v **C-Olloce[n]ses** v. 7 ř., 421v **D-Eus** v. 4 ř., 425r **A-D** v. 4 ř., 434v **L-Vcas** v. 4 ř., 460r **N-On** v. 4 ř., 463r **P-Etrus** v. 10 ř., 472r **O-Mnes** v. 4 ř. Vyříznuté iniciály, u části dochovány výběhy, na ff. 64r **N-Emo** v. 7 ř., 64v **U-Isio** v. 9 ř., 102r **I-Eremias** v. 10 ř., 102v **U-erba** v. 8 ř., 146r **Q-Vomodo** v. 6 ř., 196v **A-Nno** v. 8 ř., 230r **U-Erbu[m]** v. 8 ř., 233v **Z-Acharias** v. 4 ř., 235r **I-N me[n]se** v. 12 ř., 242v **D-Omi[n]o** v. 5 ř., 267v **F-Ratrib[us]** v. 9 ř., 303r **M-Atheus** v. 9 ř., 324r **I-Niciu[m]** v. přes 8 ř., 339r dvě neidentifikované iniciály, 339v **F-Uit** v. 8 ř., 366r **S-Ic** v. 9 ř., **I-N p[ri]ncipi[o]** v. přes 10 ř., 388r **P-Aul[us]** v. 11 ř., 406r **P-Aul[us]** v. 9 ř., 412v **P-Aul[us]** v. 8 ř., 420v **P-Aul[us]** v. 9 ř., 421v **O-Nus** v. 5 ř., 423r **P-Aul[us]** v. 9 ř., 425r **P-Aul[us]** v. 9 ř., 435r **P-Rimu[m]** v. 9 ř., 460v **I-Acobus** v. 10 ř., 463r **S-Imon** v. 4 ř., 466r **S-Imon** v. 8 ř., 467v **Q-Vod** v. 7 ř., 470v **S-Enior** v. 8 ř., 471r **S-Enior** v. 8 ř., 471v **I-Vdas** v. 12 ř., 474r **A-Pocalipsis** v. 9 ř. Na začátku kapitol jednoduché písarské iniciály, střídavě červené a modré, o výšce 3 ř., menší iniciálky na začátku komentářových textů. Rubrikace, červeně a žlutě protrhávání majuskul, červeně živá záhlaví, nadpisy, kolofony, číslování kapitol, podtrhávání textu, vyznačování interpunkce a foliace. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 7 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný štítek s vyzlac. titulem **BIBLIA | SCRIPTA**. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Červeně a hnědě stříkaná ořízka, přední lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modrozeleno-žluto-bílý). Vazba v dolní části těžce poškozena hmyzem, vnější dolní roh přední desky nedochován. – **Provenience:** Na přední předsádce verso a na fol. 1r touž rukou tužkou titul „Sacra Scriptura“, a letopočet „1475“. Na přední předsádce verso zapsány v NK ČR tužkou sign. **PLK „MS 89“** a platná signatura.

Prvním majitelem rukopisu byl literárně činný utrakvistický kněz Jakub z Jemnice, v letech 1450–1480 farář u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském – srv. SPUNAR, Pavel. Literární činnost utrakvistů doby poděbradské a jagellonské, in: *Acta reformationem Bohemicam illustrantia. 1. Příspěvky k dějinám utrakvismu*. Ed. Amadeo MOLNÁR, Praha 1978, s. 184, A2 (popis rkp. pod č. 44). Jakub z Jemnice vlastnil větší knihovnu; v závěti datované 6. 2. 1473 uvedl 20 konkrétních svazků, včetně českého Nového zákona, náš rkp. mezi nimi ovšem nebyl – srv. HLAVÁČEK,

Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, Praha 1966, s. 82, č. 124, testament vydal TEIGE, Josef. *Základy starého místopisu Pražského (1437–1620). Staré Město pražské. Díl II*, Praha 1915, s. 97, č. 12. Rukopis se neznámou cestou dostal do knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718).

Katalogy: HANNL 1717 (A. I. 13, kožená vazba se sponami), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 6), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (B. S. 3. N. 16), PLK Czerniniana (MS 89), PLK 1842 (MS 89, cena 1 zlatý)

[Biblia Jacobi de Gemnicz. Pars II.]

Jedná se o druhý svazek bible Jakuba z Jemnice, což vyplývá i z původní foliace. První svazek se zřejmě do czerninské knihovny nedostal a pravděpodobně se nedochoval. Biblické komentáře vesměs vycházejí z Mikuláše z Lyry OFM (asi 1270–1349), často se shodují s jeho exegetickým dílem *Postilla litteralis*. Text bible byl opatřen řadou interlineárních a marginálních latinských, ale i českých glos. Datované marginální přípisky Jakuba z Jemnice z let 1472–1480 se nejčastěji vztahují k výkladu bible, jemuž se věnoval při svém působení v kostele sv. Mikuláše na Starém Městě pražském – srv. též poznámku o výkladu bible farníkům na fol. 242v. Na ff. 32r „*Anno 1476 oculis dolui ideo intermisi a die Pe Steph Steph [I. 8.] usque ve///*“, (63v) „*Anni finis 1479 post dominicam Ascensionis feria II^a*“ [24. 5. 1479], (186r) „*Scripti anno Domini 1479 post Assumpcionem Marie virginis*“, (195v) „*Finis feria V^a post Nativitatem s. Marie 1479*“ [9. 9. 1479], (196v) „*Incepi feria III^a Mauricii 1479*“ [22. 9. 1479], (242v) „*Finis huius feria III^a in die Thome apostoli anno Domini M CCCC XXIX° [21. 12. 1479]. Et in hoc terminatur pars ista biblie ad dicta Lyre expositorum, quia cetera omnia ante scripta fuerunt. Incipiens a Matheo evangelista anno Domini M CCCC LXXIII° post festum s. Georgii iam septem annis manens plebanus ad s. Nicolaum Antique civitatis Pragensis. Ibi diligenter publiceque totam bibliam exposui in lecturis matutinis populo utriusque sexus absque Canticorum libro, item Proverbiorum librum et Ecclesiasticum per ordinem sermocinando. De quibus sit laus et gloria salvatori nostro Ihesu Christo. Amen*“ (následují záznamy o událostech roku 1480), (284r) „*Lecturam huius libri in ecclesia s. Nicolai complevi anno 1478 Antique civitatis Pragensis. Sabbato post Leonardi ad Job accessi*“ [7. 11. 1478], (322v) „*Finis huius feria III^a in die Magdalene 72*“ [22. 7. 1472], (357v) „*Finis huius sabbato in decolacione ///*“, (371r) „*1474*“, (386v) „*Vide extra finem huius 1474 feria III^a post Lucie*“, (406r) „*Sabbato in Visitacione s. M[arie] LXXIII 1474*“ [2. 7. 1474], (420v) „*Feria III^a post pascha sacrum 1472*“ [1. 4. 1472], (434v) „*Feria III^a ante Viti incepi Actus 1475*“ [13. 6. 1475], (474r) „*Feria II^a post Remigii 1475*“ [2. 10. 1475], (485v) „*Finis feria II^a in die s. Severini pontificis anno Domini M CCCC LXX V^o*“ [23. 10. 1475], (498v) „*Anno 1474 feria III^a post Lucie*“ [14. 12. 1474].

(2r–284r, 421r–v) [Vetus testamentum (Proverbia – Liber 2. Macchabeorum), cum commentario marginali et glossis interlinearibus]

„*/// et angustia, tunc invocabunt me et non exaudiam, mane consurgent et non invenient me*“ × „*Ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gradus. Hic ergo erit consumnatus. Finis anno Domini 1475*“

Na fol. 192r–v nákresy doplňující biblický text.

(2r–15v) „*Proverbia Salomonis*“

Dochováno Prv 1,27 (et angustia, tunc invocabunt) – Prv 31,18 (non extinguetur in nocte lu//). Za fol. 11 navíc chybí text Prv 22,12–24,10.

(16r–20r) „*Ecclesiastes*“

Dochováno od verše Ecl 2,3 (ut animum meum transferrem). Za fol. 17 navíc chybí text Ecl 5,17–7,29.

(20r–22v) „*Cantica canticorum*“

Dochováno do verše Ct 8,10 (quasi pacem reperiens).

(23r–32v) „*[Liber] Sapiencie*“

Dochováno Sap 2,15 (vie eius tamquam nugaces) – Sap 19,10 (quemadmodum pro natione).

(33r–64r) „*Ecclesiasticus*“

Dochováno od verše Sir 1,16 (iniciium sapiencie timor Domini).

(64r–v) „*Prefacio beati Jeronimi in Ysayam*“

RB, č. 482.

(64v–102r) „*Ysayas*“

(102r) [Prologus in Ieremiam]

RB, č. 487.

(102r–v) „*Alius. Sequitur argumentum de ortu et obitu Jeremie*“

RB, č. 486.

(102v–146r) „*Jeremias*“

(146r–149v) „*[Liber] Trenorum*“

(149v) „*Incipit prologus in Baruch*“

RB, č. 491.

(149v–154v) „*Baruch*“

Dochováno do verše Bar 6,60 (ad utilitates obaudiunt similiter).

(155r–195v) „*Ezechiel*“

Dochováno od verše Ez 1,13 (splendor ignis et de igne).

(195v–196v) „*Prologus in Daniele*“

RB, č. 494.

(196v–212v) „*Daniel*“

Dochováno do verše Dn 14,41 (porro illos qui perdicionis).

(213r–217v) „*Osee*“

Dochováno Os 1,10 (et erit in loco ubi dicetur) – Os 14,5 (spontanee quia aversus).

(218r–219v) „*Johel*“

Dochováno od verše Joel 1,11 (ululaverunt vinitores).

(219v, 221r) „*Prologus in Amos*“

RB, č. 515.

(220r) [Prologus in Amos]

RB, č. 512.

(221r) „*Alius [prologus in Amos]*“

RB, č. 513.

(221r–224v) „*Amos*“

Dochováno do verše Am 9,1 (eorum in gladio).

(225r–227v) „*Michaeas*“

Dochováno od verše Mi 1,7 (*sculptilia eis concidentur*).

(228r–v) „*Prologus Jeronymi in prophetam Naum*“

RB, č. 528.

(229r) [Prologus in Naum]

RB, č. 527, s odlišným explicitem.

(229r–229v) „*Naum*“

Dochováno do verše Na 3,3 (*cadaverum et corruent*).

(230r) [Habacuc]

Dochováno od verše Hab 3,13 (*Christo tuo, percussisti caput*).

(230r) „*Prologus in Sophoniam*“

RB, č. 532.

(230r–231v) „*Sophonias*“

(232r–v) „*Prologus in Aggeum*“

RB, č. 538.

(232v–233v) „*Aggeus*“

(233v) „*Prologus in Zachariam*“

RB, č. 540.

(234r–v) [Prologus in Zachariam]

RB, č. 539.

(234v) [Prologus in Zachariam]

RB, č. 540.

(235r–240v, 421r) „*Zacharias*“

Text končí na mylně vevázaném fol. 421.

(421v) „*Prologus in Malachiam*“

RB, č. 543.

(421v) „*Prologus alius*“

RB, č. 545.

(421v, 241r–242v) „*Malachias*“

Text začíná na mylně vevázaném fol. 421.

(242v–243r) „*Prologus in Machabeorum*“

RB, č. 547, s počáteční salutací.

(243r–v) „*Alius prologus*“

RB, č. 553, s počáteční salutací.

(243v) „*Argumentum*“

RB, č. 551.

(245r–267v) „*[Liber] primus Machabeorum*“

(267v–284r) „*[Liber] secundus Machabeorum*“

Na vevázaném fol. 244 komentář ke Knihám Makabejským.

(285r–290v) „*Incipit registrum super epistolas et evangelia per circulum anni, que continentur in missis secundum ordinem Pragensis ecclesie*“

Na ff. 285r–288v část de tempore, včetně vysvěcení kostela a oltáře, (288v–289r) de sanctis, z českých světců uvedeni Prokop a Václav, (289r–290r) ke commune sanctorum, (290r–v) pro mše votivní, zvláštní a za zemřelé.

(292r–485v) [Novum testamentum, cum commentario et glossis interlinearibus]

(292r–v) „*Incipit prologus beati Jeronimi super libros quatuor ewangelistarum Novi testamenti*“

RB, č. 595.

(292v–293r) „*Alius prologus in quatuor ewangelistas*“

RB, č. 596.

(303r–v) [Prologus in Matthaicum]

RB, č. 590 a 591.

(304r–323v) „*Matheus*“

Dočohováno Mt 2,9 (orientate antecedebat eos) – Mt 27,58 (tunc Pilatus iussit). Za fol. 306 navíc chybí text Mt 6,12–10,42.

(324r) [Prologus in Marcum]

RB, č. 607, začátek textu chybí.

(324r) „*Secundus prologus*“

RB, č. 604 (s odlišným explicitem) a č. 610.

(324r–339r) „*Marcus*“

(339r –v) „*Prologus ///*“

RB, č. 620.

(339r–366r) „*Lucas*“

(366r) „*Prologus Jeronimi*“

RB, č. 624.

(366r–386v) „*Johannes*“

(386v) „Prologus Jeronimi in epistolam ad Romanos“

RB, č. 677.

(387r) „Prologus Jeronimi in epistolam ad Romanos“

RB, č. 670.

(387v) „Alius prologus Jeronimi“

RB, č. 674.

(388r–396v) „Ad Romanos“

Dochováno do verše Rm 15,31 (accepta fiat in Iherusalem sanctis).

(397r–406r) „Prima ad Corinthios“

Dochováno od verše I. Cor 1,5 (divites facti estis).

(406r) „Prologus in secundam [ad] Corinthios“

RB, č. 699.

(406r–412v) „Secunda ad Corinthios“

(412v) „Prologus in epistolam ad Gallathas“

RB, č. 707.

(412v–415v) „Ad Gallathas“

Dochováno do verše Gal 6,14 (est et ego mundo).

(416r–418r) „Ad Epheseos“

Dochováno od verše Eph 2,15 (in unum novum hominem).

(418r) „Prologus in epistolam ad Philipenses“

RB, č. 728.

(418r–420v) „*Ad Philipenses*“

(420v) „*Prologus*“

RB, č. 736.

(420v, 422r–v) „*Ad Collocenses*“

Dochováno do verše Col 3,10 (qui renovatur in).

(423r) [Ad Laodicenses]

Dochováno od verše Laod 1,15 (et que integra).

(423r) „*Secundus prologus*“

RB, č. 747.

(423r–425r) „*Prima ad Thessalonicenses*“

(425r) „*Prologus in secundam ad Thessalonicenses*“

RB, č. 752.

(425r–425v) „*Secunda ad Thessalonicenses*“

Dochováno do verše 2. Th 3,9 (sed ut nosmet ipsos).

(426r–426v) „*Prima ad Timotheum*“

Dochováno 1. Tim 3,2 (irreprehensibilem esse unius uxoris) – 1. Tim 5,20 (argue ut ceteri).

(427r–427v) „*Secunda ad Timotheum*“

Dochováno 2. Tim 1,13 (in Christo Ihesu bonum depositum) – 2. Tim 4,1 (et mortuos et per adventum).

(428r–434v) „*Ad Hebreos*“

Dochováno od verše od Hbr 2,10 (et per quem omnia).

(434v) „*Prologus in Actus apostolorum*“

RB, č. 639.

(434v-435r) „*Alius prologus*“

RB, č. 640.

(435r-460r) „*Actus apostolorum*“

(460r-v) „*Prologus in canonicas*“

RB, č. 809.

(460v) „*Prologus in canonicam Jacobi*“

RB, č. 806.

(460v-463r) „*Canonica Jacobi*“

(463r) „*Prologus in canonicam Petri*“

RB, č. 816.

(463r-465v) „*Prima canonica Petri*“

(465v-466r) „*Prologus in canonicam secundam Petri*“

RB, č. 818.

(466r-467v) „*Secunda [canonica] Petri*“

(467v) „*Prologus in primam Johannis*“

RB, č. 822.

(467v-470r) „*Prima [canonica] Johannis*“

(470v) „*Prologus in secundam Johannis*“

RB, č. 823, text rukopisu rozsáhlejší.

(470v-471r) „*Secunda [canonica] Johannis*“

(471r) „Prologus in terciam“

RB, č. 824.

(471r) „Tercia [canonical] Johannis“

(471r–v) „In canonicam Jude“

RB, č. 825.

(471v–472r) „Canonica Jude“

(472r–v) „Prologus in Apocalipsim“

RB, č. 839.

(473r–v) „Prologus aut thema Lire super Appocalipsim“

RB, č. 5923.

(474r) [Prologus in Apocalypsism]

RB, č. 829.

(474r–485v) „Apocalipsis“

(293v–302v, 486r–503r,

506v–507v)

[Commentarii ad evangelia, ad epistolam ad Hebraeos et ad prophetiam Ezechielis]

I tyto biblické komentáře většinou vycházejí z Mikuláše z Lyry OFM (asi 1270–1349), texty se zčásti přímo shodují s jeho dílem *Postilla litteralis*. Na fol. 299rb odkaz na text navazující na fol. 293va.

(293va) „Super capitulo primo Johannis ewangeliste“

„In mundo erat quasi dicat verbum divinum efficax est et presens omnibus ad illuminandum“

(296ra) „Super ewangelio Johannis“

„Vidi dominum sedentem super solium ... replebant templum Ysaie VI [Is 6,1]. Verba proposita satis pulcre pertinent ad declaracionem ewangelii Johannis, quia ut dicit Augustinus in libro de consensu ewangelistarum Ceteri ewangeliste informant nos“

(296va) „*In principio erat verbum [Io 1,1]. Nota quod nature intellectuali cui competit esse, necesse est ponere verbum*“

(486ra) „*Circa capitulum secundum Johannis ewangeliste*“
„*Nota quod Christus voluit nupciis interesse propter exemplum humilitatis, non enim ad dignitatem suam respiciebat*“

(499ra) „*Prefacio Lire in epistolam ad Hebreos*“

RB, č. 5915.

(506va) „*Lira pro complemento visionis Ezechiele a XL capitulo usque finem*“
„*Completa expedicione visionis ymaginarie procedendum est ad inquirendum, quid per dictam visionem ymaginariam designetur*“

(503va–505vb) „*Registrum istud breve est pro notabilibus punctis positis in spacio circum textu pro me valens*“
„*Abagarus rex R 4 S^x „Zelus R 35 H. S 22 ff.*“

Abecedně řazený rejstřík odkazuje na folia (písmeno a číslo) a zde na části marginálního komentáře, kde jsou některé odstavce označeny písmeny.

Literatura: BARTOŠ, František Michálek. Bible kněze Jakuba, faráře u sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze. *Slovanská knihovněda*, 1938, 5, s. 83–86. – PRŮVODCE, s. 143. – GUIDE, s. 344. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 64–65.
Digitální kopie rukopisu s popisem Michala DRAGOUNA na www.manuscriptorium.com.

č. 99

XXIII D 89

MS 90

XV. med., Čechy, papír, 242 ff., 277 × 204 mm, vazba mladší – czerninská: 286 × 213 mm, latinsky

V původním kniž. bloku lze rozeznat jen **filigrán**: volská hlava s očima a rohy zatočenými ven, nahoře dvojitá tyč zakončená šestiplátkovým květem, dole dvojitá tyč zakončená křížem (dobře dochováno na fol. 2) – nejbližze var. PICCARD. *Die Ochsenkopfwasserzeichen*, XIII, 726–727 (z let 1464–1469). Na dodatečně připojených ff. I a 242 poštovský panáček na koni. – **Skladba**: (fol. 1) + II–2 (fol. 3) + 4 . VI (fol. 51) + V (fol. 61) + 15 . VI (fol. 241) + (fol. 242). Původní kniž. blok tvoří ff. 2–241. Na začátku 1. složky, popsané písařem A, byly vyříznuty 2 listy, zůstala jen dnešní ff. 2–3. V části psané písařem B, na konci dnešní 6., 8., 12.–13. a 15. složky dochovány dole uprostřed kustody v rámečku „V^{us}“, „VII^{us}“, „XI^{us}“, „XII^{us}“ a „XIII^{us}“. – **Foliace** provedena při katalogizaci. –

Psací plocha: Biblický text na ff. 4r–238r psán ve dvou nelinkovaných sloupcích orámovaných inkoustovou linkou v zrcadle 22,3 × 14 cm, po 50–55 řádkách. Biblické komentáře psány ve všech okrajích zrcadla a výjimečně i mezi řádky. Ostatní texty psány v jednom nelinkovaném sloupci orámovaném inkoustovými linkami. – Ff. 1–2, 242 prázdná. – Začátek kniž. bloku lehce poškozen hmyzem. Seříznutí kniž. bloku zasáhlo na mnoha místech do textu marginálních komentářů.

Písmo: 3 základní písarské ruce; A, bastarda = text (a); B, bastarda = biblický text na ff. 4ra–238rb; C, bastarda = texty (c)–(e). Písař A psal pravděpodobně i část marginálních biblických komentářů na ff. 4ra–238rb. – **Výzdoba:** V biblickém textu na začátku knih a prologů nejčastěji prosté červené iniciály, několikrát zdobené žlutě či černým filigránem, o v. 2–16 řádek. Červeně živá záhlaví, na začátku kapitol prosté červené iniciálky nejčastěji o v. 2 řádek, červeně psané incipity a explicity, číslování kapitol, protrhávání majuskul, podtrhávání textu a vyznačování interpunkce šikmými čárkami. V ostatních textech rubrikace provedená písaři. – **Vazba** kožená, zlacená. Lepenkové desky potažené tmavohnědou usní. Hlavice, pata a hřbítky 6 vazů zdobeny zlac. ornamentálním válečkem, v mezivazí zlac. kolková kompozice, v jejímž středu kolek ve tvaru kosočtverce: styliz. květ v akantových úponkách, v rozích akantové úponky. V 2. mezivazí shora zlatě orámovaný rudohnědý štítek s vyzlac. titulem BIBLIA | ANTIQVA. Uprostřed desek kolorované zlacené czerninské heraldické supralibros, hrany zdobeny stejným zlac. ornamentálním válečkem. Zeleno-bílý kapitálek. Vínová stříkaná ořízka, lehce vhloubená. Tragantový předsádkový papír (hřebenový, vínovo-modro-zeleno-bílo-žlutý). Vazba lehce poškozena hmyzem. Useň na zadní desce v rozích odchlípena. – **Provenience:** V dolním mezivazí papírový štítek s inkoustovou czerninskou sign. „A. III. No. 9“. Vložen papírový proužek se zbytky vydrolené inkoustové sign., pravděpodobně „90“. Na fol. 1r nahoře poznamenala ruka XIX./XX. století tužkou „15 Jahrh. 1. Hälfte“. Na přední předsádce verso tužkou platná signatura. Rukopis pochází z knihovny pražského apelačního rady Václava Řehoře Hannla († 1718). **Katalogy:** HANNL 1717 (A. 1. 19, kožená vazba), František Josef CZERNIN post 1722 (folio, č. 8), Prokop Vojtěch CZERNIN 1755 (B. S. 3. N. 12), PLK Czerniniana (MS 90), PLK 1842 (MS 90, cena 1 zlatý)

(a) 3r–v [Guilelmus Brito OFM: Expositiones in prologos s. Hieronymi super Vetus Testamentum]

„Quasi non legerimus Homero centenas [!] et Vergiliocentenas [!], id est opuscula de versibus Homeri et Vergilii composita. Homerus de captivitate Troye iuxta Greearum numerum litterarum 24 libros eroycas versibus edidit. Quod opus Iliada nominavit, quia precipue de excidio Ylii, idest Troyae, consistit“ × „Stomachus grece os vocatur, eo quod hostium ventris sit et ipse cibum excipiat atque ad intestina transmittat. Ita dicit Isidorus Ethimologiarum XI ... et stomachor aris, irasci, furere, indignari“

Srv. RB, č. 2817.

„Causas erroris non est meum exponere etc. patet in prologo super Genesim. Sic excusant Judei Septuaginta, quod ubicunque veritas hebraica facit mencionem de Patre et Filio et Spiritu sancto, aut de industria

tacuerunt aut aliter omnia interpretati sunt, scilicet propter Ptolomeum“ × „Quod si concessum fuerit hoc ridiculosum est. Sequitur, quod Tullius, qui quosdam rethoricos etc. videre vult in prologo“

(b) 4ra–238ra [Vetus Testamentum (Genesis–Iob) cum commentariis marginalibus]

(4ra–6vb) „*Incipit epistola beati Jeronimi ad Paulinum de omnibus in generali historie divine libris*“

RB, č. 284.

(6vb–7rb) „*Incipit prologus in Pentateucum, quem Jeronimus scripsit ad Desiderium episcopum, socium suum*“

RB, č. 285.

(7rb–28rb) „*Liber Genesis*“

(28rb–45va) „*Incipit liber Exodus sub eodem anno Domini [!]*“

(45va–57ra) „*Incipit liber Leviticus*“

(57rb–73vb) „*Incipit liber Numeri*“

(73vb–89rb) „*Incipit liber Deuteronomii*“

(89rb–va) „*Incipit prologus super Yosue*“

RB, č. 311.

(89va–vb) [Prologus in Iosue]

RB, č. 307.

(89vb–100ra) „*Yosue*“

(100ra–111ra) „*Incipit liber Iudicum*“

(111ra–112va) „*Incipit Ruth*“

(112va–113va) „*Incipit liber primus Regum cum prologo*“

RB, č. 323.

(113va–128va) „*Incipit primus liber Regum*“

(128va–140rb) „*Incipit liber 2^{dus} Regum*“

(140rb–154rb) „*Incipit tercius liber Regum*“

(154rb–167ra) „*Incipit liber Regum 4us*“

(167ra–va) „*Incipit prologus beati Jeronimi [!] presbiteri in libros Paralippomenon*“

RB, č. 328.

(167va–179vb) „*Paralipomenon I*“

(179vb–180ra) [Bruno Herbipolensis: Prologus in Psalmos]

RB, č. 414 a RB, č. 1833, 9.

(180ra–rb) [Hieronymus: Prologus in II Paralipomenon]

RB, č. 327.

(180rb–va) [Hieronymus: Prologus in Psalmos]

RB, č. 430.

(180va) [Isidorus Hispalensis: Prologus in Psalmos]

RB, č. 5193.

(180vb–195va) „*Secundus Paralipomenon*“

(195va–196ra) „*Incipit prephacio sancti Jeronimi in librum Esdre*“

RB, č. 330.

(196ra–200ra) „*Liber Esdre I*“

(200ra–206ra) „*Incipit liber Nehemie prophete, filii Helchie*“

(206ra–212ra) „*Incipit liber Hesdre secundus*“

(212ra–rb) „*Incipit prephacio sancti Jeronimi presbiteri in libro Tobie*“

RB, č. 332.

(212rb–216ra) „*Tobie*“

(216ra–rb) „*Incipit prologus Jeronimi presbiteri in librum Judith*“

RB, č. 335.

(216rb–221va) „*Incipit Judith*“

(221va–vb) „*Incipit prephacio Jeronimi presbiteri in libro Ester*“

RB, č. 341.

(221vb) [Prologus in Esther]

RB, č. 340.

(221vb–227ra) „*Hester*“

(227ra–va) „*Incipit prologus Jeronimi presbiteri in Iob*“

RB, č. 344.

(227va) [Hieronymus: Prologus in Iob]

RB, č. 349.

(227va–238rb) „*Job*“

(4ra–238rb) [Commentarii in Vetus Testamentum (Genesis–Iob)]

„Istam epistolam scribit Jeronimus ad Paulinum presbiterum, qui elegantis fuit ingenii, sicut patet in 2^a epistola Jeronimi ad eundem, qui renunciare volens seculo, carnalis sororis sue vinculo tenebatur, ne gradu incideret expedito ... (fol. 6va) Istam epistolam scripsit Jeronimus episcopo Desiderio, familiari suo, qui eum rogaverat, ut Penthateuchum Moysi de hebreo transferret in latinum“ × (fol. 227va) „[Vir erat in terra] Hus. Gn 22 dicitur, quod Melcha peperit ipsi Nachor Hus primogenitum, a quo denominata [est] terra ista, de qua fuit Job ... (fol. 237va) [Postquam] Dominus increpaverat Job [de] hoc, quod

dixerat: Disputare cum [Deo] cupio ... (fol. 238r) per claritatem oculorum prosperitas temporalium, quam dyabolus peccatoribus promittit. De ore ejus lampades ...“

Text v okrajích ztracen seříznutím. Biblické komentáře vesměs vycházejí z Mikuláše z Lyry OFM (asi 1270–1349), texty se často shodují s jeho exegetickým dílem *Postilla litteralis*. Komentáře k prologům byly nejčastěji převzaty z *Expositiones prologorum Bibliae* od Guilelma Britona OFM († 1356). Pravděpodobně rukou písaře biblického textu nečetné marginální české překlady jednotlivých slov (např. na ff. 217r–221r, 224r–225v).

(c) 238v [Petrus Comestor: *Historia scholastica*. 4. *Historia libri Numerorum*, cap. 41–47 (excerpta)]

„*De septem festivitibus Legis veteris*“

„*Prima. Sabbatum quod interpretatur requies et dicebatur festum Domini, quia in eo Dominus ab operibus requieuit. Et erat privilegiatum in duobus, quia in ipsis non licebat Judis cibos preparare*“ × „*et sabbatum quod tunc interveniebat dicebatur sabbatum sabbatorum quasi sabbatum festorum*“

Srv. edici *PL* 198, 1242–1245.

(d) 239r–240v [De *praeceptis caeremonialibus*. Excerpta ex *Summa theologiae* (I^a–II^{ae}, q. 101–103) Thomae Aquinatis OP]

„*Cerimonialia precepta determinant moralia in ordine ad Deum, judicialia determinant precepta moralia in ordine ad proximum. Homo autem ordinatur ad Deum per debitum cultu ... (fol. 240r) qui talia animalia erant quasi abortiva, nondum plene consistencia propter teneritudinem. Hec Thomas prima 2^e ... (fol. 240v) Precepta cerimonialia dicuntur, que ordinantur ad cultum Dei. Est autem cultus Dei interior et exterior, cum enim homo sit compositus ex anima et corpore*“ × „*Translato sacerdocio, necesse est ut legis translacio fiat*“

(e) 241r–v [De *temporalibus*. Excerpta ex *Summa theologiae* (I^a–II^{ae}, q. 114; q. 43) Thomae Aquinatis OP]

„*Utrum bona temporalia cadunt sub merito. Videtur quod sic, quia illud cadit sub merito aliquibus, quid promittitur ut primum iusticie. Sed temporalia bona promissa sunt in lege, scilicet Deuteronomium 28. Ergo bona temporalia cadunt sub merito. Ita sicut bonum se habet ad meritum, ita malum se habet ad demeritum*“ × „*iniuriam vel fraudem quam iudicium subire, si hoc expediat. Quandoque autem non expedit, ut predictum est. Et similiter intelligendum est de verbis apostoli*“

Literatura: PRŮVODCE, s. 143. – GUIDE, s. 344. – SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka, s. 64.

Seznam zkratek a zkráceně citované literatury v I. svazku katalogu

Adel in Schlesien. Repertorium

= *Adel in Schlesien. Band 2. Repertorium: Forschungsperspektiven – Quellenkunde – Bibliographie*. Edd. Joachim BAHLCKE – Wojciech MROZOWICZ, München 2000.

AH

= DREVES, Guido Maria – BLUME, Clemens – BANNISTER, Henry M. *Annalecta hymnica medii aevi. Band 1–55*, Leipzig 1889–1922.

BACKER-SOMMERVOGEL

= BACKER, Augustin – BACKER, Aloys – SOMMERVOGEL, Carlos. *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Nouvelle édition. Tom. 1–10*, Bruxelles – Paris 1890–1909.

BARTOŠ. Soupis rukopisů Národního musea

= BARTOŠ, František Michálek. *Soupis rukopisů Národního musea v Praze. Svazek I–II*, Praha 1926–1927.

BERÁNEK. Soupis archivních rukopisů

= BERÁNEK, Karel. *Soupis archivních rukopisů a jiných archiválií v Universitní a v Strahovské knihovně v Praze. Sborník archivních prací*, 1971, 21, s. 185–234.

BRIQUET

= BRIQUET, Charles-Moïse. *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier des leurs apparition vers 1282 jusq' en 1600*. Vol. 1–4. 2. éd. Leipzig 1923.

EINER

= EINER, Georg. *The ancient Paper-Mills of the former Austro-Hungarian Empire and their Watermarks*, Hilversum 1960.

GUIDE

= *Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*. Ed. Marie TOŠNEROVÁ, Prague 2011.

HIRSCHING. Versuch einer Beschreibung

= HIRSCHING, Friedrich Karl Gottlob. *Versuch einer Beschreibung sehenswürdiger Bibliotheken Deutschlands nach alphabetischer Ordnung der Oerter. Band 4. Supplemente*, Erlangen 1791.

CHURCHILL. Watermarks

= CHURCHILL, W. A. *Watermarks in paper in Holland, England, France etc. in the XVII and XVIII centuries and their interconnection*, Amsterdam 1935.

KNIHOPIS

= HORÁK, František – TOBOLKA, Zdeněk – WIŽDÁLKOVÁ, Bedřiška. *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století. Díl II/1–9. Tisky z let 1501–1800*, Praha 1925–1967. *Dodatky*, Praha 1994–2010.

KNM

= Knihovna Národního muzea

LAURENTIUS. Watermarks 1600–1650

= LAURENTIUS, Theo – LAURENTIUS, Frans. *Watermarks 1600–1650 found in the Zeeland Archives*, 't Goy-Houten 2007.

NK ČR

= Národní knihovna České republiky

ÖNB

= Österreichische Nationalbibliothek

PERTZ. Reise nach Böhmen

= PERTZ, Georg Heinrich. Reise nach Böhmen, Österreich, Salzburg und Mähren in September 1843. 4. Handschriften der Fürstlich Lobkowitzschen Bibliothek. *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde*, 1847, 9, s. 478–481.

PETZ. Das Kemptener Papierergewerbe

= PETZ, Wolfgang. Ein Handwerk zwischen Stadt und Land. Das Kemptener Papierergewerbe vor dem Dreißigjährigen Krieg, in: *Mehr als 1000 Jahre. Das Stift Kempten zwischen Gründung und Auflassung 752 bis 1802*. Edd. Birgit KATA – Volker LAUBE – Markus NAUMANN, Friedberg 2006, s. 237–300.

PICCARD-ONLINE

= Bestand J 340. *Wasserzeichensammlung Piccard*. Dostupné na <https://www.piccard-online.de> [citováno 7. 7. 2022].

PICCARD. Die Kronen-Wasserzeichen

= PICCARD, Gerhard. *Die Kronen-Wasserzeichen*, Stuttgart 1961.

PICCARD. Die Ochsenkopfwasserzeichen

= PICCARD, Gerhard. *Die Ochsenkopfwasserzeichen. Teil I–3*, Stuttgart 1966.

PICCARD. Die Turmwasserzeichen

= PICCARD, Gerhard. *Die Turmwasserzeichen*, Stuttgart 1970.

PICCARD. Wasserzeichen Anker

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Anker*, Stuttgart 1977.

PICCARD. Wasserzeichen Blatt, Blume, Baum

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Blatt, Blume, Baum*, Stuttgart 1982.

PICCARD. Wasserzeichen Buchstabe P

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Buchstabe P. Teil I–3*, Stuttgart 1977.

PICCARD. Wasserzeichen Dreieck

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Dreieck*, Stuttgart 1996.

PICCARD. Wasserzeichen Frucht

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Frucht*, Stuttgart 1983.

PICCARD. Wasserzeichen Horn

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Horn*, Stuttgart 1979.

PICCARD. Wasserzeichen Kreuz

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Kreuz*, Stuttgart 1981.

PICCARD. Wasserzeichen Raubtiere

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Vierfüßler. Teil 3. Wasserzeichen Raubtiere*, Stuttgart 1987.

PICCARD. Wasserzeichen Schlüssel

= PICCARD, Gerhard. *Wasserzeichen Schlüssel*, Stuttgart 1979.

PL

= MIGNE, Jacques Paul. *Patrologiae cursus completus. Series Latina. Vol. I–22I*, Paris 1878–1890.

PLK

= Pražská lobkowiczská knihovna

PRŮVODCE

= BRODSKÝ, Pavel – HRADILOVÁ, Marta – PETR, Stanislav – TOŠNEROVÁ, Marie. *Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl IV. Rukopisné fondy centrálních*

a církevních knihoven v České republice.
Redakce Marie TOŠNEROVÁ, Praha 2004.

RB

= STEGMÜLLER, Friedrich – REINHARDT, Klaus. *Repertorium biblicum medii aevi*.
Dostupné na <https://www.repbib.uni-trier.de/cgi-bin/rebiIndex.tcl> [citováno 7. 7. 2022].

RICHTEROVÁ. Děčínské rukopisy

= RICHTEROVÁ, Alena. *Děčínské rukopisy ze sbírky Františka Martina Pelcla (1734–1801) nyní ve fondech Národní knihovny České republiky*, Praha 2007

SINIARSKA–CZAPLICKA. Filigrany

= SINIARSKA–CZAPLICKA, Jadwiga. *Filigrany papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław –Warszawa – Kraków 1969.

STRUŽOVÁ. Filigrány moravských papíren

= STRUŽOVÁ, Veronika. *Filigrány moravských papíren na základě nových zjištění využití papíru v kanceláři olomouckých biskupů*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická, Pardubice 2013.

SVOBODOVÁ. Knihovna slezského humanisty

= SVOBODOVÁ, Milada. Knihovna slezského humanisty Franze Gottfrieda Troila von Lessoth, in: *Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové*. Edd. Alena CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ – Andrea JELÍNKOVÁ – Milada SVOBODOVÁ, Praha 2013, s. 79–III.

SVOBODOVÁ. Rukopisy ze sbírek

= SVOBODOVÁ, Milada. *Rukopisy ze sbírek*

Tomáše Antonína Putzlachera, Michaela Schustera a dalších nešlechtických bibliofilů ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky, Praha 2012.

SVOBODOVÁ. Zapomenutá sbírka

= SVOBODOVÁ, Milada. Zapomenutá sbírka apelačního rady Václava Řehoře Hannla aneb odkud pocházely nejstarší a nejcennější rukopisy někdejší majorátní czerninské knihovny. *Studie o rukopisech*, 2015, 45, s. 37–78.

TRUHLÁŘ. Catalogus

= TRUHLÁŘ, Josef. *Catalogus codicum manuscriptorum Latinorum qui in c. r. bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur*. Vol. I–II, Praha 1905–1906.

TRUHLÁŘ. Katalog českých rukopisů

= TRUHLÁŘ, Josef. *Katalog českých rukopisů c. k. veřejné a universitní knihovny pražské*, Praha 1906.

URBÁNKOVÁ. Přírůstky rukopisného oddělení

= URBÁNKOVÁ, Emma. Přírůstky rukopisného oddělení Universitní knihovny od vydání tištěných katalogů, *Knihovna. Vědecko-theoretický sborník*, 1957, s. 52–59.

VD 16

= *Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts* [online]. Dostupné na <http://www.vd16.de> [citováno 7. 7. 2022]

VD 17

= *Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts* [online]. Dostupné na <http://www.vd17.de> [citováno 7. 7. 2022]

VD 18

= *Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 18. Jahrhunderts* [online]. Dostupné na <http://www.vdt8.de> [citováno 7. 7. 2022]

²VL

= *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*. Edd. Kurt RUH – Gundolf KEIL – Werner SCHRÖDER – Burghart WACHINGER – Franz Josef WORSTBROCK. Band 1–14, Berlin – New York 1978–2008.

ZÍBRT. BČH

= ZÍBRT, Čeněk. *Bibliografie české historie. Díl I–V*, Praha 1900–1912.

ZUMAN. České filigrány XVI. století

= ZUMAN, František. *České filigrány XVI. století. Památky archeologické*, 1922–1923, 33, s. 277–286, tab. XXIII–XXVII.

ZUMAN. České filigrány XVII. století

= ZUMAN, František. *České filigrány XVII. století. Památky archeologické*, 1926–1927, 35, s. 442–463, tab. CXXXVI–CLXVI.

ZUMAN. České filigrány XVIII. století

= ZUMAN, František. *České filigrány XVIII. století. Část I (Textová). Část II (Obrazová)*, Praha 1932.

Summary

The history of the fideicommissary library of the Counts of Czernin of Chudenice, located in the Czernin Palace in Prague Hradčany, commenced in the second half of the 17th century and ended with the sale of the palace's contents after the death of Count Prokop Vojtěch († 1777). The library experienced its heyday under the reign of Count František Josef (1696–1733), when the core of the remarkable Czernin collection of manuscripts was also created. In 1780, the Czernin Library was incorporated into the Prague palace library of the Princes of Lobkowitz, with which it was subsequently transferred into the collection of the current National Library of the Czech Republic in 1928.

The catalogue reconstructs and describes in detail the Czernin manuscript collection (248 shelfmarks in 293 volumes) dating from the 13th to the 18th centuries and written in Latin, German, Czech, Italian, Spanish and French in two volumes. This collection has been dispersed among the manuscript collection of the Prague Lobkowitz library (shelfmark XXIII). The oldest and most valuable manuscripts the Czernin family acquired by purchase the library of the Prague lawyer and Apellationsrat Václav Řehoř Hannl († 1718). Hannl's collection also contained several manuscripts from the defunct library of the Silesian humanist Franz Gottfried Troilo von Lessoth (probably 1583 – probably 1648), which was one of the most interesting libraries of Rudolfine Prague.

Milada Svobodová

**Rukopisy palácové knihovny hrabat Czerninů z Chudenic
v Praze na Hradčanech dochované ve fondu pražské lobkowiczké knihovny
v Národní knihovně České republiky
Svazek I. Číslo 1–99 (signatura XXIII A 9–XXIII D 89)**

Recenzovala: PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.

Odborná redakce: PhDr. Alena Císařová-Smítková

Překlad: Andy Letham

Grafická úprava a sazba: Lenka Krchňavá

Vydala Národní knihovna ČR

1. vydání

Praha 2022